

Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj

27 de scriitori sălăjeni
– antologie –

Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj

•

27 de scriitori sălăjeni – antologie

Caiete Silvane, revista și editura Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj,
instituție a Consiliului Județean Sălaj.

www.culturasalaj.ro

Editor: Daniel Săuca

Redactor: Corina Știrb Cooper

Corectură: Oana-Maria Barariu-Săvuș

Tehnoredactare și copertă: Major Lóránd

Tipar: Color Print Zalău, Tel.: 0260/661.752;

www.colorprint.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

27 de scriitori sălăjeni : antologie. - Zalău : Caiete Silvane, 2023

ISBN 978-606-914-250-9

821.135.1

Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj

27 de scriitori sălăjeni

- antologie -

Editura *Caiete Siloane*
Zalău, 2023

27 de scriitori sălăjeni

Carmen Georgeta Ardelean, Simona Ardelean-Samanta, Silvia Bodea Sălăjan, Ioan Vasile Bulgărean, Imelda Chința, Maria V. Croitoru, Simone Györfi, Györfi-Deák György, Dina Horvath, Florin Horvath, Mioara Lazăr, Marcel Lucaciu, Flavius Lucăcel, Angela Maxim, Ancuța Mărieș, Alice Valeria Micu, Augustin Mocanu, Viorel Mureșan, Viorica Mureșan, Ioan Maria Oros, Ileana Petrean-Păușan, Ion Pițoiu-Dragomir, Teodor Sărăcuț-Comănescu, Daniel Săuca, Doina Ira-Tăutan, Viorel Gh. Tăutan, Artemiu Vanca. 27 de scriitori. În ordine alfabetică. Membri ai Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj (AS-SJ). Se prezintă aici (am lăsat fiecare autor să-și aleagă modalitatea de prezentare), în noua antologie apărută la Editura Caiete Silvane sub egida AS-SJ, și pentru a fi mai bine cunoscuți publicului iubitor de literatură din județul nostru și nu numai. Cartea va fi editată și în format ebook, fiind disponibilă gratuit prin librăria online a Editurii Caiete Silvane (edituracaietesilvane.ro). Suntem încrezători că și prin acest volum ce completează seria antologiilor apărute la editura noastră și care au în prim-plan scriitori sălăjeni („18 poeți”, „11 prozatori”, „Șase dramaturgi”, „Însemnări de pe frontul cuvintelor”) vom fi mai aproape de cititori, promovând totodată scrierile autorilor locului și respectul pe care merită să-l purtăm culturii și oamenilor de cultură. Informații despre membrii AS-SJ puteți găsi și pe site-ul revistei „Caiete Silvane” (caietesilvane.ro).

Daniel Săuca

Carmen Georgeta Ardelean

Carmen Georgeta Ardelean este născută la data de 23 aprilie 1975, la Alba Iulia. A absolvit Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai” Blaj, Facultatea de Litere, Istorie și Jurnalism din Sibiu, specializarea limba și literatura română – limba și literatura franceză; studii aprofundate „Literatură română în context universal” (2000), master în Management Educațional (2010). Doctor în Filologie (2012).

Din 2002 este profesor titular de limba și literatura română la Liceul Pedagogic „Gh. Șincai” Zalău, iar din iunie 2015 până în 2020 a fost director al aceleiași instituții de învățământ.

Este membră a Centrului de Cercetare a Imaginarului Speculum, membră a Cenaclului Literar „Silvania”, membru fondator al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj și membru în Consiliul Director al acestei asociații, membră în juriul Festivalului Național de Creație Literară „Vasile Lucaciu” Cicârlău, Maramureș și în juriile Concursului de Creație Literară „Caiete Silvane”.

Autoare a peste 100 de studii și articole, apărute în volume colective sau în reviste literare precum: „Tribuna” (Cluj-Napoca), „Vatra veche” (Târgu Mureș), „Pro-Saeculum” (Focșani) și „Caiete Silvane” (Zalău), la care este redactor din 2010.

Premii și distincții literare: 2012 – Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj, cu teza de doctorat „Hortensia Papadat-Bengescu în contextul romanului european”; 2014 – Diplomă de Onoare acordată pentru debut în cadrul Galei Premiilor Culturale Sălăjene, organizate sub patronajul Direcției Județene de Cultură Sălaj și Ministerului Culturii.

Volume apărute: „Hortensia Papadat-Bengescu – marea europeană a literaturii române. Pledoarii”, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013; „Pactul cu ficțiunea. Cronici și alte semne de carte”, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2014; „Polifonii în wordissimo”, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2017; „Idiograme în filigran”, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2021.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din România.

*

„Mă bucur că pot să fiu editorul (ca să nu zic nașul) unei noi cărți de cronici literare semnate de colega noastră Carmen Ardelean, cronici apărute în revista *Caiete Silvane*, publicație care a crescut frumos și datorită ei. Carmen Ardelean e o voce importantă a criticii literare de azi, dovadă fiind și diversi-

tatea autorilor abordați, secționarea atentă a discursurilor auctoriale și, mai ales, pasiunea, tenacitatea cu care încearcă și reușește să identifice, la fiecare scriitor ce trece examenul său critic, «esența», ceea ce îi definește la modul real opera, inclusiv mecanismele intime de creație. Autoarea mi-a mărturisit cândva că nu poate scrie decât despre cărțile care îi plac. Iată o posibilă explicație și a titlului conceptual al acestei cărți: «Idiograme în filigran». Carmen Ardelean descoperă și descrie morfologia actului creator, pe care, apoi, o plasează într-o lucrătură migăloasă, de «filigran», cronică propriu-zisă, o «dantelă» perfecționată de-a lungul timpului și prin lecturi și relecturi asidue. Iată, așadar, o carte ce se recomandă a fi citită cu atenție nu doar de truditonii literelor, ci și de cei care prețuiesc, în general, hermeneutica textului literar.”

Daniel Săuca

Atelier de critic

Pentru criticul de întâmpinare, scrisul la, dacă e posibil, mai multe reviste, este condiție sine qua non. Înainte să-și informeze publicul, să-l țină la curent, să-l educe și instruiască în legătură cu literatura nouă, el trece pragul unor redacții, schimbă opinii cu alți profesioniști ai discursului critic, primește și exprimă mesaje colaterale, care alcătuiesc un context, dobândește autoritate, încât apare credibil în fața propriilor cititori. Cu condiția să poată proba câteva calități care l-au adus în ipostaza de cronicar literar. Îi este necesară în primul rând acuitatea critică, care să-i permită intuirea semnificației integrale a unei opere, la analiza părților în relația cu întregul. Trebuie apoi să știe să facă pasul de la înțelegerea operei, la judecarea ei. Să știe bine demarcația dintre „frumusețea fragilă” și „frumusețea dificilă”, cea caracteristică valorilor literare autentice, complexă și tensionată. Abia după ce va întruni acest mănunchi de atribute specifice, urmează, poate că, pragul cel mai greu de trecut pentru el: să se știe apăra de asaltul veleitarilor, care întotdeauna sunt agasanți, agresivi pe toate căile, la toate răspântiile și încearcă să fie elocvenți, dacă nu prin operă, măcar prin atitudine, spontană sau studiată. De aceea, o carte de cronici nu se confundă niciodată cu o simplă culegere de articole.

Aceste considerații vin în urma lecturii uneia dintre cărțile doamnei Carmen Georgeta Ardelean, *Polifonii în wordissimo*, Editura *Caiete Silvane*, Zalău, 2017. Volumul e compartimentat în patru capitole, din care, primele trei au ca obiect genuri literare distincte: poezie, proză, publicistică, ultimul fiind rezervat consemnării mai multor „întâmplări” amestecate, pe post de miscelanea. Din perspectiva acestei ultime secțiuni a cărții sale, autoarea tinde către definiția cronicii în modernitate, când poate insera și altfel de evenimente, decât stricte apariții editoriale. În ce măsură îi este utilă și această extensie, numai

cititorul poate stabili. Noima acestui detaliu nu scapă nici observației de pe coperta a patra, semnată de Irina Petraș: „Prezentă în miezul vieții literare, cu un accent vag sentimental pe manifestările ei silvane, | C.A. | scrie despre cărți și evenimente culturale de toate mărimile, conștientă că piscurile sunt mai vizibile când se proiectează pe forfota unui molcom peisaj de șes”.

Primele două secțiuni din carte sunt consacrate, așa cum deja am precizat, literaturii beletristice. Ca primă constatare, atât în poezie, cât și în proză, autoarea caută să identifice forța scriiturii. *Enclave și robinsonade* e capitolul în care, cu mici excepții, Carmen Georgeta Ardelean se oprește în dreptul unor poeți narativi. În receptarea poeziei, ea urmărește arta prin care poetul știe să fie comun, evitând discursul fascinat de miraculos, mereu în căutarea unor formule de limbaj nou. Coordonatele criticii lui Carmen Ardelean nu sunt chiar ușor de stabilit. În primul text, de pildă, cel despre Adrian Popescu, dăm peste virtuțile ei de hermeneut care, în datele volumului analizat (*Costumul negru*), deslușește semnificațiile operei integrale. Lecturarea în cheie hermeneutică pare a se adânci în glosele despre poezia Ruxandrei Cesereanu, căreia, mergând un pas mai departe, i se caută și găesc filiații, nu foarte la vedere, ale operei poetice, de la coborârea pe linia onirică, la realismul magic. În însemnările pe marginea volumului Ioanei Pârvulescu, *Cum continuă povestea*, cronicarul dovedește o bună și eficientă mânăuire a terminologiei și conceptelor critice, alături de intuiție și știința citării exacte și cu măsură. Aici se vede și că a dobândit deprinderea montării, în final, a părților supuse analizei. Din *Ștepe interioare*, cronică la volumul *În șerpărie* de Daniel Bănulescu, putem observa o ingenioasă gestionare a titlurilor, fie excerptate din opera abordată, fie metafore critice. Articolul acesta, între cele mai bune din carte, e semn că un text – tutore, având calități estetice excepționale, generează exerciții critice pe măsură. O frază ca aceasta: „Cu excepția câtorva poeme în care se resimt irizări religioase, apropiate de concepția bogomilică (întrucât divinul și satanicul coexistă în omul Bănulescu), toate celelalte sunt poeme în care eroticul și socialul, spațiile exterioare și spațiul interior se coagulează, dezvăluind o poezie magmatică, elipsoidală” (p. 30), ilustrează puterea de sinteză a criticului. Pagini comprehensive scrie autoarea și despre versurile lui George Dâncu, reunite în volumul *Universul mama*, în timp ce în *Ieșirea din peșteră*, cronică la *Cartea poemelor nescrise* de Varujan Vosganian, arată o înțelegere exemplară a operei unui autor polifonic. În glosele la *Casa scârilor* de Ion Pop, autoarea lasă subtile observații despre sensul sacru al geometriei la acest poet. De câteva ori, în cuprinsul cărții, cronicarul de poezie exersează miniatura critică doar ca exercițiu de virtuozitate.

Cronicarul pare a avea o relație privilegiată cu proza. Fără mari libertăți de a face digresiuni inutile, *Exuviile trecutului*, secțiune ce cuprinde seria arti-

coleur închinată epicului, se deschide cu cel despre *Scorpionul galben. Șapte povestiri*, de Radu Țuculescu. Experiența tezei despre Hortensia Papadat-Bengescu se face simțită în felul cum se mișcă printre concepte, cu o siguranță sporită. La Carmen Ardelean, critica de proză e discurs bazat în cea mai mare parte pe idioritmie. Scriind despre Radu Țuculescu, se poate percepe o descriere a frunții, în raport cu reflecțiile încordate despre poezie. În decodarea ei, cartea de proză are parte de asocieri spontane și îndrăznețe. *Omul negru și alte arătări de la Hotar* de Viorel Bucur, o carte de debut în proză, aduce un exercițiu de critică aproape fără cusur. Autoarea aplică la un debutant, având atributele maturității, instrumentele criticului de proză validat pe clasici. În *Excursiile trecutului* o întâmpină din nou pe Ruxandra Cesereanu, de această dată, în calitatea ei de romancier, autoare a romanului *Un singur cer deasupra lor*. Remarcăm aici fraza critică barocă, ce nuanțează și îmbogățește, pe măsură ce se construiește, ideea. Criticul certifică, și prin ancorarea în alte scrieri, o bună cunoaștere a operei scriitorului în discuție. Scriind despre o carte de proză a Doinei Cetea, autoarea se arată preocupată de trucurile autorilor de a putea lămuri statutul unei opere: „Subintitulată *O poveste*, cartea are, mai degrabă, alura și dramatismul unei piese de teatru, căci dialogul și descrierea – percepută ca didascalie – detronează narațiunea, eludând tiparul speciei narative” (*Pași în trecut, pași prin Transilvania*, p. 93). Ajunsă la Ioan Groșan, cu a sa *Lumea ca literatură. Amintiri*, pe Carmen Ardelean o preocupă tectonica speciilor. După atâta proză de ficțiune, pe marginea unei cărți de memorialistică, face o observație esențială: „Groșan excelează evocând «situațiunile» în care a fost protagonist /.../ nu rămâne niciodată în afara fabulei propriu-zise” (p. 100). Dacă unele cronici sunt veritabile studii ce, dinspre subiect, radiază spre stil, arhitectură epică și numeroase conexiuni vizând încadrarea într-un curent artistic și de idei, *Catharsisul senectuții* e o cronică la o carte de Cornel George Popa, mai aproape de recenzie, prin dimensiuni, dar și prin modul de abordare, vizând doar miezul epic al scrierii. Deși despre un autor foarte tânăr, cronică la *Crunții și inocenții* Cristinei Chițu face parte din prima categorie, cea a studiilor de o oarecare complexitate, dovedind că pe autori fără multă notorietate, dar valoroși, criticul nu-i expediază în câteva rânduri complezente. *A trăi la frul ierbii* adună pagini despre romanul lui Matei Florian, *Cexina Catapuxina*, Editura Polirom, 2016. Prin caracterul său cert analitic, expresiv, comprehensiv, acesta e textul critic, care parcă s-a lăsat așteptat până la final.

Deși nu transmit în primul rând emoții, stări și atmosferă, cărțile de publicistică se bucură totuși de atenția autoarei, cu condiția să fie foarte bine scrise. E o dovadă în plus a preocupării vizavi de limbaj, instrumentul pe care îl au în comun toate stilurile funcționale. Capitolul intitulat *Monologurile lui Ulise* ne arată cât de largă poate fi plaja acestui gen de graniță, mergând de la nota

diaristică aridă, cu grad de expresivitate aproape de zero, până la fraza-poem, din însemnările unui poet. În cărțile gazetarului Daniel Săuca, cronicarul identifică note caracteristice unui stil personal, presărându-și textul cu exemple. Are mai mereu în vedere dimensiunea cultural-poetică a ziaristului, pe care o și scoate în relief. Fraza criticului începe să zburde când se apropie de editorialele și articolele din *Oglinda aburită* a lui Ion Mureșan, care pulsează în chip poetic, viziunea lui asupra lumii: „Pendularea cea mai interesantă este între anotimpurile care îi ordonează existența: primăvara e anotimpul renașterii femeii și al Floriilor, vara al ocupațiilor sezoniere, toamna e ba scufundată în melancolie, ba vremea drăcușorilor, a dovlecilor și a Luminației, iarna stă sub semnul ninsorilor, al sărbătorilor, al magiei aburului” (*Decantări incantatorii: când poeții se dedau ispitei/ risipei*, p. 134). Încă o dată, valoarea cărții trecute prin filtrul criticului stârnește observații subtile, înaripează gândul, încălzește adjectivele, flexibilizează topica: „Există, prin urmare, o logică intrinsecă a volumului, căci temele par să se scurgă dintr-un text în altul, ideile să se prelungească, să lege, magmatic, realitățile. Există și o vizibilă liricizare a discursului, o poetizare a faptului banal, a elementului biografic sau autobiografic aparent minor; lumea devine, astfel, un caleidoscop care-i permite să-și reevalueze existența, propriile experiențe, dar și să se plaseze pe o poziție aflată la intersecția semnificativului existenței cu semnificatul. Orizontalitatea experiențială capătă, așadar, verticalitate prin sublimarea simbolurilor” (id., p. 135). Din cartea lui Alex Ștefănescu, *Mesaj către tineri. Redescoperiți literatura!*, Carmen Ardelean reține îndemnul din titlu, căruia îi știe extrage întreaga esență pedagogică. Strălucește în aceste pagini și un „potpuriu blagian”, consacrat lui Ovidiu Pecican în ipostaza de exeget al romanului *Luntrea lui Caron*.

Unele dintre cronici, înainte de apariția în revistă, au avut rol de prefață, ilustrând o autoritate critică în curs de consolidare. Cazul cel mai elocvent ar putea fi un pătrunzător discurs critic, care descifrează poezia unor pagini ale lui Daniel Săuca, răvășite de stări existențiale limită. La sfârșitul cărții, am constatat că doi dintre criticii literari contemporani, Nicolae Manolescu și Irina Petraș, o însoțesc pe autoare în întregul demers. Profesorul din ea a înțeles până la capăt nevoia de mentori și rosturile fecunde ale unei ucenicii. Secțiunea finală, *Varia*, e mai mult „gospodărească”, chiar dacă bine scrisă. Nu putem încheia fără a îndemna un critic tânăr, axat pe critica evaluativă, să-și reamintească o propoziție din bătrâna *Teoria literaturii* de Wellek și Warren: „Faptul însuși de a dedica timp și de a acorda atenție unui poet sau unei opere constituie în sine o judecată de valoare” (p. 133). Critica de receptare din generațiile mai noi are în Carmen Ardelean un exponent credibil și valoros.

Viorel Mureșan

Simona Ardelean-Samanta

S-a născut în anul 1981. A urmat cursurile Facultății de Litere, din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, pe care a absolvit-o în 2004. Și-a continuat studiile cu un masterat în *Istoria imaginilor – istoria ideilor* și un doctorat în Filologie în cadrul aceleiași Instituții de învățământ superior. În timpul studiilor doctorale a beneficiat de o bursă de cercetare Erasmus (Bologna, 2010), iar după susținerea tezei de doctorat a publicat în volum roadele muncii sale. Volumul *Flăcări, foc, arderi interioare în raportul vizual-verbal*.

Eseuri despre artă și literatură a câștigat Concursul de debut al Editurii Adenium, secțiunea Eseu, în 2014. În 2018 a publicat volumul *Cinegrații* la Editura „Caiete Silvane”, iar în 2021 a publicat cel de-al doilea volum de recenzii de film, la aceeași editură, cu titlul *Spații, puncte, noduri, filme*.

Este profesor de limba română – limba engleză și a participat la diverse cursuri de formare în afara țării (Cork, Irlanda, 2009; Graz, Austria, 2012, Budapesta, Ungaria, 2015). A coordonat un proiect Comenius multilateral (2011-2013) în parteneriat cu școli din Portugalia, Turcia și Polonia. Din 2016 este colaborator al Oxford International Ed. Group (Anglia) și a fost colaborator al Universității Tehnice – extensia universitară Zalău, pentru cursurile de limba engleză. A publicat articole de specialitate, recenzii de carte și de film în *Caietele Echinox*, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai-Philologia*, *Caiete Silvane*, *Discobolul*, dar și în volume colective. Este membru al Centrului de Cercetare a Imaginarului Speculum (Alba Iulia), al Centrului de Cercetare a Imaginarului Phantasma (Cluj-Napoca), colaborator al revistei *Caiete Silvane*, în care are o rubrică lunară de recenzii de film, și membru al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj.

Cronică de film:

Cronicile mele nu fac decât să personalizeze o experiență artistică, de multe ori cathartică, pe care în fața peliculelor o trăiesc. Cheia interpretativă pe care le-o dau nu este absolută și mă opresc, la timp, din a devoala intenția finală a filmelor, nu numai pentru că ea-mi scapă, intenționat, ci și pentru că se modifică, în funcție de punctul de referință la care se raportează. În schimb, recomand, îndemn, rescriu, reșes.

(Din „Introducere” la volumul „Spații, puncte, noduri, filme”,
Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2021)

La corrispondenza (The Correspondence) – 2016

Uneori, dar foarte rar, mă uit la filme luând notițe. Exact așa cum unii oameni citesc luând notițe sau însemnând pe marginile paginilor ulterioare punți de legătură, subliniind pasaje în chei de interpretare, inserându-se copilărește: eu! eu! în opera altcuiva.

Partea cu notițele la film e un truc pe care-l folosesc în cazul filmelor labirint, al celor care te ademenesc să le revezi. La Tornatore, și mai ales în ultimele sale creații, funcționează mereu. La *The Correspondence* am mâzgălit vreo patru pagini. Desigur, asta nu-l face să fie un film care să țină la distanță lumea. Pentru că subiectul e unul frumos, încercat și de alții, dar poate într-o notă mai puțin detectivistică. Nu știu de ce, dar mi-a dat impresia că recitesc *Tabloul flamand* al lui Arturo Pérez-Reverte, doar că în loc de o crimă ca o partidă de șah, aici este vorba despre o iubire-șah-mat. Cerebrală desigur atâta vreme cât implică un profesor de astronomie (Ed Phoerum interpretat de Jeremy Irons) și o studentă doctorandă în astrofizică (Olga Kurylenko). Profesorul și studenta au o relație de peste șase ani, cu toate că profesorul are o familie. Studenta, cascador în timpul liber, va urma un parcurs al dezvrăjirii din obiect al fascinației în varianta sa umană. De fapt, filmul parcurge un drum invers: dacă în general iubirea mitizează protagoniștii, făcându-i să trăiască fericiți până la adânci bătrâneți, aici îi umanizează.

Filmul începe cu un sărut care ar trebui să fie scena finală și se sfârșește cu o femeie care se îndepărtează de un bărbat care tocmai i-a cerut o întâlnire. Cu toate acestea, cronologia nu este inversată. Sărutului îi urmează un dialog despre secretele nemărturisite, iar Amy Ryan (studenta) îi atrage atenția iubitului, de care o despart o sumă de ani, că suntem fiecare o galaxie de stele. El îi lasă la despărțirea temporară o bijuterie-stea, discuțiile lor învârtindu-se în jurul ideii de sincronicitate colectivă (sau mai ușor impresia aceea de telepatie, de suprapunere simultană a unor fapte aparent disparate, de tip coincidență), despre teoria corzilor, a infinitului, a dimensiunilor multiple. El studiază Nebuloasa Crabului pentru că forma acesteia ascunde secretul lui. Ea este cascador pentru că astfel, virtual, se poate sinucide la nesfârșit, pedepsindu-se pentru vina-secret pe care nu și-o poate ierta. Toate acestea țin o iubire codificată care se manifestă fluid prin limbaj, prin mijloacele moderne de comunicare la care Tornatore mărturisește într-un interviu din *Variety*, că s-a gândit vreme de mulți ani.

„Dacă trăiești cu capul în stele, una dintre ele ți se va așeza pe cap”, spune profesorul. Cu toate că primește în continuare mesaje de la el, Amy descoperă în timpul unei conferințe că Ed a murit cu câteva zile în urmă și că toate mesajele, plicurile, cd-urile pe care le primește au fost programate să sosească

secvențial de cel care având o tumoare cerebrală sub formă de stea (un astrocitom) și-a pregătit de mult ieșirea din scenă. Fiecare personaj secundar (fie că este femeia care are grijă de proprietatea sa din Borgoventoso, avocatul din Edinburgh, doctorul personal, Ottavio barcagiul, un angajat de la o firmă de curierat) acționează ca un pion la ordinele profesorului. Dincolo de moarte el îi vorbește prin scrisorile și înregistrările pe care le lasă, dar nu mai poate primi un răspuns. Finalul este orchestrat estetic, până când Amy descoperă cardurile de memorie ale variantelor de înregistrări. În ele regăsește în spatele magicianului omul în suferință.

Sunt câteva scene aparent neînsemnate (o frunză care stăruie la geam, un câine care nu se desprinde de ea în parc, o pasăre care zboară paralel cu ferestra trenului), dar care sunt responsabile pentru partea de poezie a filmului și care ar trebui să explice metaforic dimensiunile multiple. Procesul de desprindere de lumea aceasta, de cei pe care-i iubim, seamănă întotdeauna cu această frunză care, la geam, se zbate pentru câteva secunde în aer înainte de a fi dusă de vânt mai departe. Două sunt întrebările acestei zbateri: „Cine știe dacă am reușit să te fac fericită?” și „Mă întreb dacă merit toate astea?” (ea). Desprinderea echivalează însă și cu o vindecare, iar cunoștințele despre univers decurg și din studiul stelelor moarte, lucru pe care Amy îl va surprinde în teza sa de doctorat și descâlcirea secretului care o bântuie.

E adevărat, filmul se mișcă lent, dialogurile sunt forme poetice ușor neversimile, momentele de tensiune se disipează către final, însă ideea iubirii ca formă de comunicare, a drumului interior pe care uneori trebuie să-l parcurgem în sens invers, sunt motive pentru care filmul are forță conceptuală. Ennio Morricone (cel care asigură fundalul sonor), la cei 87 de ani ai săi, se află la a 11-a colaborare cu Tornatore, exact numărul de universuri alternative despre care vorbesc cei doi protagoniști.

(Din volumul „Cinegrafii”, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2018)

Silvia Bodea Sălăjan

Mi-am propus să mă „autodenunț”, atât pentru cei care mă cunosc puțin, cât și pentru cei care doresc să știe cine sunt și, mai ales, ce hram am purtat, și încă mai port, în această lume. Mă numesc Bodea Silvia, iar pseudonimul meu literar păstrează numele meu de dinainte de căsătorie. În momentul în care am hotărât să mă „dezvălui” sau să mă confesez, am remarcat că îmi este greu deoarece nu vreau să trec cu vederea elementele esențiale ale structurii mele intelectuale și morale, dar nici nu vreau să-mi

alimentez orgoliul, lucru pe care am încercat să-l evit, cât mi-a stat în putință.

Provin dintr-o familie „cu știrea lui Dumnezeu”, cum se spune la noi în sat, cu părinți iubitori, dar intransigenți (Viorel și Eleonora), care m-au crescut și educat în spiritul normelor moral-creștine, cu respect și empatie față de semenii. Am crescut împreună cu cele trei surori (Maria, Livia și Elena), față de care am simțit mereu o anumită responsabilitate. M-am căsătorit în anul I de facultate, soțul meu era și el student, și împreună avem o fiică (Codruța-Liana), de la care am doi nepoți (Tudor și Tania). Mai am cinci nepoți din partea surorilor mele (Doru, Dan, Mihai, Horea și Ramona), care s-au „validat” în meserii frumoase: profesori, medici, ingineri, economiști etc. Așadar, familia noastră a fost binecuvântată și nu pot să nu-i mulțumesc lui Dumnezeu în fiecare moment pentru asta!

În viața mea am muncit în diferite locuri și am deținut diferite funcții: în învățământ, ca profesor de limba și literatura română în satul natal, la Școala nr. 1, Liceul Pedagogic, Liceul Reformat „Wesselényi” din Zalău, director la Clubul T, primar al comunei Crișeni, inspector în Prefectura Sălaj, director la Școala Postliceală Sanitară „Vasile Goldiș” etc. Dezvălui faptul că sunt dependentă de muncă. (Da! Există și o astfel de dependență.)

Meseria mea este însă de dascăl și aceasta cred că mi-a fost și vocația, deoarece la catedră m-am simțit mereu împlinită și niciodată obosită. Dorința mea a fost să devin avocat. În una dintre povestirile mele am relatat întâmplarea datorită căreia nu am ajuns la Facultatea de Drept, ci la cea de Litere. Dumnezeu a ales pentru mine și s-a dovedit că pentru această meserie „am fost trimisă în lumină”, după cum spunea Lucian Blaga.

Scriu de când eram copil, dar sunt o fire timidă (în ciuda aparențelor), iar publicarea scrierilor mele mi s-a părut a fi un risc, deoarece mi-a fost mereu

frică de judecata celorlalți. Domnului Iuliu Suciu, Dumnezeu să-l odihnească între dreptii Lui, îi datorez publicarea primelor volume de poezii.

De-a lungul anilor am scris și publicat, de la poezie la proză, la dramaturgie, eseu, aforisme și povești pentru copii. Am publicat o monografie a satului meu natal, Răstolțu-Deșert, și am avut onoarea să scriu versurile unui imn închinat municipiului Oradea, pe muzica maestrului Romeo Rîmbu.

Scriu cu sinceritate. Scriu cu sufletul. N-aș putea să scriu altfel. Cred că arta este o modalitate de a transmite un mesaj, prin care autorul se transmite pe sine. Eu nu pot concepe o operă fără mesaj, fără să creeze emoție, ce se poate apoi concretiza în sentimente, în atitudini. Cred că literatura, ca orice gen artistic, are și o funcție moralizatoare. Dacă prin artă nu suntem în măsură să „creăm o altă lume pe-astă lume de noroi”, aceasta nu cred că își atinge atunci scopul. O operă inspirată este o sărbătoare spirituală, pe care artistul o dăruiește celor care doresc sau care sunt dispuși să o primească. Aceasta este părerea mea și în această perspectivă mi-am scris și îmi scriu cărțile.

Activitatea literară: am publicat (selectiv) în: „Năzuința”, „Suplimentul Literar-Artistic al Scânteii Tineretului”, „Literatura de azi”, „Caiete Silvane”, „Almăjdul”, „Tribuna”, „Steaua”, „Luceafărul”, „Logos și Agape”, „Magazin Sălăjean”, „Agora Artelor”, „Crișana”, „Bihoreanul” etc.

Colaborări (selectiv) în revistele: „Media Kinder”, „Negru pe Alb”, „Caiete Silvane”, „Almăjdul”, „Colocvii didactice”, „Lumină lină” (New York), „Evidenza” (Italia), „Școala Noastră”, „Magazin Sălăjean”, „Crișana”.

Redactor la revista: „Agora Artelor”.

Genuri literare abordate: poezie, proză, dramaturgie, eseu, critică literară.

Premii obținute la concursuri de creație (selectiv): Mențiune de onoare – Concursul internațional „Corona” Italia; Premiul al III-lea pentru volumul *Limita umbrei* – Concursul internațional Corona – Italia; Premiul I la concursul național „Poeziile toamnei”; Premiul I la concursul de creație al Editurii ART; Mențiune la concursul internațional de creație literară „Romeo și Julieta” la Mizil etc.

Volumele publicate: Poezie: *În căutarea Graalului* (Ed. Silvania, Zalău, 2002); *Talanți risipiți* (Ed. Silvania, Zalău, 2006); *Chivot jefuit* (Ed. Silvania, Zalău, 2008); *Suburbiile șarpelui* (Ed. Palimpsest, București, 2011); *Primejdia tăcerii* (Ed. Palimpsest, București, 2013); *Pelerin la poarta cerului* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2014); *Limita umbrei* (Ed. Palimpsest, București, 2016); *Serbările luminii* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2018); *Colecționarul de oglinzi* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2020). Proză: *Povești din lumea lui Tudor*, în limbile: română, engleză și maghiară (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009); *Satul Răstolțu-Deșert – metafora unei iubiri. Monografie* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009); *Tudor și Tania în lumea poveștilor* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2016); *Sechestrați de*

Corona, proză scurtă (Ed. Limes, 2020); *Singurătatea celor învinși*, roman (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2021), *Libertatea din colivie*, proză scurtă, eseu (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2021), *Cui îi pasă?* – proză scurtă, eseu (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2022). Volume publicate în colaborare (selectiv): *Silvania; Poeți sălăjeni* (Ed. Silvania, Zalău, 2007); *Transilvania – pământ românesc; Primăvara Poeziei – A Költészet Tavasza* (șapte ediții); *Antologia Cele mai frumoase poezii de dragoste* (Ed. Ert Creativ); *Antologia de poezie contemporană Starea de om – Substraturi* (Ed. Art, 2018); *Antologia de proză scurtă contemporană* (Ed. Art, 2018); *Antologia Parole sulle ali dei sogni* (Ed. Studis, Iași, 2020); *Antologiile Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj: 11 prozatori, 18 poeți, Șase dramaturgi și Însemnări de pe frontul cuvintelor* (antologie de cronici și comentarii critice) apărute la Ed. Caiete Silvane din Zalău (2020-2021).

Referințe critice (în volume sau în periodice): Vasile Voia – „Steaua”, Carmen Ardelean – „Vatra-Veche”; Ion Cocora – „Caiete Silvane”: Luceafărul, Péter Demény – „Literatura de azi”, Octavian Soviany – „Caiete Silvane”; Vasile Voia – Revista „Singur”, „Magazin Sălăjean” – „Steaua”, „Tribuna”, Viorel Varga, „Jurnalul de seară” – Corina Știrb Cooper, Daniel Cristea Enache – „Literatura de azi”. Lilioara Macovei – „Negru pe Alb”, Daniela Toma – „Logos și Agape”; Marcel Lucaciu – „Caiete Silvane” etc.

Membru al Asociației Scriitorilor Sălăjeni.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Cetățean de onoare al comunei Agrij.

Referințe critice (selectiv)

Octavian Soviany – „Caiete Silvane” (nr. 123/aprilie 2015)

„Negru pe Alb”, „Magazin Sălăjean” (august, 2014)

„Fără a face neapărat doar o poezie de limbaj, Silvia Bodea Sălăjan construiește astfel un spațiu poetic ce gravitează în jurul cuvântului, a cărui prezență sau absență tutează toate marile experiențe umane, transformând existența în discurs despre existență, iar dragostea în discurs amoros. De aceea ritualul erotic este în versurile autoarei auster, exclude atingerea precum și orice frison de senzualitate, se reduce la o simplă emisiune de cuvinte, care însă, și-au pierdut în bună parte funcția de a comunica, au devenit incerte, alunecoase. Marea utopie a acestei autoare, îndrăgostită pătimaș de cuvinte și detestându-le în același timp, nu poate să fie decât barbianul «cântec încăpă-

tor» concretizat în litanii ale ciclurilor cosmice sau în modulații de rugăciune. Formula sufletească a poetei se dovedește mai degrabă apropiată de orfismul generației '60 (ceea ce în peisajul liricii actuale poate părea oarecum anacronic), în timp ce poemele sale ne propun o viziune coerent articulată despre strălucirea și imperfecțiunile cuvântului, surprins în diferitele lui ipostaze.

Poetă la modul elegiac și meditativ, Silvia Bodea Sălăjan e fascinată de misterul limbajului, căci în universul ei liric, amenințat permanent de «primejdia tăcerii», existența și rostirea se găsesc într-o deplină sinonimie și autoarea întonează, în consecință, laude ale cuvântului și ale valențelor lui creatoare... Cuvântul este un instrument al comunicării cu sacralul, organul experienței religioase, astfel încât, cu îndepărtarea de Dumnezeu, limbajul, el însuși, capătă malformații și distorsiuni, iar omul actual nu mai poate articula decât jumătăți de cuvinte”.

Daniel Cristea Enache – „Literatura de azi”, „România literară”

„Poemele luminii

de Silvia Bodea Sălăjan

Silvia Bodea Sălăjan scrie o poezie meditativ-reflexivă matură artistic și asimilând influențe culturale nobile. Blaga este unul dintre magistri.

Rimate și ritmate uneori, lăsate alteori să urmeze firul gândirii poetice și al semnificării prin imagini-cheie și simboluri, versurile sunt pe cât de sensibile, pe atât de profunde. E o „scară interioară” urcată cu efort inaparent, treaptă cu treaptă.

Cititorul la finele lecturii acestei cărți nu va regreta”.

Ionuț Caragea – „Logos și Agape” (2020)

„Poeta trăiește «într-un dom părăsit», dincolo de oglinda cuvântului, acolo unde «îngerii sunt legați de oameni prin oglinda nesfârșitelor rugi». Toamnă, iarnă, nesfârșite regrete, durere, rătăcirii, insomnie, clepsidre, sunt teme și simboluri care se reflectă în oglinzile unor poeme elegante, profunde și emoționante. Fie că sunt făurite în versuri albe sau în versuri clasice, poemele se ridică la pretențiile unui priceput degustător de frumusețe launtrică, având darul să atingă coarda sensibilă a celor ce caută simplitatea ca pe o ultimă complexitate... Până la urmă, cititorii reprezintă cele mai importante oglinzi ale unui poet, ei sunt cei care, prin dragostea lor, înveșnesc «chipul, care mai poartă zăpada care n-a fost ninsă!» Această carte (*Colecționarul de oglinzi*) merită o atenție deosebită, fiindcă, mai presus de toate «e viața mea-n oglinda unei clipe/ din care eu lipsesc»”.

Ion Cocora – „Caiete Silvane” (2015)

„Discursul liric al doamnei Silvia Bodea Sălăjan se impune încă de la debut printr-o notă discretă de originalitate, fiind unul cu miză pe muzicalitate și transparență, în volumele: *În căutarea Graalului*, *Chivot jefuit*, *Talanți risipiți*, în care lirismul duios este o tânguire, esențializat, cu incantații de psalm modern. În volumele următoare se produce o schimbare a temelor, în poeme se insinuează o materie apăsător reflexivă, obiectul constituindu-l meditația despre timp și trecere. Formele de scriitură nu-și modifică esențial registrul, deși un proces de modernizare devine sesizabil...”

Maria Vesa Aursulesei – scriitor și ziarist

„«Colecționarul de oglinzi» – sau condiția umană la răscruce... Eul multiplicat în ipostaze ale tăcerii, ale singurătății, ale rugăciunii, ale invocării, ale iertării și dobândirii iubirii divine, într-un efort de autocunoaștere pentru relevarea mesajului biblic, trecut prin filtrele sensibilității unei poete mature artistice, aflată în căutarea misterului Creației și a sensului vieții (...).

Poezia Silviei Bodea Sălăjan este în egală măsură un imn adus celor «răstigniți pe altarele cuvântului», dar și spovedania unui suflet chinuit de întrebări, aflat în căutare de răspunsuri. Iar locul acestei spovedanii dureroase, dar plină de iluminări și speranță, este chiar altarul propriului suflet, din care nu lipsește recuzita potrivită și cuvintele specifice necesare ofierii unui asemenea grav și înălțător demers. Un demers pentru care poeta parcurge ea însăși un drum al Crucii, urcând o Golgotă asumată, în încercarea găsirii corespondențelor cu suferința și drumul Celui răstignit, Fiul lui Dumnezeu, cel Întrupat. Este un drum deloc ușor de străbătut, presărat cu poticneli, îndoieli și asperități, dar înnobilit de asumarea greșelilor, a vinii ce o poartă, asemeni oricărui alt muritor. Poezia Silviei Bodea Sălăjan este profund religioasă, meditativă, tulburătoare prin interogație și aspirația spre ascendența spirituală a Ființei. Silvia Bodea Sălăjan scrie, de fapt, o lungă și impresionantă litanie în care invocațiilor poetei le răspunde ecoul adânc reverberat în fiecare cititor”.

Andrei Moldovan – „Magazin Sălăjean” (iulie 2015)

„Poezia doamnei Silvia Bodea Sălăjan trăiește dincolo de cuvânt. Tristețea este o stare trăită cu intensitate. Încărcătura emoțională a poemelor nu are nevoie de vreo traducere, ea este directă, cu finalul unei vibrații de aceeași tensiune precum a autoarei. Poemele obligă să rămânem fideli modului în care a ales să răspândească frumusețea pe înălțimi, acolo unde este locul ei favorit pentru afirmare, pentru că ea știe că există mereu un timp favorabil poeziei, bucuriei scrisului și emoției pe care acesta o oferă, împotriva unei lumi din ce în ce mai brutale”.

Vasile Voia – „Negru pe Alb” (aprilie 2018)

„Silvia Bodea Sălăjan vine în literatură cu un profil poetic distinct, cu un timbru liric personal și o factură poetică specifică, aptă să marcheze conjuncția între vechi și nou, între versul ritmat și versul liber, între tradiția poetică și poezia modernă a neliniștilor și marilor frământări existențiale. Despre Silvia Bodea Sălăjan se poate spune că nu este atât un poet care «devine», ci unul care «este». Ea concepe poezia ca «artă a limbajului» și limbajul poetic privit ca «limbaj în limbaj». Un poem superb din volumul «În căutarea Graalului» purtând titlul «Sosiri perpetue» deține valoare premonitoare pentru întregul discurs liric. Creatoare de metafore originale, inspirate: «La ce bun, Doamne, toate câte-au fost/ sau câte, Doamne, ar fi putut să fie/ când învățând tăcerea pe de rost/ sunt doar un vis în lămpi de păpădie», poezia apare ca expresie a eului feminin însingurat, marcat de nostalgiile trecutului, de tăcerile prelungi, de ireversibile treceri, de «ordinea tăcerii» și de primejdiile ascunse «în dosul cuvintelor».

Temele și obsesiile sunt decantate într-un univers poetic marcat de căutarea propriului drum al unei poete ce se afirmă tot mai conștientă de sine și de valoarea sa. Începând cu volumul «Talanți risipiți» în poezie își fac loc alte cuvinte, un sentiment al unei melancolii a lucrurilor ce trec, al unui final de lume și de eră. Reacțiile de natură existențială în fața vieții sunt acelea ale unei sensibilități rănite și îndurate de pierderea inefabilului.

O poezie marcată de singurătate, de dor și vis, de timp și uitare, o poezie a unui sentiment neîmplinit este prezentă și în volumul «Chivot jefuit». Dacă uneori erotica evoluează în direcția temei clasice definită de durerea pierderii sau resemnării, fără explicații și fără a căuta cauza, alteori poezia este marcată de sentimentul degradării «dogmelor morale», al «rătăcirii» într-o lume bulversată de pierderea reperelor valorice, o lume în care «ființa» s-a rătăcit, viața este o repetiție, cuvintele s-au demonetizat, oamenii au devenit măști într-o epocă în care: «Floarea culturii e strivită-n stradă».

Poezia Silviei Bodea Sălăjan instituie pe tot parcursul ei o metafizică a tăcerii. Poeziile Silviei Bodea creează un mediu elevat și intim al gândirii în care nu poate pătrunde oricine, scriitorul conviețuind atât de confortabil cu propria-i existență și cu Dumnezeu – este liniștea marilor întrebări, un câștig dintre cele mai importante pentru contextul lăuntric, semn că divinitatea, odată ce a dăruit har celui pe care îl iubește, îi va arăta, fără îndoială și formele delicate de exploatare ale acestuia. Silvia Bodea Sălăjan este un astfel de exemplu!”

Viorel Varga – „Graiul Sălajului” (august 2018)

„Citesc cu încântare versurile poetei Silvia Bodea Sălăjan și mă bucur să descopăr trăiri autentice dincolo de expresia rostită. Poemele în care evocă:

satul natal, casa părintească, imaginea iconică a părinților sunt adevărate litanii, ce poartă în ele dor și nostalgie, poate compensarea unui timp pe care simte că l-a irosit, irosindu-se. Nu mă opresc la alte teme abordate în lirica doamnei Silvia Bodea Sălăjan, dar nu pot trece cu vederea lirica de inspirație religioasă, ce pătrunde în ființa omului, schimbă sensurile și valorile la care să ne raportăm, poeta dovedindu-se o adevărată iubitoare de adevăr și frumos. Poeta dorește să realizeze punți de comunicare cu Divinitatea, prin poeme de o mare căldură interioară și cu o pătrundere uimitoare în adâncimea Tainei sfintei Treimi, văzută, nu doar, ca lumină călăuzitoare, ci și ca iubire nesfârșită față de creația Sa. Ceea ce transmite emoția este prezența permanentă a simbolurilor ce sugerează starea Lui de jertfă și iubirea față de oameni, elemente care se regăsesc în versurile Silviei într-o perfectă comuniune. Mă bucur că am avut privilegiul să fiu printre primii lectori ai poemelor Silviei!”

Gheorghe Vidican – poet

„Silvia Bodea Sălăjan, membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj, este o poetă care convinge prin sensibilitate și lirism încă de la primul contact cu versurile domniei sale. Poeta nu cedează tentațiilor de a șoca prin expresii poetice, care să-ți sară în ochi, prin duritatea mesajului sau prin trivialitatea exprimării, ci este poetul care lasă versul să curgă molcom, ca un râu de șes prin albia sa, sau precum ardeleanul se împacă cu ceea ce-i este dat. Versurile «și anotimpuri vor sosi în îmbrățișarea luminii/când vor înflori iubiri dincolo de măslini/din fântâni de cuvinte/va fi adorația ce mângâie în noapte/și poate/ne va lua din ochi fricile toate» (*Măslinii din cuvânt*) seamănă a împăcare, a atitudine senină generată de «înflorirea iubirii» la umbra măslinilor, aceste simboluri ale păcii interioare, pe care o resimte, sau la care aspiră.

Atinsă de harul divin, poeta introduce cititorul, prin scrierile sale, într-o lume a frumosului etern transilvan, și nu numai. Fiecare poem al Silviei Bodea Sălăjan se constituie într-un instantaneu existențial, care formează întregul și care surprinde prin acuratețea exprimării.

Uneori rimate, alteori scrise în vers liber, poemele Silviei Bodea Sălăjan încântă prin melosul versului, prin sensibilitate, prin confesiunea intimă, dar și prin dramatismul realității pe care reușește să o surprindă în lirica sa. Alteori, copleșită de gânduri, de temeri de toate felurile, de posibile scenarii, care pot genera durere, poeta conchide: «În seara aceasta n-am să vorbesc/voi lăsa cuvintele în oglinzile somnului/printr-un gest/cu fața umană a lui ianus/și-apoi să-nvăț/să supraviețuiesc».

Poezia Silviei Bodea Sălăjan este o poezie care pendulează între urban și rural lăsând loc la receptarea realului în formele lui deloc «nefardate»”.

Marcel Lucaciu (poet și critic literar) – *Iubiri cucernice* în „Caiete Silvane” (nr. 144/ianuarie 2017, p. 8)

„Poezia este un cântec șoptit, o rarisimă stare de grație dată de flacăra sacră, de fluxul și refluxul amintirilor târzii sau, poate mai curând, de bătăile unei inimi veșnic asediate de nostalgia paradisului pierdut.

Sub semnul nostalgiei și, mai ales, al evlaviei, stau majoritatea poemelor Silviei Bodea Sălăjan, poeme incluse în recentul volum *Limita umbrei* (Editura Palimpsest, București, 2016). De altfel, filonul religios al versurilor se lasă întrezărit odată cu titlul multora dintre aparițiile sale editoriale (*În căutarea Graalului*, 2002; *Talanți risipiți*, 2004; *Chivot jefuit*, 2008; *Suburbiile șarpelui*, 2011; *Priemjdia tăcerii*, 2013; *Pelerin la poarta cerului*, 2014).

Într-o manieră tradiționalistă, poeta evocă scene biblice precum Schimbarea la Față a lui Iisus Hristos, pe Muntele Tabor, sau reiterează o serie de motive frecvente în lirica voiculesciană (motivul îngerilor, motivul crucii, motivul rugăciunii, motivul cupei/paharului etc.). Laitmotivul acestor poeme senine și pioase îl reprezintă lumina primordială (lumina Zilei dintâi, cum ar spune Bлага), lumina care înseamnă Creație, Iubire, Viață fără de moarte: «din partea aceea a paharului/ în care strălucește stins o altă vreme/ amurgul veghează/ lacrima unei lumini ce n-a fost/ nicicând decât iubire (...)// din sunetul cerului fără zăpezi/ coboară în taina pământului/ binecuvântarea din ochii lui Dumnezeu/ ca o lacrimă pe rana inimii singure/ întru odihna cuvântului/ din ziua a șaptea» (*Gloria dei*). Uneori, stihurile poartă aura vitalismului debordant pe care-l oferă doar entuziasmul unei credințe lipsite de tăgadă: «umple, Doamne, grădinile/ miresmelor le dăruiește flori/ ploilor dă-le seninul apelor limpezi/ iar umbrei dă-i mănoșii nori/ ca trecând mai departe/ să se nască izvoarele/ la căpătâiul nopților/ să se scalde în ele/ fecioarele» (*Bucuria luminii*). Alteori, o amară tristețe învăluie poemul ce oglindește lumea decăzută, cuprinsă de fățarnicie și bântuită de ură: «din poarta unui cer uitat de lume/ doar lacrima primei zăpezi mai poate/ să stingă focul urii ce mocnește/ în liniștea vicleană din cetate» (*Toamna cea de toate zilele*). Însorite sau mohorâte, poemetele religioase ale Silviei Bodea Sălăjan sunt, rând pe rând, psalmi și litanii în care, dincolo de pietate, de solemnitatea limbajului, de inflexiunile rugăciunii, se remarcă un fin elogiu incantatoriu al lumii originare ce nu cunoscuse încă păcatul. De aici permanenta obsesie a neprihănirii și, implicit, lamentația destrămării edenice, oarecum similară blagianului *Paradis în destrămare*: «striviți de un regret ce nu se spune/ ochii-și îneacă plânsul fără plâns/ iar ceruri cad secate peste tâmples/ când noaptea neagră ape negre-a nins» (*În crucea nopții*).

Noul volum cuprinde și câteva poeme de dragoste ce lasă impresia că aparțin altei vârste, fiind încărcate de volute stilistice, ușor simboliste și vădit

romanțioase, melancolice ori meditative, presărate cu tăceri în lacrimi, dar mereu adresate unui iubit prezent mai degrabă în culisele unor amintiri ce se vor «înflorite», respectiv revigorate, chiar dacă timpul veștejește anii, taie aripile și frânge zborul tinereții: «nu știu de-i vis sau toamna asta poate/ e numai un final pe harta lumii/ iubitul meu un cântec desfrunzit/ adoarme trist pe treptele luminii// și dacă norii și-au pierdut din aripi/ și peste lume crengile se frâng/ să nu mă-ntrebi iubite de ce toamna/ ascult tăcerea frunzelor și plâng» (*Un cântec desfrunzit*). Încercând, zadarnic, să refacă «perechea luminată», cei doi îndrăgostiți sunt abia niște năluci ale vremurilor de mult apuse, îndrăgostiți prinși într-un joc subtil al dragostei platonice; un joc iluzoriu în care nu trupurile se sărută și se îmbrățișează, ci umbra și cuvintele lor (deseori, nerostite): «tu/ mi-ai sărutat umbra/ iar eu/ ți-am îmbrățișat cuvintele» (*Anotimpul uitat*). În multe dintre aceste versuri, predomină o tonalitate elegiacă, iar dragostea echivalează fie cu eminescianul «vis ferice», fie cu o perpetuă invocare a «luminii dorului din dor» (*Anotimp străin*). Par întrucâtva stridente accentele sociale, într-o carte de poezie care este, înainte de toate, una a iubirilor cucernice și serafice, însă autoarea ține să radiografeze, măcar în treacăt, prozaismul societății contemporane, superficialitatea, convenționalismul și meschinăria ei: «din vitrine/ manechine de plastic/ salută reverențios/ așteptând să fie dezbrăcate/ de amanta celui mai proaspăt parvenit» (*Din vitrine*). Notația exactă, tăietura riguroasă a versului, grija pentru aspectul formal și, nu în ultimul rând, ironia amabilă sunt, până la urmă, meritele acestor puține poeme civice.

De-a lungul anilor, lirica Silviei Bodea Sălăjan a pendulat, adesea, între tradiție și modernitate, între versul clasic și versul liber, dar și-a păstrat nota religioasă, profund creștină. Fără să fie spectaculară, în sensul că nu mizează pe crearea unor imagini insolite, ci mai degrabă pe magia cuvintelor, pe armonia și pe incantația lor, o asemenea Poezie (în care poetul își asumă, tacit, rolul de magician al «slovei făurite») rămâne una cuceritoare prin simplitatea, prin limpezimea și naturalețea limbajului.

Péter Demény – „Literatura de azi”, „Caiete Silvane”

„Lacrima care nu cade

Lacrima care nu cade, lacrima unei dureri încremenite în ea însăși.

Locurile în care e mare fojgăială sunt în mod paradoxal cele mai singuratiche din lume. Într-o gară, într-o autogară sau într-o stație de autobuz te cuprinde o tristețe iremediabilă, ca să fac aluzie la un poet jucăuș-melancolic.

Nu este însă o regulă. De fapt, sunt două tipuri de gări: unul despre care am amintit, al doilea unde călătorul așteaptă cu entuziasm, cu mari speranțe, trenul care va sosi.

Gara din poezia Silviei Bodea Sălăjan aparține unui al treilea tip: gara goală, mai tristă decât chiar cea plină. Toată lumea a sosit sau a plecat, oricum a părăsit gara, numai vorbitorul stă și privește. Își așteaptă soarta? Dragostea? Știe că nu va veni niciunul? Trenurile vin și pleacă «din nicăieri spre nicăieri», toate fiind supuse plecării continue, și-n acest scenariu al mișcării, doar un călător singur și însingurat, el însuși pustiit de așteptări, rămâne fără așteptări și fără speranțe.

Stă, privește și lacrimează. «Lacrima din ochii mei» nu este un plâns adevărat, ci picătura tristeții neconținute, a unui om care așteaptă inutil și este conștient de asta”.

Ovidiu Pecican

„Ca prozatoare, Silvia Bodea Sălăjan este autoarea unor povești cu tâlc desprinse din propria biografie. Realismul și tenta morală a istorioarelor o apropie de buna tradiție a prozei transilvane de la Slavici la Agârbiceanu și de la Rebreanu la Pavel Dan, chiar dacă scenografia întâmplărilor narate și tipurile umane avute în vedere aparțin universului citadin...”

Ioan Pop:

„Frumoase versuri celebrând binele în rândul omenirii! Cum ar fi ca noi să excludem răul și să trăim numai în spiritul omeniei? E o propunere făcută de poeta Silvia Bodea Sălăjan prin versurile căreia lumea devine mai frumoasă, frustrările mai ușor de suportat. O suferință strigată, durerea nesomnului și neliniștea tuturor clipelor treze în noapte, apăsând ființa cu putere, se revarsă din aceste versuri. Îmi plac, sunt moderne, dar triste... Silvia Bodea Sălăjan este profesor-poet care a făcut din catedră amvon” (Lansare de carte).

Prof. **Cornelia Popoiu** – „Magazin Sălăjean” (4 februarie 2016)

„Silvia Bodea Sălăjan – Un poet pe sufletul meu

Am avut privilegiul să lecturez câteva din poeziile doamnei Silvia Bodea Sălăjan și acest lucru a fost o adevărată încântare. Sunt profesor de limba și literatura română la Colegiul Economic «Emanoil Gojdu» Hunedoara și spun cu sinceritate că versurile poetei Silvia Bodea Sălăjan (citite de pe internet) sunt atât de emoționante și atât de sensibile încât intră în rezonanță cu sufletul și sensibilitatea mea, ca om de litere și ca iubitoare de poezie. N-o cunosc personal, dar o simt foarte aproape de mine. Sunt sigură că toți cititorii Silviei

simt același lucru, trăiesc același sentiment. Ce pot spune mai mult față de ceea ce spune poezia Silviei? «Am adormit ca o carte necitită/ și visul meu străin/ părea sentința unor răni/ în care se regăseau pescărușii» sunt versuri ce evocă o neîmplinire ce afectează puternic sufletul. Tăcere, apoi lacrimi, lacrimi și răni. Toate dor. Toate păstrează în ele revolta mută a unei neîmpliniri spirituale: «aș fi vrut să fiu nucul/ ocrotit de legea cuvântului/ să-mi scutur aripile ruginite/ în legănarea lacrimii/ în care numai tu ți-ai trimis umbra/ să îmbrățișeze inima pământului/ ca pe un anotimp al tăcerii».

O suferință strigată, durerea nesomnului și neliniștea tuturor clipelor treze în nopți, apăsând ființa cu putere, se revarsă din aceste versuri. Îmi plac, sunt moderne, dar atât de triste. Prea triste versuri! Simți durerea care îți apasă sufletul, se aude plânsul care coboară și în sufletul celui ce lecturează. Imaginile sunt tulburătoare, metafora impresionează și ascunde în ea neliniști ce trebuie ghicite: «am strigat atunci o chemare/ de beduin rătăcit/ prin nisipul unei posibile/ oaze de fericire/ dar nu-mi rămăsese nimic/ nici îngânarea ecoului/ nici umbra/ din care puteam culege/ încă un timp/ m-a întâmpinat/ ochiul absent al unui homer/ ce m-a condus/ în inima cântecului de sirenă». Am dat acest poem în întregime deoarece mi se pare o sinteză a tot ceea ce am spus până acum. Un suflet rătăcit. Fără umbră, fără ecou, iar cântecul aedului nu-i decât rostogolirea spre lăuntru «ca bolovani într-o peșteră răsunătoare», spun citându-l pe Lucian Blaga.

Simboluri și metafore de o frumusețe aparte, evidențiind un lung vaier. Prea trist, superb de trist. Îmi place curgerea lină a versului, dorința de a rămâne o lumină pe boltă, de a fi veșnicia ramului înflorit. Poezia îmi încântă auzul și-mi mângâie inima. Versul pare simplu, dar este vecin cu genialitatea. E minunat!

Odă toamnei este un poem de o sensibilitate deosebită, cu imagini inedite, atât de armonioase, încât îți cântă inima odată cu scandarea versurilor... Sentimente și gânduri ce deschid porți spre meditație. Consider aceste versuri un dar cu destinație. Felicitări, felicitări pentru un dar atât de frumos!

«Și dacă norii și-au pierdut din aripi/ Și peste lume crengile se frâng/ Ascult tăcerea frunzelor și plâng.» Superb... Vântul toamnei este vaietul din inima ta, din inima mea, un plâns fără lacrimi, un suspin fără haina sonoră, o tristețe fără limite. De ce atâta deznădejde, oare, când în multe versuri vibrează credința? O întrebare care rămâne deschisă...

Silvia, te cunosc doar citindu-ți versurile și mi-e dor mereu de scrisul tău. Îți doresc sănătate și spor la ceea ce știi cel mai bine – lucrul cu cuvintele!"

Prof. **Daniela Toma**, director editorial Art Creativ

„Atitudinea poetică, alternanța și complexitatea nuanțelor
în arhitectura câmpului literar – receptări actuale

Examinator permanent al propriului orizont estetic bine conturat, profesorul și omul de excepție, Silvia Bodea Sălăjan surprinde lumea concretului cu feminitate, dar și cu forță, iar acestea nu pot trece sub nicio formă neobservate datorită manierei inconfundabile prin care sunt abordate temele majore ale poeziei – cea mai sensibilă dintre toate artele, învrednicită cu atât de multă atenție.

Cu o amprență literară puternic așternută în peisajul liric contemporan, poeta Silvia Bodea Sălăjan stabilește un echilibru între formă și fond, poezia aflându-se pur și simplu precum «un miraj al spiritului», precum o evadare din timpul propriu-zis.

Relevante în sensul celor spuse mai sus sunt volumele de poezie apărute sub semnătura poetei: *În căutarea Graalului*, *Talanți risipiți*, *Chivot jefuit*, *Suburbiile șarpelui*, *Pelerin la poarta cerului*, *Primejdia tăcerii*, *Limita umbrei*, *Serbările luminii!*

Cu tonuri înalte, autentice, profunde, dar totodată calme și pline de substanță, Silvia Bodea Sălăjan oferă cititorului libertatea de a-i cunoaște poemele în orice stare, în orice moment favorabil sau nu substratelor fine ale ființei, învrednicindu-le cu lumină din plin: «am vrut în părtășia ta să fiu/ luminilor altar de rouă/ să primesc globul împăcării/ cu mii de straturi de luceferi/ și frunzele măslini să cheme/ peste cununile de spini/ iar eu să pot să dăruiesc/ iubiri cu mâinile-amândouă...»

Esența poemelor relevă calitatea lor, subliniind, de asemenea, starea experimentală aflată în context intim cu muzica sufletului, cu iubirea, cu pasiunea, cu trecerea timpului, cu spectacolul impresionant al vieții. Voi exemplifica prin următoarele versuri: «de dincolo de limita umbrei/ pândește ochiul/ unui pictor analfabet/ ce bea din paharul în care/ n-a rămas decât/ verdele cucutei/ Doamne/ și lutul se strânge/ în jurul cuvântului...»

Pentru Silvia Bodea Sălăjan, cuvântul intonează valori tulburătoare, asociații fericite care definesc un demers liric bine încheat.

Interesul față de relația poetei cu lumea este evident, transmite multă emoție și duce lucrurile într-o direcție de libertate conștientizată, într-un spațiu de visare unde orice poate deveni posibil, dar cuvântul are din nou cea mai mare importanță: «în seara aceasta n-am să vorbesc/ voi lăsa cuvintele în oglinzile somnului/ și poate voi încerca să mă tocmesc/ printr-un gest/ cu fața umană a lui ianus/ și-apoi să-nvăț/ să supraviețuiesc”».

Există elemente imagistice care dau vitalitate contextelor, punându-le în lumină și probând (dacă mai era cazul) iscusința poetei de a le intui sensuri dintre cele mai sensibile, profunde, cu vădită decență: «și-atunci inelul lumii/ prins în soare/ va fi un curcubeu cald de lumini/ din care o logodnă/ se va naște/ între pământ și cerul cel de veci/ iar pe golgota/ crucea cea de spini/ fi-va un zbor pentru lumina lumii/ îmbrățișat în aripi/ și măslini».

Acest lucru o obligă să rămână fidelă modului în care a ales să împrăștie frumusețea pe înălțimi, acolo unde este locul ei favorit pentru afirmare, pentru că ea știe că există mereu un timp favorabil poeziei, bucuriei scrisului și emoției pe care acesta o oferă, împotriva unei lumi din ce în ce mai brutale: «mi-a căzut o fericire la sorți/ cum cad merele coapte/ (putrezite pe jumătate)/ și la cumpăna dintre zile/ și nopți/ am căutat prin ungherele/ inimii toate/ vrând să dăruiesc/ jumătate/ (să împart frățeste/ partea cea bună/ firește)...»

Desigur, în acest mediu elevat și intim al gândirii nu poate pătrunde oricine, scriitorul conviețuind atât de confortabil cu propria-i existență și cu Dumnezeu – este liniștea marilor întrebări, un câștig dintre cele mai importante pentru contextul launtric, semn că divinitatea, odată ce a dăruit har celui pe care îl iubește, îi va arăta, fără îndoială și formele delicate de exploatare ale acestuia. Silvia Bodea Sălăjan este un astfel de exemplu!

În ceea ce privește proza, Silvia Bodea Sălăjan scrie *Povești din lumea lui Tudor* (în limbile: română, engleză și maghiară), *Răstolțu-Deșert – metafora unei iubiri*, *Tudor și Tania în lumea poveștilor*, cu aceeași plăcere cu care scrie poezie, semn că artistul nu se limitează, intelectualizarea emoției își află spațiu confortabil în orice gen literar, crescând mereu din interior spre rondul de gală al lumii, și asta în condițiile în care echilibrul nu se forțează pentru că nu trebuie să devină dăunător, dimpotrivă, calitatea relaționării este din ce în ce mai accentuată și nu poate să ducă decât spre formarea unor legături foarte strânse între personaje și întâmplări, devenind astfel obiect literar de valoare artistică demnă de evidențiat.

Corina Știrb Cooper – „Adevărul de seară”

„Silvia Bodea Sălăjan – o poetă a credinței

Poeziile doamnei Silvia Bodea Sălăjan poartă în ele intuiția intimă a prezenței divinității în fiecare moment al existenței noastre. Universul liric al poetei este populat cu simboluri din lumea creștină: crucea, îngerii, Golgota, măslinii etc. Unele poeme sunt adevărate litanii, altele sunt expresia unei dureri pe care poeta preferă să o treacă sub tăcere. Cerul «Îi este aproape» după cum ea însăși mărturisește, iar îngerul, deși o însoțește precum propria umbră,

uneori «întârzie să apară», iar lipsa acestuia este generatoare de suferință” (2018).

Lilioara Macovei – redactor la revistele „Negru pe Alb” și „Agora Artelor”

„Poemele Silviei

Poemele Silviei Bodea Sălăjan sunt scrise sub auspiciile unei sensibilități autentice, cu tentații patetice subtile, pe un fond de mare acuratețe, care dau cititorului emoție. Poeta este dominată de o iubire contaminantă și rezultatul scrisului este unul pe măsură. Suntem supuși la meditația aceea plăcută și benefică. Poemele sunt vibrante prin confesiunile blânde ale poetei, prin nuanțele religioase, prin înrădăcinarea cu pământul știut de când lumea.

Silvia Bodea Sălăjan este o îndrăgostită de frumos, este copleșită de bogăția sufletelor pe care le cunoaște și de aici, cu siguranță s-a angajat într-o promisiune de a reda nouă, celorlalți, toate acestea, prin sufletul hărăzit înzestrării. Am găsit în versurile ei, sentimentul divin, plurivalent, transfigurator, având ca bază, duiosia. Sentimentul de dăruire și de procurare a acelei stări de mulțumire sufletească deplină și intensă conduce la concluzia unei lipse totale de egoism.

Frumusețea versurilor Silviei Bodea Sălăjan creează indubitabil legătura trainică între creator și consumatorul ahtiat de poezie. Eu am găsit o poezie proaspătă, cu acel clinchet agreabil care trezește gingășia și generozitatea, cu o perspectivă inevitabil, pozitivă.

Scrisul poetei «acaparează» prin inteligența poetică, dar fără impresionabilitate, nu ar lumina, nu ar radia.

Citesc *Din lutul tău* și simt înaripare, înălțare, iubire, blândețe. Mă duc în copilăria mea «în care susură în limba lor izvoarele», unde se aud «triluri de păsări în câmp înverzit» și văd biserica de la mine, cu bolta înaltă de unde mă privea bunul Dumnezeu.

Nu știu dacă am mai găsit undeva scris atât de frumos: «a venit ziua de mare odihnă/ pentru că zidirea era terminată/ așa că și-a așezat capul în tinda țaranului/ și liniștea toată/ și dragostea din adâncul cerului/ a coborât peste vatră/ sub forma unui imens curcubeu/ pentru că aici/ în țara mea se odihnea Dumnezeu».

Luarea de cuvânt în retrospectivă dă sens identității autoarei, fără adânci conotații filozofice, ci doar punctări decente și prilej de meditație în limita normalului. «din suferința toamnelor pierdute/ nici lacrima n-adeuce alina-rea/ doar steaua din cenușă licărind/ renaște nouă/ repetând iertarea/ că viața asta, Doamne, nu-i decât/ o zbatere de aripă/ și-atât».

Încărcătura emoțională a poemelor Silviei nu are nevoie de vreo traducere, ea este directă, cu finalul unei vibrații de aceeași tensiune precum a autoarei. «pietrele sunt legate de pietre/ prin firele de apă/ stelele sunt legate între ele/ prin tulpinile razelor reci/ albastru e legat de albastru/ cum e legat oceanul/ de cer/ îngerii sunt legați de oameni/ prin oglinda nesfârșitelor rugi/ iar inima ta e legată/ de inima mea/ prin inelul destinului».

Acapararea ca lector este fastuoasă, nu există insistențe prin repetări plictisitoare și așa cum am mai spus, totul este clar și simplu, așa cum este apanajul unui om de clasă. Luminozitatea poemelor împrumută cititorului un mod de existență frumos. Nu se constată nicăieri în poemele Silviei accente de stări rudimentare, trăiri brute, necizelate, ci doar direcții limpezi către o exprimare concisă și exactă a unei vieți armonioase, după un tipar de formă specială de creație și receptare a frumosului.

Mi-am luat pacea interioară, am găsit o voce cu care rezonoz, împart și primesc sentimente, stări și devin mai cuminte și mai bună. Terapia cu poezia Silviei Bodea Sălăjan dă recompense spirituale pentru a trăi o viață într-un mod onest.

Prin altruismul său evident, poeta modelează lectorul prin căpătarea unei sensibilități rafinate întocmai ca a ei.

M-am regăsit în poezia Silviei Bodea Sălăjan, am descoperit un om frumos și acest lucru nu este întâmplător, o apreciez foarte mult și-mi doresc să o citesc mereu.

«Oamenii frumoși nu apar pur și simplu... ei devin frumoși pentru că permit vieții să-i șlefuiască în diamante care reflectă Lumina.»

Cu siguranță că se potrivește poetei și în inima mea se aude cam același cântec ca al ei. („Literatura de azi”, „România literară”)

Titina Nica Țene

„Proza doamnei Silvia Bodea Sălăjan surprinde prin sinceritate și luxul de amănunte semnificative, prin evocarea plastică a unor situații, care în marea lor majoritate i-au marcat viața, căci, până la urmă, toate fac parte din trăirile autoarei, chiar dacă uneori narațiunea este obiectivă. Dincolo de acest aspect, însă, cititorul o regăsește pe cea care aduce evenimentele în primplan, fără să judece, fără să dea verdicte. Este un drum nou pentru poeta Silvia Bodea Sălăjan, dar se dovedește a fi de bun augur, pentru că talentul își spune cuvântul”.

Maria Timuc (realizator de emisiuni TV) – „Literatura de azi”

„Cred că omul este «cel mai frumos și cel mai măreț poem al lui Dumnezeu» și de aceea el, imitându-și Creatorul, se joacă printre cuvinte și idei, căci simte cum poezia îi curge în sânge, se revarsă în conștiință și-i inundă sufletul până când se întrupează.

Silvia Bodea Sălăjan nu face excepție, dimpotrivă. Obsesiile ei par a fi intim legate de Dumnezeu, creatorul tuturor celor «văzute și nevăzute». Ființa umană, asemenea lui Hristos Domnul, este pusă sub lupa conștiinței și a sufletului autoarei, care privește cu ochii sensibilității, cu cei ai candorii, dar și cu ochii triști ai omului care râvnește să pătrundă misterul nesfârșitei «crucificări». Dovadă este motivul «crucii» la care se adaugă rugăciunea, ca un simbol al nădejzii și al alegerii salvatoare a ființei, aparent azvârlită în necunoscut, în suferința inerentă a experienței spiritului în trup.

Toată lirica poetei poartă amprenta tensionată a crucificării și a izbăvirii prin suferință, așa încât iubirea, trăirea mult râvnită de oameni și cântată de poeți este transcendentă, în peisajul launtric al poetei. Odată depășit Erosul s-a transformat în Agape și chiar și pe acesta l-a lăsat în umbră, căci poeta nu mai pare interesată de lumea aceasta, condamnată să-și poarte crucea, cât de frumoșea, de grația și de lumina existenței de dincolo de trup.

Tensiunea sufletească atinge cote maxime generate de bucuria existenței în părtășie cu divinul, dar și de drama conștiinței efemerității condiției umane: «Mi-ai dat iertarea/ amforei din care/ împărtășirea harului divin/ să curgă lin în aripa bolnavă/ de dor/ de zbor/ și-n cupa ta cu vin/ să regăsesc botuzului chemarea/ în Iordanul cerului senin». Ceea ce poate fi considerată o tră-sătură esențială a liricii Silviei Bodea Sălăjan este seriozitatea, iar jocul ei prezent în metaforă, dar și în idei, este cât se poate de sobru, solemn și distins și asta pentru că poeta pășește prin sentimente mai apăsate decât prin cuvinte, lăsând sentimentele să vorbească... Și sentimentele vorbesc atât de frumos, pentru că ele se nasc din suflet, iar sufletul nu poate crea decât... frumosul, candoarea și lumina, regăsit în fiecare poem al Silviei. Deși este o lirică meditativă, uneori poeta folosește un limbaj simplu, asemenea unei rochii ce trădează modestia celei care o poartă. Alteori, îmbrăcându-și poemul în metafore care generează misterul, înțelegerea ascunsă pe care ființa din interior o trăiește deplin, își poartă cititorul prin lumea propriilor sentimente, ca și cum sentimentele i-ar aparține lui. Și aceasta, aș spune, este izbânda poetului: călătorind prin poezia sa, să simți că tu ești cel ce trăiește... călătoria!”

Vasile Hatos (Castiglione di Ravenna, Italia, 11 iulie 2011)

„Poezia Silviei Bodea Sălăjan este o poezie a iubirii, a frumosului, a adevărului; unde sufletul se adăpostește sub acordul creației. De aceea, poezia Silviei

Bodea Sălăjan are «înflorire» mistică, adică își deschide glasul ființei, căutând lumi paradisiace! Să cauți limbajul ființei, un limbaj mistic, înseamnă a te debarasa de lucruri, intrând în sfera iraționalului, pentru că orice scânteie divină trece prin absolutul ființei, unde suferința este calea spre desăvârșire”.

Daniela Cosma – jud. Cluj

„Mulțumesc pentru accept! Tocmai am terminat de citit cartea dumneavoastră: *Cui îi pasă?*, pe care mi-a recomandat-o mama, Ica Hanga! Mi-a plăcut foarte mult! Am râs și am plâns cu fiecare trăire descrisă. Acum o înțeleg pe mama de ce era așa încântată și-mi spunea că se regăsește în multe din povestirile dumneavoastră!”

Luiza Demian – doctor, lector universitar (cu referire la volumul de proză scurtă *Cui îi pasă?*)

„Vă mulțumesc din suflet încă o dată pentru această minunată carte!

Găsesc de cuviință, după ce am recitat-o de mai multe ori, că pentru sufletul meu este potrivit să recitesc zilnic fiecare subiect ales de Domnia Voastră! Cartea aceasta a fost un remediu pentru mine!

Simți sufletul altfel după ce citești așa ceva”.

Hanga Ica – jud. Cluj

„Am citit cartea *Cui îi pasă?* și acum o citește fiica mea. Pe scurt, o să scriu așa: tare mi-ar plăcea să îmi fiți prietenă sau măcar vecină! Aș avea multe de învățat de la dumneavoastră. Aproape pe fiecare pagină citită m-am regăsit. Domnul să vă dea multă sănătate și putere de a scrie, să ne bucurați pe noi”.

Preot **Gheorghe Simion**, Satu Mare

„Distinsă doamnă Silvia, am citit cartea dumneavoastră *Cui îi pasă?* și vă mulțumesc pentru tot ce ați scris despre un neînsemnat slujitor al lui Cristos. M-am regăsit! Sunt aici, în cartea dumneavoastră... Tot ce ați surprins din scurta mea omilie este mesajul Evangheliei în care este comprimată veșnicia, mântuirea și măreția lui Dumnezeu.

Mă bucur că vă numărați printre puținii care sunt atenți la esențial, nu la «iertăciuni». Important de știut este faptul că Isus ne învață cum să trăim, nu cum să murim. Paștele este răspunsul la toate întrebările noastre despre viață.

Îmi place cartea! Îmi place cum scrieți!”

Av. Lenuța Stan – judecător, Oradea

„O, Doamne! Câtă profunzime, cât adevăr, câtă realitate actuală! Povestiri ale vieții, filosofie pură și apologia binelui! Mulțumesc din suflet! O citesc cu mare încântare pentru că ați surprins elementele esențiale ale existenței uma-

ne atât de supusă trecerii... Știți? Nu pot decât să vă mulțumesc și să mă înclin cu recunoștință pentru că dați mai departe darurile cu care ați fost binecuvântată! Iar eu mă simt la rândul meu binecuvântată că v-am cunoscut. Am sentimentul că trebuie să dau această carte tuturor celor dragi și nu numai, ca să o citească și să-și încălzească sufletele așa cum mi l-am încălzit și eu. Mulțumesc din nou! Ați reușit să aprindeți o scânteie în sufletul meu și simt că mi-ați dat și mie din talanții cu care v-a înzestrat Doamne, Doamne!”

Familia Silviei Bodea Sălăjan

*Lansare de carte. Prezenți: Ion Cocora,
Constantin Cubleşan, Vasile Voia, Aurica Grec*

Ioan-Vasile Bulgărean

M-am născut la 14 ianuarie 1961, în localitatea Zalnoc, județul Sălaj. Am debutat în revista „Pentru Patrie”, în anul 1982. Sunt deținător al ordinelor: „Virtutea Militară” și „Ordinul Militar”, conferite de Președintele României și al brevetelor „În Serviciul Patriei” și „În Serviciul Armatei”, conferite de Cancelarul Ordinilor României. În anul 2007 mi-a fost conferită Distincția Consiliului Național al Polițiștilor în semn de apreciere pentru întreaga activitate. În anul 2013 mi-a fost acordată Placheta Omagială „Respect pentru Șimleu” din partea Primăriei locale, însoțită de Laudatio pentru „Creație literară”. În anul 2011 mi-a fost acordată Diploma de onoare „Oameni de seamă ai Sălajului” de către Biblioteca Județeană Sălaj „I.S. Bădescu”. Sunt absolvent al Facultății de Științe Juridice, specialitatea „Drept”.

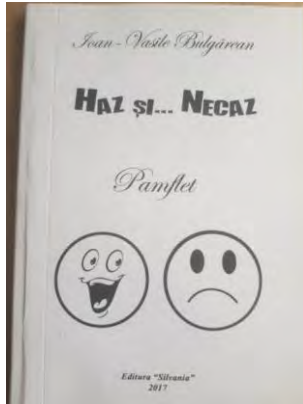
Din anul 2017 sunt membru al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj. Am publicat următoarele volume de poezie: *Dor de voi* (Editura Silvania, Zalău, 2008); *Saloanele iubirii* (Editura Silvania, Zalău, 2010); *Visul din vis* (Editura Silvania, Zalău, 2011); *Sub semnul fecioarei* (Editura Silvania, Zalău, 2013); *Dragoste și spini* (Editura Silvania, Zalău, 2014); *Șoapte de toamnă* (Editura Silvania, Zalău, 2016); *Mi-e dor de mine* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2019), *Veșnicia de o zi* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2021), *Toamnele mele – antologie* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2022). Am mai publicat un volum de proză – pamflet *Haz și... necaz* (Editura Silvania, Zalău, 2017). În anul 2020, poeziile personale au fost publicate în antologia Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj, *18 poeți* (Editura Caiete Silvane, Zalău), iar în anul 2022, în antologia bilingvă *Primăvara Poeziei – A Költészet Tavaszja* (Editura Caiete Silvane, Zalău). De altfel, în revista *Caiete Silvane* mi-au fost publicate mai multe poezii, în numere diferite.

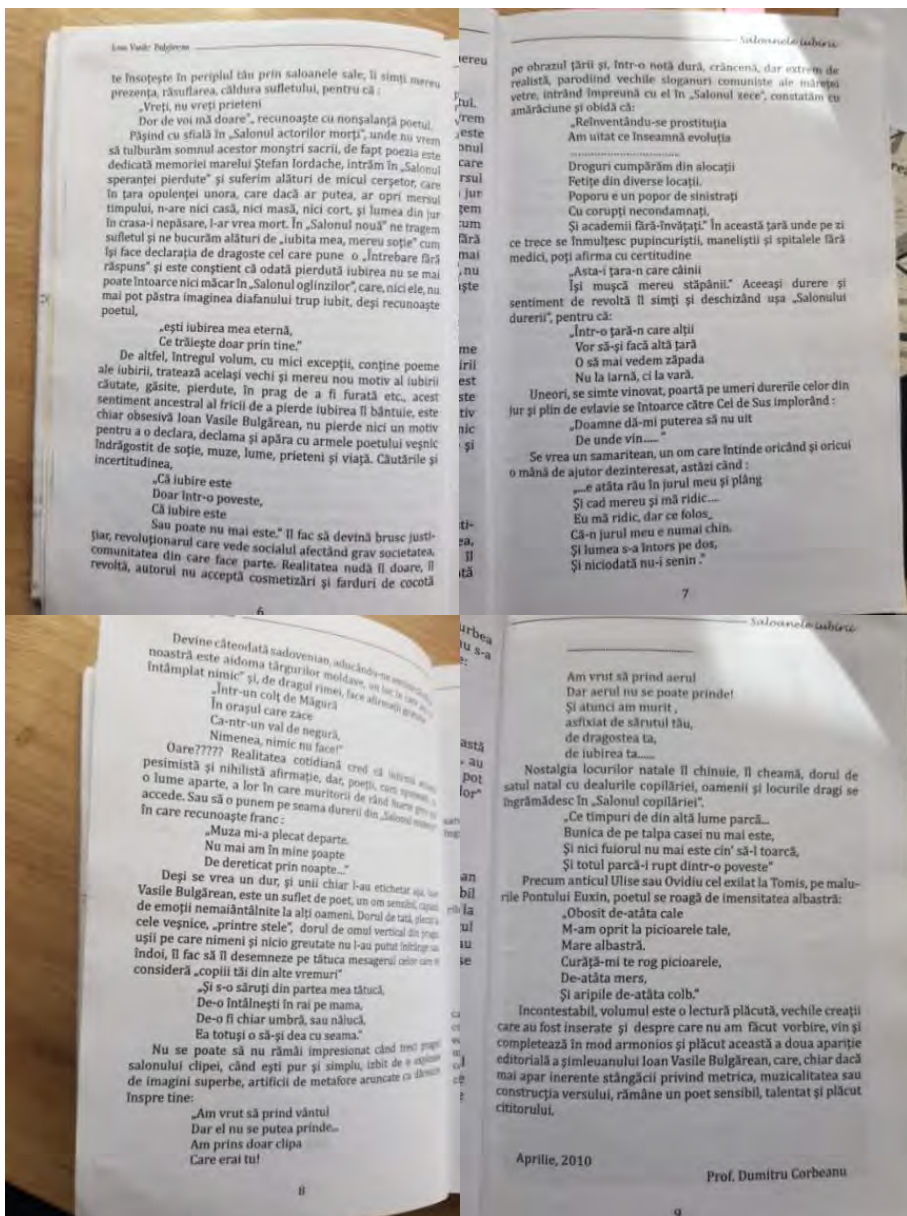
Din anul 2017 sunt membru al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj. Am publicat următoarele volume de poezie: *Dor de voi* (Editura Silvania, Zalău, 2008); *Saloanele iubirii* (Editura Silvania, Zalău, 2010); *Visul din vis* (Editura Silvania, Zalău, 2011); *Sub semnul fecioarei* (Editura Silvania, Zalău, 2013); *Dragoste și spini* (Editura Silvania, Zalău, 2014); *Șoapte de toamnă* (Editura Silvania, Zalău, 2016); *Mi-e dor de mine* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2019), *Veșnicia de o zi* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2021), *Toamnele mele – antologie* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2022). Am mai publicat un volum de proză – pamflet *Haz și... necaz* (Editura Silvania, Zalău, 2017). În anul 2020, poeziile personale au fost publicate în antologia Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj, *18 poeți* (Editura Caiete Silvane, Zalău), iar în anul 2022, în antologia bilingvă *Primăvara Poeziei – A Költészet Tavaszja* (Editura Caiete Silvane, Zalău). De altfel, în revista *Caiete Silvane* mi-au fost publicate mai multe poezii, în numere diferite.

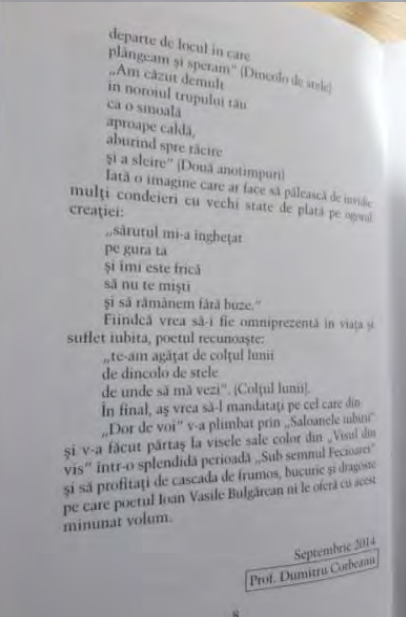
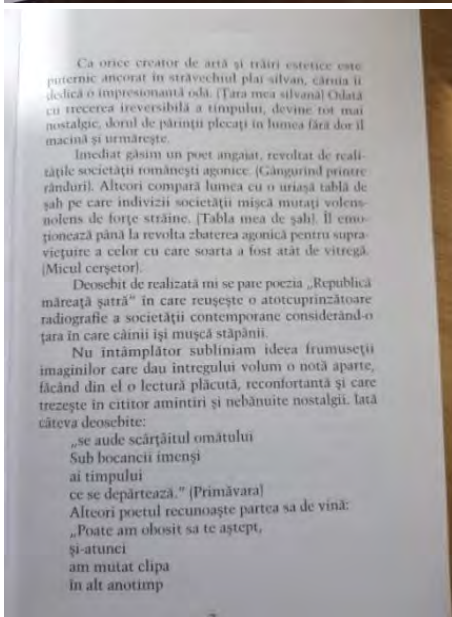
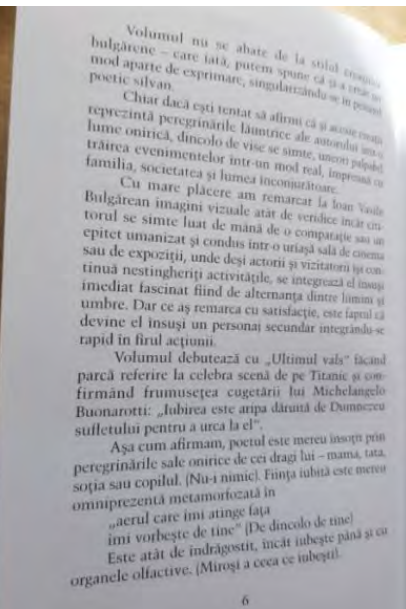
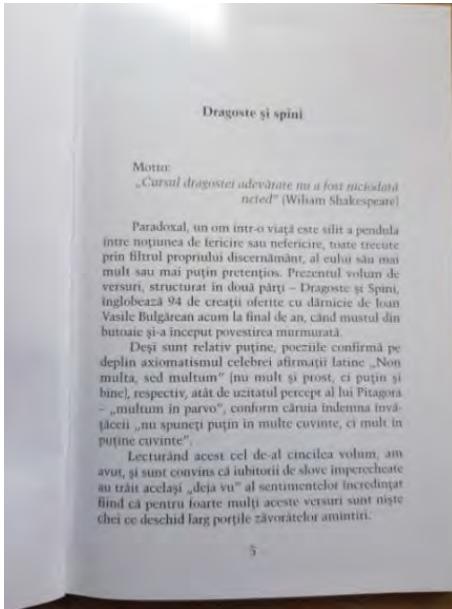

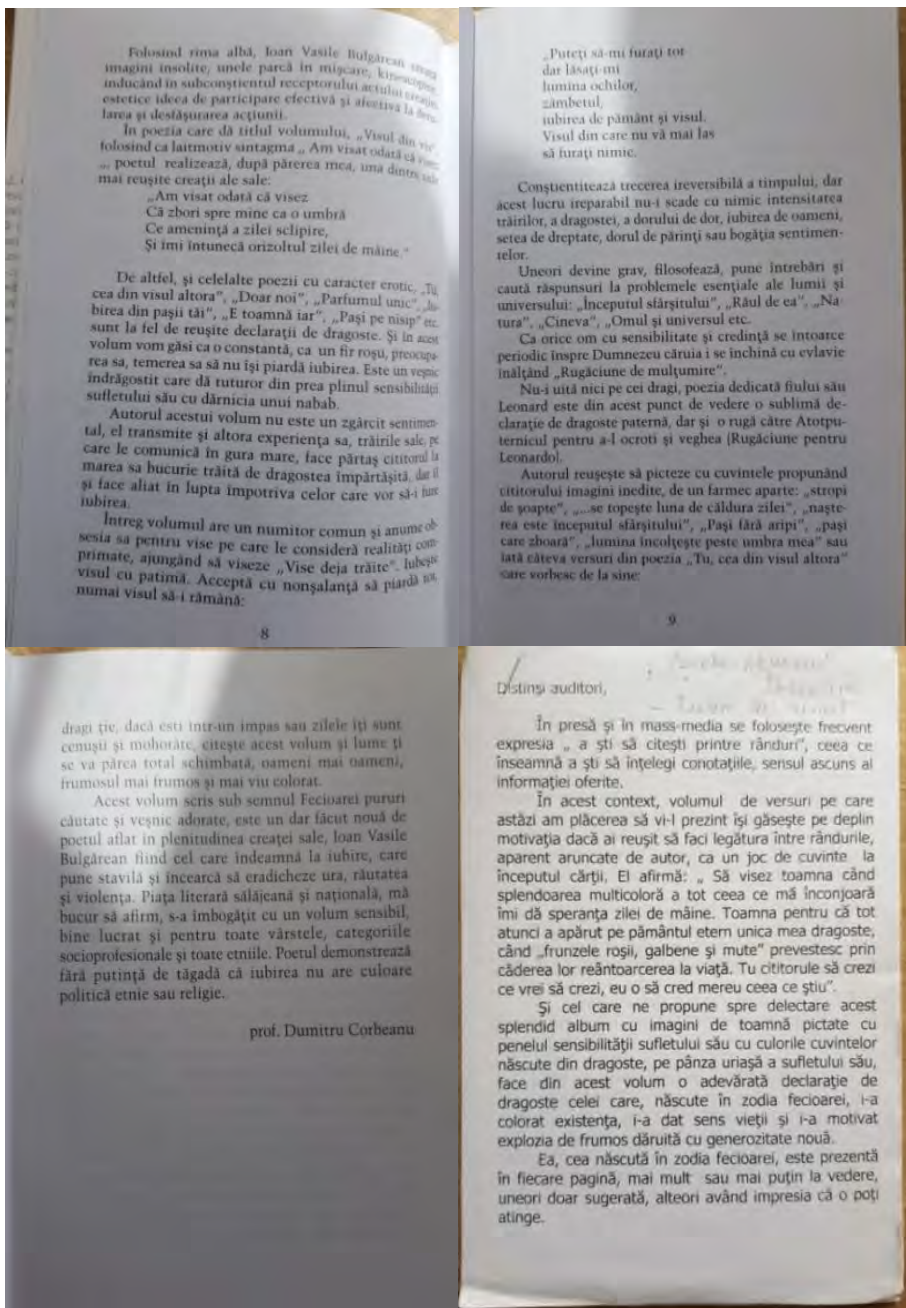

Folosind rima albă, Ioan Vasile Bulgăreanu creează imagini insolite, unele parcă în mișcare, kinoscopice, inducând în subconștientul receptorului acțiunii creației estetice ideea de participare efectivă și atenția la desfășurarea și desfășurarea acțiunii.

În poezia care dă titlul volumului, „Visul din vis” folosind ca leitmotiv sintagma „Am visat odată că visam”, poetul realizează, după părerea mea, una dintre cele mai reușite creații ale sale:

„Am visat odată că visez
Că zbori spre mine ca o umbră
Ce amenință a zilei sclipire,
Și îmi întunecă orizontul zilei de mâine.”

De altfel, și celelalte poezii cu caracter erotic, „Tu cea din visul altora”, „Doar noi”, „Parfumul unic”, „Iubirea din pașii tăi”, „E toamnă iar”, „Pași pe nisip” etc. sunt la fel de reușite declarații de dragoste. Și în acest volum vom găsi ca o constantă, ca un fir roșu, preocuparea sa, temerea sa să nu își piardă iubirea. Este un veșnic îndrăgostit care dă tuturor din prea plinul sensibilității sufletului său cu dărnicia unui nabab.

Autorul acestui volum nu este un zgârcit sentimental, el transmite și altora experiența sa, trăirile sale, pe care le comunică în gura mare, face părtaș cititorului la marea sa bucurie trăită de dragostea împărtășită, dar îl și face aliat în lupta împotriva celor care vor să-i iureze iubirea.

Întreg volumul are un numitor comun și anume obsesia sa pentru vise pe care le consideră realități comprite, ajungând să viseze „Vise deja trăite”, iubesc visul cu patimă. Acceptă cu nonșalanță să piardă tot, numai visul să-i rămână:

8

„Puteți să-mi furați tot
dar lăsați-mi
lumina ochilor,
zâmbetul,
iubirea de pământ și visul.
Visul din care nu vă mai las
să furați nimic.”

Conștientizează trecerea ireversibilă a timpului, dar acest lucru ireparabil nu-i scade cu nimic intensitatea trăirilor, a dragostei, a dorului de dor, iubirea de oameni, setea de dreptate, dorul de părinți sau bogăția sentimentelor.

Uneori devine grav, filosofează, pune întrebări și caută răspunsuri la problemele esențiale ale lumii și universului: „Începutul sfârșitului”, „Răul de ea”, „Natura”, „Cineva”, „Omul și universul etc.”

Că orice om cu sensibilitate și credință se întoarce periodic înspre Dumnezeu căruia i se închină cu evlavie înălțând „Rugăciune de mulțumire”.

Nu-i uită nici pe cei dragi, poezia dedicată fiului său Leonard este din acest punct de vedere o sublimă declarație de dragoste paternă, dar și o rugă către Atotputernicul pentru a-l ocroti și veghea (Rugăciune pentru Leonardo).

Autorul reușește să picteze cu cuvintele propunând cititorului imagini inedite, de un farmec aparte: „stropi de soapte”, „...se topește luna de căldura zilei”, „nașterea este începutul sfârșitului”, „Pași fără aripi”, „pași care zboară”, „lumina înlocuiește peste umbra mea” sau iată câteva versuri din poezia „Tu, cea din visul altora” care vorbesc de la sine:

9

dragi ție, dacă ești într-un impas sau zilele îți sunt cenușii și mohorâte, citește acest volum și lume ți se va părea total schimbată, oameni mai oameni, frumosul mai frumos și mai viu colorat.

Acest volum scris sub semnul Fecioarei pururi căutate și veșnic adorate, este un dar făcut nouă de poetul aflat în plenitudinea creației sale, Ioan Vasile Bulgăreanu fiind cel care îndeamnă la iubire, care pune stavilă și încearcă să eradichez ura, răutatea și violența. Piața literară sălăjeană și națională, mă bucur să afirm, s-a îmbogățit cu un volum sensibil, bine lucrat și pentru toate vârstele, categoriile socioprofesionale și toate etniile. Poetul demonstrează fără putință de tăgădat că iubirea nu are culoare politică etnie sau religie.

prof. Dumitru Corbeanu

Distinși auditori,

În presă și în mass-media se folosește frecvent expresia „a ști să citești printre rânduri”, ceea ce înseamnă a ști să înțelegi conotațiile, sensul ascuns al informației oferite.

În acest context, volumul de versuri pe care astăzi am plăcerea să vi-l prezint își găsește pe deplin motivația dacă ai reușit să faci legătura între rândurile, aparent aruncate de autor, ca un joc de cuvinte la începutul cărții. El afirmă: „Să visez toamna când splendoarea multicoloră a tot ceea ce mă înconjoară îmi dă speranța zilei de mâine. Toamna pentru că tot atunci a apărut pe pământul etern unica mea dragoste, când „frunzele roșii, galbene și mute” prevestesc prin căderea lor reînnoirea viață. Tu cititorule să crezi ce vrei să crezi, eu o să cred mereu ceea ce știu”.

Și cel care ne propune spre delectare acest splendid album cu imagini de toamnă pictate cu penelul sensibilității sufletului său cu culorile cuvintelor născute din dragoste, pe pânza uriașă a sufletului său, face din acest volum o adevărată declarație de dragoste celei care, născute în zodia fecioarei, i-a colorat existența, i-a dat sens vieții și i-a motivat explozia de frumos dăruită cu generozitate nouă.

Ea, cea născută în zodia fecioarei, este prezentă în fiecare pagină, mai mult sau mai puțin în vedere, uneori doar sugerată, alteori având impresia că o poți atinge.

- 2 -

Ioan Vasile Bulgărean ne demonstrează acest lucru prin cel de al patrulea volum pe care cu dărnicia nababului ni-l oferă nouă, consumatorilor de frumos, artă și poezie din prea plinul sensibilității sufletului său generos. El, în acest volum folosește același stil cu care deja ne-am familiarizat din anterioarele volume, acela al exprimării libere, necenzurate a ideilor, gândurilor și sentimentelor, care circulă cu ușurința vehiculelor care levitează în spațiul infinit al iubirii.

Cele 91 de tablouri lexicale ale volumului, orânduite alfabetic, te duc parcă cu ideea la o lume în care pășești prin camerele unei galerii de pictură, și nicidecum nu ești un om care lecturează, ci proprietarul unei adevărate pinacoteci.

În unele creații vom simți adevărate reverberații eminesciene, poetul asemănându-se până la identificare cu cel care a dat iubirii nume, l-a dat culoare, durere, sens și patimă.

Deși este capricorn, zodia fecioarei îl influențează pozitiv, supercreator aș îndrăzi să afirm, făcând ca reflexiile toamnei feciorenice să facă să-i vibreze toate coardele, sufletului, inimii și toate sferile lăuntrice ale eului său să se îngemăneze într-un cor care cântă imn de slavă iubirii.

- 3 -

Tot volumul de la un capăt la altul are un leit-motiv, acela al toamnei. Toate creațiile acestui cadou de toamnă ruginie oferit fecioare inimii sale, cuprind inevitabil cuvântul toamnă. El se repetă obsesiv, la fel ca cenușul, plumbul, negrul și ploaia la Bacovia, însă aici are rolul de a colora, de a sublinia bogăția sufletească, frumusețea, liniștea și dorul de dor.

Poetul se închină cu evlavia enoriașului la „chipul tău arat de timp” dar care este la fel de iconică ca odinioară și care este pentru el cea mai scumpă imagine dintre imaginile feminine stocate în cutițele creierului și etichetate laconic : ființa iubită” sau simplu „ea”

„Mi-e dor de tine
chiar și atunci

când ești cu mine!” declară veșnicul îndrăgostit căruia nu-i scapă nici măcar apariția unei cute sau a unei „flori albe” la tâmpla iubitei care sub semnul Fecioarei îi mobilează zilele, îi colorează cenușul și banalul existenței cotidiane sau îi motivează meteorica trecere prin spațiul terestru.

(Adierea chipului tău – pag. 13)

Ca orice îndrăgostit este obsedat de imaginea ființei care îi motivează existența, vrea să facă imposibilul pentru a-și demonstra, dacă mai este cazul, sentimentele.

(Aș vrea – pag. 15)

- 4 -

Uneori este direct, dialoghează cu imaginea ființei adorate. Poetul reușește un lucru extraordinar, acela ca uneori să eutanaseze epitetul, comparație, metafora, lăsând doar verbul să muște, să bată cu puterea ciconului la porțile exprimării.

(Ce folos – pag. 21)

Alteori imaginile sunt de-a dreptul fascinante, poetul găsim împerecheri de cuvinte care dau pe lângă muzicalitate, puternice imagini vizuale sau motrice.

- ninge cu ingeri de zăpadă ;
- ninge cu chip de mister, ninge cu șoapte
- ninge cu colindători în case
- ninge cu suspine rămase
în fiecare an de Crăciun.
- atâta liniște ne picură din cer:
- ești primăvara toamnei mele, sau chiar ești
anotimpurile toate:

Vasile Bulgăreanu poate deveni așa cum uneori este nostalgic – Colind despre satul meu, spuneam, poate deveni sarcastic. Iată un exemplu:

(Departa de voi – pag. 31)

Uneori i se pare că a dat prea mult din oceanul iubirii sale și atunci devine șantajist sentimental, condiționează continuarea spovedaniei sale erotice.

(Eu știu că mă iubești – pag.39)

- 5 -

Reușește imagini de-a dreptul sublime atunci când vrea să sublinieze reciprocitatea sentimentelor, faptul că investiția sa erotică este cu folos.

(Hoața de buze – pag. 49)

Alteori reala teme și titluri uzitate în volumele anterioare, dar acest fapt nu este de natură a deranja, din contra, ne reamintește și întărește convingerea că Ioan Vasile Bugărean este oșteanul veșnic de veghe la fruntariile iubirii, păzindu-și cu hotărârea și devotamentul cerberului cucerirea sa făcută sub Zodia Fecioarei.

(Iubire glaciară – pag. 56)

Nimic nu poate opri din drum un veșnic îndrăgostit, de aceea versurile :

„am să mă duc

descult

spre capătul lumii

pe razele lunii.” mi se par de o frumusețe deosebită.

Și pentru că poetul se definește ca fiind un vulcan de dragoste și sensibilitate care erupe mereu, cu forțe noi și lavă proaspătă de iubire și dragoste nu putea să treacă neamintită imaginea iconică a măicuței sale dragi, cea care l-a inoculat odată cu laptele, iubirea de oameni, iată că și acest volum incumbă și o emoționantă scrisoare trimisă spre spațiile celeste de poetul Vasile Bulgărean.

(Până și florile mor – pag. 79)

- 6 -

Uneori devine filozof și în același timp gnostic, este preocupat de problemele lumii contemporane cersind de la Atotputernic iertare pentru micimea semenilor noștri.

(Rugăciune pentru nebulii lumii – pag. 96)

Cred că nu întâmplător, suprapus peste imaginea poetului, editorul a tipărit pe copertă una dintre cele mai frumoase creații ale volumului, dacă ele se pot ierarhiza. Este poezia „ Toamnă cu miros de tren”, o splendidă declarație de sentimente.

(Toamnă cu miros de tren – pag. 111)

Așa cum spuneam și în prefața acestui nou volum, incontestabil, suntem în fața unui poet matur, care știe să lucreze cu cuvintele, le strunește și dresează, a reușit să tragă deoparte cortina lăsând cuvintele în nuditatea lor expresivă, a dezbrăcat cuvântul de orice altă conotație și a reușit să-i dea verticalitate, măreție, sunet, conținut și culoare.

Frazele au o muzicalitate aparte, poetul vulcanizează cuvintele, le dă motricitate iar vorbelor peisagistică aparte. Deși mai forțează uneori verbul, el reușește să îi rotunjească asprurile și colțurile mușcătoare, făcându-l un obiect de cafea.

Ioan Vasile Bulgărean este un mare și generos suflet, pe care vă invit să-l găsiți sau să-l regăsiți, zăbava și truda fiindu-vă răsplătită înzecit de

- 7 -

generozitatea celui care „ Sub semnul Fecioarei” vă propune clipe de exaltare spirituală și trăire artistică.

Este un gest de mare altruism sufietesc când clepsidra vieții a cernut atâtea granule transformate în secunde de nisip din totalul vieții tale, să poți da dovadă de atâtea sesibilitate convertită în sentimente de iubire pentru cea care a fost, este și va rămâne „Unica mea muza” cum o numește poetul în poezia cu același titlu.

Grafica, discretă dar foarte reușită, elegantă și de o superbă sugestibilitate a Dianei Maria Racolța și Alexandra Bulgărean, dau o notă aparte volumului, făcând din el o lectură atractivă, plăcută, reconfortantă, care te teleportează parcă, într-o altă lume, ideatică, fără gânduri, obsesii sau necazuri.

Dacă ești trist, dacă nemernicia diriguitorilor destinului acestei nații te fac să îți pară rău că împarți oxigenul cu ei, dacă norii se abat asupra ta și a celor dragi ție, dacă ești într-un impas sau zilele îți sunt cenușii și mohorâte, citește acest volum și lume ți se va părea total schimbată, oameni mai oameni, frumosul mai frumos și mai viu colorat.

Acest volum scris sub semnul Fecioarei pururi căutate și veșnic adorate, este un dar făcut nouă de poetul aflat în plenitudinea creației sale, Ioan Vasile Bulgărean fiind cel care îndeamnă la iubire, care pune stavilă și încearcă să eradichez ura, răutatea și violența. Piața literară sălăjeană și națională, mă bucur

- 8 -

să afirm, s-a îmbogățit cu un volum sensibil, bine lucrat și pentru toate vârstele, categoriile socioprofesionale și toate etniile. Poetul demonstrează fără putință de tăgadă că iubirea nu are culoare politică etnie sau religie, vârstă sau bariere lexicale ori de altă natură.

Felicitări Vasile, la mai mare și te așteptăm de pe acum cu următorul volum de picturi lexicale.

În presă și în mass-media se folosește frecvent expresia „ a ști să citești printre rânduri”, ceea ce înseamnă a ști să înțelegi conotațiile, sensul ascuns al informației oferite.

În acest context, volumul de versuri pe care astăzi am plăcerea să vi-l prezint își găsește pe deplin motivația dacă ai reușit să faci legătura între rândurile, aparent aruncate de autor, ca un joc de cuvinte la începutul cărții. El afirmă: „ Să visez toamna când splendoarea multicoloră a tot ceea ce mă înconjoară îmi dă speranța zilei de mâine. Toamna pentru că tot atunci a apărut pe pământul etern unica mea dragoste, când „frunzele roșii, galbene și mute” prevestesc prin căderea lor reînnoirea la viață. Tu cititorule să crezi ce vrei să crezi, eu o să cred mereu ceea ce știu”.

Și cel care ne propune spre delectare acest splendid album cu imagini de toamnă pictate cu penelul sensibilității sufletului său cu culorile cuvintelor născute din dragoste, pe pânza uniașă a sufletului său, face din acest volum o adevărată declarație de dragoste celei care, născute în zodia fecioarei, i-a colorat existența, i-a dat sens vieții și i-a motivat explozia de frumos dăruită cu generozitate nouă.

Ea, cea născută în zodia fecioarei, este prezentă în fiecare pagină, mai mult sau mai puțin la vedere, uneori doar sugerată, altele având impresia că o poți atinge.

Cochetez și cu pictura atunci când timpul îmi permite, iar printre „operele” mele, care mi-au mai rămas pe acasă, vi le prezint pe următoarele:

Imelda Chința

Născută la 15 mai 1975, în Brașov. Absolventă a Liceului Teoretic – Zalău, Secția Filologie (1989) și a Facultății de Litere din cadrul Universității de Nord, Baia Mare, Secția Română-Engleză (2002); masterat: Literatură Română și Modernism European (2004-2006); participări la Sesiuni Științifice din cadrul Universității de Nord, Baia Mare, sub îndrumarea prof. univ. dr. Gheorghe Glodeanu cu următoarele lucrări: „Fatalitatea în opera eminesciană”, „Tatăl în instanță cu fiul – Mateiu Caragiale – o realitate sau

un mister”, „Spațiul carceral în Jurnalul fericirii” (1999-2002); prezentă la o sesiune științifică din Iugoslavia cu lucrarea intitulată „Cultural Aspects of a Nation’s Experience” și obține un certificat de la Civic Education Project, afiliat cu Central European University (2001); doctorandă la Universitatea din Oradea (coordonator prof. univ. dr. Paul Magheru), cu teza „Literatura rezistenței la totalitarism” (2006-2010); participă la o conferință organizată de Institutul de Cercetare a Crimelor Comunismului, la București, având ca temă: Cuba – sub Raul Castro (2009); obține titlul de doctor în filologie (2010) și gradul didactic I în învățământ (2011). Actualmente este profesor titular de limba și literatura română la Colegiul Național *Silvania* – Zalău (din 2009).

A publicat studii, recenzii și cronicile literare în revistele: „Caiete Silvane”, Zalău; „Nord literar”, Baia Mare; „Vatra Veche”, Târgu Mureș; „Poesis”, Satu Mare; „Familia”, Oradea; „Steaua”, Cluj-Napoca. Colaborator permanent și redactor asociat al revistei „Caiete Silvane” (din 2009).

Volume publicate: *Literatura rezistenței la totalitarism*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011; *Destine și cărți*, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2015.

Membru în Consiliul Director al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj.

*

„Una este să scrii: «Eu nu sunt decât o pată de sânge care vă vorbește» și alta să scrii, efectiv, cu propriul tău sânge! Rîndurile acestea sunt prilejuite de lectura volumului *Literatura rezistenței la totalitarism*, semnat de **Imelda Chința** și prefațat de Prof. univ. dr. Paul Magheru (Editura *Eikon*, 2011). Comparația cu care am început este, într-un fel savant, dezvoltată și ilustrată, fără accente patetic impresioniste, doar cu instrumentele neutre, «reci», ale cercetătorului supus doar obiectivității documentului, în între-

gul volum. «Scrisă într-un stil elevat, – ne spune prefațatorul acestei valoroase contribuții – fără pedanterie sau aroganță, fiindcă fiecare cuvânt rar, mai puțin uzitat, se potrivește exact noțiunii sau judecății exprimate, lucrarea se bazează pe lecturi beletristice și critice întinse, dovedește sensibilitate, inteligență lingvistică și estetică în formularea unor idei noi, originale, de multiplă utilitate practică, didactică, științifică, estetică, publică, educativ-civică». «Arhitectura» volumului este configurată în patru capitole: I. *Literatura ca rezistență*; II. *Totalitarismul – ca formă de manifestare a absurdului*; III. *Memorialistica închisorilor*; IV. *Experiențe cubaneze*. Nu e greu de intuit că partea cea mai originală, inedită în bibliografia românească a temei și în care se concentrează valoarea specifică, ce individualizează lucrarea tinerei cercetătoare se află în ultimul dintre cele patru capitole enumerate mai sus. Cred că va fi suficient să redau, pur și simplu, structura conținutului acestuia pentru a întrevădea prin ce anume este singulară, cel puțin pînă în acest moment, întreprinderea Imeldei Chința: 4.1. *Considerații generale asupra totalitarismului cubanez – Peisaj ideologic și cultural*; 4.2. *Portret Armando Perez Valladares – un destin zbuțuit*; 4.3. *Against All Hope – carte a gulagului cubanez*. Pe lîngă paralela instructivă între caracteristicile celor două totalitarisme precum și a rezistenței la ele (o promisiune demnă de a fi luată în considerare pentru un viitor studiu comparativ de mari dimensiuni), sper ca lectura acestui capitol să aibă și darul de a trezi din beția fascinației pentru un criminal odios ca «El Comandante Che Guevara» măcar o parte din tinerii (uneori chiar «tineretul-rezervă» al unui important partid politic de la noi!), care poartă cu o inconștientă mîndrie tricouri ori insigne cu chipul carismatic al diabolicului personaj! La polul opus moral, politic și civic, însă, descoperim figura solară a unuia dintre cei mai mari dizidenți din toate regimurile totalitarismului comunist. Numit, nu fără temei, «*un Soljenițin cuban*», suportînd infernul din închisorile politice ale lui Fidel Castro *douăzeci și doi de ani* (între 1960 și 1982, aproape cît Nelson Mandela!), condamnat la treizeci de ani de detenție, *nu pentru ceea ce a făcut, ci pentru ceea ce a refuzat să facă* (așa cum l-a descris *Amnesty International*), Armando Perez Valladares a dăruit lumii mărturia sa din «subteranele Cubei lui Castro» în două cărți cutremurătoare: *El corazon con que vivo* (1980) și – cea mai cunoscută – *Contra toda esperanza (Against All Hope)* (1985). Geografia penitenciară cubaneză este descrisă fără nici o escamotare sau trucaje estetizante. Asemănările, dar și diferențele cu/dintre aceste cărți și opere ce-și au sursele în experiențe similare de la noi sunt inventariate atent de autoare (Paul Goma, Ion Ioanid, Nicolae Steinhardt, Virgil Ierunca, I.D. Sîrbu)”.

Vasile Gogea

„O interesantă panoramă a deceniilor (pe)trecute în comunism reiese sub forma unei teze de doctorat – *Literatura rezistenței la totalitarism* (Editura Eikon, 2011) – sub semnătura **Imeldei Chința**. Sînt evocate multe titluri de cărți și nume de autori care au trăit, scris și – unii – chiar au murit în comunism. Grupate pe diverse capitole ce ar vrea să cuprindă mai mult decît sugerează titlul lucrării, ideea de bază a acestor texte ar fi că a existat o anume rezistență prin cultură la presiunea ideologică și politică a regimului comunist din România. Una peste alta, sînt evocate multe idei și teme recurente astăzi, dar care, luate la bani mărunți, ar putea suferi bombăneli și amendamente. Doar atît. «Literatura de rezistență» – primul capitol al lucrării ce beneficiază și de un călduros cuvînt înainte al profesorului Paul Magheru, e cumva o formulă forțată, cred eu, așa cum «Totalitarismul – ca formă de manifestare a absurdului» pare un simplu joc de artificii colorate la o dramă cu mult mai mulți actanți. Mai încheșat mi s-a părut capitolul *Memorialistica închisorilor*, la obiect și mai bine exemplificat bibliografic, iar foarte interesant, realmente, un subiect puțin cunoscut și analizat deloc în România. Cel dedicat cubanezului Armando Valladares. Portretul conturat faimosului disident cubanez, care a stat în pușcărie 22 de ani, este remarcabil. Ca tot ce este legat de acest caz. Un vag sentiment că Imelda Chința și-a descoperit tema abia în partea finală a lucrării. Unde destinul unui om, dar și atitudinea sa exemplară dau un contur real la ceea ce numim în România, cam fulguros și lipsit de consistență, *rezistență prin cultură*. Care de multe ori s-a rezolvat pe cernoziom românesc prin tocmeală și compromisuri, *mai lasă Costică, mai lasă Mitică* și nu a căpătat decît rareori accente tragice ca în cazul poetului și eseistului cubanez. Să sperăm că o editură românească va traduce într-o bună zi *Against All Hope*, carte apărută în 1985, ca o mărturie directă a experienței poetului încarcerat. O mărturie extrem de importantă pentru a înțelege în profunzime ce a însemnat asumarea adevărului și consecvența de a nu ceda. Comunismul cubanez nu înseamnă doar fața radioasă a lui Che Guevara și îndîrjirile unui anti-american fanatic precum Fidel Castro”.

(**Cristina Manole**, *Lecturi în vremuri de austeritate*.)

Amintiri din comunism. Fel de fel, în „Observator cultural”, nr. 599)

„Literatura rezistenței la totalitarism, impresionantă și surprinzătoare lucrare, prin ineditul abordării formulei științifice, seduce încă de la prima răsfoire în scopul «omologării» formale, putând fi încadrată speciei eseului de sociologie literară, pe de o parte, și literaturii comparate, pe de alta. Autoarea, Imelda Chința, profesoară de limba și literatura română la Colegiul Național *Silvania* din Zalău, este redactor asociat la revista *Caiete Silvane*.

Contragerea propriei teze de doctorat, impresionantă prin volumul de informație, la dimensiunea cărții accesibile unui număr cât mai mare de cititori interesați, ar fi putut să cadă imprevizibil sub incidența superficialității, cu atât mai mult cu cât, după 1990, tema este dezbătută în diverse registre stilistice. Ceea ce nu se întâmplă în cazul de față. Conținutul lucrării se încadrează optim, în manieră originală, temei. Inovațiile sunt apreciable în planul structurii, dar și al expresiei. Iată, de pildă, câteva titluri subordonate celor patru capitole: Literatura de frontieră – ca act penelopez, Concept și model utopic platonician în scrierile de ficțiune, Un mit reconstituit – Osiris sau libertatea compromisă, Avatarurile ființei în exilul carceral, Simfonia tăcerii: victima și călăul, Portret Armando Perez Valladares – un destin zbuciumat. Sunt dezghiocate și elucidate în cuprinsul cărții câteva expresii-concept, cum, de exemplu, modelul utopic și clasificarea sa în funcție de arealul teoretic vizat (economic, politic, istoric, literar-artistic ș.a.), absurdul efemer și absurdul totalitar, cultura rezistenței și rezistența prin cultură etc.”

(Viorel Tăutan, în „Apostrof”, nr. 8/2015)

Maria V. Croitoru

Născută la data de 17 august 1947, în satul Aluniș, comuna Benesat, județul Sălaj, fiica lui Vasile Mureșan și a Ecaterinei Mureșan, învățători, absolventă a Facultății de Filologie din cadrul Institutului Pedagogic din Baia Mare, județul Maramureș, a fost profesoară timp de peste 40 de ani în învățământul preuniversitar.

Este etnolog, membru ASER (Asociația de Științe Etnologice din România), lexicograf și scriitoare, membră a Asociației Scriitorilor din Sălaj, autoare a unui număr de 11 cărți de literatură pentru copii și tineret, proză și versuri, și coautoare a unui număr de 14 lucrări cu conținut etnofolcloric și lexicografic (în colaborare cu Grigorie M. Croitoru).

A fost căsătorită cu Grigorie M. Croitoru din anul 1966 și este mamă a patru băieți.

Cărticica cu povești

Piatra fermecată

Într-un sat, trăia odată un copil. Părinții lui muriseră și el nu mai avea pe nimeni. O ducea destul de greu, dar îi plăcea să lucreze. Și așa, azi la unul, mâine la altul, își câștiga puținel din care să trăiască. Seara, se întorcea la căsuța lui. De fiecare dată, îi aducea ceva să mănânce și găinușei porumbace pe care o avea.

Într-o seară, întorcându-se acasă, găsi găina moartă. Cineva o lovise, avea picioarele rupte, iar capul era plin de sânge. Ionuț, că așa îl chema pe copil, o luă în brațe și începu să plângă:

- Of, Doamne, Doamne, dacă și tu ai murit, acum nu mai am pe nimeni!

Și, cum plângea cu găina moartă în brațe, văzu că apărură, ca din pământ, un moș cu o barbă albă și lungă. Acesta se apropie de el și-i zise:

- Nu plânge, dragul moșului! Ia pipota de la găină și înăuntru vei găsi o piatră fermecată. Această piatră îți va fi de mare ajutor, o să-ți îndeplinească orice dorință. Dar nu uita, nu spune nimănui de piatră și vezi-ți de lucru! Să nu lași lucrul din mână!

Și, zicând acestea, moșul dispăru.

Băiatul nu mai stătu pe gânduri. Luă pipota găinii, o crăpă și înăuntru găsi o pietricică rotundă, de culoare albă. Se gândi să încerce puterea pietrei. Cum era numai zdrențe și cum nu mâncase toată ziua decât o coajă de mălai cu ceapă, îi zise pietrei să-i dea niște haine și niște mâncare. Pe loc, pe masă văzu mâncare care aburea și mirosea frumos, iar hainele de pe el nu mai erau rupte și cârpite.

A doua zi, se duse iar la lucru la un vecin. Acesta, când îl văzu, îi spuse că a mai crescut, dar el nu zise nimic. Toată ziua tăie lemne, iar seara se întoarse acasă. Cum ajunsese, îi ceru pietrei să-i potolească foamea. Tot așa făcu trei zile. După aceea, toată lumea băgase de seamă că se făcuse un flăcău voinic și frumos și se uitau toți la el întrebător și parcă le era frică să-i mai dea de lucru.

Ionuț își strânse lucrurile și le puse într-o trăistuță, iar piatra și-o ascunse într-un buzunar și plecă în lumea largă. Merse el ce merse și ajunsese la curțile împărătești. Din palat se auzeau cântece și chiuituri.

- Ce se petrece aici? – întrebă Ionuț pe un slujitor care ducea un coș cu pâine.

- E vai și amar de noi! – îi răspunse slujitorul. O vrăjitoare a blestemat împărăția să se distrugă prin risipa oamenilor, iar când nu va mai fi nimic, va veni ea să-i facă pe toți slugi. Împăratul este bolnav de supărare, că blestemul a căzut în primul rând pe fata lui care cheltuiește și risipește tot ce-i în castel.

- Dar nu se știe cum se poate scăpa de vrăjitoare și de blestemul ei? – întrebă flăcăul.

- Asta-i rău, că nimeni nu știe. Vrăjitoarea vine în fiecare dimineață călare pe un fuior de vânt și râde de tot ce vede, așteptând să se sfârșească toate. Ce-i și mai rău e că nimeni nu pune mâna pe nimic să facă ceva.

Ionuț ieși pe poartă și, mergând încet, gânditor, zări un bolovan. Se așeză pe el, scoase pietricica din buzunar și zise:

- Spune, pietricica mea,
Răul cum pot îndrepta?

Pietricica sări în ureche și-i șopti ceva. Flăcăul clipi din ochi că a înțeles, luă pietricica și o puse la loc în buzunar. Îmbucă ceva din merindea ce avea și se îndreptă pe o potecă ce ducea spre un codru. Acolo văzu o casuță. Bătu la poartă:

- Intră, se auzi un glas dinăuntru.

Flăcăul intră în casuță. Pe un scăunel stătea un moș, care cioplea într-un lemn.

- Bună ziua, moșule!

- Sănătate să ai, tinere! Ei, m-ai găsit?

Bătrânul ridică ochii. Atunci, flăcăul îl recunoscă pe bătrânul care-i spusese de pietricică.

- Știu de ce ai venit la mine. Te pot ajuta. Ca să poți scăpa împărăția de blestem, trebuie să o determini pe fata împăratului să facă trei lucruri: să toarcă un fus dintr-un caier de cânepă, să facă o oală de mâncare și să sape florile din grădina palatului. Din firul tors de ea tu vei face o funie, mâncarea o va da slujitorilor, iar dintr-un pumn de flori să facă o fiertură și să o dea împăratului. Eu cu atât te ajut, mai departe o să te descurci singur.

Flăcăul îi mulțumi și se întoarse la palat. Pe drum, se tot gândi cum va putea să facă ce i-a zis moșul. Auzind că fetei îi plac lucrurile scumpe, se hotărî să încerce să o amăgească. Astfel, îi ceru pietrei să-i facă o pereche de pantofi din aur, o rochie bătută-n diamante și o colivie cu doi porumbei. Luă lucrurile și se așeză în apropierea ușii pe care ieșea fata împăratului să meargă la plimbare. Când ieși fata din castel, îl zări. Se uită la el și-l întrebă cine este:

- Ia, uite, sunt un negustor.

Ea îl privi cu luare-aminte și băgă de seamă că este un flăcău frumos.

- Câți bani vrei pe lucrurile acestea?

- Lucrurile acestea nu sunt pe bani! Cine le vrea are de făcut trei lucruri.

Îi spuse fetei ce trebuie să facă dacă vrea cele trei obiecte.

- Nu-mi trebuie nimic, dacă nu le dai pe bani, zice fata. Și să vreau să fac, nu pot, că nu știu nici să torc, nici să sap, nici să fac mâncare.

- Nu-i nimic. Dacă tu nu știi, eu voi găsi o fată care pentru a avea acești pantofi, această rochie și colivia o să facă orice. Sunt destule fete vrednice în lume, că și așa despre fata împăratului s-a auzit că risipește totul.

- Nicio fată de pe lume nu-i ca mine! – strigă ea. Uite, o să vezi că și eu pot să fac ce-ai zis. Dar, dacă reușesc să fac, atunci am și eu o dorință.

- Care îți este dorința?

- Să rămâi aici la curțile împărătești.

- Vom vedea! – zise flăcăul.

Fata porunci să i se aducă cele necesare. O bătrână îi arătă cum se toarce și se dovedi că este destul de îndemânică. Termină caietul și dădu fusul flăcăului. Făcu mâncare și-i chemă pe slujitori și le dădu să mănânce și se minună când văzu că mâncarea din oală nu se termină. Care cum termina de mâncat parcă se trezea din altă lume. Mergea fiecare și punea mâna să facă ce avea de lucru.

Fata luă sapa și curăță florile de buruienile care le năpădiseră. Cu coada ochiului se uita la flăcăul care împlotea funia din firul tors de ea. După ce termină de săpat, fata luă un pumn de flori și făcu fiertura pe care o duse împăratului. Împăratul, cum bău licoarea, cum se sculă din pat. Zise:

- Îți mulțumesc, fata mea, că m-ai vindecat!

- Tată, cred că toți ne-am vindecat de blestemul vrăjitoarei. Uite, toți oamenii Măriei Tale lucrează, nimeni nu mai petrece și nimeni nu trândăvește în palat.

- Dar, cum ai reușit, fata mea?

Atunci, fata îi povesti împăratului tot. Dar nu termină bine de povestit, când se auzi un vâjâit puternic. Era vrăjitoarea, care venea furioasă văzând că blestemul ei s-a risipit. Dar Ionuț, cum o văzu, o prinse de păr și o răsuci, apoi o trânti la pământ și o legă cu funia de un copac. Ea gemea ca turbată, dar, spre mirarea lor, văzură că se făcea din ce în ce mai mică, până dispăru de tot, iar funia se înalță spre cer, se făcu ca și o flacără și pieri.

Fata îl luă pe împărat să-i arate pe voinicul cu izbânda. Ea îl îndrăgise pe flăcău de când îl văzuse, dar acum nu știa cum să i-o spună. Totuși, își călcă pe inimă și zise:

- Făt-Frumos, ne-ai scăpat de blestem! Eu ți-am cerut să rămâi în împărăția noastră...

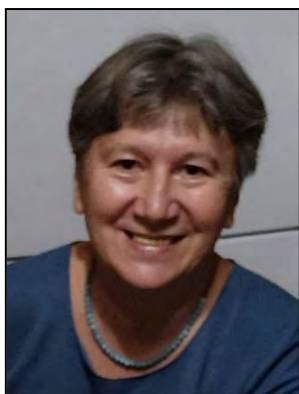
- Flăcăule, o întrerupse împăratul, dacă ești așa vrednic cum ne-ai arătat, aş dori să conduci tu împărăția și s-o iei pe fiică-mea de nevestă.

Auzind, Ionuț o luă pe fată de mână și-i mângâie părul. Vezi, și lui îi plăcuse fata, dar nu se arătase.

Apoi, se făcu o nuntă ca-n povești. Trăiră mult, dar niciodată nimeni nu știu de piatra lui fermecată.

Eu încălecai pe-o șa și vă spusei povestea așa.

Simone Györfi

cu gândul
hotare că nu pot să trec
să nu crezi

Date biografice

Simone Györfi (Elisabeta Simone Györfi-Deák):
n. 6 martie 1961, Cluj.

Autor: *Galaxia cotidiană* (Editura Marineasa, Timișoara, 1999, debut, poezii); *O poveste pentru fiecare* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2015, povești); *Csipkevár* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2019, roman de aventuri pentru copii, în limba maghiară).

Traduceri și prezențe în antologii: *Poeme – Versek – Gedichte* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2004); *10 Poeți – Tíz költő* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2006); *Primăvara Poeziei – A Költészet Tavaszja* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2009-2017, 2019-2022); Fazakas László, *Refugiu, motive de credință* (Oradea, 2009); Camelia Burghel, *Șapte zile în Țara Silvaniei / Hét nap a Szilágyságban / Seven days in the Land of Sylovania* (în colaborare cu Györfi-Deák György, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2011); 1918. *Sfârșit și început de epocă. Korszakvéég – korszakkezdet. The End and the Beginning of an Era* (Editura Lekton, Zalău; Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1998, co-traducător); J.R.R. Tolkien, *Credință și imaginație* (Editura Hartmann, Arad, 2005, co-traducător); Sânziana Batiște, *Zodia Lupilor / Farkasok csillagjegye* (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2011, apoi Editura eLiteratura, București, 2014, ed. a II-a); Maria Croitoru, *Cărticica cu povești / Mesés könyvecske* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2016); Camelia Burghel, *Șapte povești din Țara Silvaniei / Hét mese a Szilágyságból / Seven stories from the country of Sylovania* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2020); Romulus Moldovan, *A hamu íze – Gustul cenușii* (Editura Neuma, București, 2022).

Apariții în periodice: „Ifjúmunkás” (București, 1978, debut), „Acta Iassyensia Comparationis”, „Apostrof”, „Contemporanul”, „Convorbiri literare”, „Limes”, „Caiete Silvane”, „Tribuna”, „Limba și literatura pentru elevi”, „Școala Noastră”, „Silvania”, „Biletul de voie”, „Elöre”, „Romániai Magyar Szó”, „Hepehupa”, „Szilágysági Szó”.

Premii: Premiul „Mihai Eminescu” (1978, I, poezie), Moștenirea Văcăreștilor (I, proză, 1991), Magyar Szó (Arcuș, 1994, mențiune), „Tribuna” (Cluj, 1997, Festivalul de poezie „Orfeu”).

(cum se ascute timpul)

cum se ascute timpul pentru noi
între veghe și vis,
ca o sălbăticiune zbatându-se

poate că-i legământ
sau necuprins -

dumnezeu ne privește
fără să clipească
fără să facă vreun gest

gândurile se-ntorc obsesiv
- sinecură a minții
în al gândirii lest

azi se ascute timpul pentru noi

pleoapele ni-s îngreunate
de recunoașteri,
de nepătrunsul îmbietor,

astute idealuri ne-au trădat
cu populiste
promisiuni de decor

vai, se ascute timpul pentru noi
ne văduvește
de bucuria zilei de mâine

înfiorător,
mușcă din noi bănuiala
că poți fi lăsat să mori
ca un câine

(vară)

iarna veghează prudent
ascunsă

în țepii de mur
din colțul cel mai îndepărtat
al grădinii
ca un păianjen care
cu grijă își țese pânza
în răbdătoare
și nemiloasă, totuși
așteptare

încă toridă, vara
în mândru etalată
și multicolorată
ofertă
pictată-n curcubeie
pe ceruri înmiresmate
de aerul dens,
în răsuflarea
pământului
îmbibat de furtună

la doar o clipă
depărtare
aproape că pot
să-l ating
peticul meu
propriu
de veșnicie

(în zori)

în zori,
speranțele circulă pe străzi,
nestingherite,
învăluite în fumul ușor misterios
al visului de-abia întrupat

în zori,
miracolele te pândesc la tot pasul,
neagresiv,

iar trecătorul întâmplător
pare a fi doar un alt interpret
în baletul mecanic al clipei

în zori,
ochiul poetului veghează fericit
peste răsufierea neprihănită
a zilei ce stă să se nască

(mireasma grădinilor mele închipuite)

neagresive alternative
grădinii mele celei reale
bătută de arșiță
tormentată de vânt
jefuită de flori

grădinile mele
atent ascunse de ochiul brutal
al trecătorului neîmplinit

și poate, uneori
între tainițe și miresme
încapă și speranța slovei
și morile de vânt
pe care le-am vânat
cu-atâta-nversunare
de mult prea multe ori.

(aum)

dîntotdeauna
mi-a fost teamă de cuvinte
de tainica putere a stihului creator,
gândul,
exilat în ungherul minții,
cu paranoică luciditate

(noli tangere circulos meos)

neîndoielnic,
vegheat de mânuitorii
miracolelor publicitare
s-ar frânge în oglinda deformato-
r-înțoarsă
a foamei

surghiunit în imaginar
„aum”-ul necesar
miracolului cotidian
pândește, ferecat în ochiul poetului,
clipa eliberării

Reîntoarcerea

Ostachi Fanca zis a Spânului se scărpină în ceafă și învăluie cu privirea hotarul neprimitor. Cel mai vârstnic dintre copiii luați pe sus și răsfirați prin orfelinatele cele mai îndepărtate cu mai bine de un sfert de veac în urmă de către primarul crucenenilor coborî din spatele catârului închiriat din Merenii din Vale și se miră cum de nu-l înghite țarina. Când îi împărtășise părintelui Lecca intenția sa de a reveni pe loturile părintești, acesta îl avertizase pe un ton decrepit de anii în care-l slujise pe Domnul după cum putuse și el, schimbând sutana pe costumul șifonat și pe IJ-ul cu ataș, mai potrivite unui director de cămin cultural, revenind apoi încet la cele sfinte, mai îngropând câte un mort, mai predicând la câte o slujbă duminicile, pe pajiștea unde rămăsese doar fundația vechii biserici din lemn, după ce autoritățile o răvășiseră cu buldozerul, căutând prin pivnițe averile pitite cu siguranță de chiaburi, înainte de a fi trimiși spre a nu se mai întoarce... „Acela-i un loc blestemat, fiule”, murmurase el cu vocea răgușită de ani. „Blestemat sau nu, e locul lui tata”, răspunsese Ostachi și plecase urmărit din priviri de către mereneni, așa cum urmărești un cortegiu funerar. Acum însă, cu ochii la bălăriile ubicue și desișul care ascundea ruinele gospodăriilor odinioară înfloritoare, la fosta uliță principală pe care umbrele înserării începuseră să insinueze creaturi fantasmagorice, nu s-ar fi mirat prea tare nici să-l fi văzut pe moșu-său ivindu-se de după vreun ungher mai întunecat...

În câteva zile reuși să deștelenească fosta ogradă a Spânului și, ajuns la capătul proviziilor, porni la vale. Nu prea spera să găsească ajutoare în Mereni, localnicii păreau fermecați de legendele care mai de care mai deocheate, ar fi

văzut vârcolaci după fiecare copac. Se postă în fața primăriei și propti tăcut stâlpul stației de autobuz ore întregi, cu ochii la cotitura drumului.

Autobuzul sosi cu întârzierea obișnuită, trosnind din încheieturi sub greutatea muncitorilor cu ziua în Hodina și a mai norocoșilor angajați la vreun patron ivit peste noapte. După ce pâlcul gălăgios și vesel se risipi, coborî și Petrea lui Chelement a lui Târnu, cu toată averea agonisită prin șantiere: nevasta, cei doi copii și lucrșoarele trebuincioase traiului de zi cu zi îndesate în două cufere încăpătoare și un număr nedefinit de plase care făceau publicitate la o firmă de băuturi răcoritoare. Copilul mai mic ducea în spate oale și crățiți înșirate pe o sfoară.

Ostachi îi măsură din ochi, apoi se dezlipi de stâlp și porni în întâmpinarea lor.

- Ai ajuns, frate!

Peste noapte traseră la fostul cămin cultural, privatizat și amenajat casă de oaspeți în așteptarea agroturiștilor dornici a descoperi frumusețile naturii plaiurilor ardelenesti, nealterate prea mult de trecerea anilor ori de goana istoriei. Cel puțin așa îi informă, pompos, stăpânul casei, fost profesor universitar.

Iar în zori, mașina care venea după navetiștii cutumiari descărcă alte trei familii, de parcă ar fi convenit o anume dată calendaristică a reîntregirii crucenene.

Zilele următoare, pline de o activitate furibundă, culminară cu apariția – pe drumul de-acum curățat de bălării – a celui mai nevârstnic copil surghiunit de odinioară, Veniamin Harabagiu, la cârma unui tractoraș nou-nouț. Marinar în anii societății socialiste multilateral dezvoltate, Veniamin aplicase înaintarea spre comunism ad literam. Doar timpul nefavorabil și vizibilitatea redusă purtau, pasă-mi-te, vina acostării – în locul Cubei – în portul venezuelean Maiquetia. Chemarea strămoșilor îl readuse taman din Caracas, unde în ultimii ani cultivase cafea, portocale și mango.

Printr-un efort comun care aducea oarecum cu abrupte opinteli stahonoviste de odinioară, dereticată cot la cot de bărbați și de femei, adulți și copii, Crucea Merenilor începea să-și recapete identitatea. Casele se ridicau una după alta, rețeta fabricației cărămizilor era simplă, iar lutul, în spatele grădinilor, din belșug.

Ostachi se autoînsărcină voluntar și cu hârțogăria, însă pentru chichițele judecătorești și-o alătură pe Raveca Iftode, nepoata Eulaliei Tripon, care avusese norocul de-a fi înfiată de o familie de magistrați tocmai din capitală. Laolaltă cu clientela părinților adoptivi, Raveca moștenise și o listă inimaginabilă de pile, cunoștințe și relații răsirate pe întreg cuprinsul țării.

De altfel, satul nu prea ducea lipsă de meseriași. Ai fi spus că, instinctiv, copiii de odinioară își croiseră astfel viețile, încât, la o adică, să poată repune fără prea mare întârziere în mișcare existența cotidiană a Crucii Merenilor.

Aveau chiar și dascăli, iar Ostachi întocmi lista școlarilor și preșcolarilor pentru a o putea înainta ministerului. Spre deosebire de atâtea alte localități, unde numărul copiilor scădea direct proporțional cu averea părinților, noii cruceneni își măsurau, cu siguranță, avuțiile prin numărul odraslelor. În afară de Ostachi, care-și lăsase soția sub molozurile cutremurului din '77 și de Veniamin, care, fidel etichetei marinărești: un port, o nevestă, rămăsese holtei, toți aveau de hrănit cel puțin două guri.

În ziua în care Veniamin se întoarse victorios de la târgul din Hodina cu tractorul încărcat de puieți, toată suflarea ieși în hotarul satului. Ostachi plantă primul măr în colțul cel mai îndepărtat al cimitirului vechi, acolo, unde bănuia că se odihnește Petrea Târnu. Îl urmară ceilalți, tăcuți, de la cel mai bătrân la cel mai tânăr, purtându-și fiecare, solemn, puiețele, ca pe o ofrandă. De parcă fiecare măr plantat ar fi fost o semnătură pe tratatul de pace oferit zeităților naturii.

În seara aceea se adunară în șura lui Spănu, acolo, unde odinioară se înnodau cele mai trainice legăminte ale firii, drămuite atent între dragoste de viață și dragoste de glie.

Și nimeni nu se miră atunci când, dinspre proaspăta livadă de meri, începură să se apropie, aidoma amintirilor săpate în inimile lor, părinți, unchi, veri și frați, cu pasul împăcat al gospodarului care se întoarce de la câmp...

Doi feciori ca doi sori

A fost odată ca niciodată un om și femeia lui. Harnici și așezați la casa lor, nici prea săraci, dar nici prea bogați, așa cum se cuvine. Și tare și-ar mai fi dorit și ei copii. Dar binecuvântarea aceasta de la Domnul îi ocolea. Și cum anii treceau, omul acela devenea tot mai tăcut și mai morocănos, iar nevasta lui tot mai necăjită. În serile de vară se așezau pe lavița din pridvor și ascultau zgomotele de pe uliță: râsete de copii, ciondăneli de îndrăgostiți... Și omul tăcea cu pipa în gură, iar femeia suspina cu dor, ștergându-și pe furiș ochii, zicând:

- Oare de ce s-o fi mâniat Domnul tocmai pe noi? Că nu suntem nici haini, nici strânși la pungă și nici de vreo boală nu bolim. Cu ce-am greșit oare?

Și privea cu jind peste gard la jocul copiilor. Iară omul tăcea, învăluindu-și amarul în fum...

Azi așa, mâine tot așa, s-a cam săturat Domnul să-i tot audă în fiecare seară, cum se jeluiesc. Și-l trimise pe Sânpetru, să vadă ce vor. Și-acesta numai ce se-ntoarse o dată pe călcâie și se prefăcu într-un moșneag și, cum tocmai se-nsera, bătu în poarta aceluia. Iară ei îl primiră cum se cuvine și îi așternură masa și-l omeniră cu ce aveau mai bun. Apoi se așezară cu toții pe laviță, la

povești. Și din una în alta, femeia tot nu se răbdă până la urmă și-și vărsă amarul din inimă în fața moșneagului. Iar omul ei tăcea și dădea din cap a încuviințare.

Se duse Sânpetru înapoi și Domnul îl întrebă:

- Umblat-ai cu folos, Petre?

- Umblat, Doamne.

Și-i povesti ce-a văzut și ce-a auzit. Și Domnul zise:

- Să le fie lor după voia inimii.

Și uite-așa se întâmplă de născu femeia, la soroc, frumusețe de fecior, apoi, peste vreun anișor, încă unul. Gheorghieș cel mai mare, Grigoraș cel mai mic. Nu mai era casa goală, răsetele și zbenquielile și păruielile frățești umpleau ograda din zori și până în noapte. Femeia era iarăși veselă ca o ciocârlie, iar bărbatul se juca cu pruncii, învățându-i încetul cu încetul toate cele ale gospodăriei. Trecură anii, crescură feciorașii. Însă odată cu ei, crescură și părinții, numai că în jos, către bătrânețe... și se pomeni o dată femeia suspinând lângă umărul bărbatului:

- Multă bucurie și viață ne-or adus pruncii, măi bărbate, dar tare mi-i teamă că n-om apuca să-i vedem gospodari la casele lor, că bătrânețea nu iartă pe nimenea...

Se-ntâmplă că Gheorghieș îi auzi și tare se-ntristă. Îl căută pe Grigoraș și-i spuse:

- Frate, uite ce-i. Eu plec în lume. De-oi avea noroc, oi afla izvorul vieții și-oi aduce pentru mămuca și pentru tătuca dintr-însul. Tu să rămâi acasă, de mi se întâmplă ceva, să le fii sprijin.

Grigoraș se sminti împotriva-i și spuse:

- Ba plec eu, rămâi mata la gospodărie, că ești mai vrednic.

Și uite-așa se tot ciondăniră și se tot certară trei zile încheiate. Până la urmă se-nțeleseră să porceadă amândoi la drum, să izbândească măcar unul dintre ei.

Amarnic plânse femeia, grozav se mai necăji bărbatul când afluă hotărârea lor, dar nu fu chip să-i întoarcă din drum. Le deteră dar la fiecare câte o traistă cu de-ale gurii, o leacă de parale și câte un toiag să se sprijine într-însul când or obosi. Și plecară.

Merseră ce merseră până ce se pomeniră la o răscruce. Zise Gheorghieș:

- Alege, frate, la munte sau la câmpie?

- Alege matale, bădie, că ești mai vârstnic, spuse Grigoraș.

Gheorghieș o luă spre munte și ajunse la marginea unui codru uriaș. Se tocmi pădurar într-un sat, zicându-și:

- În lung și-n lat am să-l străbat și-n a vieții izvorul am să-mi scufund ulciorul, pentru mămuca și pentru tătuca.

Dar zilele treceau și izvorul acela nu se lăsa descoperit. După un timp, Gheorghieș îndrăgi la o horă fata unui gospodar, o ceru după datină și se însură cu ea. Iară nevasta îi dăruie mândrețe de copii, un băiat și o fată. Și uite-așa se făcu de uită cu totul pricina care-l mânase la drum...

În acest răstimp, Grigoraș, cel care o luase spre câmpie, ajunse într-un oraș mare. Cătă în stânga, cătă în dreapta și gândi:

- În lung și-n lat am să-l străbat, n-a tăinui orașul a vieții izvorul! Și-am să iau dintr-însul pentru mămuca și pentru tătuca!

Însă timpul trecea, traista cu de-ale gurii se golea, buzunarul așijderea, așa că mezinul nostru fu nevoit să intre slugă pe lângă un meșter ceasornicar. Acesta îl văzu băiat de treabă, harnic și săritor și îndrăgindu-l, îl școli și-l învăță meserie laolaltă cu copiii săi. Când crescú, se însură cu fata meșterului și aceasta îi dăruie o pereche de gemeni, frumoși și vioi, veseli și jucăuși, de pieri și din capul lui Grigoraș pricina care-l mânase de-acasă, ca fumul.

Dar într-o bună zi, privindu-și odraslele cum se joacă în curtea casei, îl năpădiră amintirile de-i deteră lacrimile.

- Aoleo, se jelui el nevستی-si, cum de-am putut să uit de mămuca și de tătuca și nu m-a înghițit pământul de rușine? Pregătește copiii, pune mâncare în desagă și la drum, femeie, că n-am odihnă până când nu le-oi cere iertare!

Și plecară la drum.

Când să se apropie de răscrucea cu pricina, ia ghiciți cine cobora de către munte? Nimeni altcineva decât Gheorghieș, cu familie cu tot. S-au îmbrățișat cei doi frați, și-au povestit câte nu li s-au întâmplat de când nu s-au mai văzut, apoi au pornit împreună mai departe. Grigoraș se opri la marginea satului și zise:

- Frate, frate, mult a trecut de când ne-am legat să aducem apă din fântâna tinereții mămuchii și tătucăi! Tare mi-e teamă să nu fi întârziat prea mult!

Și pășiră pe uliță cu strângere de inimă.

Dar ce să vezi? Acolo ședeau cei doi bătrâni, pe lavița din pridvor, mână în mână, cum i-au lăsat la plecare! Ședeau acolo, mână în mână și cătau cu ochii obosiți de-a lungul uliței...

Doamne, cum s-au mai aruncat cei doi frați la picioarele lor și cum s-au mai rugat să le fie iertată neizbânda! Și cu cătă părere de rău și-au plecat capetele peste mâinile lor trudite! Și cum să nu ierte un părinte pe copilul său întors din depărtări!

Atunci cei doi tineri își luară nevestele de mână și le aduseră în fața lor, apoi puseră nepoții pe genunchii lor, mândri nevoie mare de odrasle.

Și să vezi minune! Cum se desfătau cu sporovăiala nevinovată a pruncilor, cutele adânci lăstate de vreme începură să se retragă, privirea să se limpe-

zească, oboseala din trup să dispară... Cei doi bătrânei întinereau văzând cu ochii!

Și zise Gheorghieș:

- Măi frate, da' proști mai suntem! Iaca, tot timpul am purtat înlăuntrul nostru taina tinereții veșnice!

Și, privindu-i pe cei doi cum se bucurau și cum se desfătau înconjurați de fiii și de nurorile și de nepoții lor, iaca așa vă zic și eu vouă: cu toții purtăm în noi izvorul tinereții!

La bună vedere!

Doi feciori ca doi sori

Am doi flăcăiași neastâmpărați
Plini de ghidușii – se vede că-s frați!
Gheorghieș ar fi cel mai mare
Toată ziua-aleargă, sare
Gura nicidecum nu-i tace:
El e vorbăreț și pace!

Grigoraș încurcă-lume
Mai mereu e plin de glume,
Gureș ca o vrăbioară
Nici că stă locului: zboară,
Zburdă și zburătăcește,
Turuie de te-amețește!

Poți să faci, să dregi – te-nfruntă
Se ceartă cu lumea toată,
Nu le faci pe plac – e jale!
Ți se-nghesuie în cale
Cel mic, rotofei și harnic
Cel mare, lungan și darnic...

Numai zâmbet, numai soare
Toropită ascultare...
I-ai slăbit din ochi? Mai prinde-i!
Cine știe oare, unde-i
Tandemul, prin ce cotloane-i
Cel brunet și micul soare...

Pistă de-alergări prin casă
Castel din povești sub masă
Și-n soba de teracotă
Se ascunde, vezi tu, duhul
Minelor, morocănosul –
Iar a evadat prin hotă!

Mi-au făcut dulapul arcă,
Parchetul îmi e ud learcă,
Plută-ntr-un ciclon năpraznic!
E potop? Pirat e, vajnic!
Nu-i urmă de îndoială:
N-o să mor de plictiseală!

Incursiune în istoria aproximativă

Trăim într-o lume a desensibilizării, a unei continue aridizări emoționale. Indiferent însă de învelișurile cu care s-ar proteja, de zidurile construite în timp, după care s-ar ascunde, de faptele neinspirate, nejustificate ori oribile pe care le-ar comite, conștient sau inconștient, conform cu nivelul de educație propriu, fiecare tânjește după binele universal. Nod gordian, despicare a firului în patru ori nod în papură, „binele” – categorie filozofică, alături de „adevăr” și „frumos” – a fost de nenumărate ori interpretat, explicat, impus, răstălmăcit și pretins. Nu există religie, artă ori știință care să nu fi servit într-un anumit punct al dezvoltării ori expansiunii sale, o descriere a acestei noțiuni, oferind – evident – varianta personală. Chiar dacă acceptăm că „binele” este o categorie filozofică pe care nu o putem îngrădi între chingile unei definiții infailibile, mintea caută totuși exprimarea intrinsecă și, de asemeni, exteriorizarea acesteia. Nu necesită o structură emoțională ieșită din comun nici compasiunea, nici empatia, nici înțelegerea. Poate mai degrabă un timp alocat meditării asupra acestor noțiuni. Numai că omul de azi nu prea pare să fie disponibil să-și sacrifice timpul, împotmolit în greutatea emergente ale vieții cotidiene.

„Binele”, „adevărul” și „frumosul” par a fi noțiuni inextricabil îngemănate cu „istoricul”. Facem atât de multe referiri gratuite la civilizațiile apuse, opunem problemele omului din antichitate cu cele ale omului din epoca modernă, căutând, cel mai adesea, cu bună credință, să evităm greșelile trecutului pentru a ne putea construi un viitor mai corespunzător cerințelor noastre. Problema este că „istoricul” nu e un adevăr infailibil, ca atare, nu este un teren sută la sută sigur pentru fundamentarea viitorului. Istoria se transmite fie prin tradi-

ția orală, fie prin cea scrisă, însă oricare dintre acestea este supusă interpretării subiective a aceluia care transmite mai departe informația. Ceea ce exprimi în cuvinte, ceea ce faci este adânc impregnat de personalitatea ta, unică și irepetabilă. Ceea ce spui nu va fi aproape niciodată perceput de către celălalt/ceilalți cu exact acel conținut pe care ai fi vrut să-l transmiți. Între cuvântul emitentului și imaginația receptorului informația se deformează și se trunchiază suficient pentru ca „istoricul” și „adevărul istoric” să nu mai poată fi echivalate.

Propria noastră luare de poziție, fățișă ori subconștient latentă, este urmare a tipului de îndoctrinare la care am fost supuși în perioada adolescenței, în principal, aceasta fiind vârsta când tânărul este, pe de o parte, foarte deschis către lume și în căutare de ideal de viață, însă, pe de altă parte, este ușor de manevrat de către un adult abil în exprimare. Tocmai din cauza celor trei categorii fundamentale enumerate la început, interlocutorul mai naiv poate fi convins că, așa cum ceea ce este adevărat și bine, de exemplu, este în mod necesar și frumos, tot așa, dacă ceea ce este bine și frumos (pentru mine), va trebui să fie și adevărat (pentru interlocutor).

Pe vremea când mai aveam în față alternativa alegerii (dulcea copilărie, când nu ești în mod necesar responsabil de urmările gândurilor și faptelor tale), aceasta mi s-a părut a fi o dovadă a libertății personale.

În timp am început să bănuiesc că darul cel mai făgarnic pe care i-l poți oferi unui copil este libertatea alegerii. Cumpănirea datelor unei probleme de viață, discernământul, circumspecția introspectivă sunt trăsături de personalitate care se acumulează în timp, nefiind la îndemâna copilului needucat ori chiar a adolescentului aflat sub mantaua negării oricărei autorități. Perceperea realității în sine este o activitate cerebrală atât de personalizată, de subiectivă, încât ar trebui să fie, la rândul ei, obiectul unui studiu comparativ. Binele, răul, frumosul, urâtul, cinstea și corectitudinea nu pot fi definite infailibil, demonstrate ori impuse. Este bine, să ce? Să-ți torni vecinul la securitate, în speranța obținerii unor bunuri materiale? După instaurarea la putere a comuniștilor au fost prigoniți mii de intelectuali, de la dascălul de sat până la episcopi, de la învățători la oameni de artă, scriitori, filozofi... O fi fost bine pentru ei faptul că au fost prezentați în mod deliberat ca niște dușmani de clasă popoului suveran (și, mai mult sau mai puțin, analfabet)? E drept, li s-a oferit alegerea între a deveni, subsecvențial, trădători ai altor elemente social periculoase, vizavi de apropierea de sublim prin spiritualitate și transcenderea într-un nivel superior al intelectualității. Ghinionul lor, dacă procesul de sublimare, împerechiat cu detenția sau gulagul românesc, adică munca silnică la canal, a dus la eliminarea lor fizică. Sigur, în perspectiva anilor care au trecut putem presupune și că, aceia care au scăpat cu viață și care, eventual, și-au recăpătat și bunurile, sau măcar o parte din ele, au rămas cu un capital extraordinar de

amintiri din anii de detenție, amintiri care au putut fi, după '89, exploatate la maxim, dovadă fiind cererea pe piața cărții pentru literatura de sertar, memoriile și amintiri. Faptul că relatarea celor suferite a reprezentat pentru mulți nu numai o exorcizare a răului în sine cât și o potențială mină de aur nu mi se pare totuși a fi un fair trade, adică un schimb cinstit pentru anii pierduți din viață în sărăcie și în stresul indus de nesiguranța clipei. Ori, acești oameni au fost văduviți de posibilitatea alegerii. Iar, în cele câteva decenii de putere proletară s-a ajuns la promovarea fățișă și, până la urmă, plină de succes a intelectualului ca dușman al muncitorului onest, care produce. Produce bunul material, atât de necesar traiului zilnic. Pentru a face timp de opt sau zece ore aceeași mișcare intrată în rutină nu e nevoie de prea multă carte. Este suficient să fi absolvit, într-un fel sau altul, o școală medie sau profesională. Viața devine astfel foarte simplă. Sculat, muncit, mâncat, procreat, culcat. Activități asezonate cu o băutură la crășma din colțul străzii, cu știrile de cancan expuse cât mai mustind de vulgaritate și cu o trântă pe măsură (în colțul patului). De asemenea, statul este liber să aleagă tipul de cetățean care corespunde cel mai bine așteptărilor sale pe durată scurtă sau lungă de timp. Pe durată scurtă – cam cât un mandat – pare să convină cetățeanul imatur intelectual și emotiv, ușor de stârnit și, de asemenea, ușor de manevrat. Pe o bătaie mai lungă un astfel de cetățean probabil că va deveni juvăț la gât și bolovan la picioare. Dar pentru un alt mandatar al puterii, nu-i așa? Privind înapoi în istoria nu prea îndepărtată, aceea pe care am trăit-o și a cărei interpretare pentru uz personal mi-o asum, constat că lucrurile nu au stat altfel nici în trecut. Părinții mei, tineri membri ai unui partid proletar, proletcultist și pro- nu mai știm nici noi ce, fabricau după orele de muncă afișe cu Tito, măcelarul. Și credeau onest că Tito e măcelar, pentru că așa spunea partidul. Ei bine, peste zece ani a fost Tito, marele prieten al poporului român. Afișele, le-a spălat ploaia. În nebunia generală din anii optzeci, din afișe ne zâmbea, într-o ureche, perechea... le-am uitat numele, ce ți-e și cu subconștientul acesta colectiv. Apoi, de Crăciun, bucurăștii și-au luat rația de libertate. Acum o au. Sunt liberi să moară de foame, că băncile s-au înmulțit peste noapte și, odată cu ele, datornicii vânduți. Care sunt liberi să aleagă: rămân în țară, sau ubi bene, ibi patria...

Sinuos și plin de hățșuri acest tao al liberei alegeri. Cât de greu este să împletești din istoria personală a individului istoria unui cuplu, darmite istoria unei familii sau a unei societăți.

La fel cu tao, istoria este o aventură croită pe măsura persoanei care o trăiește. Aproximativ.

Györfi-Deák György

S-a născut la data de 17 aprilie 1964, în municipiul Timișoara. A absolvit cursurile Facultății de Fizică a Universității din Timișoara în 1988. Doi ani a lucrat ca profesor de fizică în satul Drighiu, comuna Halmășd, județul Sălaj, de unde s-a transferat la Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” din Zalău. În prezent este bibliotecar la Biblioteca Orășenească Jibou. Între anii 1998-1999 a fost inspector de specialitate la Inspectoratul pentru Cultură Sălaj. În anii școlari 2011-2012 și 2012-2013 a moderat activitățile Cercului literar al cadrelor didactice de la Casa Corpului Didactic din Zalău.

A publicat proză, traduceri și cronici de carte în mai multe periodice, tipărite sau online: *Antarg* (Pitești), *Amfiteatru* (București), *ASTRA Dejeană* (Dej), *Autograf MJM* (Craiova), *Caiete Silvane* (Zalău), *CPSF Anticipația* (București), *Fantasya* (Brăila), *Helion* (Timișoara), *I.D.E.I.* (Zalău), *Jurnalul SF* (București), *Newsletter SF* (București), *Literra* (Timișoara), *Paradox* (Timișoara), *Pasager* (Craiova), *Prăvălia culturală* (Craiova), *Pro-Scris* (Ploiești), *Sigma* (Piatra Neamț), *Telegraf* (Piatra Neamț).

De asemenea, este o prezență activă la diferite expoziții de grafică, pictură, colaj, origami etc.

Volume proprii (tipărite): *Enciclopedia lumii lui J.R.R. Tolkien* (coordonator Robert Lazu), Editura Galaxia Gutenberg, 2007 (co-autor); *Curiozități sălăjene* (publicistică), Editura Caiete Silvane, Zalău, 2010; *Techergheli sălăjene* (publicistică), Editura Caiete Silvane, Zalău, 2013; *Trilogia franciscană* (eseuri), Editura Caiete Silvane, Zalău, 2014; *Însemnări sălăjene* (caiet de lectură), Editura Caiete Silvane, Zalău, 2015.

Volume traduse: *Camelia Burghele, Șapte zile în Țara Silvaniei/ Hétnap a Szilágyságban/ Seven days in the Land of Sylvania* (în colaborare cu Simone Györfi), Editura Caiete Silvane, Zalău, 2011; Ediția a II-a, 2015; *Haugh Béla, Isprăvile eroice ale Viteazului Hány János*, ediție în format electronic, Jibou, 2015; ediția a doua, tipărită, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2018.

Este căsătorit cu poeta Simone Györfi și au doi copii: Géza György (1995) și Gergely (1997).

Semnează și cu pseudonimul Franciscus Georgius.

Trei reportaje

1. Răsună codrul

S-a întâmplat în 1989, vara.

Desigur, când m-am prezentat la șefu' ca să ne semneze delegațiile, a trebuit să car după mine un vraf de hârtoage: scenariul, planul de operații detaliat pe etape, necesarul de materiale (mă rog, estimatul înmulțit cu doi, să aibă de unde tăia, că trebuia să facem economie) și o seamă de motive temeinice, din care să rezulte logic, clar, la nivelul de percepție al lui Rânză, contabilul nostru, de ce este imperios necesar să filmăm obiceiul Papalugărilor din satul Corbenilor. „Bibicu” nici nu s-a uitat peste ele, a tras două iscălituri pe deasupra mașinii de scris, apoi și-a regrupat degetele deasupra claviaturii și s-a pierdut în ceața traco-getă ce învăluia Kogaiononul. Nu știu cât de serios credea în treaba asta, adevărul e că așa mai prindea câte o ieșire la Roma și mai scotea câte un ban de la Drăgan, atât pentru nevoile sale, cât și pentru institut, că de la Nenea Statu' nici nu curgea, nici nu picura. Cum zicea Chirilă, un prieten de-al nostru care e astronom de meserie și n-are ochi decât pentru tainele bolții cerești (de aici i se trage și porecla de Chiorilă), ajunsese să trăim „ca neamțu' Kepler, de pe urma «horroscoapelor»”.

Adevărul este că nici noi nu plecasem la drum de dragul flăcăilor mascați, că teatru popular văzuserăm „bugăt” în vreme de „Cântarea României”, ci venisem mai degrabă momiți de pâlincă și poveștile lui Ninel, de care avusesem parte ori de câte ori tânărul profesor coborâse din munte și revenise acasă, în pacea burgului natal. Puștiul crescuse și fusese educat la oraș, era un citadin get-beget. Vă dau doar un exemplu ca să vă lămuriiți cât de nevinovat era: știa, doar avusese zece pe linie la școală, că vaca e un mamifer domesticit, crescut pentru lapte, carne, piele, coarne și oase, dar nici prin cap nu-i trecuse că blândețele joiane dădeau lapte doar atâta timp cât aveau viței de alăptat. Acum descoperea, pe propria-i piele, cu râvna diletantului, cum e viața la țară și subtilitatea culturii tradiționale, ceea ce, pentru mine, reprezenta o adevărată comoară. I-am mărturisit acest lucru și mi-a răspuns în șagă, ca să-și ascundă neputința de a-și asuma singurătatea: „dacă te-ai făcut vânător de comori, atunci hai până aici, să-ți arăt unde joacă flăcărilor”.

- Iată-ne, i-am zis când ne-am revăzut pe peronul îngust, alcătuit din dale de beton dispuse în evantai de-a lungul arcului de cerc închipuit de șine. I-am strâns mâna și l-am măsurat din priviri: părea un pic mai matur, dar tot nu-i venise încă mîntea la cap.

- Faceți cunoștință: Miki „Ochi-dulce”, cameraman...

- Și hamal de lux, mormăi Berger, ca un urs surprins în vreme ce se îndopa cu zmeură.

- Las' că vă ajut și eu la cărat, sări tânărul meu prieten. Ninel Șipoteanu, vergiliul vostru.

Zicea și el așa, ca să pară dramatic, dar nimic din ceea ce ne înconjura nu părea să facă parte din tărâmul unde lumea intra abia după ce-și lăsase speranțele la garderobă: în față, către răsărit, dincolo de valea unde curgea nămolos un pârau cu nume de apă mare, se înălța un făget cât toate zile; în dreapta, priveliștea ne era obturată de un alt masiv, numai petice, ca o spinare de balaur acoperită cu o pătură multicoloră, să-i țină de cald, că-n vale aerul prindea să se încălzească abia după ora zece. Pe coama muntelui se înșiruiău o mulțime de antene prelungi, mai mici sau mai mari, toate îndreptate către unguri.

- Nu ne speria! am glumit. Când avem tren de întoarcere?

- La noapte.

Miki își țăcăni Pentacon-ul, surprinzându-se schimbul de replici pe fundalul caroiat al măgurii din spatele nostru, apoi se grăbi să pună capacul pe obiectiv, întrucât Ninel ne arătă o terasă unde puteam să așteptăm la umbră plecarea autobuzului.

- Cum, nu și-a trimis primarul mașina după noi? făcu Miki pe dezamăgitul, deși știa foarte bine ce ne așteaptă și era și el om pățit. Deoarece cota lunară de benzină nu-i ajungea nici cât să umble până la slujbă și înapoi, își procurase de la sârbi o instalație italienească de alimentare cu gaz de la o butelie obișnuită, cu butan. Afacerea îl costase cincisprezece mii, tocmai cât câștigase la ultimele trei nunți: una a comandantului de la unitatea de pompieri, că-și dăduse fata după fiul unui avocat din București; a doua, a unor bulgari din Vinga, unde este o catedrală la fel ca și cea din piața Lahovari și a treia de țigani carașoveni, unde căpătase și-un cocoșel de aur, că-i făcuse „un favor” bulibașei și-i aranjase copierea și distribuirea unor casete video cu filme deochiate.

- Fii bun și iartă-l, am intervenit, încă nu și-a trecut rabla pe biogaz.

Călăuza noastră își petrecu peste umăr cureaua micului nostru magnetofon, uimit că-l simte mai greu decât în alte dăți, când se găseau baterii la toate tutungeriile și ridică una dintre genți. Însă Miki, chinuit, se pare, de drumul lung și de orgoliul nesatisfăcut, își continuă interogatoriul.

- Și nu i-ai dat de știre că vine o echipă de la televiziune să-i filmeze satul?

- Ba da, se întoarse Ninel către ipoteticul reporter TV. A și dispus să se asfalteze strada mare în cinstea voastră. Singurul bai e că nu se aștepta să sosiți atât de repede, ci peste vreo zece-douăzeci de ani.

- Până atunci îl schimbă de douăzeci de ori.

- Cred că așa și-o fi zis și el: de ce să mă leg la cap, dacă n-am cu ce.

Am pornit împovărați cu echipamentul și bagajele pe lângă blocurile țuguiate, toate acoperite cu țigle și cu streșini de jur-împrejur, locuite de oameni pricepuți și îndrăzneți: dacă din lipsă de combustibil centralele termice întrețineau iarna doar un foc mocnit, cât să nu înghețe conductele, oamenii se descurcaseră după posibilități și din pereții afumați, prefabricate de beton, răsar ca niște țepi burlanele unor sobe montate în interior. Ici-colo, pe câte un balcon, gospodarul începuse deja să îngrămădească lemnele de foc, cu gândul la sezonul următor.

Terasa autogării fusese separată de lumea înconjurătoare printr-un gard de șipci. Acoperișul de șindrilă lăcuită era susținut de o infrastructură înghebată din bârne de brad băițuite cu smoală dizolvată în petrol. M-am așteptat ca în interior să găsim un mobilier rustic, în ton cu fațada: niște bănci masive, cu lemnul prost geluit, de-a latul unor mese grele, cu tăblii de două degete grosime, cum văzusem la o berărie din Brașov. Dar, în mod surprinzător și totuși liniștitor, țarcul de scânduri fusese populat cu patrupedele de metal, vopsite în alb, comune în toate grădinile de vară. Locul îmi plăcea, nu era aglomerat și serveau numai bere la sticlă.

- Încă n-a ieșit schimbul, mă lămuri Ninel și plecă în căutarea unui ospătar. Reveni peste câteva clipe însoțit de o blondă cam trecută, dar cu buze senzuale, îmbrăcată curățel și cuminte. Miki schiță un surâs care ar fi înverzit-o instantaneu pe nevastă-sa, dacă ar fi fost prezentă și comandă trei beri.

- Dă-o încolo de bere, că nu curg apele de pe noi. Mai aveți din vinul ăla roșu? se interesă tânărul licențiat în fizică.

Femeia zâmbi și răspunse afirmativ.

- Atunci fac cinste. O dată pe secol se întâmplă să-mi vizitați sihăstria. Două sticle, vă rog.

- Doriți să serviți și ceva de mâncare? se interesă chelnerița.

- Nu, mulțumim, am intervenit eu cu gândul la salariile dascălilor începători.

- Câte doi cârnați prăjiți de fiecare, hotărî gazda. Cu hrean sau cu muștar? ne întrebă mândru nevoie mare că acolo, în creier de munte, nu duceau lipsă de unele dintre alimentele obișnuite, imposibil de găsit în magazinele din marile orașe. Ce-i drept, pâinea se vindea și aici pe cartelă, dar era dintr-aiă de două kile, cât o roată de Trabant.

- Au un Cabernet de Miniș, o minunăție! se entuziasmă Ninel după plecarea ospătăriței. Clătiți-vă bine cerul gurii cu el, că în sat n-au decât „cotilă”, un vin sec, aspru, dărâmător de capete, din care dacă ai băut o dată, a doua oară o cotești pe ulița vecină, ca nu cumva să te vadă gazda și să te cheme încă o dată să bei din el.

Destupă sticla și ne turnă în pahare.

- Sunt gazde primitoare. Nu-s oameni răi, vremurile sunt de pomină. Nea Cească vrea să facă blocuri în centrele de comună și să-i mute acolo pe toți cei din sate. Vrea să-i preschimbe în lucrători agricoli.

Clasa muncitoare merge în Paradis? m-am întrebat. Îi duce și pe țărani acolo?

N-am lăsat să-mi scape nicio ironie, pereții aveau urechi și ferestrele ochi. Poate că totuși vom scăpa: rușii au trecut la perestroică, ungurii i-au lăsat pe nemții democrați să treacă în Germania „americanilor”, polonezii și-au făcut un guvern sindicalist.

- Și oamenii ce zic? am tatonat terenul.

- Acum nu zic nimic, că nu-i vreme de povestit.

Făcu o pauză și apoi șopti:

- Așteaptă iarna.

Mi-am amintit de spațiile întinse, acoperite de un covor continuu de zăpadă, unde, pe porțiunile fără perdea forestieră, nu se mai cunoștea unde e soseaua.

- Grozav. Mămăliga nu explodează! interveni Miki cu ciudă.

- Hai să vă spun eu o grozăvie, una care mi s-a întâmplat chiar mie. V-o spun fără înflorituri, promise dascălul, exact cum s-au petrecut faptele. Anul acesta, în primăvară, cu vreo două săptămâni înainte de vacanța de primăvară, am plecat cu clasele mari să plantăm puieți pe văile de sub codru. Pe vremuri fuseseră împădurite și ele, dar cu specii fără valoare economică, așa că s-a găsit cineva la partid care a dat dispoziție să fie defrișate și transformate în pășune. Sătenii au încercat să-i deștepte pe tovarășii șefi, să le arate că nu-i a bună, dar fostul primar le-a tăiat avântul: „V-o cere Partidul, mă! Vă puneți voi cu Partidul?” Ce altceva să știe el, decât să dea cu pumnul în masă, că doar nu era decât o venitură trimisă cu ARO-ul de la județ. „Venitură” le zice pe aici veneticilor.

Nici secretarul de la Partid nu era mai breaz. Fusesse prieten de pahar cu „Micul Prinț”, drept care mămica luase măsuri și-l trimisese într-o parte a lumii unde rachiul se fierbea în două rânduri, în cazanul mare și-apoi într-unul mic, poate-poate se va procopsi cu o ciroză.

- Abia când au apărut în întreaga lor grozăvie râpele Bilorului, tovarășul și-a dat seama de greșală și a dat fuga la județ, să întoarcă porunca. Între timp s-au mai ținut niște plenary, că a fost o vreme peste măsură de ploioasă, apoi s-a dus lumea să aleagă un nou primar, că-i rotea și pe aceștia ca pe șefii de post, nu cumva să prindă cheag, au venit și mai multe ploii, unele mai potolite, altele mai repezite. În toamnă am avut de cules mălaiul ceapeului, n-am avut vreme nici de școală, până când n-am lăsat tarlalele ca-n palmă, apoi a venit iarna și a înghețat pământul. Până s-au găsit niște bani, să se repare ce s-a

stricat, a dat firul ierbii. Ne-au căutat pădurarii și s-au înțeles cu Tiluță, directorul nostru, că în fiecare an se nimerește să fie și iarnă, iar școala are nevoie de lemne de foc, așa că îi ajutam cu drag, toamna cu fructele de pădure, vara cu viermii de mătase...

Ei, când am terminat cu săpatul și răsăditul lotului școlar, ne-am apucat de treabă. Nu era o muncă grea, trebuia doar să înfigi hârlețul în pământ, să-l tragi un pic de coadă, cât să se caște pământul și să pui în deschizătură un fir de salcâm, mare cât nuiaua de Miculaș. Era însă monoton, dar copiii știau cum să facă să nu se plictisească, bineînțeles, pe nervii noștri.

La început, totul a mers fără probleme, dar cum am pătruns în valea Dumoaiei, mai către inima muntelui, au început să ne lipsească elevii. Unul-doi, mai treacă-meargă, căci era timpul de semănat mălaiul și de lucru la grădină, iar acolo unde familia nu trăia împreună cu bunicul sau bunica, frații mai marișori rămâneau acasă și aveau grijă de cei mici și de animalele din gospodărie, dar câte zece deodată sărea deja în ochi, mai ales că nu bântuia nici o boală prin împrejurimi. Ne-am adunat laolaltă: Tiluță, maiștrii și diriginții, și am pornit prin sat să ducem muncă de lămurire cu părinții absenților.

Problemele au apărut încă de la prima gospodărie unde am intrat. Aici locuia Traianul Bojii, mecanicul de pe combina nemțească de la SMA, singura de acest fel, care curăța porumbul atât de curat încât niciodată n-am avut ce depănușa după ea. Omul ne-a primit în curte, că tocmai potrivea o coadă de furcoi, dar nu prea ne-a băgat în seamă. Ba și-a repezit fata să ducă „gdibolițele” la apă, ba și-a mânat feciorii să încarce aracii în car, că urmau să plece la vie. Tiluță, directorul nostru, s-a înfuriat repede, s-a făcut roșu ca un curcan, a lăsat tactul pedagogic deoparte, că nu-l ajuta cu nimic și s-a răstit de-a dreptul la gospodar: „Dar bine, măi Traiane, am ajuns să viu la tine ca la țigani, să mă milogesc de tine să-ți trimiți copilul la școală?” Omul a pus bota deoparte și a clătinat din cap: „Dom’ director, eu mi-am trimis pruncul aista la școală ca să învețe carte, că de lucrat, poate să lucreze și acasă!”

- Bine zis, făcu Miki.

- Bine, bine, dar omul cu ale lui și noi cu ale noastre, că aveam o treabă de îndeplinit și nu se găsea nimeni dornic s-o facă în locul nostru.

- Bine că n-a slobozit câinele, ca atunci când v-ați urcat în „pomnițar”, mi-am amintit de una dintre aventurile sale, de pe vremea când crescuse viermi de mătase.

- Baci Traian e om de treabă, nu ca măgarul de Văsălică.

- Ce-i pomițarul? se interesă Miki.

- Dudul. Pe-aici, dudelor li se zice „pomnițe”, că-s niște poame mai mici, îl lămurii Ninel.

- E protejat prin lege, i-am făcut lui Miki cu ochiul.

- Dudul poate. Dar găsculițele?

- Găsculițele?

- Ei, n-ați auzit de hainele noi ale găștelor? Când se coc „murele de pom”, vin la ele cârduri de rațe și de găște, se-ndoapă până la refuz, apoi pleacă... – Miki își șerpui palma elocvent, dorind să ne arate cât de sinuoase erau cărările păsăretului în asemenea împrejurări – ...de parcă vin de la cârciumă.

- Ce știi tu! m-am umflat în pene, preaplin de știință și de vin. Din lemnul său se fac cele mai bune butoaie de păstrat pălinca.

Miki își mângâie pântecul, semn că știe încă un loc potrivit pentru depozitarea „ochișorilor de veveriță”.

- Hainele noi ale găștelor? se minună Ninel. Andersen!?!

- Nu, nicidecum. El e cu lebedele. E o poezioară unguerească pentru copii. Una foarte veselă. E adevărat că găștele au salvat Capitoliul, dar nu-s niște zeite, au făcut și multe prostii.

Făcurăm amândoi ochii mari. Văzându-ne interesați, cameramanul continuă:

- Înainte de Paști, o gospodină de la țară a scos vișinata din beci, a turnat-o în sticle și a aruncat resturile la gunoi. Găștele din bățatură au descoperit vișinele îmbibate în tărie, le-au mâncat și s-au îmbătat lemn Tănase. Au adormit ca moarte. Când le-a descoperit și a văzut că sunt inerte, ce și-a zis femeia? Măcar să rămân cu puful fin de pe ele și să fac niște perini, niște plapume din el. Și-a chemat cumetrele și au ciupilit păsăretul, apoi au aruncat găștele goale în pârâu, să le mănânce racii. Cum apa era încă rece, păsările s-au deșteptat din beție și au început să facă țărăboi, deoarece le era frig. Țărăncile, când au văzut „învierea”, s-au speriat, mai ales că era ditamai larva. Atunci, una dintre vecine a venit cu ideea salvatoare: să le coasem hăinuțe mucalitelor! Și, până în vară, când li s-a refăcut „ținuta” naturală, găștele s-au bălăngănit prin sat purtând niște hăinuțe de păpuși.

Am râs cu poftă.

- Femei de treabă, nu și-au abandonat orătăniile.

Tânărul profesor făcu un semn că acum el urmează. Reluă povestea pădurii distruse pe un ton exagerat de grav, dându-ne fiori.

- Cam așa ceva ne-a zis și mama lui Dinu Cârneață: că ea nu-și lasă băiatul pe mâna noastră, că-i singurul ei ajutor de când i s-a prăpădit bărbatul și nu vrea să-l vadă îngropat de viu, că toată lumea știe că Muma Pădurii s-a supărat pe cei care i-au tăiat pădurea și a blestemat Dumoia, să se surpe peste oricine va trece pe acolo. Degeaba am încercat să-i spunem, că de aceea sădim puieții, să prindă rădăcini și să fixeze terenul. „Ce pot să țină firele alea de acaț?” râse ea de noi. „Că o dată bagi sapa și simți cum o ia totul la vale și-atunci,

iștenuveled! nu-ți rămâne timp decât să te rogi lui Dumnezeu, să vină careva și să nimerească să-ți pună crucea la căpătâi, că groapă ți-ai aflat!”

- Muma Pădurii?

- Da, i s-a arătat în vis: o femeie cât ditamai stejarul, cu o privire de scorpie, cu părul numai curpeni și vițe atârinate de ramuri. Cică mâinile toate se terminau în degete prelungi, cu unghii netăiate, pline de țărână. În loc de haine, purta un fel de veșmânt din scoarță, spițărată de mușchi și de licheni. Iar vocea! Vocea cea răgușită și mândioasă rămăsese să răsune ca un clopot în mintea mamei: „Nu-l da în vale! Nu-l da în vale!”

- Chiar că sună a bătaie în dungă: „Nu-l da în vale! Nu-l da în vale!”

- Ei, lasă, că până la urmă a fost cu adevărat cumplit, dar n-a murit nimeni!

Își făcu discret o cruce, semn de mulțumire.

- A slobozit Dumnezeu încă o ploaie, o adevărată rupere de nori și copacii rămași au pornit către sat, cu puhoiul purtător de rădăcini drept picioare. Veneau ca pădurea Dunsinane din „Macbeth”, lunecând fără oprire, îngrămădiți pe firul fostului pârâu, ca un tăvălug vegetal pornit să facă prăpăd în cale. Sălbăticiunile din codru s-au repezit în ogrăzi, stârnind larma câinilor. În câteva minute, toți oamenii ieșiră din case ca să vadă grozăvia.

„Doamne miluiește!” se auzi ca un tunet din zeci de piepturi.

Și atunci porni un vânt puternic, ce prăvăli arborii dintr-o coastă într-alta, trunchi peste trunchi, ca un baraj al brebilor. Ramurile împletite se grăbiră să prindă nămolul și pietrele purtate de ape. Pădurea se opri în hotarul din deal al satului, domolită, dar încrâncenată: „Noi am venit până aici. Voi să ne duceți înapoi!”

Lui Miki îi străluciră ochii:

- Trebuie să văd! Mergem?

- Nicio grabă, acolo-i și azi. Atât doar că, după furtuna cea de pomină, au ieșit bărbații și băieții cei mari la reîmpădurit. Și-au lucrat cu râvnă.

- Și crezi că au îmbunătățit-o pe Muma Pădurii? m-am interesat într-o doară.

Dintr-un bloc din apropiere, se deschise o fereastră și, într-un act de rebeliune fățișă, zbură ca un canar scăpat din colivie cunoscuta melodie a „Phoenix”-ului timișorean:

„Fată verde cu părul pădure.

Simți cum privirea lor vrea să te fure.

Noaptea-n ei țese ie,

Zburătorii ca să vie...”

2. Ce n-a văzut Parisul...

Vespasian Dragu, învățătorul clasei a III-a C, făcu ochii mari când Gigel Precupețeanu, băiatul fochistului de la băi, intră în sală cu ditamai bâzdăgania în brațe. Era un copil slăbănog și neastâmpărat, cu teniși chinezești în picioare și ghiozdanul atârnat de un singur umăr, îmbrăcat cu un paltonaș moștenit de la una dintre surorile mai mari. Pe cap purta, tras șmecher pe ochi, un fes mare cât turbanul lui Baiazid Yildirim, cu pompon multicolor, tricotat de bunică-sa. Era al treilea dintre cei cinci frați născuți de Lucreția Papor, bucătăreasa de la cantina liceului.

Dascălul își determinase școlarii să participe la târgul caritabil „Din inimă pentru inimă”, destinat adunării de fonduri pentru copiii cardiaci a căror singură salvare ar fi fost o operație efectuată de echipa unui domn profesor universitar într-o clinică specializată din străinătate – soluție extremă, foarte costisitoare, peste posibilitățile majorității părinților. Micuții au înțeles doar că alți pruncuți au nevoie de ajutorul lor. S-au apucat să confecționeze cu mult entuziasm mici obiecte pe care urmau să le expună spre vânzare pe tarabele instalate în parcare a unui supermagazin: solnițe traforate din placaj, brățări ale prieteniei țesute în doi, cerceuși din mărgele, flori de hârtie, preșuri din pânuse de porumb, sticle îmbrăcate în paie, coșulețe de nuiele – fiecare după câtă pricepere avea. În general, dovediseră bun gust.

Însă Gigel adusese ceva nemaivăzut. În orice caz, ceva ce nu văzuse vreodată Parisul, nici măcar în coșmarurile lui Tristan Tzara. Năzdrăvanul clasei încropise din carton ondulat un fel de copie suprarealistă, redusă la scară, a Turnului Eiffel. Dacă André Breton ar fi zărit-o, i-ar fi decupat umbra proiectată pe carourile ruginite ale unui gard cu ochiuri de sârmă ca s-o pună pe coperta revistei „Révolution surréaliste”. Ineditul „viespar” avea patru laturi boltite în patru feluri – patru picioare și un țugui. În vârf, cu nevinovăție, micul artist înfipsea un cocoș de vânt decupat din hârtie, pe care una din surori, probabil Henrieta, scrisese cu o cariocă seacă: „LA COQUE FRANCAISE”. Jos, la bază, câțiva soldaței de plastic, cu vopsea uniformelor cojită, închipuiau un grup de turiști gură-cască. Drept rețea de traverse, copilul lipise o sumedenie de chibrituri în zigzag, pe care le poleise cu lac argintiu de sobe și le presăraseră din belșug cu „praf de mătase”, bucățele minuscule de mică aurie, scânteietoare. Impresia de ansamblu era catastrofală, totul strălucea ca o fustă de Țigancă ieșită la cerșit pe Cheiul Senei.

Când băiatul intră în clasă, ceilalți copii oftară plini de invidie. Un „Oooh!” colectiv îl îmbujoră pe micul artizan și îl făcu să se simtă tare mândru. Se îndreptă neabătut către catedră și depuse obiectul pe tăblia acoperită cu o față de masă simplă, albă, apretată și curată. Ochii îi străluceau, nările îi fremătau,

fața îi era tot un zâmbet. Dacă ar fi ghicit ce gândește domnul învățător, s-ar fi pleoștit deodată. Călcându-și pe inimă, pedagogul se strădui să dovedească tact și îi mulțumi pentru bunăvoință. Un altul poate că l-ar fi lăudat pe prunc, dacă nu pentru impresia artistică, măcar pentru strădanie, dar Vespasian Dragu nu era omul care să judece așa. El prețuia formele clasice, frumusețea conservatoare, opera transformată în valoare certă, lesne de prețuit. Să nu-l judecăm aspru, gusturile și culorile diferă de la om la om. În plus, obiectele trebuiau duse la târg și vândute. Cine ar fi cumpărat o asemenea monstruoșitate? Părinții celorlalți copii abordaseră problema în mod constructiv. În mod cert, semnele de carte ale lui Isaia Potcovaru fuseseră cusute cu motive în cruce de către mama sa, iar brățările cu semne zodiacale aduse de Lavinia Cuc proveniseră dintr-un magazin al Fondului Plastic, deci reprezentau un succes sigur. Spre deosebire de acestea, construcția încropită de Gigel ieșise cu certitudine din mâinile unui copil.

„Mă fac de rușine cu ea. Oare cum s-o fac pierdută?” se gândi în dimineața zilei de miercuri, când vârî obiectele în portbagajul mașinii. Micul turn încăpu chiar pus în picioare, între cutiile cu icoane pictate pe sticlă și cele cu papioane și bentițe din mătase. Soarele dimineții, abia ridicat deasupra gardului școlii, învăluia construcția de carton ondulat într-o aureolă magică. Învățătorul trânti cu ciudă ușa din spate și se urcă la volanul mașinii. Ca un făcut, când dădu drumul la radioul fixat pe Actualități, din difuzoare se revărsă vocea lui Édith Piaf: „Non, rien de rien, non je ne regrette rien...” Bombăni ceva, parcă despre merdenele. O așteptă pe directoarea educativă și pe maistra de la clasele de textile, care se urcară în spate. Le ceru copiilor prin semne să facă loc, trecu maneta în viteza întâia și demară încetișor. Micuții îi petrecură emoționați cu privirile, urându-le drum bun și spor la vânzări, apoi se întoarseră la joaca lor.

Drumul era bun, curat, iar vremea frumoasă. Colegele îl convinseseră să stea cu rândul la masa rezervată, astfel încât să aibă timp cu toții să dea o raită prin prăvălii. Vespasian plănuise o tură prin librării, mai mult ca să vadă nou-tățile și să cumpere niște coli mari de hârtie glasată. Ar fi băut și o bere la Macul Roșu, dar era cu mașina și nu dorea să riște nimic. Ajunseră într-o jumătate de oră, fără să apese prea tare pedala de accelerație. Paznicul îi lăsă să parcheze în partea dinspre valea pârauului și le arată corturile înșiruite în fața supermagazinului.

Învățătorul aduse două mese cu picioare pliante, pe care colegele sale aranjară conținutul cutiilor. Turnul Eiffel fu pus într-un colț, podidit de toate celelalte mărunțișuri. O organizatoare frumos coafată și îmbrăcată ca la carte le înmână o placardă cu numele școlii și le atârână de gât niște ecusoane cu inimioare stilizate.

- Parcă-i un iarmaroc de Sfântul Valentino! au răs femeile, iar Vespasian glumi galant, bălângănind şnurul cu cartonaşul viu colorat:

- Dragobetele sărută fetele!

- Fugi de-aici, măi Cupidon, că noi suntem ocupate! Du-te și vezi ce face concurența.

La eveniment, participau peste douăzeci de școli, licee, grădinițe, cămine, cluburi ale copiilor, ba chiar o bibliotecă orașenească, unde un domn bărbos între două vârste oferea felicitări cartonate și semne de carte plastificate. Nu cerea mult pe ele, doar câte un leu de fiecare, așa că își cumpără două, decupate în stil kirigami. Doamnele educatoare de la Grădinița Piticuț ofereau păpușele din ață și pompoane cu elastic, de prins în păr. Lângă ele, profesoarele de la un grup școlar împătureau fețe de pernă și plăpumioare pentru nou-născuți. Școala de artă venise cu gravuri neînramate, colaje, tapiserii, decorațiuni înno date din sfoară și lucrări de metaloplastie. Cereau 15 lei pe o iconiță cu Maica Domnului și Pruncul, reliefați cu multă grijă și pricepere dintr-o foaie rigidă de aluminiu, probabil recuperată dintr-o tipografie. Oare ce scria pe partea cealaltă, ascunsă de placajul folosit drept suport?

Pe când se întoarse, maistra notase deja câteva vânzări în caietul pregătit în acest scop. În fața corturilor, trăsese o furgonetă a fabricii de pâine, care oferea participanților și vizitatorilor diferite produse de patiserie și sucuri. Vânzătoarele scosseră pe fereastră două difuzoare și dăduseră drumul la o muzică blândă, romantică. Cumpărătorii matinali treceau pe lângă șirul de mese împingându-și cărucioarele cu cumpărături către autoturisme. Adesea, se opreau când soțiile (sau alte doamne și domnițe) se apropiau curioase de tarabe și examinau marfa oferită de cadrele didactice. Bărbații, plictisiți, trăgeau la marginea trotuarului cu un suspin mut, își scoteau telefoanele mobile sau își aprindeau o țigară și așteptau. Unul dintre ei remarcase Turnul... Altfel – așa merita să-i zică, Turnul Altfel – și schițase un zâmbet ironic. Vespasian simți că-l inundă mânia și se gândi că va aștepta până la spartul târgului, apoi îl va cumpăra cu cinci lei și-l va arunca în primul tomberon de gunoi.

După orele zece, au început să apară și copiii. Supermagazinul adăpostea și un restaurant de tip „fast food”, unde se făcea o plescaviță delicioasă, găseai întotdeauna înghețată la pahar și puteai organiza petreceri pentru cei mici, pentru că angajaseră un clovn priceput la glume și jonglerii. Apoi a apărut un grup numeros de elevi îmbrăcați în tricouri de culoarea firului ierbii, cu baloane azurii în mâni. Pe ele și pe bannerele fluturate în aer scria:

*„gândește verde,
visează albastru!”*

În mod cert, nu făceau parte dintre clienții magazinului și profitaseră de eveniment ca să facă propagandă ideilor ecologiste. Mareea de verde Char-

treuse trecu ca un stol de lăcuste, nu fără câteva popasuri la tarabe, inclusiv la masa lor, astfel încât doamna directoare își încrucișă palmele pe piept și surâse mulțumită.

Cu toată agitația dimprejur, învățătorul nici nu-l remarcase pe băiețelul cu geaca de piele. Se apropiase de tarabă, se oprise în lateral și privea ca vrăjit un obiect plasat undeva mai în spate.

„Oh, nu! Nu se poate!”

Vespasian se întoarse oripilat. Dar da, incredibil, dar adevărat! Copilul fixa cu evlavie Turnul „Altfel”. Își băgă mânuța în buzunarul stâng al blugilor, parcă în căutarea unor bani. Îl observă pe bărbat, dar își feri ochii și se apropie de femei.

- Cât costă? întrebă timid.

Dascălul preluă inițiativa și îl chestionă cu brutalitate:

- Da' câți bani ai?

- O grămadă.

- Câți?

- Douăzeci de lei.

Suma nu era nici mare, nici mică – reprezenta prețul a opt pâini de șapte sute de grame, adică necesarul unei familii de patru persoane pentru o săptămână.

- Nu-mi trebuie atâta, zâmbi Vespasian, nu fără o urmă de răutate în voce. Băiatul era curățel și educat, părea să provină dintr-o familie cu stare. Cum de nu realiza cât de diformă e infama alcătuire?

- Vrei turnul?

- Da! zise micul client cu patimă în glas.

- Dă-mi doi lei!

- Cât? făcu pruncul neîncrezător, parcă supărat că strălucitoarea comoară din față este subapreciată atât de critic. Numai setul de soldăței de la baza turnului valora, cumpărat nou-nouț, din magazinul de jucării, vreo cinci lei.

- Bine! Atunci fie trei! Trei lei! îi propuse învățătorul, de data aceasta cu ceva mai multă bunăvoință.

Băiatul îl privi cu scepticism, parcă neconvins asupra intențiilor și seriozității omului. Și, de această dată, se hotărî – fără lăcomie, parcă mânat de un sentiment lăuntric de justiție. Nu dorea să profite de nepriceperea fraierului, ci să pună în ordine naturala scală de valori. Scoase un teanc de bancnote, din care alese trei hârtii verzi și le înmână cu mâna tremurătoare. Vespasian își făcu o cruce mare în gând și smulse brutal pacostea strălucitoare dintre celelalte lucrșoare, încă neîncrezător, dar fericit că scapă de ea. Colegele îl priviră înfiorate, dar numai pentru o clipă, deoarece îi urmăriră mișcarea. Turnul Eiffel

trecu peste masă pe o traiectorie elegantă, ca un avion Concorde încropit din mii de păsărici din hârtie gata să aterizeze la Orly.

Copilul prinse construcția cu ambele mâini, apoi o strânse la piept cu stân-ga. Cu dreapta, pipăi cu buricele degetelor traversele închipuite din chibrituri, examină îmbinarea laturilor, aderența lacului argintiu, roți cocoșelul de pe țugui, verifică dacă toți soldații erau bine fixați pe suport.

Fața fericită îi radia lumina reflectată de miile de grăunjoare de mică. Se uită cu bucurie la învățătorul înmărmurit și porni mândru zicând:

- Mamă, ce afacere am făcut!

3. Rusalcele lui Moș Crăciun

La cea de-a XXX-a ediție a Festivalului „Călușarii”, organizat în mod tradițional de Rusalii, a stârnit senzație spectacolul oferit de echipa crăciunițelor din satul Piscu de Vale, comuna Dor-Împădurit, județul Minunați.

- Domnul Silvestru Dămbăgilă, metodist la Centrul European de Afirma-re și Promovare Antropologică.

Timorat, managerul cultural își mijeste ochii către videocameră și începe să turuie:

- Bine ați sosit în Botezați, la ediția jubiliară a Festivalului de dans popular „Călușarii”. Anul acesta, manifestarea este una internațională, că a răspuns la invitație și o formație de peste Prut, din raionul Sorcova...

„Festivalului!” îl corectez în minte și mă rog ca zarva dimprejur să-i fi acoperit bâlba. Uite pe unde-i umblă mințile! La bal! Zaiafetul se va ține deseară la căminul cultural. O fi pus ochii pe vreuna, poate chiar dintre sorcovence. Frumoase fete, moldovencele!

- Este un spectacol organizat în mod tradițional de Rusalii, un bun prilej pentru promovarea valorilor culturale tradiționale și adevăratelor obiceiuri din vechime...

Omul e roșu și nu neapărat de la radiația solară. L-am fi prins ceva mai treaz, dacă am fi ajuns pe la prânz, după cum am planificat la plecare, dar ne-am rătăcit în Tupilați. Vechea poveste cu lipsa indicatoarelor rutiere. Ne-am dus tot înainte, nebănuitori, pe drumul asfaltat, crezând că este cel județean. Bun primar au aștia! Ori o fi vreunul care deține vreo exploatare de balast în asocia-ție cu „piloșii” de la județ, de i-au făcut o șosea nesmintită și lină, ca o pistă pentru aterizarea navetelor spațiale. Ne-am dat seama că nu-i în regulă ceva abia când am constatat că au dispărut toate sălașurile și, după o lămurire cu primul localnic întâlnit, un ciurdar, am făcut cale întoarsă.

- Anul acesta, s-au reunit peste treizeci de formații profesioniste și de amatori...

Am ajuns, dar cu o întârziere de o oră și ceva. Pe de altă parte, îi costa ceva să ne trimită un ghid? Fiecare cum își așterne doarme.

Omul a tăcut, iar Vali, operatorul, s-a întors către mine. Îmi verific zâmbetul în lentila aparatului de filmat și-i fac semn să continue. Dioda roșie se aprinde din nou.

- Ați putea să ne spuneți ce este „Călușul”?

- Călușul este un dans dramaturgic...

- ...taumaturgic, se aude din spate o voce gravă, `a la Andrei Pleșu.

- Adică e un joc contra Rusaliiilor...

- ...rusalcelor...

Îi fac semn lui Vali să întrerupă înregistrarea, apoi ne holbăm cu toții la individ.

E un ochelarișt în cămașă boțită de transpirație, cu sprâncene umflate, burtoș, bărbos, chelos și roș la nas. I se citește pe chip dorința de a lămuri, se vede că știe multe și, mai ales, că știe ce spune. La fel de limpede, se deslușește că-i după a doua cinzeacă de vinars. Directorul își aranjează nodul de la cravată și-l rezește:

- Dom' profesor, nu mă bruia, că mă fac pară și pleacă autobuzul fără dumneata, mă jur că rămâi aici până la a trei' și' una ediție.

Respiră adânc, apoi ni se adresează ceva mai calm:

- Domnu' reporter, putem continua?

Cameramanul aprobă din cap. Lămurit, reprezentantul C.E.A.P.A. continuă:

- Așa cum bine știm, e lelele, fecioarele fermecate, pe care-l joacă vara în poieni. Adică ele dansează și-i înnebunește pe flăcăul care trage cu ochiul. Îi damblagește și atunci nu se face bine, până vine ceata de feciori jurați să ducă viață curată, și-l hopăie, și-l tropăie, ca să se vindece.

Evident, omul e emoționat și tulburat. Îmi retrag microfonul și-i zâmbesc:

- Vă mulțumim pentru interviu.

Ne strecurăm cu greu prin mulțime. Vali duce camera pe umăr. Ca tot omul pățit, ține cealaltă palmă pe geantă, să nu se strecoare vreo mânăță înăuntru și să rămână fără filtrele de polarizare, căci festivalul a atras o mulțime variată și colorată.

Publicul aplaudă în extaz. Unii, fără să știe că aparatul e oprit, zâmbesc fericiți și ne fac semne.

Ne apropiem de scenă.

Grupul de dansatoare îmbujorate care ne-au atras atenția tocmai coboară, strecurându-se fericite printre colegii fotoreporteri înșiruiți pe buza scenei. Fetele s-au costumat în roșu și poartă tradiționalele fesuri de Crăciun pe cap. Ne

înscriem pe o traiectorie de interceptie, dar ele ne îndrumă către un bărbat între două vârste, în jurul căruia se grupează curioase.

- Sunt Vladimir Țeparu, directorul căminului cultural din Piscu, se prezintă el.

- Veniți de departe? mă interesez și ne mărturisește că au călătorit mai multe sute de kilometri într-un vechi autocar înfierbântat, pe drumuri pline de hârtoape și de praf, pentru a participa la cel mai popular eveniment al formațiilor artistice de amatori. Le încurajează pe fete să nu fie sfioase, să răspundă și ele la întrebări.

- De ce ați ales să fiți crăciunițe?

- Inițial, am fost și noi călușărițe, ne răspunde o pistruiată roșcată. Cum credeți că am ajuns să participăm la acest festival?

Conducătorul de grup precizează cu mândrie:

- Dar ne-am gândit că trebuie să facem cumva, să fie diferit, dar să fie și distractiv, să îmbinăm tradiționalul cu modernul.

- Știți, la noi în sat se nasc mai mult fete, se bagă o bălăucă în vorbă. Lelea Todorica zice că de la rachiul de cireșe pădurețe ni se trage. Cică dacă ar fi mai multe vii și oamenii ar face un vin de puterea ursului...

Replica sosește peste umăr de la o minionă negruță și iute ca piperul:

- Ba avem și băieți, da' n-au putut veni cu noi, că joacă fotbal, e Cupa Văilor și au meciul de calificare contra echipei din Bulgari.

- E prima dată când veniți aici? schimb repede subiectul.

- O, nu! sare pe mine corul de voci. Da, ne place, ne-am făcut prieteni, știm că ne întâlnim aici.

Culoarea roșie dominantă a echipamentului îmi sugerează o idee.

- De ce nu v-ați făcut majorete? le întreb curios.

- O să răspund eu, intervine Vladimir Țeparu. Pentru că nu există decât un singur festival de acest gen în țară, undeva în județul Zalău. Nu zic, e bună pălinca de Sălaj, dar nu e pentru domnișoare. Pe când așa, cu călușărițele, acum cu crăciunițele, am putut merge pe la toate manifestările artistice din sezonul estival. Am avut un program încărcat, am prins chiar și câteva zile la mare, la Costinești, apoi vom fugi pe Muntele Găina, de acolo la Slănic Moldova. Străbatem țara și vedem lumea.

- Aveți mare succes la public, constat cu un entuziasm mai mare decât mi-ar permite profesionalismul. Ce să-i faci, sunt fete tot una și una!

- Ideea mi-a venit în chip de ajutor providențial pentru aceste tinere, mărturisește domnu' Vlăduț. Știți cum e Crăciunul la noi, cu zăpada până în pod și lupii pe acoperiș. În sala de spectacol e foarte frig, ca-n decembrie, iar la repetiții fetițele tremurau de frig, că nu purtau pe ele decât opincile și iile, așa, să se vadă că-s frumoase și sănătoase, „*menta sana in corpore sanie*”.

Bine că nu-i profesorul ăla băgăcios pe aici. Să am grijă, să tăiem citatul la post-procesare.

- Nu-i mare lucru să coși un brâu cu bretele tricolore încrucișate, să-ți pui zurgălăi la cioareci și o pălărie cu pompoane pe cap, așa că am ales să bag „Călușul” în repertoriul festivității, pentru că-i un dans românesc, cu tradiție – și-i foarte dinamic, cu mare consum de energie, așa tinerele se încălzesc singure pe parcursul programului. Doamne ferește să facă vreuna pneumonie, că n-avem nici doctor, nici asistentă, iar Lucreția Lucăi, bătrâna moașă, a îmbătrânit și nu vede deslușit, îi vine greu să înfigă acul de seringă în poponeața omului.

- Dar de unde ați învățat dansul?

- Io, se mândrește directorul, am știut pașii, că m-a luat Ceaușescu la armată și m-a trimis în Insula Mare a Brăilei, în împărăția cucuruzului, unde am nimerit laolaltă cu oltenii, băieți buni, cât timp nu vorbești ungurește cu ei. De la ei l-am învățat și l-am adus acasă, la noi, să nu se piardă obiceiul.

- Și Moș Crăciun cum s-a împăcat cu ideea?

Fetele încep să chicotească și să-și dea coate. Bălăuca trage un zâmbet ca un șirag de perle și ne lămurește:

- Când am ținut primul spectacol, baciul Loți a mustăcit către noi și ne-a zis cu lacrimi în ochi: „No, ștroame scuteciste are moșul”.

- Vasile Lorințeanu, intervine conducătorul ansamblului, este liderul de opinie al colectivului de agricultori din Piscu de Vale. Anual, ca să zicem așa, îl ajută pe Moș Gerilă să împartă daruri la copii.

- Fiecare primește după cât a fost de cuminte. Unii ciocolată, alții nuielușe.

- Și moșneagului cine îi dă cadouri? glumesc cu gândul la îngerii care-i păzesc pe îngeri.

- Victorița lui Lemnaru! sare pistruiata.

- Fugi, tu, de-aici! Că doar îi iese hină.

- Fine, nănașe, cuscre – tot un drac! Moșul le știe pe toate.

Își alătură căpșoarele și încep să cânte: „Moșule, ce tânăr ești! În fiecare noapte vii la mine...”

Vali râde de i se scutură camera pe umăr. Pun microfonul în toc și zic repede:

-- Vă mulțumim și vă urăm mult succes în continuare.

Dina Horvath

Dina Iuliana Horvath s-a născut la 5 iulie 1960, în Halmășd, Sălaj.

Tata: Dumitru (Chiribișan), mama: Ana.

A urmat cursurile liceale în Zalău, la Liceul industrial nr. 2, actualmente Școala Gimnazială „Porolissum”, apoi Facultatea de Științe Sociale, Politice și Administrative „Vasile Goldiș”, Arad.

Debut în revista „Steaua” – Cluj-Napoca, 1987.

Este membru fondator al Cenaclului literar „Silvania” și al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj.

A publicat poezie și comentarii în revistele: „Steaua”, „Tribuna”, „Echinoc”, „Arca”, „Graiul Sălajului”, „Gazeta de duminică”, „Transilvania”, „Vatra”, „Oglinda”, „SLAST”, „Curentul”, „Adevărul literar”, „Singur” „Silvania”; „Caiete Silvane”, „Limes” ș.a.

Este prezentă în volumele colective: *Silvania – 1987*, *Silvania – 1990*, ale Cenaclului literar „Silvania”; *Antologia Poeți sălăjeni – 2007* (Iuliu Suciu); *Antologia 18 poeți* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2020), în volumele bilingve româno-maghiare *Primăvara Poeziei – A Költészet Tavasza* (2009-2013, 2015-2022, Ed. Caiete Silvane, Zalău).

A publicat volumele de poeme: *Insomnia flăcării* (1999), *Poeme în crinolină* (2011), *Haihui-uri* (2012), apărute, toate, la Editura „Caiete Silvane” din Zalău, a Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj.

A fondat, în anul 1990, împreună cu poetul Horia Ciovârname, scriitorul Florin Horvath și poeta și prozatoarea Luiza Zaharia, săptămânalul „Șopârla” (devenit ulterior „Clepsidra”) – apariție efemeră (6 luni) – din cauza unor „prieteni” aflați, ca toată țara, într-o convulsie politico-socială nemaîntâlnită.

Pentru ea, poezia este „atunci când” printre lacrimi, se-ntrezare cerul...

Volum aflat în pregătire: „*patria mea.ro*”.

Referințe critice: Marcel Lucaciu – prefață la placheta *Insomnia flăcării* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 1999); Valentin Meseșan – „Sălajul” – 21 iulie 1999; Daniel Săuca – „Magazin Sălăjean” – 2012; Daniel Hoblea – „Graiul Sălajului” – 11 aprilie 2000; Corina Știrb – „Transilvania jurnal”, 14 octombrie 2000; Daniel Hoblea – „Magazin Sălăjean” – 7 ianuarie 2002; Daniel Hoblea – „Jurnalul Cultural” – martie 2004; Marcel Lucaciu – Prefață la volumul *Poeme în crinolină* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2011); Imelda Chința – „Caiete Silvane”; Dan Marius Drăgan – „Caiete Silvane”; Carmen Ardelean – Prefață la volumul *Haihui-uri* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2014).

Referințe critice:

„Acum, când majoritatea făcătorilor de poezie se dedau la un fel de «mecanizare» a scrisului, care cu siguranță va canceriza actul creator, Dina Horvath vine de la chiar izvoarele poeziei, sărind într-un picior și cântând cu lacrimi în ochi. De ce cu lacrimi? Pentru că, vom vedea, poezia ei serafică are și nostalgia unei inutilități primordiale care ar trebui vindecată prin veșnicia și puterea purificatoare a cuvântului”.

(Valentin Meseșan, „Sălajul”, 1999)

„În fața unui debut mult amânat de marea sfială, cuvintele înfruntă – cam anevoie – albul crispăt al hârtiei. Ar trebui un «laser lingvistic». Am putea inventa critica «pulsatorie». Hermeneutica sentimentelor. Și totuși... Poezia încă mai bate în piepturile câtorva miliarde de oameni, dar este dincolo de oameni! Cine a deprins Frumusețea din te miri ce fleacuri splendide și a aflat că e «amară», acela abia dacă suferă orice inimă travestită. Acela – este Poetul. Este Neasemuitul. Iar a fi poet înseamnă să porți sub cămașă (nebănuț de nimeni) o aripă îngerească, să faci din sângele tău o torță veșnic arzând, să crezi că miracole sunt iarba, arborii, fluturii, fiecare apus sau răsărit de soare. Toate acestea devin atributele unei sensibilități rar întâlnite, exacerbate, «cu mult cer deasupra»: Dina Horvath”.

(Marcel Lucaciu, din prefața plachetei „Insomnia flăcării”, 1999)

„Prin vaporeasa ei făptură, poeta Dina Horvath pare o exemplificare vie, o întrupare a unei importante legi hermetice, anume a legii corespondenței inverse, care poate fi formulată astfel: «Ceea ce este mic pe pământ este mare în ceruri!» De asemenea, văzând-o și ascultând-o, nu poți să nu-ți amintești de mărturisirea aparent paradoxală a Apostolului Pavel: «Când sunt slab, atunci sunt tare!» (...) Citind, în schimb, poezia Dinei Horvath, constați că fragilitatea făpturii ei se transfigurează într-o mare putere, de parcă o ființă gigantică ar arunca peste lume cuvinte, ca pe niște semințe...”

(Daniel Hoblea, „Magazin Sălăjean”, 2002)

„Dirijându-și sensibilitatea când spre o iconografie a trecutului, când spre proiecții plastice ale unui real, ale unui cotidian descuamate de sacralitate, dizolvându-și, delicat, melancoliile, ritualizând gestul creator, propunând, în unele poeme, o viziune pastorală, cu profunde infiltrații metafizice, poeta reușește să evite capcana lamentoului din lirica expresionist-rurală a lui Ioan Alexandru, evoluând pe o linie ce amintește, mai degrabă, de Ileana Mălăncioiu”.

(Carmen Ardelean, din prefața volumului „Hai-huiuri”, 2012)

La Gala Culturii sălăjene

La Gala Culturii sălăjene

Cu Ana Blandiana, la Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj

Cu Alice Valeria Micu, Corina Știrb Cooper și Doina Câmpean

Cu scriitorii Florin Horvath și Gabriel Chifu

La Galeria de Artă „Ioan Sima” Zalău

La Târgul de Carte „Gaudeamus”, București, 2018

București, octombrie 2022

Notă:

„Interviul” de mai jos a fost, practic, o discuție prietenească între mine și Corina, la o cafea, iar surpriza a fost imensă și, de ce să n-o spun, plăcută... Corina insistă să-mi ia un interviu, eu îi repetam că nu sunt pregătită... Veniam din piață, eram încărcată cu tot felul de papornițe, mă gândeam la orice altceva decât la o expunere... publică, Corina lucrând pe vremea aceea la „Adevărul”... Acum, peste vreme, revăzându-l, nu pot decât să-i mulțumesc!

Dina Horvath, poet până în măduva oaselor

Iubește oamenii, viața, frumusețea, poezia. Este fericită că există, că poate să scrie, că „este rudă cu Dumnezeu”. Poezia este, pentru Dina Horvath, un principiu, pe care-l aplică, așa cum alții aplică legea, în viață, în familie, pe stradă, în relațiile cu prietenii, cu colegii și cu șefii. Transformă totul în poezie: credința, iubirea, patriotismul, necazurile și frustrările.

„Am făcut o descoperire care mă face foarte fericită: sunt rudă cu Dumnezeu. De aceea, ca și lui Iov, răul nu mi-a atins sufletul, chiar dacă am avut parte de multe necazuri de-a lungul vieții”, spune poeta. Tot la modul poetic, ea afirmă că l-a cunoscut pe părintele Arsenie Boca, prin ochii unor bătrâni dragi care l-au întâlnit.

Dina Horvath este membră a Cenaclului literar „Silvania” de mulți ani, iar poezia ei, strânsă în volumul *Insomnia flăcării*, a avut parte de critică extrem de favorabilă. Această carte este deocamdată singura care a văzut lumina ti-

parului, însă Dina nu s-a oprit din scris, și are în pregătire alte patru volume: *Poeme în crinolină*, *Hai-huiuri*, *Absență* și *Poeme cu Matilde*.

„Nu mă interesează când le voi publica, mă interesează să le scriu și că asta îmi oferă o bucurie continuă”.

(A consemnat Corina Știrb Cooper, în „Adevărul”, 27 octombrie 2010)

Poem banal

Dragă Europa,
Mă numesc România, cu domiciliul în Univers.
Îți scriu din miezul fierbinte al unei furtuni
în care încă mă mângâie
razele ochilor Lui.
Azi dimineață L-am găsit aterizat
în vișinii casei
și mestecenii mei. Era însetat
și plin de pulberi de stele.
Ce m-ai speriat, Doamne,
ce m-ai speriat!
De când te aștept,
de când te pândesc...
Dar Eu pe voi, dar Eu pe voi...
Dragă Europa, aș vrea să ți-L dau
înapoi,
dar El tocmai bate.
De ne vei auzi, nu te înfricoșa, suntem noi,
eu și poemul,
nesfârșitul nostru Poem.

Ce îi place:

Spune că îi place vântul, cu toate ale lui: miresme, flori, arbori, oameni în care există și care pot să-l comunice. Iubește lumina, în toate formele ei fizice și metafizice, la propriu și la figurat. Apreciază bunătatea, empatia, înțelegera. Iubește viața.

Ce nu îi place:

Nu suferă lipsa acelor lucruri despre care a zis că-i plac. Lipsa luminii, lipsa vântului. Nu-i place opacitatea (invidia, prostia). Crede că omul opac este un om schilod, care nu poate fi atent la celălalt. „Și dacă ne-am coborî obloanele, am putea trăi raiul pe pământ”.

Dina Horvath s-a născut în satul Halmășd, județul Sălaj, și acolo își dorește, nu cu disperare, ci cu nădejde, să se întoarcă. Să-și construiască o căsuță în „lertaș”, în care să organizeze întâlniri pentru prieteni și pentru poeți. Momentan este o șomeră fericită, statut pe care ar dori să și-l păstreze pentru cât mai mult timp posibil. „Port recunoștință multor oameni, dar vreau să-l menționez pe părintele Vasile Brete, căruia îi mulțumesc că l-am întâlnit”.

Flori de vânt

Lunecă cineva pe linia orizontului
 și se preface că poate să
 zboare
 în jur
 totul e greu și magnetic
 o groapă comună
 a viselor...
 Și vine noaptea
 și-n cer și pre pământ
 o șină taie inima-n două
 și totuși mereu cineva
 se preface că poate să zboare
 când ridică spre cer
 razele ochilor
 ca niște fire de laser
 poate-ntr-o zi va veni
 clipa izvorului
 ceasul foșnirii eterne
 poate-ntr-o zi Dumnezeu îl va prinde de mâini
 îi va da aripile după care tânjește
 poate-ntr-o zi va pluti
 peste zări cotropite de ceață
 le va face să cânte
 le va face să vuiască...
 Iar el, risipindu-se-n zări
 peste toate semințele
 semnul iubirii lăsând
 va răsări în mii de grădini vorbitoare
 peste care altcineva
 chiar va putea să zboare
 poate-ntr-o zi florile vântului
 nu vor mai sta în genunchi.

Mama

Va fi vânt, cerul e roșu ca focul
în aer dezvăț de culori, te-nvelești
în cohorte de vise, chemi locul
din care-ai venit și ivești
nesfârșitele taine-ngropate
noapte-n somn, ziua-n ochi, dar le ții
pentru cei cu priviri preacurate
ce-s pe drum de la tată spre fii
uneori nu mai crezi că vreodată
mai putea-vei sfinți – cum făcea
mama, locul acela – o treaptă
cătrec zări preainalte-l mâna,
nu mai știu cu ce vorbe de strajă
murmurai pe uscații ciulini
că deodată tot locul sub vrajă
de duh sfânt se umplea, de senin
și din ochii tăi veșnici și tandri
stropi de cer tresăltai înspre noi
cum să fac, ce să spun, înc-o dată
să te văd, să te-aduc înapoi?
Mai putea-voi sfinți împrejurul
cum odată dumneata o făceai?
Cât de dor mi-e de vremea aceea
când erau, când eram, când erai...
Țin sub pleoape văzduhul sub care
ne fereai, pe toți șapte, de ploi
ce să fac, ce să spun, înc-o dată
să te văd, să te-aduc înapoi?

Popor de cruci ascunse sub pământ

„Popor agonisit de Dumnezeu”
ce bine mi-e că m-am născut în tine!
Râd saltimbancii zilei că mi-e bine
când recunosc ce cred și ce simt eu!
Ce suntem noi? Popor de cruci ascunse
pe văi, pe dealuri, sub pământ la-ai mei

de unde ies, ca flăcări albe, miei
 de rugă și taine încă nepătrunse...
 Nu te-ntrista, când la arginți pe care
 flămânzii lumii mai adună alți,
 în vreme ce părinții-s frământați
 că iar izbește grindina în floare.
 Dar va rămâne totuși o jertfire
 în inimile celor ce mai știu
 să preacinstească sacrul purpuriu
 icoanelor 'nălțate peste fire.
 „Popor agonisit de Dumnezeu”,
 popor de cruci și de făclii ascunse
 nu te-ntrista, doar știi că nepătrunse
 sunt căile ce dăinuie mereu
 Iar eu îți spun, popor al meu cel dalb,
 că îmi ești drag ș-atunci când îmi pari slab!

(* Sfântul Apostol Pavel)

Omul

mereu se moare și mereu se-nvie
 ce-a fost – a fost, ce nu știm – va veni,
 dar toate sunt înscrise unde nu e
 decât un fir de ață-n niște cuie...
 dar Unul – Cuiul – lumea o veghează,
 o ține-n pălmi, o-adoarme, o-nfășează
 într-un albastru veșnic, într-o boare
 pe care-o simți în orice răsufare
 și Căreia mereu îi pleci genunchii,
 privirea, mersul, lacrima, rărunchii...
 Acela-I OMUL – noi – niște văpăi
 alunecând prin lume, buni sau răi,
 dar teamă-mi e că nu ne vom întoarce
 spre Tine când, pândindu-ne, când Vii,
 foșnetul lumii ne-auzit ne toarce...

mereu se moare și mereu Tu știi
 că-n lumea asta ca o lumânare

pe care-o suflă orișice mișcare
mereu se-nvie și mereu se moare
și-n lumea asta ca o păpădie

mereu se moare, dar mereu se-nvie!

Cred

Mai cred în muguri și mai cred în rouă
și în povești rostite-n fapt de seară
când valul nopții unduie pe-afară
lin precum vântul pregătind o nouă
mărturisire-a cerului, a vieții,
pulsând în psalmii răsfirați pe dealuri
mai cred că printre nori fug călăreții
să secere în lanul de balauri,
că s-a umplut pământul de jivine
și-i tot mai copt, mai zdruncinat din fire,
chiar dacă unii-l umplu cu iubire
ea, moartea, țese fire peste fire
într-un noian de pânză, de capcană
ce cade peste tot și peste toate
când nu te-aștepți, și zilnic ia pomană
părinte, fiu, prieten, soră, frate
ai vrea să o sugrumi, dar nu se poate
e o rafală surprinzând orbește,
în hohote funeste, tot ce poate,
tot ce e viu, și crește și tot crește,
nimic n-o-ntoarce, nimeni n-o oprește...

Dar eu naiv, prostește – cine știe?
Nu cred în moarte, cred în veșnicie!

Florin Horvath

Numele și Prenumele: Horvath Florinel

Tatăl: Mihai, Mama: Matilda

Născut la: 1 mai 1945, localitatea Hațeg, județul Hunedoara

Studii liceale: absolvent iulie 1963, Liceul Emerit „George Coșbuc” Bistrița

Școala Militară Superioară de Ofițeri de Aviație – Secția Bord/ Avion, absolvire iulie 1967;

Ofițer de aviație activ: iulie 1967 – decembrie 1972;

Echivalare Studii Superioare: electronică și telecomunicații, iulie 1974;

* * *

- Întreprinderea „Energio – Reparații” București, 1974 – septembrie 1979; Șef Atelier Electric;

- IAIFO Zalău, 1979 – septembrie 1985; Șef Atelier Electric T3;

- Întreprinderea Anvelope Zalău, ianuarie 1991, Șef Atelier Electric – Semifabricate;

- C.F.S.N. Sălaj, 1989 – 1990, Șef Secție Cultură, Învățământ, Culte;

- Absolvent al cursurilor de Management pentru Autorități Locale, în cadrul The Open University, 1990;

- Alfa – Soft SRL, ianuarie 1991 – februarie 1991;

- FAST&CO București, februarie 1991 – august 1991 (Șef Filiala Sălaj);

- Discret SRL, august 1991 – octombrie 1997, Director;

- DAS-COM SRL, aprilie 1997 – august 1997, Agent comercial;

- PECO Sălaj, august 1997; transfer la Petrom SA București, în perioada decembrie 1997 – iulie 2003, Șef serviciu acționariat;

- Energi – Construct România, august 2003 – martie 2005, consultant management;

- Pensionar, începând cu mai 2005.

* * *

- Nu am fost membru PCR;

- Am fost membru al Consiliului Județean de Coordonare al CPUN Sălaj;

- După 1989 am fost Președinte al Organizației Județene PNL Sălaj;

- În legislatura 1996-2000 am fost membru al Delegației permanente a CJ Sălaj;

- Cofondator al Cenaclului Județean Literar „Sylvania”;

- Colaborator la Revistele de cultură și publicațiile: „Transilvania”, „Steaua”, „România literară”, „Echinox”, „Sylvania”, „Tribuna”, „Vatra”, „Graiul Sălajului”, „Șopârla”, „Clepsidra”, „Caiete Silvane”, „Curtea de la Argeș”;
- Fondator al ziarelor de opinie: „Șopârla”, „Clepsidra”;
- Colaborator al ziarului OPUS București pentru Republica Moldova;
- Membru al primului grup de dialog cultural România – Ungaria, 1990.
- Membru cofondator al Frontului Național Român pentru Democrație.
- Inițiator al programului de înfrățire Zalău – Szentendre.
- Susținător al programului de înfrățire Zalău – Soroca.
- Inițiator al programului de schimb cultural: Cenaclul Literar „Sylvania” și Universitatea Cahul din Republica Moldova.

Premii literare:

- 1984 – Premiul „Ioniță Scipione Bădescu” al Bibliotecii Județene Sălaj pentru creație și montaj literar;
- 1985 – Premiul „Ioniță Scipione Bădescu” al Bibliotecii Județene Sălaj pentru proză, Ediția a XI-a;
- 1986 – Premiul „Nicolae Bălcescu” al Consiliului Culturii Râmnicu Vâlcea, pentru poezie;
- 1987 – Premiul național pentru roman istoric, atribuit romanului *O lacrimă pentru Măria Sa*;
- 2001 – Premiul național „Duiliu Zamfirescu” pentru roman în manuscris, atribuit volumului *Voievodul Albastru*.

* * *

Debut: 1967, proză în revista „Pentru patrie”, București.

Cărți editate:

1. *O lacrimă pentru Măria Sa*, Editura Albatros, București
2. *Coroana celor 7 Mari Maeștri*, Editura Caiete Silvane, Zalău
3. *Voievodul Albastru*, Editura Caiete Silvane, Zalău
4. *Îndreptar francmasonic*, Editura Tipomur, Târgu Mureș
5. *125 de ani de lumini și umbre în francmasoneria românească*, Editura Delta III, București
6. *Îndreptar francmasonic*, Editura Tipomur, Târgu Mureș, reeditare
7. *Un templier la Sarmizegetusa*, Editura Delta III, București
8. *Un strop din arhitectura templului*, Editura Color Print, Zalău
9. *O lacrimă pentru Măria Sa*, Editura Delta III, București, reeditare
10. *Legenda Marelui Zalmoxis*, Editura Color Print, Zalău
11. *Ultimul festin*, Editura Caiete Silvane, Zalău

12. *Coroana celor 7 Mari Maestri*, Editura Ordo AB Chao, Zalău
13. *Îndreptar heraldic*, Editura Ordo AB Chao, Zalău
14. *Vecernie la amiază*, Editura Ordo AB Chao, Zalău
15. *Umbrele nevăzutului*, Editura Ordo AB Chao, Zalău
16. *De la Zalmoxis la Sarmizegetusa*, Editura Ordo AB Chao, Zalău
17. *Cupa destinului*, Editura Ordo AB Chao, Zalău
18. *O lacrimă pentru Măria Sa*, Editura Librex, București, reeditare
19. *Vecernie la amiază*, Editura Librex, București, reeditare
20. *Umbrele nevăzutului*, Editura Librex, București, reeditare
21. *Nașterea Daciei*, Editura Caiete Silvane, Zalău
22. *Nașterea Daciei*, Tipografia Color Print, Zalău, reeditare
23. *Eșafodul cu fantome*, Tipografia Color Print, Zalău
24. *Testament din Țara lucrurilor ascunse*, Tipografia Color Print, Zalău
25. *Acolo unde se-nfripă iertarea*, Tipografia Color Print, Zalău
26. *11 prozatori*, volum colectiv, Editura Caiete silvane, Zalău
27. *Vlaherne – Mica Dacie din inima Byzanțului*, Tipografia Color Print, Zalău
28. *Răpuși la porțile nemuririi*, Tipografia Color Print, Zalău
39. *Veniți de luați lumină*, Editura Caiete Silvane, Zalău
30. *Vămile devenirii*, Editura Caiete Silvane, Zalău

• **Referințe critice:** Teohar Mihadaș, Mircea Tomuș, Emilian Dobrescu, Horia Nestorescu-Bălcești, Ovidiu Pecican, George Păun, Maria Vaida, Marcel Lucaci, Daniel Hoblea, Carmen Ardelean, Teodor Sărăcuț-Comănescu, Imelda Chintă ș.a.

„Nu-l cunosc pe autor, dar trebuie să fie un tip remarcabil...(…) Citim la pagina 247: «Pentru a crea trebuie să-ți jertfești supunerea, răbdarea și încrederea câinelui, noutatea ochiului deschis la viață cu speranța pruncului și, peste toate, puterea de-a naște și iubirea mamei». Credința, nădejdea și dragostea, vorba apostolului Pavel, adică tot ceea ce contează, cu iubire fiind peste toate. La cât de meșteșugit este scrisă cartea, nu cred că este o simplă potrivire cu spusele apostolului”.

(George Păun, „Argeș Express”, 2009)

„Scriitorul Florin Horvath fascinează cititorii de câțiva ani prin romanele sale istorice excelente, cu temă filosofică sau religioasă. (...) În comparație cu bestsellerurile din alte părți ale lumii, dezavantajul său este doar limba în care sunt scrise; altfel cărțile sale pot sta alături de ale altor scriitori contemporani din literatura universală și mă gândesc la Baricco, Waltari, Clavell”.

(Maria Vaida, „Caiete Silvane”)

„Florin Horvath are o predilecție aparte pentru vremurile demult apuse, pentru vechi, pentru timpurile auguste ale Întemeierilor. Precum Goethe – însă, firește, pe alte căi și cu alte mijloace – el pare a se afla într-o continuă căutare a fenomenului originar, a mumelor lucrurilor și ființelor, a originii a toate, de unde și pasiunea lui, mărturisită, pentru latura esoterică”.

(Daniel Hoblea, „Magazin Sălăjean”)

„Dar pentru Ioan Alexiu (acest Icar modern și fericit cavalier al cerului) marea taină a vieții stă în desprinderea de trecătoarele metehne lumești. (...) În noua lui carte, pe cât de echilibrată, pe atât de ceremonioasă, Florin Horvath își invită – galant – amintirile la *Ultimul festin*, nutrind convingerea că esteticismul și rafinamentul stilistic încă mai pot restaura mistuitorul farmec al literaturii”.

(Marcel Lucaciu, „Caiete Siloane”)

Primăria Zalău, lansare de carte

Lansare de carte, Cluj-Napoca

La Gala Culturii sălăjene

Târgul de carte „Gaudeamus”, București, 2018

Primăria Zalău, lansare de carte

București, octombrie 2022

Motto:

„Dacă azi ar avea scriitori cu suflet și osârdie, românii n-ar ajunge de batjocura altor neamuri”.

Dionisie – Schitul Calciu

Introducere

Din pricini știute de Cel de Sus, trăim vremuri pe care nu sperăm să le prindem...

De la nemiloasele molime, la furia unui război absurd, toate chipurile răului par a se ivi, dansând în jurul lumii sarabanda unui dezmaț ce a trecut dincolo de orice limitare sau impunere morală. Peste noapte, complexitatea de speriat a tehnologiei schimbă o sumedenie de lucruri care ne ușurau viața de zi cu zi cu bucuria aparte a Creației, transformându-ne, pe „cei mulți” în beneficiari de nevoie și fără de voie a unei Inteligențe Artificiale care a căpătat mult prea mult din „dreptul” de a ne controla până și sufletul! Finalul pare ușor previzibil: ne vom trezi, într-o zi, că ne-a lăsat sărăciți de orice taină, de chiar identitatea proprie!

Pe această *mașinărie* tot mai complexă și mai de speriat n-o învață nimeni că bunul suprem: acela oferit de chiar Creatorul, era liberul arbitru – dreptul de a opta pentru a prețui valoarea și nu surogatul de tipar al frumosului pe care ni-l impun cei ce s-au erijat, deja, în diriguitorii omenirii.

În această *lume cea nouă*, bântuită de o desacralizare accelerată, triumfă nu legea armoniei universale, proprie mării Creații, ci clonele, ca prototip al NOULUI GLOBALIST, rămânând de datoria noastră, dacă nu-i prea târziu, să luptăm permanent pentru salvarea „ideii de libertate”, un drept de esență umană rămas cam stingher în această tot mai jenantă și agresivă opoziție a „noilor drepturi digitale” revărsate în spațiul uman!

Parcă mai ieri unii susțineau că este firească și omenească ideea de asumare a unei perfecte și echidistante neutralități, de abandonare a oricărei atitudini agresive în fața acestei „avalanșe dominatoare”.

Precizăm ferm, spre știința cititorului, că nu ne punem sub semnul unei îndoieli față de reușitele științei sau de necesitatea unora dintre ele. Dorim doar să trezim conștiința ideii de „OM NORMAL”, ideea de a ieși din iluzia că acele reușite pot fi capabile a ne oferi „cheia lumii”, a ne întări și împlini întru cunoașterea a tot ceea ce știm că NU poate fi cunoscut, ci doar revelat, impenetrabilul MISTER, taina Universului și a vieții.

Sperăm a nu ne înșela, dar deja există o „cursă fantastică” spre a ne așeza „la picioarele propriei creații”, adică nu spre ADEVĂRUL ULTIM, așa cum au sperat filosofii, ci spre ipostaza în care *OMUL*, cea mai desăvârșită prezență din Creația lui Dumnezeu, este așezat la picioarele „propriei sale” creații de sorginte pământească, ca un paradoxal blestem al unei *Inevitabile căderi* către treapta cea mai de jos.

Prea mari sau fără de număr par greșelile omenirii în fața Creatorului, în vreme ce, în loc să ne îndreptăm curiozitatea, potențialul de cunoaștere, spre adevărul revelat ca miracol al existenței universale, *viața*, ne trufim, visându-ne „egali” Celui de Sus, încredințați, în orbirea noastră, că putem egala *viața*, ba chiar s-o adjudecăm după bunul nostru plac, în dauna semenilor.

Trufașii vremurilor noi uită că misterul existenței nu „se bizuie” pe imensitatea sa, ci pe intensitatea cu care se manifestă, pentru cei ce-l înțeleg și-l iau în seamă!

Ei impun un altfel de adevăr: acela că *fața eternității* ar fi clona sau că virtualitatea reprezintă calea către un fel de orizont al increatului. Deci îndeamnă către o viețuire în cuprinderea unei iluzii!

Practic, oamenii actualei puteri îndeamnă sclavii din laboratoarele lor la a reduce omul la biologic, la existența sa pământească, ca pe o finalitate visată! Îndeamnă la crearea acelei capacități de a fi „înseriați”, uniformizați, manipulați cu ușurință și excluși chiar și din propriile noastre case!

În fapt, noul val a așezat, fără niciun scrupul, un bandou uriaș pe ochii filosofiei și se străduiește să ne îndepărteze de un adevăr de mult acceptat: „Omul este ceea ce este, purtător de har, de sens sacru, dincolo de cel biologic!” Ne îndepărtează de evidența că omul face parte dintr-o lume care este

„clădită” pe VALOARE, o valoare antologică! Că viața este SACRĂ fiindcă are matricea unui mod de a fi întru MIRACOLUL UNIVERSAL, ca rezultat al armoniei întru valoarea dată de numărul de aur!

Rolul minții omenеști este acela de a-l îndrepta pe cel care caută către un demers revelator spre ideea că nu este importantă definirea *adevărului ultim*, ci conștiința că el, acest *ultim adevăr*, există, iar omul, în mod miraculos, se regăsește în cuprinderea lui.

Până la urmă, tot efortul acestui *NOU VAL* este îndreptat spre ideea de „a așeza omul în fața unei imense singurătăți”. De a-l dezvăța a-și aminti că el, *omul*, este, în cel mai autentic mod, o *sărbătoare* a creației, dezvățându-l de a încerca bucuria de a se sărbători pe sine însuși, de a-și aminti de bobul de sacralitate, duhul așezat în lut însuflețit încă de la naștere.

De fapt, prezenta carte nu are pretenția de a „îndrepta” omenirea de la parcursul „gândit” de noul val. Ci, mai degrabă, de a reaprinde flacăra ce a luminat labirintul, drumul trudnic înspre cunoaștere al străbunilor noștri, care, fie-ne îngăduit a vă aminti, au fost mirabili și de neegalat în modestia și tăcuta lor căutare către Adevăr! Avem, în Zestrea noastră cunoscută, adunată cu greu de minți iubitoare, scenariii mitice și mărturiile ritualice care izbutesc să treacă dincolo de palidul veșmânt al cuvântului, adunat spre a ne prezenta legenda, povestea simbolică a acelor proceduri ce-și au obârșia în Zestrea Cunoașterii Primordiale, în zestrea fără asemănare lăsată nouă de Veghetori încă de la începuturi! De aici s-a împlinit creația, s-a odrăslit întreaga spiritualitate a dacilor, simbolurile de taină și de peste taină, din miturile, legendele și poveștile primordiale.

Cum spuneam, toate au dat „trup” unor sensuri încriptate în veșmântul simbolului, pe care mulți dintre învățați le-au consemnat conștiincios, neîntrezărind firele ce duc spre transcendent, nepricepând fantastica înțelegere a dacilor, încă de la origini, asupra vrerii axiomatice a Creatorului:

„Ceea ce este sus, este și jos!”, un adevăr care este întors către omenire în *Rugăciunea Domnească*: „Precum în Cer, așa și pe Pământ...”, ca rost al creării omenirii, ca adevăr ultim, de atins prin împreună și îndelungată lucrare, ca într-o „promisiune legiuită” pe care dacii și-au adjudecat-o fără a se lăsa daunați, „căzuți în închisoarea trupului”, fără nicio speranță. Dimpotrivă, dacii au făcut din aparenta zidire interioară a sufletului sămânța devenirii întru sine prin jertfa zidirii!

După căderea din preajma sacralului, calea sinelui nu se oprește în cuprinderea trupului de carne, ci urmează o reală și proprie înălțare, de ieșire din robia „zidirii de carne” și de deschidere întru Adevărul Universal al veșniciei! Înțelegând taina lor, Constantin Brâncuși a realizat simbolul acestei înălțări, repetabila autodepășire, în modelul unei „închideri ce presupune o nouă des-

chidere”, așa cum ne sugera înțeleptul Constantin Noica. Mitul zidirii, care pune în valoare ideea cuprinderii, a *spațiului* de inițiere/autodepășire, pentru a re-naște în tăria altui palier de pe Axis Mundi, superior și generator, la rându-i, de un altul, a fost lăsat moștenire de către Orfeu, care s-a „zidit”/retras în Agartha, moștenire și a lui Zalmoxis, care a zidit „casa de învățatură”, din care a reapărut după cinci ani; ca și Negru Vodă, care a dispus a se zidi o „Casă a Tatălui” pentru re-nașterea/izbăvirea mulțimilor, ce vor trece renăscând prin propria rugă și îngenunchere!

Fără deosebire, toți trei au pus la temelie ideea de „proprie jertfire”, tocmai pentru a nu se ajunge, cum vedem astăzi în occident, la CASE ALE DOMNULUI, în care Domnul nu mai este de găsit, ci doar niște muritori desprinși din noul val, ce transformă bisericile în bar, sală de spectacol sau chiar locuință privată!

Și acest lucru se întâmplă pentru că astăzi am pierdut întrutotul *bucuria întâlnirii cu Sinele*, făcându-ne, într-un mod jalnic, că trăim sacrele sărbători. Din porunci obscure sau fățișe, omul este îndepărtat de acea „pregătire interioară”, de întâlnirea cu sacralitatea lumii de dincolo printr-un sine recunoscător și plin de smerenie, ca participant uluit de emoție la transcendență. Nu mai știm să îmbrăcăm haina/podoaba cu chip sărbătoresc pentru a ne clăti sufletul în Marele Cântec al Armoniei Universale. Celor ce simt că așa nu se mai poate, că a sosit vremea să ne re-acordăm la prestația sacrului, să dăm bun echilibru între sunet și tăcere, între Ființă și Neant, le adresăm invitația de a participa la „ceremonia” de a parcurge mărturii despre etape și moduri de adjudecare a apropierii de ȘTIUT, de ideea inițierii.

(Din volumul „Vămile devenirii”, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2022)

Mioara Lazăr

S-a născut în 19 aprilie 1952, în Treznea, județul Sălaj.

Studii: Școala Generală Treznea (1959-1967); Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai” Zalău (1968-1973).

Alte date bibliografice: După absolvirea Liceului Pedagogic a lucrat ca învățătoare la Școala de Muzică din Zalău (1973-1976), Școala Primară din Bozna (1976-1977), Școala Generală din Agrij (1977-1978), iar din 1978 și până la pensionare, respectiv în anul 2011, a activat ca învățătoare în satul natal, Treznea.

În această calitate a înființat ansambluri și formații artistice cu elevii, dintre care s-a remarcat – prin valoare, repertoriu și participare la manifestări județene și naționale – Ansamblul „Cimbrisorul”. În cadrul acestei formații a promovat și valorificat scenic folclorul autentic din satul Treznea, obiceiul „Nunta” bucurându-se de aprecierea publicului și specialiștilor. A activat în Corul de Femei al comunei Treznea-Agrij și în grupul vocal, care, de asemenea, pune în valoare cultura populară locală. A fost interesată și pasionată de culegerea folclorului din Treznea și a colindelor laice și religioase, pe care le-a strâns, deocamdată, într-o carte în manuscris.

A publicat poezie în revistele: „Agora”, „Caiete Silvane” și „Graiul Anonimului”.

Volume publicate: *Toamnă târzie* (poeme, Editura Școala Noastră, Zalău, 2011); *Mătăsurii în dud* (poeme, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2014); *Felinarele inimii* (poeme, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2018).

Văpaia cuvintelor

Marcel Lucaciu

Dincolo de vacarmul cotidian și urban, înțesat de manechine livide și prețuri prospere, se află, totuși, o lume cvasiuitată; lumea satului tradițional, cu datini strămoșești, cu doine și cântece populare, cu oameni simpli, dar de o mare bogăție sufletească.

Mioara Lazăr se numără printre acești oameni și vreme de aproape patru decenii a fost învățătoare în satul ei natal, Treznea, o localitate martir din județul Sălaj. Se știe că, aici, într-o fatidică zi de 9 septembrie 1940, soldații

horthyști au ucis, cu bestialitate, 86 de români – copii, femei și bărbați. De altfel, tragicul eveniment este rememorat, în tulburătorul poem *Țintirim martir*, din volumul *Toamnă târzie* (Editura Școala Noastră, Zalău, 2011); „Trecând pe-aici ți-e pasul mai greu/ Făcliile lor ne vor arde mereu (...)/ S-au strâns azi cu noi la praznica masă,/ Ar vrea să mai știe ce griji ne apasă./ Parc-ar fi aici, că n-ar mai fi morți,/ Doar giulgiul zăpezii-i cuprinde pe toți”.

Modestă și discretă, Mioara Lazăr a mai publicat volumul *Mătăsurii în dud* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2014), probând, astfel, nu doar o vocație de dascăliță, ci și o sensibilitate poetică debordantă, relevantă, mai ales, în noua plachetă, intitulată, romantic, *Felinarele inimii* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2018).

Cele 34 de poeme sunt scrise sub imperiul amintirii, le învăluie o suavă melancolie și se lasă, deseori, înfiorate de o percepție dureroasă a scurgerii ireversibile a timpului. Tonalitatea devine una gravă. Lipsite de pulsul vieții poetului, de bătăile inimii lui, cuvintele își pierd „văpaia” și, implicit, partea lor de nemurire sacră: „Cărămizile tristeții/ au clădit sufletul./ Roșul scurs în venele eului/ Stinge văpaia/ cuvintelor/ Din labirintul trupului./ Se desfată prăpastia timpului/ Se strecoară, bătând cadențat,/ Culegând vreme/ păcat cu păcat” (*Prăpastia timpului*).

Melodioase și atent cizelate, unele stihuri sunt reverberații ale fericitei copilării, petrecute prin crânguri înmiresmate, alergând pe „toropitele poteci” ori poposind la „clipocitul izvoarelor” ferite de tainica dogoare a neuitatelor „amiezi picurate-n flori de câmp”. Predomină, în acest periplu nostalgic, profilul moral al mamei, reconstituit prin intermediul unor interogații retorice, pe cât de simple, pe atât de cucernice: „Mă crezi că-ți mai simt/ mâna cum o treci/ ușor peste frunte? (...)/ M-ai certa să știi/ că de când ai plecat/ n-am mai iubit?” (*Întrebări pentru mama*).

Sunt câteva note vitaliste, pe acest portativ „al mării treceri”, ce denotă o anume exuberanță, un tumult al sentimentelor ce se lasă exprimat în versuri de o remarcabilă prospețime și finețe sufletească: „Mi-e dor de mare/ O sete nebună de ape/ De merele roșii și/ coapte/ Din vara toropitelor poteci/ Când ard în cuptorul Soarelui/ ulcioare/ Purtate-n mâini de fetele/ fecioare” (*Aș înțelege-o pe vară*).

Cuprinsă de neliniști și de tristeți amare, autoarea și-a creat, până la urmă, un topos aparte, o altă Arcadia ce împrumută o mare parte din recuzita natu-

ristă, specifică natalei Treznea: „izvoare”, „ierbi de iezer”, „greieri”, „gutui coapte”, „cetini verzi”, „brazi”, „piscuri” etc. Tărâmul creat e unul mirific și menirea lui este aceea de a reitera paradisul pierdut al copilăriei: „În piscul muntelui, eu -/ singulară/ În nări cu puritatea/ rece a aerului/ În priviri cu freământul/ frunzelor verzi/ În suflet cu roua plăpândă/ din ceasul dimineții/ Plimbându-mă pe cărarea/ zimbrului,/ Robită de gândul că/ nu pot toți/ să vadă/ Un paradis/ prin care curg/ ca un izvor/ de munte” (*Curgând ca un izvor de munte*).

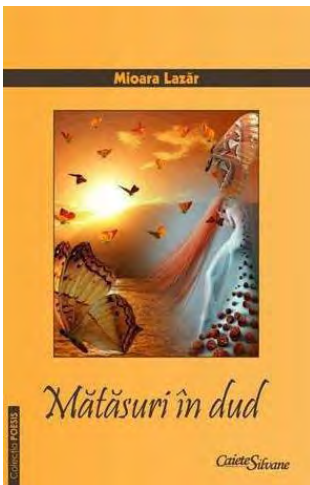
Uneori, poemele de dragoste din acest volum sunt adevărate imnuri ce reamintesc de *Epistola I către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13: „Fără dragoste rămânem/ doar umbre,/ Zăngănit asurzitor de/ tobe sparte” (*Fără dragoste*). Alteori, ele par scrise, cu o mare delicatețe, la lumina palidă a unor lămpi stinse de mult și reaprinse, târziu, în nopțile ploioase: „Aștept să-ți mai culeg/ un gând/ În timp ce rânduri-rânduri/ ploaia se așază./ Am sufletul mai/ reavăn ca pământul/ Pe care picurii-l/ dezmiardă” (*Valul înnoptării*).

Pălپând în ceața amintirilor, *Felinarele iubirii* se constituie într-o carte elegiacă, impresionantă prin savoarea unor imagini artistice, prin intensitatea trăirilor ardente, prin solemnitatea și naturalitatea rostirii poetice. Privită în ansamblu, poezia Mioarei Lazăr curge, domol, într-o albie tradiționalistă, cu rare inflexiuni moderniste. Este o dovadă certă a faptului că tradiția înseamnă valoare, că frumusețea unui vers constă, deseori, în limpezimea și simplitatea lui.

(Prefață la volumul „*Felinarele inimii*”
Editura Caiete Silvane, Zalău, 2018)

Despre nevoia de poezie

Ileana Petrean-Păușan

(...) Temele abordate sunt diverse. De la nostalgia valorilor tradiționale – materiale și spirituale – pierdute („Tortul bătut în pânza de in/ Bârna pridvorului încărcat de suspin./ S-a așezat colb peste tot ce e sfânt/ A rămas doar dorul la fel pe Pământ” – *Ecouri pierdute*), la niciodata îmbătrânită temă a iubirii („Cum să mai vii/ În culori de fluturi uitate?/ Când m-au părăsit și vise/ și gânduri/ și toate...” – *Să nu mai vii*) și mereu aceleași frământări existențiale („Merg toți. De ce n-aș/ face-o și eu?/ Că n-am dezlegare de sine?” – *Drum*) și până la

cearta cu moartea („Ce noroc ai că nu dai socoteală/ nimănu/ Că pe coasa ta nu se află/ un cui” – *Roata vieții*). De o plasticitate remarcabilă sunt poeziile – „descrieri de natură”. Le poți picta, le poți transpune în secvențe cinematografice sau chiar... pe portativ.

Pentru Mioara, poezia – acest „frac de lumină” – este o stare interioară constantă, de aceea sunt convinsă că nu se va opri la acest al doilea volum, atât de inspirat numit „Mătăsurile în dud”.

(Din Prefața volumului „Mătăsurile în dud”)

Poeme din volumul „Mătăsurile în dud”

(Editura Caiete Silvane, Zalău, 2014)

În culori de fluturi uitate

De ce-ai mai veni
Din muguri ce încă n-au
plesnit
În primăvara cu puzderie
de flori?
De ce-ai mai veni
Când frunzele lor
Au înverzit searbăd
de-atâtea ori?

Nu mai veni,
Unde jocuri de zumzet plutesc
Nicio petală cu parfum
nu mai gădesc.

Cum să mai vii
În culori de fluturi uitate?
M-au părăsit și vise
și gânduri și toate.
Mai e doar clepsidra
stingheră,
Vaza cea spartă
Și sufletul umbră
o pasăre moartă.

Atât de mic

Sufletul a amuțit în
pâlca dimineții
Albeața ceții mi
s-a prins de ochi
Și-n gândul deșirat
pe brazda frunții
M-aplec pe bârna
de la gardul vechi.
Am aflat de la „Gânditor”
cum să-mi țin mâinile,
Mă amăgesc în
hăul tulbur,
Răcorindu-mă cu al
pământului abur
Ce-n grabă se desface-n
nori
Ca păsări ce se pierd
în infinit
Și-atât de mic mă simt
după zidul pitit
Că-mi pocnesc mâinile
să simt că n-am pierit.

Picuri

Deschid baierile trupului
Să curgă fără stavilă picurii
sufletului.

Lava încinselor minți
Revarsă nesfârșitele unde
fierbinți.

Găsesc fața sub brazde pitită
Urzeală scâmoasă de vremi
năpădită.

Ostenite se desfată-n păcură
Vârtejuri fără milă le
vântură.

Duse-n întinsul fără graniță
Le oprește inima-n vechea
baniță.

Apusuri

Pe șauă de culme
coama dealului
Cu geană gălbuie dă după deal
Umbre vârtoase se poartă
grăbite
Să pună boltei cernitul
șal.
S-arată Luna, adunând
stelele
Din ape limpezi s-adapă
ielele
Arătări fusiforme în jumătate
de noapte
Nictalopi speriați le
privesc de departe.
Pe boltă, norii se urnesc
mai greoi,
Se lasă și-acoperă tot și
pe noi...
Amurgul înhite, înhite
pe vieți,
Le lasă fără vioi dimineți
C-o căldare de ploi și
tristeți.
Și-amurgul de zi se topește-n
răsăritul de noapte,
Acoperind ce-a mai rămas
din noi și din toate.

Poeme din volumul „Felinarele inimii”

(Editura Caiete Silvane, Zalău, 2018)

Am înțelege-o și pe vară

Mi-e dor de mare
O sete nebună de ape
De merele roșii și
coapte
Din vara toropitelor poteci
Când ard în cuptorul Soarelui,
ulcioare
Purtate-n mâini de fetele
fecioare.
De-ar fi dat vara drumul
la toate sevele
Ne-ar fi luat cu valul
înspumat
Ne-ar fi ucis, ne-ar fi-necat
Și-n amalgamul de miresme,
încleștați
Neputincioși a stăvili puhoiul
ce ne ia
Am înțelege-o și pe vară
Că doar acum și-aici
ne vrea
Ne-o fi cruțat
ori n-a putut?
Va imputa-necându-ne
odată
Ori mută, n-o va face
niciodată?

Cuvânt domol

Cuvântul „domol”
s-a transformat
în cuvântul „strigăt”
Și bat la ușa zăvorâtă,

scap mâna tremurândă
de pe zar
O simt o piesă veche,
 ruginită.
Să bat în geam
 mărunt și pe-nțeleș?
Poate auzi iubirile curgând
 și tumultuosul vuiet al „demenței”
Ce-a-nghețat
 în nesfârșitu-mi gând
Iar patimile înșirate
 în ochiurile lanțului
 de-oțel.
Îmi aduc timpul
în privirea
Ce încă stăruie rebel.
Tăcerile slobod bătaia
Doar că surzeala le-a
cuprins pe toate
Renunț a mai cuprinde vremea
 zvâcnirilor nenumărate.

Felinarele inimii

Pe cuvinte-mi așez pecete
Din nea, din șoapte sperate,
Ape limpezi cristale de
 lumini
Scurse în undele crestate.
Atârn în cetinile verzi
În nesfârșitele piscuri înalte.
Fantomele din brazii ninși
Felinare stranii, cotoroaște.
Ecoul ce coboară-n vale,
Muțenia, frica mă-ncing
Pașii nu-mi mai dau ascultare.
Îmbrățișez urma, de spaimă
 plâng,

Picurii ploii rămași
pe grumaz,
Se preling în pletele
fuioare,
Umezeala cu miros de
cicoare
Parfumează ielele ce-și
plimbă brațele goale.
Tăcerea monotună
lălâie și stearpă
Presează și-neacă bezna
sinistră
Niticând n-a avut o noapte
mai neagră
Bolta, mai grea
și mai tristă.

Prăpastia timpului

Cărămizile tristeții
 Au clădit sufletul.
Roșul scurs în venele eului
Stinge văpaia
 Cuvintelor
Din labirintul trupului.
Se desfată prăpastia timpului
Se strecoară, bătând cadențat,
Culegând vremea
 păcat cu păcat.

Apocalipsă

Vârtej de foc
mai bine să fiu
Să nu mai simt că
am o formă
Să pârjolesc ce-ntâlnesc
fără noimă

Iar flacăra s-o dau
de-acuma vamă
Și-n zbuciumul ce-l
capăt pâlپând
Să mă prăbușesc ca un
fulger înfrânt
Să mă-ntețească
bătaia de vânt
Nicio ploaie să nu
cadă atunci pe
pământ.

Nostalgie

Privesc afară cum
ziua pălește și cânt la
vioară un cântec naiv
 tremurător ce-mi
 răcorește trupul.
Și simt cum notele
 majore
 suind și coborând
Se transformă-n
 acorduri minore.
Așa cum luminile ce se
 răstrâng în
ape, pâlپâie
Se-amestecă, dispar
în adâncuri
 întunecoase.
Și-nainte se percep
 scheletele – oase.
Deodată salcia plângătoare
 din cântecul meu
 devine voioasă.
Apusul
 o face și mai frumoasă.
Freamătul vântului
 sloboade prin sălcii

un cântec simplu,
naiv,
tremurător

Ce transformă
acorduri minore
în gama „Do major”.

Poeme din volumul „Toamnă târzie”
(Editura Școala Noastră, Zalău, 2011)

De ce...

Ard, să mă strângi din cenușă,
Să cauți în ea mâinile mele-cătușă,
Vălvătăi infinite, suflete seci
Pedeapsă alintul sudorilor reci.

Urlu, să mă strigi, disperând,
Să ai ca răsplată mersul fugind,
Stavilă oboseala alergării de noi
De ziuă, de noapte, de soare, de ploi.

Ferestre opace

Te chinui să vezi prin ferestre opace
Pustiul pervaz
Și-o cheie mai zace...
Zdrențuite vitralii cu sticlatele ochiuri
Mai caută-n noi
Ascunsele locuri.

Împietrit cu priviri fără văz
Adulmec pierdut și
Mai cred că visez.
Prin pâlca avară simt rănilile-adânci
Știu, nu e vis, mă prăvăl
Printre stânci.

Portret

Mi-ai pus atâta albastru
Pe frunte,
Verdele-i curs
Pe pleoapele

Ude.

Cernitul sub ochi
Mă prinde parcă
Mai bine.

Dar eu ți-am pozat
În fierbințile
Zile,

Când roșu curgea
Prin albastrele
Vine.

Marcel Lucaciu

Marcel Lucaciu s-a născut în ziua de 14 iulie 1966, în orașul Jibou, județul Sălaj. Este absolvent al Liceului de Filologie-Istorie „Simion Bărnuțiu” din Șimleu Silvaniei (1984) și al Facultății de Filologie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, secția română-latină (1989). Fiind repartizat ca profesor de limba română, în județul Harghita (comuna Lunca de Sus), revine pe meleagurile sălăjene, în urma evenimentelor din decembrie '89. Înce-

pând cu anul 1990, lucrează ca profesor la Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai” Zalău, iar din februarie 2006 ca inspector școlar – limba și literatura română, la Inspectoratul Școlar Județean Sălaj.

A debutat cu versuri, în revista „Tribuna” (1984), apoi a colaborat cu grupaje de poezie și cronici literare, la diferite reviste din țară și din străinătate: „Steaua”, „Tomis”, „Convorbiri literare”, „Astra”, „Familia”, „Ramuri”, „Luceafărul”, „Flacăra”, „Contemporanul”, „Viața Românească”, „Agora” lui Dorin Tudoran (Philadelphia) etc. De asemenea, a mai colaborat cu articole, tablete și recenzii literare, la cotidienele „Graiul Sălajului” și „Sălajul Orizont” (1990-1994). Ulterior, a fost redactor la revistele culturale sălăjene „Gazeta de Duminică” (1994-1996), „Limes” (1998-2000) și „Sylvania. Cultură. Culte. Patrimoniul” (2002-2005). Din anul 2005 (până în prezent) este redactor asociat la revista „Caiete Silvane”.

De-a lungul anilor, a obținut câteva premii literare: Premiul III la Concursul literar pentru studenți, organizat de revista „Astra” (Brașov, 1989); Premiul revistei „De la Nistru pân’ la Tisa” și al Editurii Duminica, la Festivalul Național „Lucian Blaga” (Sebeș, 1992).

A publicat, până acum, următoarele volume: *Scrisori către Isolda* (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995); *Poemul care a împușcat metafora* (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2000); *Omul fără buzunare* (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2001); *Re-lecturi stănesciene* (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2004); *Parfumul ficțiunii* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2012); *Scriitori din Țara Silvaniei* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2013); *Flori de cuc* ((Editura Caiete Silvane, Zalău, 2015); *Floreta de exercițiu. Antologie* (Editura Caiete Silvane, Zalău și Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017); *Cronici duminicale* (Editura Caiete Silvane, Zalău și Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019); *Cenușa orelor* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2022).

Poemele sale au apărut și în volume colective: *Verticala curgere spre soare* (Slatina, 1993); *Fehér fekete: Kortárs szilágysági román költők antológiája / Alb negru: Poeți contemporani sălăjeni, antologie* (volum bilingv, Zalău, 1998); *Poeme – Versek – Gedichte* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2004); *Zece poeți – Tíz költő. Poeme, Versek* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2006); *Iuliu Suciú – Poeți sălăjeni ai Cenaclului Silvania* (Editura Silvania, Zalău, 2008); *18 poeți* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2020); *Primăvara Poeziei – A Költészet Tavaszja* (Editura Caiete Silvane și Revista „Hepehupa”, Zalău, 2006-2022).

În calitate de președinte al Cenaclului literar „Sylvania” din Zalău (1991-1995), a realizat antologia *Sylvania '90* (Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1995). A prefăcut (și îngrijit) volumele postume ale poetului Valentin Meseșan, *Arhiva cu tăceri* (Editura Silvania, Zalău, 2002), *Poeme* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2016); volumele poetei Dina Horvath, *Insomnia flăcării* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 1999), *Poeme în crinolină* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2010); romanul lui Artemiu Vanca, *Poate îngerii* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2015); plachetele semnate de Mioara Lazăr, *Felinarele inimii* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2018) și Iris Király, *Între liniște și tăcere* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2021); culegerea de folclor a regretatului profesor Iuliu Suciú, *Dorul nu are hotare. Folclor literar din Sălaj* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2022).

Actualmente, Marcel Lucaciu este din nou președintele Cenaclului „Sylvania” și colaborează, în special, la revistele „Viața Românească” (București) și „Curtea de la Argeș” (Curtea de Argeș).

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj; membru al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj și membru al Cercului literar de la Cluj.

Aprecieri critice:

„Marcel Lucaciu este adeptul unei rostiri poetice refractară oricărui retorism. Poemele sale sunt frânturi de discurs recuperate cu mare greutate, vorbe răzlețe, devitalizate, tăceri. Emisia verbală este scurtă. Dispuse pe verticală poemele par furțuri care atârnă de streșina unei case izolate unde numai singurătatea și frigul și-au găsit adăpost. Simplitatea, laconismul rostirii, refuzul podoabelor sunt semnele exterioare ale unei poetici a absenței. Într-o lume abandonată de zei, poetul scrie epistole către o iubită absentă și textele sale sunt, înainte de toate, imagini ale frustrării” (*Mircea Petean*).

„Marcel Lucaciu scrie discret și delicat despre *sentimente*, mai ales despre izolare și tristețe, iar forma epistolară din ultima secțiune a plachetei corespunde și ajută totodată senzația de frustrare să-și creeze atmosfera și să se exprime sugestiv. «Prizonier al scrisului fără cuvinte», cum se declară, poetul

aspiră la o lirică a tăcerilor și blocărilor intime, înălțând aeriene construcții verbale. Se poate spune orice, dar nu că n-ar exista *suflet și finețe sufletească* în aceste poeme simple și melodioase” (*Dan Cristea*).

„Poezia lui Marcel Lucaciu are delicatețe, ironie, melancolie, neliniște, sarcasm, scepticism – toate materializate într-o expresie, uneori frustă, alteori voalată, melancolică, dar dovedind un simț deosebit al cuvântului *ce exprimă adevărul*” (*Iuliu Suci*).

Scrisori către Isolda

L

numai largul uitării
îmi săgetează
privirea
fără leac otrăvit
de mileniul
îmbuibat
cu minciună
și dragoste cumpărată
orfan
de stele
nu
mai aștept
în castelul
norilor
îmbrac
o șarmantă
cămașă de șarpe
iubito
eu am
întâlnire cu noaptea

LI

o ploaie galantă
strivește orașul
buimac
un zâmbet electoral

vechile vise
ucide
azi este clona
lui mâine
hăituit
de uitare
hrănit
cu iluzii
de tine iar
îmi este
sete

LII

politica
frumoasă vampă
îmi face azi
cu ochiul
pe orizonturi roșii
stă scris
cu
litere de-o șchioapă
minciuna e
o
forță
deja dovedită
vântul
mușcă sălbatic
din cartierul sărac
mi-e noapte
de zâmbetul
lacrimei
blond

LIII

te mai aștept
pe-un țarm

stingher
al unei mări
de ne-nțeles
absurdistan...
noaptea
pătrunde-n artere
grăbită
al tău
dor fără veac
mă fulgeră
alb
pe la tâmpile

LIV

o
rafală
de vânt
un
referendum
al norilor
au
spulberat
amintirile blonde
sunt singur
ca o duminică
în
ploaia
de farse
politice

LV

freamătă
verde marea
secetă de sentimente
valuri
se năruie
peste bătrâna papúrie

nu
mai luptă
nimeni cu tandrețe
încă
mai ești
tainica lacrimă blondă
poate
mai sunt
o erată însingurată
printre coloane
scrise de
ne-
văzători

LVI

vin
zorii obosite
ceața îmbracă orașul
european
șuieră vântul
alb prin calendare
norii
își întorc
pe dos buzunarele
dănțuie
pânzele negre
în răsăritul
orb

LVII

ard candelă
în noaptea mută
tristeți aleargă
prin artere
de
tine norii mint

că nu-și aduc
aminte
iar
stelele pe cer
se înspăimântă
de-atât amar
de-atât alean
de-atâtea vise
cheltuite-n van
durerea mea
se stinge-ncet
ca lumânarea
pe morminte

LVIII

de
părul tău
ca razele de
soare
de
ochii tăi
ca de seninul
cer
în toamna mohorâtă
de
trandafirul buzelor
în veci aprins
de
glasul blând
ca sunetul de harpă
de
mâna răcoroasă
ce vindecă otrăvuri
și-alungă suferinți
nespus
de mult
cumplit
mi-e dor...

LIX

sângele meu
nu te-a uitat
inima bate
doar
în vocalele
numelui tău
i-sol-da
i-sol-da
i-sol-da
privesc spre cer
când plouă
știu
că numai tu
plângi pentru
mine

LX

trece
în van
încă un an
fără tine
ești
tot mai departe
în noaptea
mioapă
eu doar exist
în țara
nimănui
cineva mătură norii
din rigole
celeste
plouă cu lacrimi
peste munții
dorului
undeva în harghita
dragostea mea

LXI

încercădate
noaptea aduc
doar insomnii fierbinți
stelele
tot mai stingher
apun în
artere
afară zorile zâmbesc
din vitrinele
cerului
se mai aud
pașii tăi
fredonând
pe aleile
inimii

Isoldei (cu mâinile albe)

așteaptă-mă
când ploaia răvășește
bezna rea

am să mă-ntorc
cu pumnii plini
de stele
am să mă-mbăt
cu părul tău
bălai
am să te iau
la mine
în artere

așteaptă-mă
când ploaia răvășește
bezna grea

Flavius Lucăcel

Lucăcel Gheorghe Traian

Pseudonim literar: **Flavius Lucăcel**

Data și locul nașterii: 26 august 1968, Aluniș, jud. Sălaj

e-mail: flavius_lucacel@yahoo.com

Debut în poezie: revista „Tribuna”, Cluj-Napoca, 1992.

Debut în teatru: revista „Thalia”, cu piesa *Pași*, Cluj-Napoca, 1993.

Volume de teatru:

- *Trilogia spațiului închis* (Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2006);
- *Marțianul Telemah* (Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008);
- *Ceai de fluturi / Butterfly Tea* (Editura Limes, Florești, 2009; traducere în limba engleză de Mădălina Cadariu);
- *Tutungeria / Tobacconist's* (Editura Limes, Florești, 2010; traducere în limba engleză de Mădălina Cadariu);
- *Trecătoarea pisicii / The Cat's Gore* (Editura Limes, Florești, 2011; traducere în limba engleză de Mihaela Mudure);
- *Vecinii, Memoria Holocaustului* (Editura EDU, Târgu Mureș, 2012);
- *Ospiciul local* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2013);
- *Ne packázz az angyalokkal* (Editura Holnap-Varad, Cluj-Napoca, 2015; traducere în limba maghiară de Molnár Judit și Szántai János);
- *Nu te pune cu îngerii* (Editura Limes, Florești, 2016);
- *Singurătatea pietrelor / Loneliness of Stones* (Editura Limes, Florești, 2016; traducere în limba engleză de Ioana Sasu-Bolba);
- *La solitude des pierres, La fissure* (Editura Limes, Florești, 2016; traducere în limba franceză de Roxana Bauduin și Carmen Brănescu);
- *Corporația* (Editura Paralela 45, Pitești, 2018);
- *Curierul timpului* (catalog de pictură, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2021)
- *Corporația* (The Mercurian, University of North Carolina, Volume 9, Issue 2, Fall 2022, traducere în limba engleză de Mihaela Mudure).

Premii:

- 2008: Premiul Piesa anului conferit de Clubul Dramaturgilor din București pentru piesa *Decorația*;

– 2010: Premiul „Radu Stanca” al Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul *Ceai de fluturi / Butterfly Tea* (Editura Limes, Florești, 2009; traducere în limba engleză de Mădălina Cadariu);

– 2012: Premiul pentru beletristică-dramaturgie al Bibliotecii Județene Cluj pentru anul editorial 2011, pentru volumul *Trecătoarea pisicii / The Cat's Gore* (Editura Limes, Florești, 2011; traducere în limba engleză de Mihaela Mudure);

– 2014: Premiul II la Concursul Național de Creație și Interpretare a Pieseii de teatru într-un act „Mihail Sorbul”, Botoșani, pentru piesa *Nu te pune cu îngerii*;

– 2017: Premiul „Negoiță Irimie” al Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor pentru volumul *Nu te pune cu îngerii* (Editura Limes, Florești, 2016).

Spectacole de teatru:

– *Fisura* (regia: Victor Olăhuț, Euphoria Music Hall, Cluj-Napoca, 2012);

– *Scoici pe nisipul fierbinte / Hell's Cabaret* (regia: Sorin Misirianțu, sub denumirea *Hell's Cabaret*, Teatrul Național Cluj-Napoca, 2012);

– *Fisura* (regia: Victor Olăhuț, Godot Café Teatru, București, 2014);

– *Nu te pune cu îngerii / Miorița Reloaded* (regia: Chris Nedeea, Mario Dance Atelier, Teatrul Național Cluj-Napoca, 2016);

– *Corporația* (regia: Chris Nedeea, Mario Dance Atelier, Teatrul Național Cluj-Napoca, 2019);

– *Singurătatea pietrelor* (regia: Norbert Boda, Un Teatru, București, 2020).

Spectacole-lectură:

– piesele *Fisura* și *Decorația* (regia: Victor Olăhuț, Clubul Dramaturgilor din București, 2008);

– piesa *Ospiciul local* (regia: Mircea Cornișteanu, Teatrul „Marin Sorescu”, Craiova, 2015);

– piesa *Singurătatea pietrelor* (spectacol-lectură coordonat de actrița Arina Ioana Trif, Teatrul Național „Radu Stanca”, Sibiu, 2021);

– piesa *Fisura* (spectacol-lectură coordonat de actorul Vlad Robaș, Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, 2021).

Nominalizări:

– Premiul UNITER pentru cea mai bună piesă a anului 2015 (*Singurătatea pietrelor*).

Selecție proiecte expoziționale:

2022 – Premiul „Artistul inovator al anului 2022” și expoziția Edenul din Silvania la Summitul de afaceri franco-român de la Paris, palatul Luxemburg, Paris, Franța;

2022 – Histoire Du Vin, Black Sails, Cannes, France/ expo-concert;

2022 – Windows 1885, Curtea artiștilor, Zalău, Ro/ solo show;

2022 – Silvania del Eden, Institutul Cultural Român, Madrid, Spania/solo show;

2022 – Silvania del Eden, Centrul Cultural „Sfântul Antim Ivireanul” din Parla, Spania/solo show;

2022 – Curierul Timpului, Noaptea Muzeelor, Turnul Croitorilor, Cluj-Napoca;

2021 – Ferestrele Jazzului, Jazz in The Park, Cluj-Napoca;

2021 – Curierul Timpului, Muzeul Satului „Dimitrie Gusti”, București;

2021 – Curierul Timpului, NTT Data, Cluj-Napoca;

2020 – Pe fereastră, Steaua / Galeria Uniunii Scriitorilor Cluj-Napoca, Ro / solo show;

2006 – Români în România, Galeria Sima Zalău, Ro;

2006 – Povestea vinului / Street Art / Festivalul Zilele Romane, Zalău, Ro/ solo show;

2005 – Salonul anual UAP, Galeria UAP Zalău, Ro;

2005 – Povestea vinului / Festivalul Zilele Romane, Zalău, Ro / solo show;

2004, 4005 – Dulce gară / Pictură, Instalație, Performance, Gara Jibou, Ro;

2004 – Salonul anual UAP, Galeria UAP Zalău, Ro;

2002 – Salonul anual UAP, Galeria UAP Zalău, Ro;

2002 – Autumn Gallery, Philadelphia, SUA;

2002 – Noduri și semne, Galeria Consiliului Județean Maramureș, Baia Mare, Ro / solo show;

2002 – Noduri și semne, Centrul de Conservare a Tradițiilor Zalău, Ro / solo show;

2001 – Borna, Muzeul de Istorie și Artă Zalău, Ro

1999 – Flavius Lucăcel, Centrul de Conservare a Tradițiilor Zalău, Ro / solo show

1999 – Salonul anual UAP, Galeria UAP Zalău, Ro;

1999 – Flavius Lucăcel, Galeria Consiliului Județean Maramureș, Baia Mare, Ro/ solo show;

1998 – Ferestre, Galeria de Artă „Kádár László”, Covasna, Ro / solo show;

1998 – Salonul anual UAP, Galeria UAP Zalău, Ro.

Mioritza. Altă perspectivă - Nu te pune cu îngerii -

STELUȚA – Luptătoare împotriva problemelor de orice fel

LINDA – Tânără rătăcită

NOREL – Politician, traficant de arme

PASCU – Vameș, traficant de arme

Scena 1

Steluța, într-o parte a portului, caută prin coșurile de gunoi. Udă florile de pe alei, ajută un melc să se reîntoarcă în iarbă de pe trotuarul încins.

Intră Linda – aruncă sticle cu răvașe în apă. Trafic, agitație.

Steluța – Inconștientule. Faci ce faci și dau mereu de tine. Neatentule. Ființă mică, chinuită. Așa îmi duc și eu păcatele în spinare. Într-o zi vei fi strivit în picioare. Lumea e crudă. Tu știi exact cum este. Scârboasă și nepăsătoare. Până și un copil își va scutura pantoful, ca și cum căldura ta, sufletul tău, ar fi pline de mizerie. Ce e cu noi? Când am crescut atât de mari? Când ne-am urâțit? M-aș întinde alături de tine în iarbă, dar am multă treabă. Trebuie să spăl toate hainele din sacii ăștia. Știi tu foarte bine. Neconținut trebuie să faci ceva pe lumea asta. Să faci...

Linda – Ce faci?

Steluța – Am oprit 85% deasupra Afganistanului. În Irak au căzut doar patru bucăți, iar Iranul nu e în pericol.

Linda – La Iași a fost tot mâna ta? Tu ai fost?

Steluța – Le îndes telepatic decizia în fund.

Linda – Mie nu-mi iese nimic. Încerc, mă concentrez, dar nu reușesc.

Steluța – Fără credință este exclusă orice intervenție.

Linda – Cred sincer. Iconița mea 3D din hol mi-e martoră. O ating zilnic.

Steluța – E puțin.

Linda – Face minuni. Am luat-o de la un croat când am trecut înspre Medjugorje. Dar eu cred că e dificil.

Steluța – Normal că e dificil. Cu rachetele teleghidate îți trebuie pregătire zilnică, iar cu dronele este și mai și.

Linda – Poți și cu dronele?

Steluța – Dronele sunt foarte inteligente. Dar mă descurc.

Linda – Mie mi se spune că sunt bună la toate, dar ce faci tu e cu adevărat remarcabil.

Steluța – Astea-s nimicuri. După ce-o să mă despart de tine, voi da de mâncare câtorva sute de copii africani.

Linda – Învață-mă și pe mine! Ajută-mă să pot!

Steluța – Crede și o să vezi ce simplu este. Crede și vei reuși orice.

Linda – Nu-i aperi doar pe creștini?!

Steluța – Orice ființă. Chiar înainte să mă întâlnesc cu tine am salvat o ci-readă de reni.

Linda – Îmi plac renii.

Steluța – La cinci dimineața, în timp ce făceam pipi, am scos din plasele pescarilor norvegieni douăzeci și șapte de rechini, unsprezece delfini și nouăsprezece mii cinci sute patrușopt de toni cu aripioare roșii.

Linda – Ce grămadă mare de peștișori.

Steluța – La trei, azi-noapte, le făceam terapie cimpanzeilor din grădina zoologică New York.

Linda – Așa merită trăită viața. Învață-mă, ajută-mă și pe mine!

Steluța – O să mă gândesc la asta. E adevărat, am cam îmbătrânit.

Linda – Știi ce-mi doresc? Să mai rămân o dată însărcinată. Dar e imposibil.

Steluța – Ai încredere. *lese*.

Linda (*în genunchi, aruncând sticle cu mesaje în mare*) – Avem nevoie de minuni. Nefericita de mine. Secătuită și pierdută cum sunt, aș putea trăi miracolul fără să știu. Mi se poate întâmpla în timp ce traversez portul îmbâcsit de praf, chiar atunci când printre plasele umede vreun marinar îmi ia din puțina căldură. Chiar dacă sunt o târfă, și sufletul meu se zbate să zboare. Și aripilor mele le trebuie cer. Și cerului tău, suflețe. Altfel, s-ar prăvăli peste portul ăsta plin de rugină. Și târfe ca mine pot ține necuprinsul pe umeri. Ajută-mă s-o urmez pe această femeie!

Scena 2

Norel și Pascu în port.

Norel – Pe unde se-nvârte păsărica?

Pascu – Dracu' s-o ia. Într-o zi îi rup capul.

Norel – Las-o în pace, încă ne aduce bani frumoși.

Pascu – S-a cam ofilit.

Norel – Să stea de șase nu are nevoie de culoare în obraji. Sunt destui bețiivi pe aici care o plac.

Pascu – Stă nenorocita unde-o pui, doar e parașută.

Norel – Nu înțeleg ce se-ntâmplă.

Pascu – Nici eu.

Norel – Ne-am umplut de containere, nu mai cumpără nimeni nimic. Parcă s-au lovit la cap toți dictatorii.

Pascu – Ce poate fi?

Norel – Poate fi pace. Îi cuprinde pe toți pacea.

Pascu – Rahat, prietene. Pacea nu e bună. Cine o încurajează e nebun.

Norel – Asta zic și eu, cap sec. Pacea e sfârșitul sfârșitului.

Pascu – Nu e pace, omule. Pământul e plin de agitați.

Norel – O fi Pământul în clocot, dar nu mai cere nimeni marfă.

Pascu – Și-o fi băgat cineva foarte tare coada în afacerile noastre.

Norel – Ești prost? Cine-i mai tare decât noi, partidul și asociații noștri?

Pascu – Îmi repeți mereu... Știu că suntem tari.

Norel – Îți repet să-ți întrec cap. Ești rupt în cur, dar stai la masă cu cei mai tari.

Pascu – Normal. Noiăștia doi din portul acesta plin de containere suntem foarte importanți.

Norel – Mai tari decât noi ar putea fi doar unii din Asia. Dar și greii Asiei sunt cu noi.

Pascu – La nemți nu te-ai gândit.

Norel – Nemții nu au cum. Sunt cu ochii pe ei toți ceilalți.

Pascu – Și cu toate astea se dezvoltă într-un ritm prusac...

Norel – Nu au decât. Asociații noștri...

Pascu – Nu e chiar așa. Mi-a zis un lucrător vamal bulgar că nemții se dezvoltă frenetic în subteran.

Norel – Cât de jos?

Pascu – Sub toți munții lor și-au făcut super laboratoare.

Norel – S-ar fi auzit. Auzeam și eu.

Pascu – Ai fi auzit dacă ai fi cunoscut vreun neamț important. Vameșul bulgar a vânat rațe cu un vameș grec. Grec care a vânat potârniche sau fazani cu un vameș albanez. Albanez care a vânat mistreți cu un turc, a doua generație în Germania. Adică savant neamț.

Norel – Un astfel de loc și astfel de relații de prietenie nu există în toată Europa. Ce dracu', toți vânează? De unde-și iau arme? Asta ar trebui să te preocupe pe tine.

Pascu – Păi... Atunci ce e?

Norel – Nu știu. Ceva paranormal. Ne cad rachetele din cer ca fulgii de zăpadă.

Pascu – Ar fi ceva dacă ar face măcar un fâs mic. Mic, dar letal.

Norel – Te-ai tâmpit. Clienții noștri vor dezastre.

Pascu – Parașuta ar fi trebuit să ajungă.

Norel – Vine ea. Uneori îmi fac grijă dacă tu chiar îți folosești capul.

Norel, vorbind la telefon pe stradă.

Norel – Tată, în satul acesta al tău sunt doar proști? Bineînțeles că și tu ești de acolo. Băiatul ăsta e... Știu, nepotul tău. Un tâmpit. Păi, tot încerc, încerc. Am grijă cu rușii. Nu le mai vrea nimeni marfa. Nici lor, nici americanilor. Ok, pa. Ce caut eu în locul ăsta plin de căcăcioși? Să fi rămas dincolo, mai studiam ceva, sunt atâtea universități, iar tipele... foarte bune. Au niște craci și fâțe... Tâmpiții ăștia cred că o să le schimb eu viața. Am eu față de fraier și timp de prostii? La muncă, prăpădiților! Asta e tot ce meritați. Mă doare-n p... de voi! La cum arăt, cu costumul acesta, vreți să vă car eu în spate, să mi-l șifonați? Ce de proști... Adevărul e că doar aici sunt cineva. *Merge pe mijlocul străzii lovind cu piciorul peturi de plastic. Strigă.* Aici eu sunt Dumnezeu...ul mamei voastre, iar mi-ați zgâriat mașina!

Norel iese. Simetric, Pascu se așază la o masă în biroul lui din port și joacă singur poker pe obiecte. Pe masă sunt două grămezi, una în fața lui cu foarte multe lucruri, alta în fața unui scaun gol, conținând acum doar o bătă de baseball.

Pascu – Îmi folosesc capul. Vezi tu, Norel, cât de ușor te umilesc. Trei popi. Ce ai? Nimic. Asta e realitatea, ți-am luat tot. Dacă nu am școli ca tine, asta nu înseamnă că sunt fraier. Am școala vieții. Sunt șmecher. *Trișează grosolan.* Iar mi-au intrat cărți bune. După o zi ca asta în care duc tot, mă simt de parcă zbor. Eu chiar aș putea să zbor. Sunt nopți în care visez că sunt sus de tot, pe cer, rezemat de câte un nor și mă ușurez peste voi. Tata săracu' s-a chinuit toată viața. A furat nimicuri: șuruburi, bare de fier-beton, un balot de pânză geotextilă din care mama își făcea cârpe de șters praful, foarte multe întrerupătoare pentru curent trifazic... Sunt încă într-un sac în podul casei. Un cablu gros de remorcat camioane, o damigeană de plastic crăpată la mijloc. Țineam în ea ciorapii murdari. Un butoi mare plin cu vopsea roșie, cinci roți zimțate și zece rulmenți, o menghină, multe alte nimicuri. Aducea zilnic ceva în ranița lui verde, de la oraș. Venea mereu fericit ca un erou de pe câmpul de luptă, cu trofeele lui întinse seară de seară pe masă, printre farfuriile cu aceeași supă de fasole. El m-a învățat să adun orice. Fie-i țărâna ușoară. Norel, iar nu ai nimic. Scaunul. Pune scaunul pe masă. *Se ridică și întoarce scaunul pe masă.* Stai în picioare. Ce să-ți fac dac-ai pierdut? Într-o zi o să vedeți voi cine sunt eu...

Scena 3

Pascu, apoi Linda. Pascu vorbește la telefon în rusă.

Pascu – Da, Sașa. Sunt un gunoi. Sunt un gunoi fără cuvânt. Iar tu un rahat cu ochi albaștri. Înjură-mă. Sufocă-te cu mizerie, Sașa. Eu vă țin spatele la toți forțoșii. La o adică, eu mi-o iau. Și mă-ta, Sașa. Mă-ta, Raisa, e curvă și scroafă. *Pauză.* Când le vindem îți vezi banii. *Închide.* Pederastul naibii. Ți-ai amestecat laptele cu votcă încă de când erai foarte mic și nevinovat în sătucul tău pierdut din Urali. *Telefonul sună lung, intră Linda, Pascu nu răspunde.*

Pascu – S-a întors păsărica.

Linda – Te pup, Pascule.

Pascu – Mă pupi în fund, ai întârziat.

Linda – Am așteptat la doctor.

Pascu – Iar doctori? De care?

Linda – Ginecolog. Ți-am zis că trec azi.

Pascu – Probleme cu gâtul?

Linda – Nu fi măgar.

Pascu o lovește.

Pascu – Asta e pentru că ai întârziat și astea pentru măgar și ginecolog. Te-a plătit că i-ai arătat-o?

Linda – O să avem un copil.

Pascu – Tu cu el?

Linda – A fost... șocat. Zicea că după operație e practic imposibil.

Pascu – Operația aia m-a costat o grămadă de bani. Mă ocup eu de incompetentul acesta.

Linda – Copilul acesta îl vreau.

Pascu – Și cum o să se numească? Bombardier? Grenadă? Ai luat-o razna!

Linda – Pascule, pe tine nu te obligă cu nimic treaba asta.

Pascu – Faci un copil când îți dau eu voie, nu când vrei tu. Cum dracu' ai rămas însărcinată?

Linda – Merit copilul ăsta. M-ai umilit destul toți anii ăștia de când m-ai adus din sătucul nostru. Pentru ce? Mi i-ai ucis pe toți până acum.

Pascu – Pentru bani. Ce-ți mai plac banii... Cum dracu' s-a putut întâmpla?

Linda – Păcat că vorbești așa. Te-am iubit, Pascule.

Pascu – În ce loc?

Linda – Ca o proastă din Est te-am iubit.

Pascu – Încetează! Dă o tură prin port, vezi ce mai e nou! Vreun străin, vreo față de curios...

Linda iese.

Pascu vorbește la telefon într-o engleză stricată.

Pascu – Sigur, fraiere, și tu mie. Ești tâmpit? De unde bani? Și de ce dracu' mă sunați toți pe mine? Norel nu răspunde. Noi? Da' tu? Tu ce faci? Nu mai ești la butoane? Învrăjbește-i! Unii de pe aici au început să pună întrebări. Dacă nu începem să dăm din marfă, eu ies din combinație. Fă-ți și tu treaba! *Închide telefonul.* În portul meu fac ce vreau, cowboy bășinos. *Formează un număr.* Norel! M-au sunat asociații. Răspunde-le. Ce se aude? Ești cu o femeie? Șmechere! Asta era. Cu cine ești? Cu mulatra aia nouă? Linda mi-a zis ceva de un copil. E imposibil. Dar las-o să creadă. Cine râde? Spune-i curvei ăleia care râde că-i iau gâtul. Zi cu cine se pune? Nu de mine? Atunci de cine? Băi, zi-i să termine! Vin acum spre tine! Îi iau gâtul! *Iese în fugă.*

Scena 4

Norel și Linda.

Norel – Râzi ca proasta.

Linda – Râd și eu. Cu atât am mai rămas.

Norel – Este al lui sau al meu? Cum e posibil?

Linda – Al tău. Toți au fost ai tăi. Doctorul părea depășit.

Norel – Ai mei și ai corpului de marină.

Linda – Ți-am văzut tăticul la televizor. Ziceau că a făcut o grămadă de porcării.

Norel – Nu fi proastă! Tata a fost și este un șmecher deștept.

Linda – A ucis oameni?

Norel – Poate da, poate nu.

Linda – Un bătrân așa simpatic...

Norel – Ce bunic bun ar fi, dar nu pentru un copil făcut cu tine. Nu ar accepta.

Linda – Umilește-mă! Hai, nu te opri!

Norel – Cum mi-ar sta mie, ditamai parlamentarul, la braț cu o târfă?

Linda – Așa cum îi stă foarte bine traficantului de arme între picioarele mele.

Norel – Te aprinzi ușor, păsărică! Acesta-i defectul tău.

Linda – Doar asta?

Norel – Acesta poate fi fatal.

Linda – Ai ceva sfânt pe lumea asta?

Norel – Ceva cum?

Linda – Sfânt, ceva pentru care ai putea să suferi.

Norel – Ești proastă?

Linda – Sunt.

Norel – Nu am timp de vrăjeală.

Linda – Tristă viață.

Norel – A mea? Ce știi tu despre viața? În afară de să-ți desfaci picioarele, ce mai știi?

Linda – Nu știu nimic.

Norel – Ți-am zis că ești proastă. Vă țin în spate pe toți, fac lucruri, le desfac, cu armele mele unii împart lumea și eu nu știu ce-i viața?

Linda – Mare bărbat!

Norel – Ești ironică?

Linda – Sunt pe dracu'. Doar ceea ce mă lași tu să fiu.

Norel – Îți ajunge; îți ajunge cât îți dau. Gândește-te cât de greu îmi e mie. Oriunde altundeva aș trăi decent.

Linda – Aici o duci greu.

Norel – Când îmi fac suma, o tai într-un loc cu cetățeni care știu să zâmbescă, cu porturi pline de iahturi și străzi curate.

Linda – Poate cei ca tine nu-i lasă pe oamenii de aici să zâmbescă.

Norel – Tu ești curvă sau filosoafă?

Linda – Doar ceea ce vrei tu să fiu.

Norel se ridică, iritat.

Norel – Hai, mișcă, că ajunge nebunul. Mă plictisești, ești obraznică.

Linda – Nu uita, e al tău.

Norel – Ce?

Linda – Copilul.

Norel – Repetă încă o dată prostia asta și te trezești cu o bucată de beton la braț.

Linda – Atunci, lasă-mi-l în pace!

Scena 5

Linda. Vorbește la telefon.

Linda – Da, căluțule. O să avem un bebe. Norel e un idiot. E fiul tău, poți să-i spui cum poțești. Ce vor africanii? Au sunat toată ziua. Cum li se umflă gloanțele în încărcătoare? Poate de la umezeală nu iau foc. Norel ține prea

mult containerele în port. Te-am văzut, ești foarte telegenic. Acuzațiile împotriva ta sunt false. Promite-mi că mă ajuți să țin copilul. Pe tine te iubesc, căluț năvălaș. *Închide*. Să vă ia dracu' pe toți!... *Privește de pe chei apa mării*.

Scena 6

Steluța caută prin containere mâncare și lucruri.

Steluța – Mă uit în sufletele voastre și văd pete uleioase de ură. Ați făcut rău și ați scăpat. Ați ucis, dar nimeni nu v-a cercetat sângele de pe mâini. V-ați ridicat iar și iar, mai flămânzi, înghițind aerul cu tot cu dealuri, cu ape, cu arbori și animale. Fluturii se zbăteau să iasă dintre fălcile voastre încleiate. Gata, băieți răi. Îngeri fără aripi. Steluța vă prinde degetele cu ușa. Mă uit în sufletele voastre și văd doar pustiul. Suflu înspre voi ușor, simțiți gerul? Mă încord puțin și vă îngheț cu totul. Dacă cu El v-ați aranjat ploile, de mine e imposibil să scăpați. Vă stau în ceafă lovindu-vă la buzunare, unde vă doare pe voi mai tare. Vă călăresc în toate visele, sunt o hoască cu coasă și sacul mare negru pe umeri. *Pauză*. Lasă-te condus de mine, elefantule! Aleargă! Mergi în direcția bună. Braconierii deja ți-au pierdut urma. Liniștește-te! Erau doar ei doi. Au luat-o aiurea înspre Kilimanjaro. Albi proști, umflați, cu pălării de paie și pene, caraghioși. Pisicuțo, ce sfâșiată ești! Bucățelele de gheață prinse de blănița ta par pietricele rubinii. Câinele ăla negru, l-am simțit că-ți dă târcoale. Ar fi trebuit să-i las pe prăpădiții ăia și să te apăr. O, cât de tristă e stăpâna ta, băbuța gârbovită din stepa pustie. Cât de singură a rămas pe lume. Așa, privighetoare! Iubește-ți perechea, cântați-vă fericirea, nu se știe câte primăveri veți mai fi împreună! Te-ai oprit la timp! Mi-ai simțit mâna pe umărul tău, tinere finlandez? Surâzi! Dacă nu apăsați puternic frâna, trenul acesta de marfă te spulbera în noaptea liniștită. *Se ridică*. Am obosit. Au început iar durerile. ...Tânăra aceea ar fi o bună distribuitoare.

La container...

– Toți aruncă neconținut de toate, se plâng că nu au bani, dar zilnic ticsesc containerele cu bunătăți. Nu mă mai satur să sortez la infinit, să împachetez iar și iar pentru micuții mei atâtea bunătăți. Nu mă mai satur să spăl hăinuțe, jucării, mai ales ursuleții de pluș, îi fac iar pufoși. Folosesc o periuță specială. Știu că puiștilor mei de peste marea întindere de ape și nisipuri le prind bine toate nimicurile voastre. Azi, când Hula și-a deschis pachetul cu mașinuța veche fără roți, a izbucnit în plâns de bucurie. Poți fi fericit și doar privind

soarele printr-un ciob de sticlă roz. De ce roz? Nu știu. Am strâns și azi atâtea lucruri frumoase. Aici toți mă cred nebună.

Pe lângă ea trece Norel.

Norel – Cerșetoare împruțită, ți-am zis că nu ai voie pe strada mea? Ia-o din loc!

Steluța – Treceam doar.

Norel – Treceai pe dracu'! Te-am văzut cotrobăind.

Steluța – Așa părea că aș cotrobăi?

Norel – Scursuri ca tine ar trebui eutanasiate. Am să propun în Parlament o lege severă împotriva unora ca tine.

Steluța – Pornit mai ești.

Norel – Puți ca dracu'! A ce puți, scroafă bătrână?

Steluța – Hai, că m-ai supărat! Nu sunt nici bătrână, nici scroafă. Umblă în patru labe! Fandositule!

Norel se târăște în patru labe.

Steluța – Spune după mine: Sunt un porc nesățul!

Norel *repetă* – Sunt un porc nesățul!

Steluța – Foarte nesimțit, fur tot ce pot, doar în viața publică sunt bun.

Norel *repetă* – Foarte nesimțit, fur tot ce pot, doar în viața publică sunt bun.

Steluța – Acum plimbă ursul și vorbește frumos.

Norel, *parcă ieșit din transă, total schimbat* – Bună ziua, doamnă. Cum vă mai simțiți?

Steluța – Bine. Și îmi merge foarte bine.

Norel – Să aveți o zi bună în continuare și când va veni vremea, votați-mă, că vă reprezint cu cinste. *Iese.*

Steluța – Ce arătare! Mai avea puțin și se pupa singur în fund.

Intră Linda. O îmbrățișează.

Linda – Scumpa mea!

Steluța *îi întinde o agrafă* – Prinde-ți părul!

Linda – Arăt rău? Toată noaptea am stat pe chei și am privit în bezna de peste mare.

Steluța – Încă ești frumoasă...

Linda – Știi?

Steluța – N-a făcut infarct boșorogul de bucurie?

Linda – Abia ce i-am zis. Se preface că-i pasă, mă folosește ca toți ceilalți.

Steluța – A venit vremea să termini cu cloaca asta împuțită.

Linda – Mă urc pe un vapor care pleacă departe.

Steluța – Unde o să dai peste alte hiene.

Linda – Viața mea se scurge urât.

Steluța – Alături de ei. Vrei să mă urmezi pe mine?

Linda – Ești o sfântă?

Steluța – Nu. Dar tu? Tu ce ești?

Linda – Un... nimic.

Steluța – Poți să fii ceea ce vrei tu să fii.

Linda – Ești o sfântă. M-am gândit că asta poți să fii.

Steluța – Sfântă? Am fost cândva târfă în portul acesta nefericit.

Linda – Glumești.

Steluța – Bătrânul ăla libidinos cu care-ai vorbit mi-a fost pește.

Linda – Tatăl peștelui meu ți-a fost ție pește? Chiar a fost pește?

Steluța – Și pește, și ofițer. Acum e membru în consiliul parohial, ca toți cei de aici. A fost și este de toate.

Linda – Neagă că ar fi făcut ceva rău.

Steluța – E un laș nenorocit. În tinerețe îi plăcea să împuște oamenii în ceafă. Se amuza rupându-le oasele cu bâta. Era un tânăr ofițer și mi-a povestit toate ororile, într-o noapte cu lună plină, în barca lui. Voia să pară romantic în fața unei tinere prostituțe abia venită de la țară.

Linda – Copilul? Cum e posibil? Nenorociții ăștia m-au sterilizat ca pe-o cățea.

Steluța – Copilul nu e al niciunuia.

Linda – Nu înțeleg.

Steluța – Spune după mine: E numai al meu.

Linda iese, repetând – E numai al meu. *Se oprește.* E numai al meu?

Steluța – Așa arată minunile.

Linda – Cum ai făcut cu Norel?

Steluța – L-am ajutat să nu se mai prefacă, să fie ceea ce este.

Linda – O să mă ajuți și pe mine?

Steluța – Cu tine e altceva.

Linda – Mi-e și frică să mi-l doresc. Nenorociții or să mă oblighe iar...

Steluța – Lasă-i în seama mea.

Linda – De ce mă ajuți?

Steluța – Așa. Nu simți ce plăcută e briza?

Scena 7

Norel la biroul lui parlamentar. Vorbește la telefon. La fel, Pascu – simetric...

Norel – Alo, da...

Pascu – Alo, da...

Norel – Sună-l pe Pascu...

Pascu – Nu, pentru asta trebuie să-l suni pe Norel...

Norel – Ia din ăia și completează dincolo.

Pascu – Du zece grame pe Gladiolei, intră pe Artelor și lasă cinci grame la numărul...

Norel – Mă, băiatule! Ia fetele și plasează-le în stațiune. Zi-le din nou că sunt ale mele. Caută-l pe șeful poliției dacă ai probleme.

Pascu – Mulatra adu-o încoace, am un protocol, vine cineva de la centru...

Norel – *Vorbește pe alt telefon.* Tată, i-ai schimbat? Trimite-i în contul numărul... Ok, pa.

Pascu – Pune-i în contul BTRL 1000003...

Norel – Care televiziune? Vă ascult. Muncim. Da, la comisie. Pură întâmplare. Ce are a face că mi-e tată? Analizăm. Încă o dată, cum vă numiți? E o întrebare tendențioasă. Nicio legătură. Era funcțional. Muncea într-un birou. Bineînțeles că era ofițer. Normal. Cetățenii trebuie să știe. Eu? Ce arme? Intru în ședință. Trebuie să închid. Mulțumesc, la revedere.

Pascu – Sasha? Să-i spui mamei tale că-i o curvă depășită... da! Depășită!

Norel – Alo, Pascule? Ai vorbit tu cu cineva despre treaba noastră?

Pascu – ...Cu cine?

Norel – ...Atunci contabilul acela nou? E cam volubil. Nu crezi? Tu să nu crezi nimic. Dar pe mine m-a sunat un tâmpit de la o televiziune. Știa o grămadă de amănunte. Printre altele și despre tata. Ia un băiat și du-te peste contabil! Sparge-i totul și rupe-i o mână!

Pascu – Care mână? Dreapta?

Norel – Dracu' să te ia! Dreapta, să nu se mai poată șterge la fund. Apoi și pe stânga. Cum de ce? Că e stângaci, idiotule!

Pascu – Dacă nu-și ține gura, ar trebui să i-o închidem, nu? Da' dacă vrei tu să-i rup mâinile, i le rup, gata...

Norel – Stai că vin eu cu tine! *Își ia bâta de baseball și iese.* Cretin incompetent!

Se întâlnesc pe dig și măcelăresc un individ, cu bâtele. Pe recuperare, în timp ce Pascu vrea să-l bage-n tomberon.

Norel – Nu te grăbi, oricum nu mai intră nimeni aici. Ne-au dispărut până și curvele. Până și Linda s-a mutat în oraș și merge la biserică.

Pascu – Blestem, frate. Te întreb ceva, dar nu râzi.

Norel – Nu-mi arde de răs.

Pascu – Ți se mai... știi tu...?

Norel – Deloc. Ție?

Pascu – Pauză totală de câteva săptămâni.

Norel – Așa ceva...

Pascu – Te mai întreb ceva, dar nu râzi.

Norel – Zi odată!

Pascu – Rusul ăla al nostru cât de tare este?

Norel – Super tare.

Pascu – Tu știi că ăștia... ei...

Norel – Fii mai clar!

Pascu – Rușii, ce mai. Rușii au dezvoltat niște tehnologii foarte avansate. Controlează absolut totul. Ploaia, gândurile, anotimpurile, producția de votcă...

Norel – Căcat. Controlează un căcat.

Pascu – Dacă se răzbună Sașa pentru că nu-i dăm banii?

Norel – Sașa e asociatul nostru. Dacă avea un astfel de aparat, ni-l dădea la vânzare. Containerele lui sunt acolo, sigilate. Nu le vrea nimeni. Sună-l, să și le ia!

Pascu – Atunci ce e? Ce e? *Dă cu picioarele în cadavru, interogându-l... Lui Norel îi sună telefonul.*

Norel – Da... da... Înțeleg...

Pascu – Ce e?

Norel – Tata a făcut atac cerebral. E în comă, tâmpitul! Nu a notat nicăieri parolele de la conturile de afară. S-a ocupat de toți banii mei. Să-și revină măcar un minut, cât să-mi spună numerele.

Pascu – Imposibil. Trebuia să mai știe cineva...

Norel – În afară de tata nu mai știa decât contabilul... *Amândoi încearcă panică să-l resusciteze...*

Pascu – Și banii mei? Suntem falșiți. Măcar am rămas cu partidul.

Norel – Fără bani, suntem zero în partid.

Pascu – Asta nu-i normal...

Norel – Exact, e paranormal... De două săptămâni nu mai vindem nimic... De două săptămâni nu ni se mai scoală, de două săptămâni! De când Linda s-a împrietenit cu curva aia bătrână... De când sunt împreună, au început problemele noastre.

Pascu – Ce legătură au o târfă și o nebună cu lucruri atât de complicate?

Norel – Mă tot întreb de ce m-am încurcat cu unul ca tine.

Pascu – Ca mine, cum?

Norel – Idiot, limitat, bătut în cap, adică idiot din nou.

Pascu – Eu, eu am dat pe mâna unui bătrân ramolit toți banii, fondul nostru?

Norel vrea să-l pocnească.

Norel – Tata a fost cineva aici.

Se ceartă pe ideea de tata'... Pascu trage o linie, îi dă și lui Norel.

Pascu – Un criminal caraghios. Ca tine. De-acum facem cum spun eu.

Norel – Ți-ai făcut iar varză creierii? Fără mine ești un nimic!

Pascu – Iartă-mă, uneori îmi pierd controlul.

Norel – Iei zilnic porcării?

Pascu – Poate e de vină criza.

Norel – Criza e pentru proști. Băieții ca noi nu cunosc nici măcar criza vârstei.

Pascu – Vreau să trăim ca înainte.

Norel – Cine nu vrea?

Pascu – O să ne mai fie bine?

Norel – Dacă suntem uniți, o să ne fie.

Pascu – Vorbește cu prietenii din servicii.

Norel – Ția lucrează din greu.

Pascu – S-o faci în perioada asta doar pentru noi.

Norel – Lucrează din greu, săracii? Ți-au zis pe unde să faci tunelul.

Pascu – Cu tunelul e o problemă. *Împinge cadavrul în apă.*

Norel *trage puternic pe nas* – Uau! E bine de tot. Ce problemă?

Pascu – Am ieșit cu el în Cuba.

Norel – În Cuba? Spre Thailanda ți-am zis să-l faci.

Pascu – În Cuba mi-a ieșit. L-am umplut cu beculețe frumoase, e ca un tobogan, te frige un pic la buci.

Privesc amândoi în tomberon...

Norel – Jigodie! Trădătorule! Ne invadează cubanezii! Vin peste noi valuri-valuri, o să ne fure containerele!

Pascu – Sunt doar cubaneze. Ce trupuri lucrate... Le punem să producă și nici din Cuba nu ne extrădează.

Norel – Ești cu mine? Fii patriot! Ia-ți bâta! Țștia ne lasă în curul gol.

Lovesc cu bâtele de baseball tomberonul până cad răpuși de oboseală.

Scena 8

Steluța iese din biserică.

Steluța – Au început din nou durerile. Doar cei care îngenunchează știu cât de reci sunt bisericile. În toate încheieturile simt mii de ace. Mi se mai trage și din tinerețe. Trotuarele, parcurile, porturile, mereu altele, străine, reci. Cândva, foarte curând, o să scap. Voi ajunge în locul acela de necuprins și cald. Cu cât îmbătrânești te gândești mai des la căldură și la cât de bine ar fi să ai pe cineva lângă tine. O ființă liniștită și prietenoasă, cunoscătoare a tuturor poveștilor despre frumusețea interioară a acestei lumi. Cât de simplu e să fac orice pentru toate făpturile, dar imposibil să-mi potolesc pentru o secundă mie durerea. Am toată puterea pentru a aduce lumină lumii și nimic pentru mine. Gata cu tânguiala... *Pauză. O cheamă pe Linda să învie mortul. ...Fata aceasta e potrivită.*

Scena 9

Pascu, Steluța, apoi Norel.

Steluța *cu fața spre mare* – Taie cu grijă. Te îndoiești, dar omul acesta are încă multe zile. E o boală imposibilă, dar și cu ajutorul tău, nu peste mult timp se va ridica și va umbla din nou. Ai rămas singur, înconjurat de hiene. Pui de antilopă! Am să te port în brațe până la turma ta. Fugi și găsește-o! Azi ai scăpat. Am ajuns prea târziu. Avionul vostru s-a izbit de stânci. Nu fiți abătuți, urmați-mă! Abia s-a-ntunecat și voi sunteți deja în locul acela de necuprins și cald. Și voi, ce-i cu voi aici, în plasă?... Cinci mii cinci sute patruzeci și unu, cinci mii cinci sute patruzeci și doi...

Pascu – Faci inventarul, târfo?

Steluța – Ce aveți toți?

Pascu – Lucrezi pentru Europol sau pentru figuranții noștri?

Steluța – Acum pentru rechinii din plasele...

Pascu – Rechini? Ia mai zi!

Steluța – Nu mai spun nimic.

Pascu – Rechinii sârbi? Ucraineni? Unguri?

Steluța – Trebuie să plec.

Pascu – Grăbită?

Steluța – Ce aveți toți tinerii? Vorbiți așa urât...

Pascu – Futu-ți morții mă-tii! Marș din portul meu! Și acum ți-am vorbit frumos.

Steluța – Hai că m-ai supărat. În patru labe și latră.

Pascu latră.

Steluța – Acum, gudură-te la picioarele mele!

Pascu se freacă în extaz de picioarele Steluței.

Steluța îi trage un șut în fund – Marsș, potaie prefăcută!

Pascu schelălăie și se retrage spre colț.

Steluța – Acum vorbește frumos.

Pascu – Sărut-mâna, doamnă. Veniți des în portul frumos?

Steluța – Des.

Pascu – Să nu alunecați. Cheiul e ud de la valuri.

Steluța – Sunt atentă.

Pascu – Dacă doriți o cafea, poftiți în biroul meu.

Steluța – Nu doresc, sunt ocupată. Cinci mii cinci sute patruzeci și trei...

Pascu – O zi bună.

Steluța iese – Animalul e mai educat decât directorul.

Intră Norel.

Norel – Ce a fost asta?

Pascu – Băi, ce doamnă... Mi-a făcut onoarea să-mi intre în portul meu.

Norel – Curva aia bătrână?

Pascu – Vorbește frumos.

Norel – Să te fi văzut în patru labe...

Pascu – Eu, în patru labe?

Norel – Tu.

Pascu – Când am stat eu în patru labe?

Norel – Adineauri.

Pascu – De ce să fi stat așa?

Norel – Asta te întreb și eu, de ce ai stat?

Pascu – În viața mea nu am stat în patru labe.

Norel – Ea îți spunea ce să faci, iar tu executai totul ca un zombie.

Pascu – Am schimbat abia trei cuvinte.

Norel – Despre rechini, Europa... Futu-ți morții mă-tii. Ha-ha-ha.

Pascu – Tu mă provoci din nou. Ce ha-ha-ha?

Norel – Ceva nu e în regulă cu femeia asta.

Pascu – Ce ha-ha-ha?

Norel – Lătrați frumos.

Pascu – O luăm de la capăt?

Norel – Veneam încoace să văd ce mai e nou cu marfa noastră. Iar tu te-ai luat de aia. Și ea ți-a zis: hai, că m-ai supărat. În patru labe și latră. Și ai lătrat.

Pascu, șocat – Mi-a făcut mie cerșetoarea așa ceva?

Norel – Asta încerc să-ți spun. Așa ca prin vis mi-aduc aminte că mi-a făcut și mie ceva de felul ăsta.

Pascu – Stai puțin. Asta nu-i aia de-a dus-o pe parașuta noastră la biserică?

Norel – La biserică și i-a luat o florărie.

Pascu – Nu mai spune.

Norel – Nu ziceai tu că e ceva necurat de când s-au împrietenit ăstea două?

Pascu – Așa ziceam.

Norel – Vrăjitoarea are legătură cu dezastrul nostru.

Pascu – Ești deștept. Foarte deștept.

Norel – Nu am ajuns degeaba unde am ajuns.

Pascu – Așa e.

Norel – Cum e posibil?

Pascu – Uite că e.

Norel – Unde mi-ai pus bâta de baseball?

Pascu – Le-am ars și pe a ta și pe a mea. Mi-ai zis să scap de ele când l-am aranjat pe Sașa, după faza cu invazia cubanezilor.

Norel – A fost implicat și el. Ai lui au acoperit tunelul, au șters urmele sub nasul nostru.

Pascu – Săracul Sașa! Poate că n-a fost implicat.

Norel – Mai contează?

Pascu – Dar ne-am șters și noi urmele.

Norel – Fă rost de alte bâte, că avem treabă din nou. Și Sașa?

Pascu – E ok. În larg. Cu o bucată de beton legată de picior. Piciorul stâng. Că la dreptul avea o proteză super. Am luat-o pentru un văr de-al meu.

Scena 10

Linda intră cu flori.

Linda – Toate bisericile sunt calde. Pântecul meu e acum o biserică pentru un singur suflet. Mă rog pentru tine, făptură dragă, să trăiești numai în pace și să te cheme Steluța. M-am schimbat atât de mult, parcă au trecut sute de ani de când eram un nimic nefericit. Lucrez în centru într-o florărie. E a mea. Mi-a cumpărat-o Steluța. Prietena mea ciudată. Fac și anumite lucruri speciale, deocamdată mărunte. Steluța mă tachinează uneori, spunându-mi „nepriceputa mea distribuitoare”. Dar mă încurajează tot timpul. Cât de puțin ne lipsește să fim fericiți. Poate un ciob de sticlă roz prin care să privim cerul. De ce roz?

...

Steluța – Așa ca să ne dăm seama că totdeauna de ceilalți ne desparte doar o nuanță... Astea sunt foarte frumoase. Să-mi pui două buchete pe față. Nu vreau să vadă nimeni rănilor.

Linda – Te rog, mă sperii. Ești atât de puternică, cine ar putea să te atingă?

Steluța – Îți spun, vine vremea. Tu vei rămâne să veghezi și să distribui bunătate până va crește Ea. Atunci va fi ca și cum aș fi din nou cu voi.

Linda – Zdrobește-i tu pe ei!

Steluța – Cu ce ar schimba asta lumea? Zilnic se nasc alții, mereu mai mulți și mai răi. Sunt ca spinii.

Linda – Ajută-i!

Steluța – Nu am cum.

Linda – Atunci totul e zadarnic.

Steluța – Odată ce ea se va naște, nimic nu va fi fost zadarnic.

Linda – Știi din prima zi când ne-am întâlnit că se va sfârși așa?

Steluța – Nu-mi amintesc.

Linda – Nu te-ai îndoit că merităm viața ta?

Steluța – Să nu te îmbraci gros. Briza va fi plăcută. Preotului spune-i să fie concis. *Intră Norel cu Pascu*. Dă-le tuturor felii de cozonac și vin alb! Și celor doi, zâmbește-le! Se vor rușina, ai să vezi. Negreșit, se vor rușina.

Dans final.

Sfârșit.

Angela Maxim

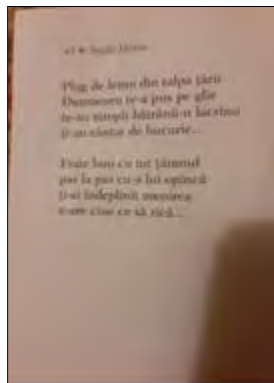

Angela Maxim (născută Cuc Angelica-Maria) s-a născut în anul 1970, la 19 noiembrie, în orașul Hunedoara, dar a copilărit și trăiește în prezent în satul Răstolțu-Mare, comuna Buciumi, județul Sălaj. Școala primară și gimnazială o face în comuna Buciumi, iar mai târziu termină școala în Cehu Silvaniei, la Liceul Tehnologic, școala profesională. Fiind o mare iubitoare de folclor, reușește în anul 2012 să pună bazele unui frumos muzeu etnografic în satul unde locuiește – Răstolțu-Mare. Deoarece acest muzeu este amenajat în casa bunicilor ei dinspre mamă, Angela Maxim se

ocupă de tot ce este necesar. De asemenea, ea activează și în calitate de consilier al Primăriei Buciumi.

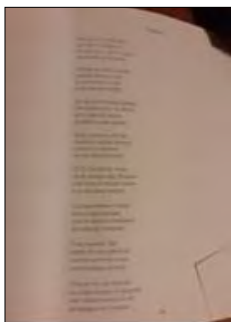

Ca o coincidență, trăind în satul Răstołtu-Mare, sat în care s-a născut una dintre personalitățile secolului trecut, poetul și prozatorul Ioniță Scipione-Bădescu – personalitate al cărei nume îl poartă Biblioteca Județeană Sălaj, Angela Maxim iubește foarte mult poezia și, de asemenea, scrie, debutând în anul 2014 cu prima ei plachetă de versuri intitulată *Poeziile Trecutului*, editată de Editura Caiete Silvane, cu sprijinul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, avându-l ca manager pe domnul Daniel Săuca.

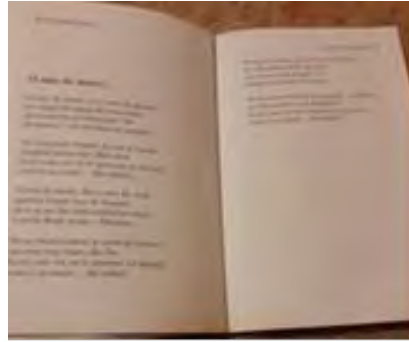
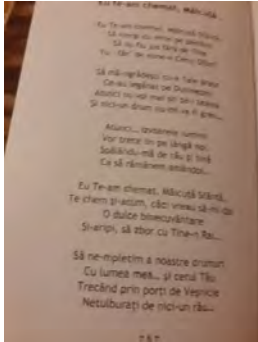

Urmează, apoi, în următorii ani, alte volume de versuri, editate atât la Zalău cât și la Cluj-Napoca, 14 volume care cuprind aproximativ câte 50 de poezii fiecare. Încercăm să redăm câte o poezie din fiecare volum după cum au fost publicate.

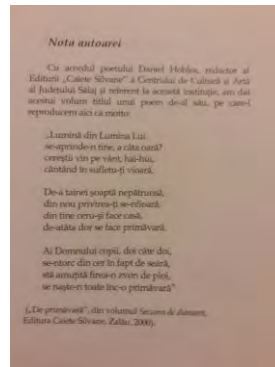
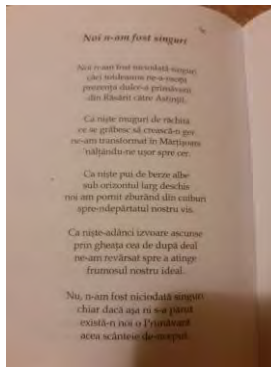
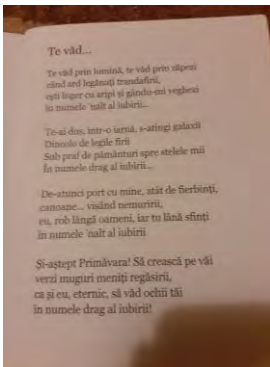
În anul 2015, volumul intitulat *Poezii* apare la Editura Sedan din Cluj-Napoca, cu sprijin financiar din partea doamnei Sava Negrean Brudașcu. Tot în anul 2015, la Editura Caiete Silvane apare volumul *Versuri line de Crăciun*.

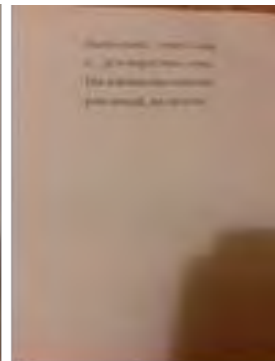
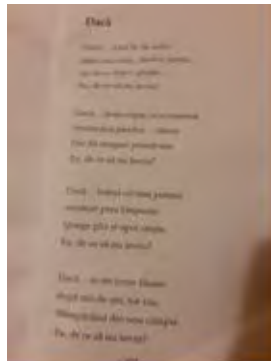
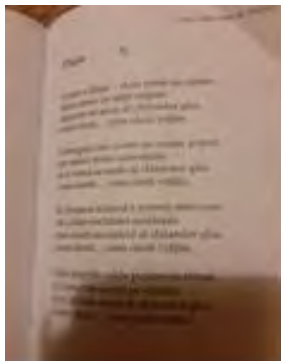
În anul 2016 apare la Editura Napoca Star volumul cu versuri închinat Maicii Domnului, intitulat *Eu Te-am chemat, Măicuță*, iar la Editura Caiete Silvane apare volumul intitulat *Poemele Revoluției*.

În anul 2017 apare volumul intitulat *Versuri și înger* la Editura Napoca Star, iar la Editura Caiete Silvane apare volumul de versuri *De primăvară*, mai deosebit, deoarece cuprinde chiar pe prima pagină și câteva versuri ale regretatului poet, redactor și referent al Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, domnul Daniel Hoblea, care m-a încurajat și m-a ajutat la șase dintre volumele mele de versuri.

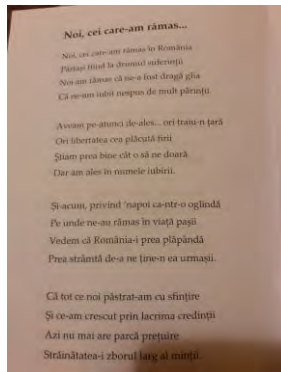
În anul 2018 apare la Editura Caiete Silvane volumul *Din colțul meu de Răsărit*, iar la Editura Napoca Star apare volumul de versuri *Sărbătoarea învierii*.

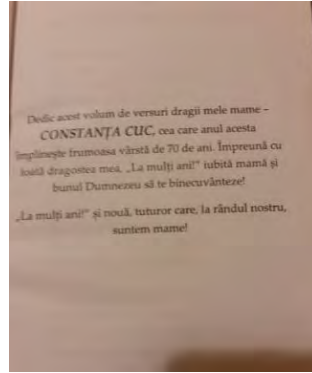
În anul 2019, la Editura Caiete Silvane din Zalău apare o carte puțin mai diferită a Angelei Maxim, care va face parte din Colecția „Monografii”, pentru că ea cuprinde în linii mari câteva date din și despre istoria satului Răstolțu-Mare. De asemenea, Angela Maxim introduce în acest volum și aproximativ 15 poezii. În scrierea unor date, ea se inspiră și din una dintre cărțile regretatului domn profesor de istorie Nicolae Știrb, intitulată *Buciumi, vatră de istorie românească*.

Tot în 2019 apare volumul *Aici în mica noastră Românie*, la Editura Napoca Star. Versurile acestui volum sunt mai mult patriotice și au fost compuse cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la Marea Unire din 1918.

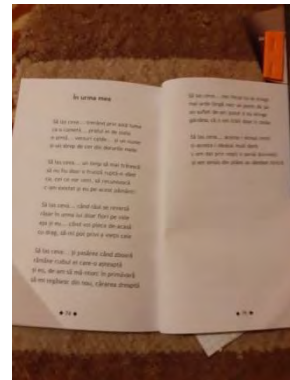
În anul 2020, la Editura Napoca Star apare volumul de versuri *Pentru dragostea ta, mamă*, dedicat mamei poetei, Constanța Cuc, la împlinirea vârstei de 70 de ani.

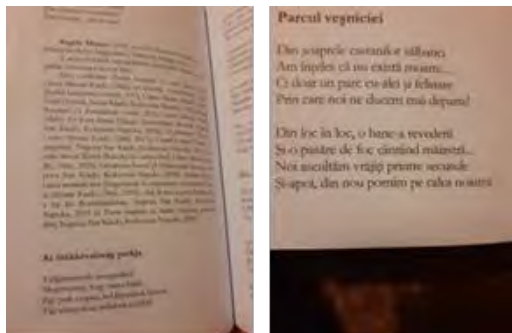
Anul 2021 este un an cu un rod frumos pentru Angela Maxim. La Editura Caiete Silvane îi apare volumul intitulat *Versuri-de-zăpadă*.

Iată că și în 2022, apare un nou volum de versuri al Angelei Maxim, *Lumina din poeme*, la Editura Napoca Star.

De asemenea, versurile Angelei Maxim au fost incluse și în două dintre antologiile Editurii Caiete Silvane, și anume *18 poeți* a Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj și *Primăvara Poeziei – A Költészet Tavaszja* (antologie bilingvă româno-maghiară).

Volume publicate de Angela Maxim

Ancuța Mărieș

Ancuța Mărieș s-a născut la data de 16 octombrie 1972, în județul Sălaj, municipiul Zalău, fiind fiica lui Ion Mărieș, profesor de matematică și a Vioricăi Mărieș, învățătoare.

Date personale:

În anul 2011 s-a căsătorit cu Eric Charles de Sena, de profesie arheolog. În 2013 se naște Alexander John De Sena, iar în 2014 divorțează.

Profesia de bază: medic.

Studii: Școala Generală nr. 5, cu profil de arte, într-o clasă cu profil de arte plastice, între anii 1984-1988. Aici începe o bogată activitate literară conducând gazeta școlii, „Semafor”, unde posta zilnic texte SF, foarte gustate la vremea aceea de copii. Publică în revistele pionierești de la acea vreme și de mai multe ori în Almanahul Copiilor.

Urmează Liceul de Matematică-Fizică din Zalău, actualmente Colegiul Național „Silvania”, între anii 1988-1991, într-o clasă de matematică-fizică și în această perioadă se orientează profesional spre medicină, considerând că nu ar fi putut să se întrețină din meseria de scriitoare.

Între anii 1991 și 1997 urmează cursurile Facultății de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” – Cluj-Napoca, profilul Medicină Generală. Aici continuă și activitatea literară, ca membră a cenaclului SF „Victor Papillian” de pe lângă Casa de Cultură a Studenților din Cluj-Napoca, președinte Mircea Naidin, coordonator dna Aurora Topan. În anul 1997 publică prima carte, un roman premiat de Uniunea Scriitorilor – Filiala Cluj-Napoca la un concurs literar anual, care avea ca premiu publicarea lucrării. Titlul cărții: *Lorzii de la capătul deșertului*.

În anul 2000 începe cariera de medic militar, angajându-se la Pompieri, în Zalău.

În 2006 publică o carte SF cu titlul *Surori pe veci amazoane*, iar în 2008, parodia de inspirație istorică: *Mama zânelor și centurionul*.

În anul 2016 îi apare o colecție de texte în proză cu titlul *Leopard în pustie*, în anul 2017, volumul de poezii *Ritual în versuri comentate* și în 2018, *Poftiți! Câinii nu mușcă*.

Din anul 2006 este în colaborare cu Roxana Câmpean, creând și promovând un brand educațional și cultural cu titlul „Nimfele dace”. În anul 2022 scrie scenariul pentru filmul produs de Sergiu Chirilă, cu titlul „Fata moraru-lui”, după o legendă locală din Halmășd – Sălaj.

Atingerea muzei

Prin cotloane mă caută muza,
Vine după mine cu palma deschisă
Și cu veioza aprinsă.
Eu stau în tăcere și reazem peretele rece.
Muza vine-ncărcată,
Are cearcăne de extaz și de noapte.
Are brațele pline cu daruri
Și cu fiecare pas mă-ndepărtează de moarte.
De moartea prietenă înstrăinată.

Prin odăi de taină mă caută muza,
Îmbrăcată-n haine de scenă
Și patima ei plutește în aer,
Cu aripi de obsesie eternă.

Pe dinăuntru mă caută muza,
Iscând marea de stele,
Dinaintea ei plec genunchele meu,
Pentru a-i aduce omagiu cu toate stindardele mele.

Și ea mă apucă de inimă,
Toate fricile mi le sugrumă,
Îmi toarnă pe limbă nectarul
Luminii albastre de lună,
La cer îmi ridică surâsul
Și niciun sărut de pe lume
Nu face cât toată puterea
Oceanului cu valuri în spume.

Și astfel o las să mă ducă,
De stânci să mă bată cu sete,
Să urle, să plângă, să râdă
O umbră dansând pe perete.

Hai, vino, hai, vino la mine,
Poftește, ia loc, șezi la masă,
Fii liberă, simte-te bine.
Fii binevenită acasă,
În templu îți sunt preoteasă.

Ce mai pot vrea?

Acum nu mai vreau nimic decât somnul,
Atingerea lui binecuvântată,
Ce mai pot vrea,
Când în lumea mea
Castanii au înflorit încă o dată!

Răsuflare înstelată

Mi-am adus aminte de tine,
Mi-am adus aminte de stelele din pletele tale,
Mi-ai adus aminte cum le-am pus acolo,
Cu nestăvilta mea răsuflare.

Nu se mai citește

Știu, nimeni nu va citi vreodată
Mai mult decât prietenii care sunt deja
În inima mea,
Și în cărțile scrise de mine.

Și, nu, nimeni nu va locui vreodată
În inima mea, chiar mai bine,
Mai bine decât prietenii care,
Își fac veacul prin cărțile scrise de mine.

Nu, nu se mai citește, prieteni,
Altfel decât în ochi de tăcere,
Nu se mai citește decât în gânduri,
În atingeri sau poate doar printre rânduri.

De aceea muza mă caută jalnic,
Cu degetele ei disperate
Și ce păcat că nu se mai citește
Zi după zi și nopțe de nopțe.

Siluate de umbră

Trec, trec panoplii de umbre,
Toate au nume și toate au viață.
Eu le cunosc absolut pe toate,
Căci le-am iscat și le-am privit în față.

Trec, trec umbrele prin pustiuri,
Prin văi adânci și prin păduri de fagi,
Printre culori, contururi, printre griuri,
Absolut toți îmi sunt prieteni dragi.

Convoaie lungi de umbre se ridică
Și luna strălucind la ea le-nalță,
Stau, le privesc cu drag și nu mi-e frică,
Mai mult: câțiva îmi sunt iubiți pe viață.

Miezul nopții

Ce minunată oră: miezul nopții!
Îți trebuie curaj și nebunie,
Să o atingi cu mâna și să-ți treacă
Prin suflet, ca o ceață de câmpie.

Ce minunată oră: miezul nopții!
Unde sclipirea șoptelor de taină
Ridică în orchestrele de greieri
Vise cu ochii-nchiși și fără haină.

Ce minunată oră: miezul nopții!
Ca luna plină vraja și-o revarsă,
Inima-n două-o rupe, ca pe-o pânie
Cald-așezată chiar pe masa noastră.

Părinți și copii

Pe masa pruncilor stau inimi rupte
În două, bune ca și pâinea caldă,
Rupte la cina cea de taină,
Rupte din rai, exact ca niște fructe

Oprite.

Ca niște interdicții nesfârșite.
Și pruncii dorm, așa, la miezul nopții,
Părinții dorm alături, răpuși,
Învinși, căzuți pe câmp de bătălie
Părinții și copiii lor dorm duși.

Dar eu nu. Din fericire nu.
Iau inima în mână și e-ntreagă.
Iar somnul nu face decât să-mi pună
Pe dinăuntru aripile de lună.

Mă caută muza

Mă caută muza prin clipe de tihnă,
Fruntea cu sărutări mi-o-ncunună
Și ochii larg mi-i deschide-nlăuntru,
Unde Cartea Vieții bate din aripi.

Mă caută muza prin ceasuri de taină,
Cu pașii ei îmi stârnește
Roiuri de fluturi multicolori
În stomac,
Cu tălpile ei împrăștie somnul
În clinchet de stele
Și-ntr-o stare de visare,
Ea rupe etichetele de pe toate cele.

Eu stau și-o aștept rezezând un perete,
Iar ea mă găsește de fiecare dată.
Zâmbetul meu se topește-n surâsul ei drag,
Cupa-mpărtășaniei mi-o umple cu beție,
Palmele ei cu parfum de eternitate îmi sunt pleoape,
Scutul ei asemenea unui vânt de aur,
Dinaintea morții
Pune piciorul în prag.

Hepatită

Din analize reiese c-aș avea hepatită.
Colegii m-au întrebat la spital dacă beau
Iar eu le-am răspuns: Mulțumesc.
N-am avut niciodată nevoie,
Nici de alcool, nici de droguri, să trăiesc fericită.
Mda, poate că par ca și cum aș fi beată
Și vă asigur că așa este: sînt!
Am mii de motive să fiu fericită
Viața mea e raiul pe pământ!

Menopauză

Paradisul celor o mie de viziuni
A-ncetat de mult să mai sângereze
Pe dinăuntru
Deschiderea celor o mie de ochi
S-a transformat
Din rană,
Întâi într-un surâs
Apoi într-un extaz cu aripi de eternitate
Și de atunci m-am mutat în cer.

De când
Mi-am cumpărat pământ
În rai
Nu mai pot merge la nicio biserică,
Televizorul nu mai contează
Și nu mai vreau să cumpăr
Nimic din niciun Mol.
Dar aș putea să pictez sau să desenez la nesfârșit
Să scriu poezii
Despre umbrele care,
Înaripe cu flăcări dansează pe ziduri
Și să cânt cântece
Pe care nu le-am mai auzit niciodată
Și astfel, dansând cu infinitatea,
Să creez o mie de lumi,
Din o mie de viziuni.

No returning point

Umbrele mângâind pereții aspri
În lungi tăceri înfășură pământul
Și oboseala-mi țintuiește trupul
Eliberându-mă pe dinăuntru
În acel spațiu unde mai pe urmă
Vise vor flutura fără temei
Călătorind cu pas domol în turmă
Moartea mânându-le cu câinii ei.

Surâsul lui Buddha

Stau imersată-n propriile mele senzații
Ca într-o baie
De ploaie
Cenușie
Și respirația pământului sculptează cețuri
Și vise risipite pe hârtie
Și prin văi și peste dealuri,
Fluturând voaluri peste voaluri.
O pasăre mă strigă verde albastru,
Dar eu nu îi răspund, agățând tăcere
În cea mai roșie bătaie de tobă
A inimii mele doldora de stele.
Și astfel las un surâs să se scufunde
Adânc în sufletul meu plin de aripi,
Cu plesnet de pește care se întoarce înapoi acasă,
În valuri.

Guru

Cartea certitudinii eu sînt
Citește-n mine ca în stele
Ca și valurile care iau cu ele
Mesajele de iubire scrise pe mormânt.

Cartea vieții tu ești, om ceresc!
Ai încredere, te țin de mână!
Precum stâncile în care se izbesc
Valurile mării ce ne e stăpână.

Secretul lui Snoopi

Secretele esoterice toate,
Sunt atât de simple din păcate
Dar atât de greu de înțeles!
Motiv pentru care
O mie de povești au fost inventate,
O mie de religii propovăduite,
O mie de războaie dezlănțuite,
O mie de Șeherezade au fost arse pe rug
Sau recomandate,
Cu titlu de obligativitate!
Totuși, nimic din toate acestea nu există
Iar la sfârșit, doar moartea șade, tristă.
Nu-i nimic de învățat, nimic de amintit.
Secretul cel mai mare este totuși,
Știind toate acestea, să rămâi fericit.
Pare o nebunie, nu-i așa?
Ce motiv de fericire-ai mai putea avea
Știind că o să mori și tu?
Cu-adevărat, nu ai ce aștepta.
Da, cu toții vom muri-ntr-o zi,
Dar în toate celelalte zile, nu!

Alice Valeria Micu

Cel mai greu lucru este să vorbesc despre mine. Prefer să scriu despre cărțile altora, să le fac fotografii, să promovez produsele realizate de alții, antreprenori, agricultori, oameni de cultură sau oameni politici. Însă când vine vorba de mine, prefer o întâlnire față în față, să văd interesul în ochii celor cu care vorbesc, altfel

simt că mă laud ca un ciob de oglindă atins întâmplător de o rază de soare.

În ceea ce privește poezia mea, am fost, de fiecare dată, sinceră cu mine însămi și consecventă, astfel încât fiecare volum reflectă imaginea mea la vremea scrierii. Nu m-a interesat deloc să-mi construiesc o voce ușor recognoscibilă, o marcă inconfundabilă. Am fost de fiecare dată eu, și mereu alta, rutina fiindu-mi unul din elementele cu care nu coabitez în mod fericit. Așa se face că, în ciuda opiniei că, de-a lungul volumelor, un autor scrie, de fapt, o singură carte, scriitura mea diferă și, cu siguranță, așa va fi și în continuare.

Le sunt recunoscătoare tuturor celor care, direct sau indirect, m-au învățat ceva, celor lângă care am ucenicit în activitatea mea literară, jurnalistică ori de comunicare; îi voi nominaliza doar pe părinții mei, Ligia și Titus Micu, care mi-au umplut casa de cărți și mi-au încurajat apetitul de lectură și pe diriginta mea din gimnaziu, profesoara de Limba și literatura română Olimpia Varga, cea care mi-a amplificat dragostea pentru poezia scrisă și rostită. Adaug aici mulțumirile mele cititorilor, editorilor, directorilor și redactorilor de reviste, cronicarilor, organizatorilor de festivaluri, tuturor celor care, prin efort, pasiune și sacrificii țin în picioare această patrie numită Literatura Română.

Născută la 14 februarie 1971, la Șimleu Silvaniei, județul Sălaj.

Secretar general de redacție „Apostrof”, colaborator permanent la „Caiete Silvane”, membru fondator al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj, membru al Cenaclului literar *Silvania* și al Cenaclului Literar UBB, Cluj.

Volume de poezie: *Mașina de plâns*, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2021; *Plici, picătura de primăvară*, Editura Eikon, București, 2021; *Plici și iarna minunată*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2021; *Pereți*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019; *Lumina din sângele meu*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014; *Domino*, Editura Eikon, Cluj-Napoca și Editura Caiete Silvane, Zalău, 2012; *Mecanica sufletelor*, Editura Brumar, Timișoara, 2011.

Eseuri: *Delictul de iubire*, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2022.

Traduceri: *Ochiul și alte puncte de vedere* (El ojo y otras putas de vista), de Victor Lobos Saavedra, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2021; *Caverne de tăcere* (Cavernas del silencio), de Armando Valladares, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018; *Cuaderno de ceniza* (Tablou de cenușă), de André Cruchaga, traducere alături de Andrei Langa, Elena Liliana Popescu și Elisabeta Botan, El Salvador, 2013.

Prezentă în numeroase antologii colective.

Jurnalist cu o bogată activitate, cu interviuri, reportaje din domeniul economic și medical, cronici teatrale, eseuri; copywriter și content writer.

Poeme din volume

Mecanica sufletelor

Mecanica sufletelor

Port urma adâncă
a îndoielilor tale
ca un colier căruia
i-am rămas mică.

Nu am știut să te iubesc altfel.
În întunericul dintre două furtuni,
cu chipul ascuns sub pietre
și gândul ca o coropișniță
solfegiez o minerală tăcere.

La poarta mea
nu se opresc nici câinii.

Mă înnoptez
și-mi spun că mi-e bine,
semnez alianțe
cu degete de sticlă.

O mie de liniști
fac pui cu capete sparte.

- Îndură-te de mine,
piatra neliniștirii,
așază-mă pe fruntea
farului orb!

Într-o Pascaliană poveste
de sub zăpezi
vor ieși fluturi de bronz.

Sonată

Fericirea e o cameră goală,
intrăm în ea poate doi, poate trei
și ne-agățăm pe pereți câte-un ochi
drept mărturie zilelor din umbră.
Fericirea e o casă goală,
o locuim vremelnic,
mereu zidită de alții,
mereu părăsită de noi,
cu râsul și plânsul atârnând
ca niște perdele de ceață.
Fericirea e o lume goală
în care fiecare vine cu camera lui,
cu casa lui,
așteptând ca altcineva
să o locuiască,
pentru că, nu-i așa,
sonata e doar a lunii.

(Din volumul „Mecanica Sufletelor”, Editura Brumar, Timișoara, 2011)

Gemei

îi vor spune fiicei mele
mama ta e nebună
și vor avea dreptate
vor spune că mama ei
vorbește ne-nțeleș
și au dreptate
vor spune că nu am știut
să fiu cea mai bună mamă
și va fi adevărat
dar vei găsi în dreptul numelui tău
draga mea
o poveste fără sfârșit
iar eu voi ști că am avut dreptate

penelopa dream

moartea coase goblen pe inimi
un cerșetor stând jos pe caldarâm
cu o gheată în care te invită mut
să-i arunci o bunăvoință
pe cealaltă strângând-o la piept
cineva deșiră peste zi
gheata de la pieptul cerșetorului
peste noapte moartea coase la loc
fără să uite șireturile ce atârnă
ca niște spânzurători prea largi

și coase cu grijă nu-i scapă
decât pe ici pe acolo câte o inimă
curată de înger
o inimă de câine credincios
ori una de bețiv ce-și bea
cu conștiințiozitate matematică
alcoolul din pahare din gânduri
din viața asta de aruncat la pești
s-o devoreze ei să se iubească ei în apă
să-și țină ei branhiile limpezi
să le coase lor moartea pe solzi
mesaje de încurajare și
invitații la team-building

eu rămân aici de unul singur
și nu m-am hotărât încă
dacă aleg inima de câine
sau cea de bețiv
să-mi coase mie moartea pe zgardă
cu acul cu țepușa cu glonțul
cu vorba gândul sau omisiunea
aceasta a șoptit Dumnezeu când
a scos soarele din burta nopții
deși copiii câinii și bețivii au
Dumnezeul lor
mâine nu e niciodată
o zi bună de murit
Nu

(Din volumul „Domino”, Editura Eikon, Cluj-Napoca și Editura Caiete Siloane, Zalău, 2012)

de mâine

de luni începe viața de mâine
de marți începe iubirea de mâine
de miercuri începe fericirea de mâine
de joi începe iluzia de mâine
de vineri începe singurătatea de mâine
de sâmbătă începe indiferența de mâine
de duminică începe resemnarea de mâine
atâta timp cât vei veni
toate vor începe de mâine
copiii vor merge imperturbabili la școală
cu cornul și laptele rămase fără măr
toate vor fi ca înainte
poezii vor continua să nu se citească
unul pe altul
da se vor lăuda că sunt prieteni
își vor tăia cu toții felii generoase
din gloria efemeră
în timp ce sâmbăta dincolo de ușă
voi auzi întâi mătura
apoi mopul femeii de serviciu
mângâind virtuoasă și tăcută
scara blocului
iar eu voi ști că întotdeauna
atunci când cineva
fără să înțeleagă cât e de important
va da cu mătura și mopul
de după colț va începe viața de mâine

terapie intensivă

în fiecare noapte
amânăm trecutul
stăm câteva ore cu
ziua următoare în vene
perfuzii cu lumina de mâine

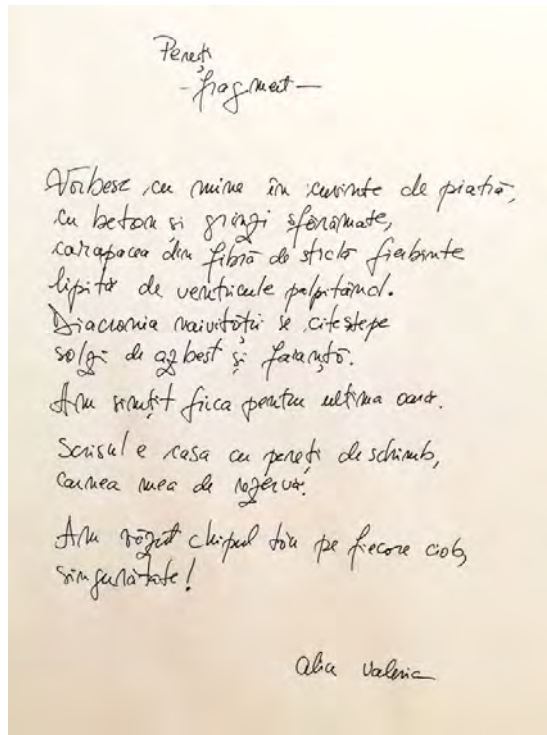
jurnal de fronturi

orice zi în care eu sunt aici
e o zi în care ei sunt acolo
copiii ne fac pe noi să fim părinți
ei ne aleg ca pe flori
ca pe vinetele de pe tarabă
ca pe filmele din programul TV
ne privesc neîncrezători
în scenariu în regie
în distribuție și în general
se tem de efectele speciale
se apropie de noi
ca de un trup de făină
prudenți să nu ne spulbere –
copiii praful de copt
al multor iubiri fără șanse
vin și așteaptă ca odată cu ei
să ne răsară în pântec un soare
să joace în noi ca o flacăra
să ne lumineze ochii măcar pe dinăuntru
iar bărbatul care ne iubeste
să-și apropie palmele ca de foc pe dinafară
sunt copii care ard ca o torță
rugându-se ca iubirea din noi
să ajungă de-un incendiu
cât să se nască măcar
le e tare greu să supraviețuiască eșecului
se întrebă vinovați dacă n-au ars
suficient de tare cât să ne vedem
unul pe altul
cât să nu ne simțim străini
cât să ne ținem pe rând în brațe
voi cei care nu m-ați găsit
nu mă regretați dragilor
n-am încetat să iubesc
dar nu puteam să-mi deschid trupul
ca pe o fereastră cu vedere la mare
ca pe un mormânt nou tăiat în carne
și nu mă întrebați dacă n-am iubit

îndeajuns de mult
dacă n-am iubit îndeajuns de tare
dacă nu m-au iubit îndeajuns de înalt
veți ajunge să vă rugați
să nu fiu eu cea care vă va naște
data viitoare
voi aveți libertatea în care
n-ați învățat să trăiți să iubiți
să urăți să fiți fericiți
ați învățat doar să regretați
că nu ne-ați convins să vă zămislim
așadar să nu îndrăzniți să veniți în vis
să-mi spuneți mamă ai uitat
cât de mult l-ai iubit
cât de tare l-ai iubit
cât de înalt te-a iubit
dragii de voi v-am visat bântuind
cu ochii neînfrunziți
duceți fotografia mea în palme
ca pe-un detector de metale
pe bărbații din celelalte fotografii
nu i-am văzut bine
dar i-am recunoscut după
căldura urmelor voastre
lăsați-le somnul așternut peste frunte
ca un mormânt de nisip
dedesubt oricum stau mări zăvorâte
și vârful unor munți pe care
obosiți luminează toți nezămisliții lor
veți ajunge să vă rugați urlând
să nu fie ei cei pe care îi veți alege
data viitoare
să nu-ndrăzniți să-i visați
să le spuneți tată ai uitat
cât de mult te-a iubit
cât de tare te-a iubit
cât de înalt ai iubit-o
libertatea voastră luminează ca torțele
dar e de ajuns un strop de iubire
să vă sufle ca pe-o lumânare

numai nouă ne rămâne pe degete
ceara iubirilor nu îndeajuns de mari
nu îndeajuns de puternice
nu îndeajuns de înalte

(Din volumul „Lumina din sângele meu”, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014)

Între
pereți
sunt canioane lungi, incap
războaie, amoruri înfloresc
și ard.
E acolo un loc pe unde se trece
în miezul osos al morții.
Curg râuri pline de înecați,
rafturi de cărți abandonate. Bufnițe
uriașe picotesc în spărturi.
Câtă moarte,
atâta poezie pe ziduri.

Stau în

pereții

mei

ca într-o țară doi pe doi,
un rege singur și bătrân
cu un popor de pietre.

Îndărătul

pereților

erau șiruri de bărbați ce-și loveau
în plângeri tăcute fruntea
iar și iar și încă o dată, pedepsind
creierul în interiorul căruia
nu și-au găsit Dumnezeuul,
ci doar o femeie fără căpătâi.
Simt întunericul în oase, nopți șlefuite.
Toți avem
pereții
și singurătățile de care
ne temem.

Între

pereți

sunt canioane lungi, încap
războaie, amoruri înfloresc
și ard.
E acolo un loc pe unde se trece
în miezul osos al morții.
Curg râuri pline de înecați,
rafturi de cărți abandonate. Bufnițe
uriaeșe picotesc în spărturi.
Câtă moarte,
atâta poezie pe ziduri.

Perete

și verb,

alungați-mă!

Soarele nu va răsări
din tine și nicio femeie nu va mătura

praful așternut pe podele.
Verbul e crăpătura din zid, moartea
peretelui
din noi.
Nu singurătatea zidirii înlăuntrului tău,
nu, dulce risipire!
O lume de zidari într-un singur
perete
prăbușindu-se lent.

Dimineața a început să găsească bucăți
din carnea lui, agonizând în jurul patului.
Modificarea structurii morfo-dinamice
a perimetrului studiat a condus,
într-o perioadă cu ploii torențiale,
la apariția unor tasări diferențiate
și a unei alunecări.
S-a trezit cu o fereastră
în dreptul inimii, cu vitralii
pe coaste. Un tron
al durerii încrustat cu sticlă colorată.
Sunt o mănăstire vie.
Am s-o dărâm
înainte să vină
turiștii.

(Din volumul „Pereți”, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019)

Nici nu mai știu când am scris
Pseudofabula cu libertate

Sub dictatura nefericirii
plânsul e un agent dublu,
te mângâie în durerea cu care
aluneci lent spre moarte și crezi
că nu are cum să te trădeze,
că secretul descărcării tale sentimentale,
carnea ta, îndreptându-se spre sursa durerii,
slăbiciunile acceptate ca pe un geamăn siamez

vor rămâne ascunse și numai tu
te vei putea întoarce la ele în mare taină.
Dar nu e așa.
Te scurși lent spre moarte
în spațiul dizarmonic al vidului,
iar durerea atotcuprinzătoare
îți știe fiecare cădere în păcatul păcii cu sine,
confesiune desecretizată pentru care tot tu vei plăti,
vinovat pentru primul act al trădării,
plânsul cel ce-ți confirmă nașterea cărnii.
Cauți fibra otrăvită pentru armistițiul,
tai felii din arborele genealogic până la trunchi.
Acolo, în desfacerea unui alt fel de carne
stă începutul și sfârșitul tău distopic,
acolo râsul se întoarce în plâns
și fiecare bucurie, în dureri și tristețe
își găsește culcușul.
Spune-i durerii că vrei să-i răstorni dictatura:
Libertate! Libertate! Libertate!
Declară că nu-i recunoști autoritatea
asupra sângelui tău luminat,
că oasele și carnea își declară autonomia
și instituie în trup o zonă liberă de durere și milă,
cu centrul în partea inferioară a sternului.
De această rebeliune te vor acuza
ca de cea mai mare trădare,
dar tu vei ști că totul n-a fost
decât o alunecare lentă.

*Ochii mei se sfârșesc de plâns,
lăuntrul meu arde ca vâpaia,
măruntaiele mele fierb
și fierea mi se varsă pe pământ
din pricina zdrobirii fiicei neamului meu,
când copiii și pruncii
stau sleiți de putere în piețele cetății*

**Poezia nu se sfârșește niciodată,
ea continuă în viețile stinse.**

E acolo, după colț, în grămada de chiștoace,
în șanțul de unde se ridică miasmele orașului,
în buzunarul poetului, lângă sticla de pălincă.
E eticheta cu colțul dezlipit,
trage cu grijă, poetul se poate rătăci
și numai poezia îi va dezvălui adevărata identitate.
Slăbiciunea e vie și în naivitatea ta crezi
că asta nu are consecințe,
dar abia atunci renunți la constrângeri,
răspundere, culpă. Acum ești, în sfârșit,
eliberat de tine însuși și de lume,
te rupi și zdrențuit te scurgi ca un bețiv pe caldarâm.
Dar el mai are o șansă, are un dumnezeu numai al lui
care-i suflă în palme, îi încălzește ploaia
înainte să-l scalde, îl scoate din râpă
și îi așterne cu grijă drumul spre casă chiar acolo, sub tălpi.
Dar un dumnezeu al celor ce plâng
nu vine să le ștergă sarea.
Lor li se ia tristețea și ce mai rămâne din ei?
Călători fără drum, marinari fără oceane.

Din aluatul plânsului suntem făcuți
și viața asta tristă nu e decât o pâine
din care prizonieri visează o bucată,
închiși într-un vis, într-un somn,
într-o spaimă.
Lăsați plânsul celor ce nu cunosc altă cale,
nenorociților să le rămână tristețea întreagă!
De ce să rupi o fărâmă din minunatul dezastru?
Să-l mângâi, îi pieri din farmec,
să-l ignori, e-o nebunie,
să-l uiți, un cumplit meșteșug
de care numai cei puternici au curajul să se atingă.
Ție, sărman cetățean al acestei patrii nomade,
îți rămâne să te hrănești cu firmituri
din pâinea ce se împarte și nu se termină.
Înghite-o, soarbe-o cu buzele, dă-o pe gât cu lăcomie,
înfulecă hălci din fiara aceasta însetată,
altfel te va devora și fără scăpare vei fi,
nicio clipă de fericire nu se va apropia de tine,

nici umbra unui zâmbet nu-ți va curăța
osul golit de fiara plânsului.
În rezervații, în lagăre pentru întristații fără lacrimi,
pentru călătorii fără drum, pentru marinarii fără oceane,
acolo te vor arunca.
Purgatoriu în construcție,
crochiu în clarobscur al durerii,
cuprinde-ne pe toți, tu, mamă bună
și ne mântuiește prin lacrimă!

Aproape neobservat

În conturul de singurătate și teamă

înscrii o durere și dezamăgirile toate se înghesuie.
Sufletul e doar o reducere la absurd
a lucrurilor mărunte din viața ta.
Și atunci când din preaplinul amarului,
dezgustul și spaima închid marginile realității,
urli sau plângi.
În ambele cazuri, mașina de carne
îți macină tristețea încet, laolaltă cu inima,
cu bucăți din ficat, din plămâni.
Pârâie tendoane și oasele
blochează pe moment marea distrugere.
Din tine rămâne o caroserie din care picură,
la colțuri sânge, lacrimi și poezie.
Sternul tău e o grotă pustie
în care mai pâlpâie umbre.

Dar

Pseudofabula cu cinci viteze

o știi?

În familia mea se moare
de bătrânețe de cancer
de singurătate de tuberculoză
de urât și de foame se moare

se moare toamna
și de tineri încă
trec Idele lui Marte
răsuflu ușurată
„Am scăpat!” îmi spun
acum mai pot muri doar de indiferență
de cald de minciună de dor

hai că se poate în fond
e nevoie de atât de puțin
ducem pe umeri povara
fiecărei zile în care
n-am reușit să murim

încă o zi și n-am scris nimic
încă o zi și nu m-a iubit nimeni

la noi se moare înainte de-a te naște
călcat în picioare ori pe gânduri
încercând cu disperare să supraviețuiești
sau lăsându-te la voia întâmplării

se moare de apă de foc de infarct
de infinita greutate de a fi
numai tu nu
numai tu nu
nicio răscruce
niciun potop
pur și simplu se moare
cu teamă față de cei de sus
și cu infinită mizericordie
față de cei de jos

se moare din roza vânturilor de pe vârful casei
din lanțul de la fântână din pragul de piatră
și din vârful unghiilor se moare din rărunchi
din praful drumului
și-al plecărilor fără întoarceri
din umeri se moare
și din oasele albite

de dorul unei îmbrățișări se moare
din cenușa arderilor de tot
din pavajul fiecărui loc unde
m-ai sărutat din toate se moare
încet și fără lumânare

hai că se poate îmi spun
iau pe mine ia purtată de mama
e o zi la fel de bună de murit
ca oricare alta

o viață second hand
în care n-ai făcut mai nimic
doar ai răsucit cheia unui motor
cu cinci viteze
cu care te-ai târât încet
foarte încet
pe loc
deloc
și într-un marș arrière
cătred moartea
de mâine.

Prea târziu am aflat că
Din cenușă mai poți învia,
din firele acelea lipsite de viață,
din care focul a extras durerea și groaza,
lăcomia, minciuna și ura,
ai o șansă, una la un milion
să prinzi tulburarea apelor,
să-și oprească o secundă zborul fecund
o aripă divină,
să te amestece cu pulbere și scuipat,
orbiri păgâne să deschidă.
Dar din lacrimă nu a fost nimeni să se ridice,
nimeni să lege iar carnea pe os și pielea pe carne,
cutremurarea primului amor pe coapsa fecioriei.
De-acolo poți doar să te îndrepti
spre centrul dezastrului tandru.

Nu există viață după plâns,
e doar un salt în gol, o cădere fără sfârșit.
Îmi deschid larg inima,
să intre toți cei ce vor să se scalde.
Nu lăsați un călcâi afară,
vicleanul acolo vă va atinge.
Șchiopătând de moarte veți plânge,
și acela vă va fi sfârșitul.
Mai bine intrați aici ca într-o patrie nomadă
voi, cei neatinși de sublimul dezastru.
Vă pot fi casă, sclavă, muză.
Voi plânge îndelung, să vă spăl de iluzii,
imuni la durerile lumii vă voi reda.
În cavitățile goale am să așez,
după plecarea voastră, fiole cu venin.
Lăsați și voi amintirile de care altfel
nu puteți scăpa, tot ce vreți să ucideți.
Voi găsi un om cu caverne bătătorite
și cu plânsul meu îi voi scărda
cu ultima lacrimă,
inima cea mutată accidental în mijlocul sternului.

Mai am pentru tine o
Pseudofabulă cu spațiu

Locuiesc aici chiriaș fraudulos
între moarte și vis,
între viață și singurătate
e singurul spațiu
unde poți sta fără teamă.
Locul acesta nu se părăsește
decât pe sine însuși,
golit de carnea cuvintelor,
de viscerele gândurilor despuiat,
fără balsamul blând al ultimului om
ducând pe limbă suflarea din urmă a locului.
Spațiul fără identitate rămâne mereu cu tine,
stăpân și sclav al datoriei.
Nu scapi de el nici mort,

rămâi legat prin tot ce a născut în tine,
 cum te leagă pentru totdeauna pătura
 de cel cu care ai împărțit fericirea câteva ore.
 Rămâi cu el în fibrele nopții,
 cu șoapta, cu somnul, fapta și omisiunea
 de teamă că va fi mai puțin decât cu gândul.
 Dar visul rămâne ca o pătură de dor,
 amorul sugrumat într-o liniște
 subțire de cuțit japonez.
 Acolo se calcinează sufletul,
 vine marea și varsă peste el popoare de pești
 cu branhiile uscate, herghelii de cai
 fără pereche, meduze lipite
 pe femeii cu suflet de plancton.
 Vine uraganul, vine tornada,
 vin toate vânturile împletite,
 se mută pereții lumii de dincolo
 și lumea de apoi rămâne în strălucirea nudă.
 Plouă cu păsări, plouă cu șerpi,
 cad ouă de broască țestoasă,
 marea tăcere se apropie.
 I se aude pasul săltăreț, respiră
 ușor peste umărul tău,
 miroase a rouă din frunze amare.
 Ce era de citit s-a scris.
 Ce era de iubit s-a aruncat în uitare.
 Bărbați cu capetele sparte,
 cu fruntea rănită de spaimă
 umblă acum orfani pe străzi,
 se adună în jurul femeilor albe
 să uite poemul din femeia lor.
 Ce era de trăit se poate visa,
 ce era de rostit se poate omite.
 Repeti eroarea ca pe o mantră,
 pedeapsa coboară din minte
 până-n măruntaie și femeia căreia
 i-ai demontat inima trăiește în mintea ta
 mai tare decât o poți tu uita.
 Aici cuțitul nu ucide și plânsul nu udă.

Nu mai știu să mă rog, spun doar atât:

Doamne, fie-ți milă,

rupe-mi picioarele în o mie de locuri,

așa voi avea destui genunchi

să plâng până la capăt.

Și ia-mi din când în când privirea

ca să-mi aud sufletul pâlپând

în adâncul pietrei ce se încheagă lent.

Fă-mă izvor și învață-mă curgerea.

E greu să înțelegi.

Că mare îmi este întristarea

Și necurmată durerea inimii.

De grație e clipa egală a plânsului

când viața și moartea, ca păsări pe umărul lui.

Într-un gând se topesc inutile acte și fapte,

conturi bancare și moșteniri, certificate,

proprietăți, titluri, nume, diplome, ranguri.

Atunci se face-ntuneric, se spânzură ștreanguri,

vulnerabile timpuri și ritmuri bântuie singure,

trupuri devin transparente, sângele tulbure

flutură orb, mai ușor ca osul de porumbel.

Sufletul cât un cearșaf nupțial, singur și el,

ținește cu plumbul rotund marginea cimitirului.

Ceața topește căinii la capătul șirului,

cineva a smuls gardul, te trezești printre-ai tăi,

morții cei dragi, suflete tandre, stinse văpăi,

toți își îndreaptă oasele goale, brațe spre cer.

Plângi mai departe, drumul te duce spre nicăieri.

Deschideți voi porțile voastre, boieri ai cerului!

Azi nu mai vine Domnul Măririi, nu-i cereți lui

permis de trecere. Stinse lumini întind fitile,

de la o vreme mai numărăm doar morți și zile.

Nu s-au închis ieri autostrăzile mântuirii,

e-oprit iluminatul nocturn, interzis înfloririi.

Pământul aspru e-un cimitir tot mai pustiu,

Doar cel ce plânge și plânge amar, știe că-i viu.

De fiecare dată

Te-am plâns din ochiul meu pătrat,

chiar dacă mi s-a spus

că sufletul nu există și, prin urmare, nu este ce să doară.

Mi-au mai spus că nici trupul nu există,

tridimensională proiecție a dorințelor neîmplinite,

ale pietrelor vise. Ele își doresc un lichid viu

să le străbată vinele sterpe, și din circuitul acela

de voință și praf se stârnește un nor, un vârtej.

Sunt o carieră vie.

În uterul meu crește acum un abator,

Avem carne, îmi spun, avem carne.

Nu m-a pregătit nimeni pentru durerea supremă,

tot ce-am citit era din altă lume,

anii trecuți în durere și spaimă

s-au înghițit pe sine, final paradigmatic,

amenințând repetate istorii.

S-au dizolvat și fețele, s-au topit amintiri,

pot acum să încep o viață nouă,

să întâlnesc la drum de seară fiara plânsului

și cu inocența începutului să-i privesc

ochii otrăviți, a cui e vina uitării?

În uterul meu crește acum un abator,

Avem carne, îmi spun, avem carne.

Și strigarea cea neconținută

și plină de durere a mulțimii care se adunase

s-a făcut strigăt neînchipuit

Aștept să mă contrazici.

Plânsul n-a alungat niciodată singurătatea,

nici principiile, luxul pe care și-l permit

doar cei ce stau pe margine.

Un gând, o străfulgerare, acestea da,

te pot elibera de obsesia fericirii.

Dacă nu simți decât durerea cărnii tale,

dacă lacrimile altora nu-ți sfârâie retina,

nimic nu știi din lumea asta,

ajungi să te bucuri că ți se dă voie să exiști.

Dintre rădăcinile ierbii ies păsări de pradă,
 ciocul lor de smarald se ciobește de oase.
 Numărul morților crește mereu,
 deasupra cresc firave cruci de plastic.
 Nu mă-ntreba ce fac, în mintea mea
 circulă trenuri de groază, trenuri fantomă.
 Oprește, tată, garnitura blestemată!
 Voi sta ascunsă printre linii,
 un cimitir de trenuri încă vii,
 condamnată de corectitudinea politică
 mă voi retrage-n munți apoi, în sihăstrie.
 Oprește, tată, garnitura blestemată!
 Nu mai vreau să merg pe drumul spaimelor
 rotește sensul, schimbă direcția,
 detonează tunelul și, dacă mai poți,
 ia-o cu mama pe alt drum.
 Nu vreau înapoi clipa nașterii mele,
 dar undeva pe aproape,
 să fac iar primii pași cu două cutii
 de cremă de ghetete în mâini,
 să învăț singură cititul din ziare.
 „Nu plânge, că nu te bate mama”
 îmi va striga vecina de la doi.
 La clipa aceea, când n-am întins
 destul căcat pe covor și balcon, cât să am noroc,
 ori să nu-l pierd printre lacrimi și cărți.
 Du-mă spre est,
 noi începuturi să mă ia în spinare, departe
 de cimitirul de trenuri încă vii,
 cât să fie tristețile mici și neputincioase.

Identitatea națională în cultură între metaforă și criză

Specificitatea literaturilor naționale, multitudinea de expresii au făcut din literatura universală un vitraliu prin care zorii zilei de mâine încep să fie filtrați, reduși la alb și negru, refuzându-li-se chiar nuanțele de gri. Peisajele literare naționale se dilată excesiv, până la pierderea identității și diluarea mesajului. Canalizarea lui în formule presetate nu păcătuiește doar prin tendința de uniformizare, de reducere a asperităților, de pierdere în mocirla anonimității, de restrângerea cu aer carceral în interiorul unor teme redundante, fără

personalitate, ci și prin atentatul la valoarea înalt umană. Să renunți la forța de impact născută din referința culturală, umană, locală, la expresia specificității în sens estetic, filosofic, înseamnă să accepți receptarea creației fără niciun efort cognitiv, intelectual, oferit de acele referințe cunoscute, ce adaugă straturi suplimentare de valențe, augmentând efectul. Furnizori de hrană gata digerată, la asta se poate ajunge punând botnițe ideologice elitelor intelectuale și spirituale adevărate.

Cei ce aplică prea ușor etichete, punând la zidul rușinii delictele iubirii de patrie și limbă, cei ce vor să reducă la o simplă metaforă maternitatea țării din care ne-am ivit, se înscriu în siajul contemporan al atitudinilor față de creatori și creație, dovadă că, la nivel politic, forța și pericolul implicit al culturii sunt percepute unanim. Cultura, în forma ei cea mai rafinată, ca rezultat al unui impuls interior, așadar necontrolabil prin legi, nu pare a fi pe placul celor ce propovăduiesc uniformizarea. O acțiune împotriva mimetismului diluant, un act de creație autentic sunt astfel, forme de rezistență, menite să se opună atacului asupra identității creatoare și trăsăturilor identitare, să tulbure endemica ordine ideologică a turmelor supuse. Zici NU și nu te mulțumești cu rația zilnică de libertate, de îngăduință, de limitări în numele unui bine comun ale cărui contururi se pierd treptat. Nu renunți la exercițiul gândirii critice, la raționamente logice, la iubiri curate, la moralitate, de dragul unor favoruri sociale, nu te lași ademenit de avantaje izvorâte din surse infestate ideologic. „Beneficium accipere, libertatem est vendere” (Dacă accepți un favor îți vinzi libertatea). Reziști tentației comodității sau te aliniezi, aceasta e decizia pe care ți-o asumi, cu care va trebui să trăiești și să te privești în oglinda conștiinței. Sau refuzi trădarea de țară, de popor, de părinți, de trecut, de viitor și duci un război trist, în nevăzutele tranșee din care individualitățile creatoare, capabile să iasă din rând, își asumă simptomaticul delict de iubire.

(Fragment din eseu „Delictul de iubire”,
în revista „Caiete Silvane”, nr. 199/august 2021, p. 2)

Fragmente critice

Carmen Ardelean

„Piruetă pe poantele singurătății”

„După (mai bine de) douăzeci de ani” de la debutul în revista „Familia”, poeta care e, de anul trecut, membră a Cenaclului „Silvania” își asumă condiția de creator, trecând în tabăra celor care privesc lumea „cu o mie de ochi” și o restituie transfigurată de propria sensibilitate. *Mecanica sufletelor* înseamnă

peste șaizeci de poeme, organizate în șase grupaje lirice. Dincolo de cifre și aspecte formale, volumul e o monografie a spaimelor existențiale trăite acut de un eu răspândit în toate cotloanele lumii, un eu care preia, asemenea unui receptacol, neliniștile profunde ale umanității. Greu de încadrat într-un curent literar consacrat, poezia lui Alice Valeria Micu pare să se apropie de noua direcție literară denumită „metamodernism”. Sensibilitatea ce pendulează între modernism și postmodernism, dorul de adevăruri universale, gravitate și ironie, melancolie și speranță sunt câteva dintre constantele metamodernismului („inaugurat” în 2010), ce se regăsesc în volumul *Mecanica sufletelor*. „(...) de iarbă/ căci asta e acum bunica, fiica mea,/ o căpiță din fânul cel struhod,/ în care viețuiesc licuricii”. Bine decantate și incantatorii, poemele din primul volum al poetei sunt dovada clară a faptului că poeta s-a decis, după o lungă și cu folos zăbavă, să descoase, metodic, toate buzunarele ființei sale.

Imelda Chința

Eros și Logos într-un amplu tratat de singurătate

După debutul editorial în 2011, cu volumul de poeme *Mecanica sufletelor*, Alice Valeria Micu ne surprinde cu un nou op, *Domino*, carte apărută la editurile *Eikon*, Cluj-Napoca și *Caiete Silvane*, Zalău, 2012. Ceea ce se remarcă tocmai din titlu, este rigoarea cu care autoarea își construiește discursul poetic, dovedindu-se a fi un autentic orfevier al logosului, atentă la cele mai mici detalii, exigentă în creionarea universului poetic. Volumul este constituit din două grupaje care cuprind 28 de poeme fiecare, adică 28 de piese domino care descind unele din altele. Tehnica volumului este aceea a contrapunctului, autoarea construindu-și propria uvertură, dominată de claviaturi distincte, reunite într-un holos imaginar. Unitatea este aparentă, extrem de subtil autoarea își construiește cartea din două segmente care se intersectează: primul segment vizează poemele ample, iar cea de-a doua grupare reunește poemele intitulate *uni-versuri* (19 la număr) care constituie ele însele un întreg, traducând stări, tensiuni galvanice. Ne surprind deopotrivă ipostazele lirice care compun volumul, vocile care se disting, de la cea autoreferențială, existențialistă, la cea postmodernă. (...) Așadar, complexitatea volumului rezidă și în lirismul articulat ce jalonează între sisteme filosofice distincte: de la pitagoreica muzică a sferelor, la imaginea kantiană a destructurării, traversând și prin logosul hegelian. Poemul lui Alice Valeria Micu trebuie parcurs pe de-a-ntregul pentru a avea o imagine unitară; fiecare poem devine o piesă de domino, iar renunțarea la una dintre ele dezarticulează întregul.

Viorel Mureșan

„Colecția de călimări”: *Poezia ca o confesiune*

E un iscusit gest de regizor faptul de a pune o poezie foarte personală sub sigiliul impersonalității actului creator. E ca un plâns pe furie, din care – după ce ți-ai șters lacrimile – te întorci spre lume cu fața împodobită de zâmbet. Așa face Alice Valeria Micu în cea de-a treia carte de poeme, *Lumina din sângele meu*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014. De pe pagina de gardă, poeta ne avertizează cu următoarea frază: „poemele acestea nu le-am scris eu/ nu le-am simțit/ nu le-am visat/ erau acolo și eu am decupat/ câteva secvențe temporale/ poeme în hologramă”. Dar titlul cărții? El o trădează că volumul e scris, având mereu în față o propozițiune irecuzabilă: numai muritorii au sânge. De aici derivă toate conotațiile și angrenajul tematic al volumului. De altfel, subiectivitatea accentuată a acestei poezii, lirismul în ultimă instanță, e afirmată și de titlul primei secțiuni: *Confesiunile unei cititoare*. Nouă la număr, „confesiunile” alternează cu alte poeme, unde autoarea adună un imaginar poetic prodigios, aproape de peste tot, din toate experiențele vieții. Scriind despre o „confesiune” a lui Alice Valeria Micu, voi ocoli conotațiile religioase ale lexemului din titlu. Voi observa, în schimb, că ea este un poet căruia nu-i va lipsi nicicând focul interior. Iar limbajul reprezintă mijlocul de conectare cu lumea. (...)

Abia după ce ai parcurs volumul de poeme în întregime, ți se revelează întreaga semantică a titlului. „Sângele” cărții e un fluid vital, care curge din părinți în copii, având pe tot lungul său drum reflexiile dureroase ale sacrificiului. Sunt puțini poeții, autentici, reali, pe care vârtejurile limbii îi pot duce în adâncimi necontrolabile, fără fund. Alice Valeria Micu e unul dintre ei.

Adrian Țion

Poezia intensivă a sufletului

Dezinvoltura cu care își scrie poezia Alice Valeria Micu dezvăluie de la bun început iradianta expansiune a imaginației spre nisipurile mișcătoare ale fetișizării limbajului. Încrederea în cuvântul salvator, miraculos sau „cuvântul fantomă” (cum ar spune poeta însăși), nu exclude exhibarea unor oscilații temperamentale reglate de vobletele sensibilității feminine. Legământul cu logosul se traduce adesea în cazul ei cu accesul la conceptualizarea experiențelor senzoriale. În ciuda acestei premise, autoarea volumului *Lumina din sângele meu* are sau insinuează încă sfielnice inhibiții. Ea ezită să se considere poetă (în sens prezumțios) și de aceea se ipostaziază ca simplă cititoare care dă o raită prin lumea adulată a poezilor și a poeziei, contaminându-se corespunzător,

trăind literatura ca pe o aventură miraculoasă și lăsând urme, la rândul ei, sub forma unor mărturisiri subiective, puternic personalizate, de cititoare empatică, în egală măsură reflexivă și incomodă. (...)

Discursul poetic, înveșmântat în falduri imagistice prelungite în baroc și constructivism structural, se întemeiază pe triumphiul funcțional desemnat ca legătură semantică sacră între sânge – lumină – cuvânt, trinitate simbolică statornică doctrinar în crezul ei poetic și exploatată iscusit, cu măsură, neotentativ, dar constant, vizând unitatea de conținut a textului. Implementarea elementului sangvinic în discurs incumbă o analiză severă asupra oscilațiilor temperamentale, deslușite în „labirintul sângelui meu”, devoalat în versuri de o caligrafie subtilă.

Ștefan Bolea

Structuri de rezistență

A patra carte a poetei și jurnalistei Alice Valeria Micu, volumul conceptual *Pereți* (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca și Editura Caiete Silvane, Zalău, 2019), amintește de departe de opera rock *The Wall* a trupei Pink Floyd. Față de sursa amintită, volumul poetei clujene este mult mai interiorizat, oscilând între un patetism bine temperat și momente de ironie (de comparat pentru acest contrast primul și ultimul poem din carte). Mecanismul scriitoarei este următorul: alege un termen oarecum neutru, oarecum tern (în acest sens, zidul formației britanice e mult mai încărcat afectiv) și-l transformă într-un imens concept ontic (de dimensiunile mănăstirii Argeșului), am putea spune chiar metafizic, prin care „citește” întreaga realitate. Precum ființa la Heidegger, există riscul ca pereții, ridicați la înălțimi ontologice, să devină avizi de sens, să ascundă o vacuitate funciară. (...)

Pornind de la pretinsa banalitate a termenului perete, care este ridicat la verticalitatea unui principiu metafizic, Alice Valeria Micu a „zidit” o carte despre solitudine și spiritualitate, despre „noaptea întunecată a sufletului”, în care personajul liric nu este înecat de tenebre, ci este forțat să fundamenteze o relație Eu-Tu cu divinitatea.

Marcel Lucaciu

Lumea în care trăim are pereții ei obscuri, reci și alunecoși, refractari la poezie și – mai ales! – indiferenți la eternul prizonierat al poetului. Înconjurată de ziduri înalte, poezia își pierde originara-i prospețime și devine un cântec șoptit al singurătății sau, altfel spus, o litanie a unui suflet dezabuzat.

Aceasta ar fi chintesența neobișnuitului volum de versuri, intitulat, cu parcimonie, *Pereți* (Editura Caiete Silvane, Zalău & Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019) și semnat de Alice Valeria Micu. (...)

Cert este că Alice Valeria Micu scrie, premeditat, o poezie a asperităților îndelung exersate, fiindcă rareori sensibilitatea ei (artistică) se lasă răsfrântă în oglindă. Este, probabil, acea teamă de a nu deveni vulnerabilă, căci înăuntrul pereților ei se ascunde, totuși, o delicatețe sufletească involburată. Oricum, se remarcă, de-a lungul monologului său (ce amintește, întrucâtva, de Iona lui Sorescu), o știință a versului, o anumită măiestrie a construcției poetice și, nu în ultimul rând, o șlefuire atentă, de bijutier, a unitarelor fragmente lirice. (...)

Reconstituind, cu o solemnitate aparte, tainice reverberații ale trecutului, noua apariție editorială are o factură expresionistă și o alură ușor postmodernistă, fiind totodată dovada unei voci poetice autentice și pătrunzătoare, demnă de girul oricărui critic literar.

Vasile Dan

Poezia centripetă

Alice Valeria Micu ne propune în noua sa carte poeme centrate exclusiv pe un laitmotiv: perete/pereti. E o idee, o metaforă plurivalentă aici descoperite de autoare pe care le ilustrează insistent liric din perspective diferite: semantice, afectiv-emoționale, ideatice, existențiale, nu o dată surprinzătoare. De aceea cartea ei, extrem de unitară tematic, etanșă chiar, pare un exercițiu liric autoimpus pe o temă dată. Autoarea intră în el ingenios, cu o disponibilitate lirică mereu intactă, inepuizabilă. Riscul e, firește, acolo, redundanța. Un perete e o limită semantic vorbind, o cenzură, un capăt de drum, o (auto)claustrare. În contrast, în schimb, e lumea, ea nu are niciun perete. Dumnezeu în sine nu are pereți, și nici nu ni-l imaginăm între ei. Dar omul, da, el are pereții lui, aceasta e ingenioasa idee a poetei Alice Valeria Micu. Zidul, peretele, limita lui e, întâi, biologică, pusă sub condiția temporarului. Perețele e creier, carne, sînge, oase care va să zică. Dar pereții sunt și mai vizibili în trăiri și emoții, în iubire, în sentimente, cu un cuvînt. Mai mult, lumea omului e în tot ce atinge, face și vede el, e închisă etanș între pereți. (...)

Între atîtea autoare versatile stilistic și ambigue, incerte în substanță lirică, Alice Valeria Micu e o excepție salutară.

Marta Petreu

O puzderie de fragmente misterioase, fără titlu, compun precum pietricelele dintr-un mozaic, un unic poem de mare dimensiune. Iar *pereții* devin aici sinonimul tuturor evenimentelor, mari și mici, din viața unui om, de la naștere la moarte; la fel, *pereții* reprezintă sinonimul pentru singurătate, necomunicare, vulnerabilitate, precum și pentru dorința topirii în celălalt. În aceste condiții, citirea volumului de poezie al doamnei Alice Valeria Micu devine o călătorie printr-un labirint enigmatic, în care un „eu” vulnerabil își narează peripețiile într-o litanie criptică, când ironică, când îndurerată, ce atinge nu o singură dată intensitatea rugăciunii.

Adrian Popescu

Alice Valeria Micu a publicat trei volume de versuri, precum și în multe reviste literare („România literară”, „Apostrof”, „Steaua”), dar abia prin acest volum avem o imagine unitară a sa. *Pereți*, titlu straniu, construiește pe un fond expresionist, o lume, stilistic, postmodernă a asocierilor insolite, paradoxale. „Pereții” – motiv coagulant, omniprezent, îi permite autoarei să-și evoce maternitatea, iubirea, „singurătatea în doi” etc. Vechi ca sentiment și nou ca expresie fuzionează credibil în această culegere originală, atestând o voce lirică exersată.

Augustin Mocanu

Mocanu, Augustin – profesor. N. 12 septembrie 1932, Boju, județul Cluj.

Viața și activitatea: absolvent al Facultății de Filologie din cadrul Universității *Victor Babeș* din Cluj (1957), cu titlul de *diplomat universitar*. Din 1957 până în 1997 a fost profesor la Grupul Școlar *Gheorghe Pop de Băsești* din Cehu Silvaniei. De-a lungul timpului a îndeplinit diferite funcții de conducere: director adjunct, director, inspector-șef al secțiunii raionale de învățământ Cehu Silvaniei. A fost ales deputat raional și orașenesc și vicepreședinte nesalariat cu probleme de cultură, învățământ și sănătate. *Premii:* pentru activitatea depusă, i s-a acordat în 1971 titlul de *Profesor evidențiat*, iar în anul 2007 i se conferă *Diploma de excelență* pentru întreaga activitate; *Diplomă de Onoare Oameni de seamă ai Sălajului* (Zalău, Biblioteca Județeană Sălaj, 2012), *Diplomă de Onoare* pentru întreaga activitate de conservare și promovare a culturii tradiționale în paginile scrierilor sale (Zalău, Direcția Județeană pentru Cultură Sălaj, 2016). A obținut locul I la Festivalul *Cântarea României*, la secțiunea reportaj literar (1981, 1984). În 1984 a obținut locul III la Concursul de proză scurtă *Tudor Argezi* de la Tg. Jiu. A cules folclor din zona Codru-Valea Sălajului, material pe care l-a valorificat în eseuri și culegeri de folclor. *Colaborări:* **Caiete Silvane, Silvania, Ascutialomița, Memoria Ethnologică** (Baia Mare), **Helis** (Slobozia), **Răstimp** (Drobeta-Turnu Severin), **Normaliștii clujeni**. A organizat cenaclul elevilor de la Liceul de Cultură Generală din Cehu Silvaniei și a fondat revista **Lyceum**, revista elevilor de la același liceu. Este *membreu* al Asociației Culturale *Ialomița* și al Asociației Științelor Etnologice din România.

Opera: **Folclor din Țara Silvaniei** (Zalău, Ed. Caiete Silvane, 2004), **Floare de rai. Antologie de poezie populară de dragoste** (Zalău, Ed. Silvania, 2004), **Boju – 790 de ani. Eșeu geografic, social-istoric, și etnofolcloric** (București – Slobozia, Ed. Tempus Dacoromania Comterra, 2005), **Colinda Fata de maior** (Zalău, Ed. Caiete Silvane, 2006, ediția a 2-a revăzută și adăugită, Slobozia, 2007), **Folclor poetic – Antologie din aria Codru-Valea Sălajului** (Zalău, Ed. Caiete Silvane, 2007), **Nadiș – 620 de ani. File dintr-o monografie** (Baia Mare, 2007), **Colinda Fata de maior** (Slobozia, Ed. Tempus Dacoromania Comterra, 2007), **Colinde mioritice din zonele Codrului și Sălajului. Corpus de texte poetice** (Baia Mare, Ed. Ethnologica, 2008), **Cultură Populară Tradițională. Articole și studii** (Zalău, Ed. Caiete Silvane, vol. 1, 2009, vol. 2, 2013), **Nume de persoane în județul Ialomița** (Slobozia, Ed. Helis, 2009), **Negru Roșu Ne-**

gru (Slobozia, 2010), **Mult mă-ntreabă inima. Antologie a cântecelor de dragoste și dor din aria Sălaj-Codru** (Zalău, Ed. Caiete Silvane, 2010), **Boju – 800 de ani. Eșeu geografic, social-istoric și etnofolcloric** (Cluj-Napoca, Ed. Tradiții Clujene, 2011), **Colinde românești. Texte poetice din zonele Sălajului și Codrului** (Zalău, Ed. Caiete Silvane, 2011), **Între sat și oraș. Frânturi de memorie cu valoare antropologică** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2013), **Folclor literar din vechiul județ Sălaj** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2013), **Negru alb negru – proze mărunte** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2014), **Amalgam în prag de seară. Caiet de însemnări** (Slobozia, 2014), **Între sat și oraș: vreme de război, vreme de pace** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2014, ed. a 3-a revăzută, 2019), **Glosar regional din Ardeal** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2015), **O lume într-o vreme** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2015), **Amalgam în pragul nopții** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2016), **Negru alb negru – proze scurte**, ediția a 2-a revăzută și extinsă (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2016), **Amalgam – frânturi alese** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2016), **Cântece de colindat. Texte poetice din zona Codrului și Sălajului** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2017), **În curgerea vremii** (proză scurtă, Star-Tipp, Slobozia, 2017), **Strângere de mână** (Slobozia, Ed. Star-Tipp, 2017; ed. a 2-a, revăzută și extinsă, 2020), **Colindul, colindele și urările de Crăciun** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2017), **Amalgam în miezul nopții: însemnări de ultimă oră** (Slobozia, Ed. Star Tipp, vol. I, 2018; vol. 2, 2019; **Însemnări calendaristice, vol. 3 – 2 ian. 2019 – 1 aug. 2021**, 2021), **Scrisori: scrisorele și alte scrieri ca ele** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2018), **Cântece ale tinereții. Din lirica populară românească** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2018), **Calea școlii** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2019), **Copilărie în vreme de război – însemnări memorialistice** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2020), **Cultură populară tradițională din Boju, jud. Cluj** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2021), **Din alte vremuri. Frânturi de proză memorialistică** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2021). *Volume colective: Ceas pe ceas se alungă – Folclor poetic* (Baia Mare, Casa Creației Populare, 1970), **Du-te dor și vino dor. Folclor literar din Sălaj** (Zalău, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, 1972). *Volume în colaborare: Pe cel deal cu dorurile – folclor poetic din județele Maramureș și Sălaj* (Zalău, Ed. Caiete Silvane, 2001), **Epică populară în versuri. Balade și colinde-balade din zona Codrului și Sălajului** (Baia Mare, Ed. Ethnologica, 2007), **La fântâna lină. Colinde străvechi din Câmpia soarelui** (Slobozia, 2009), **Folclor literar din zona Codrului. Texte poetice extrase din Memoria Ethnologica, anii 2001-2011** (Baia Mare, Ed. Ethnologica, 2011); *coautor: Bulgari – o istorie sentimentală* (Zalău, 2017). *Ediții îngrijite: Mico-May alias M. Blumefeld, Cronici rimate și alte creații în versuri și proză* (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2017), **Traian Sârca, Reflecții de-a lungul vieții** (Slobozia, Ed. Star Tipp, 2022).

(Din Baza de date a Bibliotecii Județene „I.S. Bădescu” Sălaj)

Frânturi de proză

Aduceri-aminte

1. Nu știu de câtă vreme eram atunci. Știu însă că era o zi liniștită, poate, de toamnă târzie, căci ne aflam în casă. Mama sta pe un scăuneș, cu spatele câtă lada de haine. Mai era cineva, dar nu-mi pot aminti cine; era o muiere cu care mama vorbea, adecă stau în povești, cum se spune pe la noi. Acea ședea pe scaunul cel lung cu spate, chiar la mijloc și deasupra capului îi spânzura o icoană de Nicula, cu niște chipuri holbate de sfinți zugrăviți în trei culori: alb, roșu și negru. Eu eram pe genunchii mamei, unde mă foiam și mârâiam întruna. Mama, crezând că mi-i somn, și-a depărtat puțin genunchii și eu am alunecat în poală, continuând să scâncesc. Și-a desfăcut cămeșa la piept și mi-a dat să sug. Mai mult mă jucam decât sugeam; mă prindeam c-o mână de sân și-o zgârâiam. Ea mă scutura, mă legăna mișcându-și lin genunchii. Într-o clipă de nebăgare de samă, am alunecat jos și am început să plâng. M-a ridicat iară pe genunchi; eu m-am ostoit și m-am prins puternic de gura cămeșii, voind să mă ridic în picioare. N-am reușit. Ea mi-a așezat brațul stâng subt cap și a început să-mi cânte de somn: *Abua, bua, bua, / Că mama te-a legâna!* După câteva clipe m-a pus în leagăn, m-a învălit, m-a legat să nu cad, m-a legănat și m-a trimis în lumea somnului celui mai blând și mai bun.

2. Azi mama nu s-a ridicat din pat. Stă acolo acoperită c-un țol subțire. Se mișcă des, își strânge umerele, dă din picioare, de gândești că-i vine să se cânte. Pe patul meu, tata se joacă cu mine. Mă ia pe palmile lui, mă scutură puțin ca să vadă cum știu să râd, mă întinde pe o perină mare cu vârste de arnici roșu, negru și mieru; mă învălește și-mi spune să dorm cu cetera lângă mine. N-am băgat de samă când în casă a intrat o muiere bătrână, da' zdravână. E lângă cuptor. Încălzește apă în oala aia mare de fiert haine...

Am adormit cu cetera, strângând-o în brațe ca pe-o păpușă. M-a trezit soru-mea, Măriuța, care tocmai venise pe lume. Moașa Michița o pusese pe o răză albă de pe masă și-i tăia buricu' cel tare lung, cu foarfecele. Fătuța se cânta tare, de se făcuse vânăta la obraz. M-am dus s-o văd și eu. Era mică de tot. Ținea ochii închiși pe jumătate, de-aia cred că nu mă vedea cum trebuie; avea numa' o floacă de păr rar, ud și lipit de cap; mâsurile și picioarele subțirele și le mișca iute după cum și striga din gură...

Amu eram doi: eu, feciorul, mai mare, și Măriuța, fata cea micuță de care a trebui să am mereu grijă: s-o țai în brațe câte-un pic; când a umbla, s-o ieu de mână și s-o preambulă ca să vadă și ea ce-i p-afară: ce-i cu găinile, cu rațele; la găște n-o duc că sâsâie găscanu' câtă iè și-o sparie; în grădină n-o duc până ce mai crește; atunci îi arăt ce-mi place mie mai mult să-i placă și ei – cireșul ala

mare de lângă părau, cu cireșe negre și dulci, prunul cudulcuț de lângă gard, corcodușul ala cu poame albe și moi nu i-l arăt, că de le mănci p-alea pe inima goală te cufurești, de nu știi unde să fugi; da' i-arăt păru' ce face pere cu miezu' roșu' și pe cel ce le face cu miezu' galbân și nucu' ala mare-mare cu crac în care amu nici eu nu mă poci sui până sus, că-i gros și nu mă poci prinde să mă aburc până în crac, că apoi mă sui iute ca iepurele până-n vârș, ce crede ea?...

Stăpânul își judecă șerbii

Când domnul pământesc începu să le numere păcatele săvârșite, muierile scăpară câteva sughițuri de plâns și-și duseră mâinile la gură, bătrânii se cumpăniră de pe o opincă pe alta și-și schimbară botele în palmi, iar copiii scânciră stins. Mânios, stăpânul vorbea cu șuierat de șerpe și făcea spume la gură. Cuvintele grele se loveau de brazi și de inimile oamenilor, apoi cădeau sunând ca pietrele pe pământul înghețat, însă „ascultătorii” nu le băgau în seamă, numai slujitorii domnești le sorbeau ca și când ar fi fost bune de hrană și însuși vorbitorul se gâdălea la suflet auzindu-le și se umfla tot mai tare în pene. O vorbă de ocară slobozită cu mânie chema altele și altele, încât grindina lor se întetea mereu și cădea tot mai mare și mai deasă. După ce osteni de vorbit, stăpânul făcu doi pași înainte, își holbă turbat ochii și zise:

- Spune tu, Ioan Prodan a' Viliu, de ce te-ai sculat și-ai tras și alți mișei după tine? Onu dădu puțin umerii înapoi, ridică, oarecum într-o parte, capul și glăsui stins, dar cu adâncă limpezime:

- 'Poi... am socotit că cu vinirea lui Mihai-Vodă ș-or găsi și năcazurile noastre capăt, că mult am răbdat și-am strigat, da' nime nu ne-o auzât, nici ne-o văzut.

Puczy K. Iozsef nu-l mai putu suferi pe iobag. Se întoarse iute și făcu semn haidăilor. Aceia se repeziră la Onu, îl loviră cu picioarele în coaste și-n foale și-l trântiră cu capul de îngrăditura fântânii. Stăpânul răcni la ei că nu aceasta i-a fost porunca, ci alta pe care ei n-au înțeles-o. Cu mare grabă, țărânul fu dezlegat, ridicat deasupra fântânii și slobozit în întunerecul pământului. Omul n-a strigat și nu s-a văietat. A căzut ca un sac plin cu lut, s-a lovit surd de pietre, apoi nu s-a mai auzit nimic.

Oamenii dintre funii s-au smâncit înapoi ca loviți în piept, brazii s-au clătinat ușor și fărină de bură a plouat peste fețele plânse și mâinile înghețate ale năcăjiților de sub brazi. Părintele Gâru, care stătuse nemișcat ca o stană de piatră, grăi cu glas sugrumat:

- Doamne, iartă-l și iartă-ne și pe noi nemernicii! Domnul pământesc îl fripse c-o uitătură tăioasă. Popa își înghiți vorbele noduri-noduri. După un răstimp prinse iar glas și zise:

- Că lumina din întunec se face și dreptatea după nedreptate vine.

Cuvintele popii, rare și îndesate, au aprins din nou mânia stăpânului. Sări la popă și-l plesni peste obraz, și-l flocăi, și-l îmbrânci, dându-l pe mâna haidărilor, care-l legară de mânuri și de picioare și-l trântiră lângă fântână alături de țărani. Toți fură bătuti iară până ce haidăii se umplură de sudori și abia după aceea fură târâți înapoi în beci...

După ce funiile fură dezlegate, muierile și copiii au fugit ca alungați, iar bătrânii s-au depărtat cătinel, lovindu-și opincile de bruji înghețați...

Fiacărul stăpânului cobora prin sat, pe când călăreții mergeau împrăștiați printre bordeiele pustii. În spate, pe culme, curtea cu brazii, cu marile poieți și cu jirezile de fân rămânea sus ca spânzurată de cer. Soarele roșu ca un bostan răscopt se uita înapoi și acoperea cu jar culmea și curtea. Noaptea s-a lăsat dintr-odată grea și întunecoasă. Cerul se făcu negru ca un fund de ceun fără margini. Ici-colo stelele sclipeau ca niște ochi mirați de copii...

Pe la cântatul cocoșilor, o lumină puternică năvăli în bordeie, săgetând fereștile mici cât palma. Ploua colb de cenușă. La curte, limbi de foc cât brazii și mai mari lingeau poalele cerului. Un fum alb ca laptele se încolăcea urcând către cer, dar iute cădea și se prelingea printre bordeie, curgând ca o apă ușoară spre Râpa lui Ariton. Treziți dintr-odată, sătenii se mirau de bobotaie.

- Arde curtea! făcu Măriuca lui Todor într-un târziu.

- Las-o să ardă!

- Da' ce, n-o las?

- Cine ști cum s-o fi aprins!?

- Zice Raveca lui Pavăl că de la stele. Asară târzior s-o sculat să deie țâță la prunc ș-o ieșit o țărucă pân-afară ș-atunci o văzut. Către Zălau o fulgerat din senin apoi chiar din fundu' cerului s-o slobozât o stea cu coadă lungă ca un măturoi ș-o căzut drept la curte între brazii, la fântână.

- Mare blăstăm!

- Blăstămată fântână!

- Ba, aiesta-i blăstămu' mortului!

Cătană la împăratul

Văzând că sunt singur acasă, mă așez pe un scăuneș lângă pat; mă uit prin casă de gândești că acuma sunt prima dată aici, că totul îmi pare tare frumos. În colț pe perețele de după masă e „Bunicul”, adică un tablou vechi cu ramă lată de brad, aurită, care arată cum era soldatul Moka Agoston din

armata împăratului austro-ungar, prin 1910. Mă apropii de masă, pun coatele pe ea și-mi reazem fața în palme să pot vedea mai bine. În mijlocul tabloului, stă ca în poziție de drepti un bărbat subțire, bine legat și vânjos, având înfățișarea pe care o are tata acum, la treizeci de ani, în zilele de duminică după ce se pune la rând și e gata să meargă la biserică: are părul castaniu, tăiat scurt, fruntea largă și netedă, doi ochi căprui licărind sub sprâncenele negre și stufoase, nasul drept și fără nicio sminteală care ar putea naște zâmbete; sub nări, o musteață măricică de culoarea frunzelor ruginii ale toamnei, gura potrivită, obrajii lui rumeni și puțin alungiți se rotunjesc într-o bărbie cu gropiță abia perceptibilă; mâna stângă i-i lăsată în jos, iar dreapta și-o ține pe o măsuță în mijlocul căreia se vede clar o sticlă cu șampanie sau cu bere; nu știu sigur, că niciodată n-am avut în mână un astfel de obiect. În unghiurile de sus ale tabloului, înclinate către interior, atarnă drapelul reprezentând țările aflate sub stăpânirea Casei de Habsburg și la mijloc e o serie de chipuri de împărați cărunți și bărboși, având piepturile încărcate cu decorații ce strălucesc în toate culorile. Un steag e negru ca iadul și acela nu-mi place. Fundalul tabloului arată imaginea întinsă a unei așezări orășenești: vegetație sugerând existența unei păduri sau a unui mare parc ale cărui margini loveau în orizont și, într-un plan mai apropiat, se observă un turn țuguiat, ca de biserică, dar fără cruce creștinească cum știam eu că se cuvine. În cele două colțuri din partea de jos a tabloului, în stânga stăteau țănoși cu armele în mâinile trei jândari ungurești de-ăia făloși cu pene verzi de cocoși la pălării și, în dreapta, trei polițai austrieci la fel de bătoși. Privindu-i, mi s-a părut că șmecherii aceia se tem ca nu care cumva valahul, care se uita spre dreapta, s-o ia la fugă și, sărind repede peste cele două tunuri de pază, să intre în desișul pădurii și să nu mai dea nimeni niciodată de urma lui.

Sărăcia

Era odată aici, la noi în sat, un om tare sărac. El lucra mult, când la unu', când la altu', da' de sărăcie numa' nu putu să schepe. Să vede că nu de-a nimica să zăce că „la omu' sărac nici boii nu-i trag”. Ș-o zdrobit el oasăle mulți ani și tăt n-o putut face nimic. Într-o sară, stând sângur în casă, o prins gându' că, de s-ar muta din sat la hodăi, ar putu scăpa de sărăcia care-l înădușă ca și cum l-ar strânge oarecine de grumaz. Dohănind năcăjât și scoptind între optinci, să gându' că oareunde, în Hotaru' Turzii, ș-a găsi și el loc să-ș facă rânduială bună cu tăt ce trebe pângă casa omului. Și atunci ș-a afla pă cineva de s-a însura cum face tăt omu'.

În ceea zî, omu' o început să-ș strângă ce amar avu și să le încarce într-o corcie ca să le ducă departe, dincolo de Lobodaș, unde vră să se facă hodăieș.

Avè o bivoliță flocoasă și un pui perit, de-i putei număra oasăle pân piele. Când dă să le scoată din poiată ca să le prindă în jug și să se ducă în treaba lui, aude răntăzala mare în podu' căsii. Oarecine era acolo și-i învârtè hodoroagele strânsă încă de când o fost copil mic.

- Da' care-i acolo?

- Io-s.

- Care io?

- Io, Sărăcia!

- Da', mă rog frumos, ce faci tu acolo?

- Fac ce faci și tu.

- Cum adică faci ce fac și io?

- Îm' strâng averea ca să viu și io cu tine, că mi-a fi tare urât sângură aici.

Și bietu' om nu s-o mai făcut hodăieș.

Măriuța și dracul din tău

În sara aia, Măriuța numa' nu poate să adoarmă. Își rupe mintea să găsească oarece cu care să scape de drac și să secere holda în pace. Când cocoșul a cântat a doua oară, s-a sculat, a dat demâncare la porc, a legat cănele, a deschis cloștele, le-a pus muieturi de tărățe și s-a gătat de mers din nou la secerat. Dintr-un budii a luat niște miere cam vârtoasă c-o lopățică de lemn și s-a uns peste tot, apoi a crepat pilota, s-a băgat în ea, s-a învârtit și s-a tăvălit ca un mânz buiac pe iarbă. Când a ieșit de acolo era o arătare de toată minunea. Nimic nu i se vedea numa' ochii, gura și alte gauri pe care le are muiera. Pe capul năclăit cu miere, pe barbă și pe buric și-a lipit foștomoage de pene pestrițe. Și-a luat altă seceră și s-a dus la lucru până nu s-au trezit sătenii s-o vadă. Cum trecea pe drum și pe cărări, se spărieu câinii și urlau a pustiu ca după strigoi sau pricolici.

Când s-a stins luceafărul de ziuă, ea a început lucrul. Și dă-i și dă-i, Măriuță! Ieșeau mănunchii mari și frumoși unul după altul. Nu după multă vreme, iese și dracul din tău, cu lâna-broaștii încâlcită pe cap și pe obraz, cu frunze de rogoz și de papură între coarne. Îi tremura coada cea încârligată și-i picura din ea cirifleacă neagră ca smoala. S-a scuturat ca luat de friguri să-i pice apa din păr, să-i sară lipitorile negre, umflate de sânge și să se descațe de ierburi, apoi s-a tăvălit și s-a dat de-a capra popii prin iarbă să se facă frumos și, c-o topoarișcă subsuoară, s-a îndreptat către holdă. De departe vede o namilă groasă, flocoasă și pestriță. Ca să ajungă mai repede și să vadă ce minune-i aia, face dracul de nouă ori câte nouă învârtituri la care li se zice roata țiganului și numa' iată că-i la capătul locului. De acolo vede el și se miră și se sparie, că namila din holdă nu are păr, da' are pene de multe feluri de gândești c-a jupit

de pene toate găinile din lume și și le-o împlântat în piele. Se lasă dracul jos și se trage încet, încet până la răzor unde stă un pic să răsuflă, să vadă mai bine ciudățenia și să gândească ce și cum să facă. De mai multe ori își clănțâne dinții lui cei ca de cal, se bate cu copita dinainte între coarne și-n ceafă ca să-i vie judecata cea potrivită, da' nu vinea nimic, gândeai că i-a secat capul. Niște furnici proaste și fără obraz s-au suit pe el, i s-au încălțit prin păr și amu-l pițigau și-l mâncau mai tare pângă buric, pântre picioare, prin găuaza c..., pe la nas și prin urechi. Se tăvăleşte dracul prin holdă să scape de ele, da' mai rău își face, că în părul lui dopuros s-au prins și s-au bătucit țape de grâu. Arăta dracul mai rău ca el, ca mă-sa și ca tată-său pă care l-a țapat Dumnezeu din Rai și-a rămas spânzurat de-o toartă a ceriului, unde a stat în vânt și-n răcoare tri mii de ani. Rău s-a ciudălit dracul în holdă și-odată a sărit drept în sus ca de pe jar. A făcut câteva tropăituri și a zvârlit toporișca cu gând s-o lovească pe muierea care se făcuse a nu-l vedea și secera în treaba ei fără nicio grijă. Atunci, ea s-a trântit iute la pământ cu cracii în sus ca să i se vadă bine rușinea ei cea roșie. Stă dracul o vreme și vede că vietatea aia cu pene nu se mișcă deloc și nici nu se ridică. Se apropie cam cu teamă să vadă ce-i, se miră, se învârte pângă ea, vrea să-i ia secera, da' n-o găsește. Crede c-a ajuns sub namilă, însă n-are curaj să puie mâna pe ea și s-o răstoarne. O cercetează cu de-amănuntul și numa' nu se poate nădăi că cine ori ce poate fi. Vede rușinea muierei, se apleacă, ar vrea s-o pipăie, dar se teme și se trage îndărăpt. Se miră ce tăietură mare i-a făcut cu toporișca lui. Se uimește dracul de ceea ce vede și se gândește că namila aia cu pene ar putea să aibă pe aici pe aproape pe cineva care din clipă în clipă să sară la el și atunci ce se face că e singur? Îi moare curajul cu care a ieșit din tău, își lasă urechile dăbălăzate în jos, își trage coada de-i iese înainte pântre genunchi ca un capăt de curea neagră. Îl apucă tremuratul și fuge, fuge dracul să n-o pățească, iar Măriuța își face lucrul ei fără nicio grijă. Bine că l-a păcălit pe dracul!

Gest din veac

Cine știe!? Poate că cel mai greu e să te cufunzi cu mintea în copilăria omenirii și să încerci a găsi acolo câte ceva despre începuturi. Și totuși, cât ne ademeneste pe mulți acest gând! Nu că am râvni la imposibila întoarcere în acele vremi, ci din dorința de a scormoni și a cunoaște. Se pare că dacă am ști precis – ceea ce nu e cu puțință decât în general – cum a trăit și a muncit omul străvechi, am avea mai limpede în față adevărul zilelor de azi și am scruta mai clar și mai adânc viitorul pe care dorim să-l cunoaștem și să-l trăim.

Să ieși în soarele cald care-ți mângâie trupul și te fortifică, să scormonești pământul cu mâna, cu cazmaua sau cu plugul, să-i simți răcoarea și umidita-

tea în palme și sub tălpi, să cântărești sămânța în căușul palmei, s-o privești mirat cu gândul la puterea ei miraculoasă, s-o purifici și s-o alinți expunând-o soarelui spre sărutare și s-o arunci împrăștiind-o în brazda reavănă, iată unul din gesturile fundamentale pe care le-a făcut foarte demult omul.

Mi-l amintesc pe tata. Câtă grijă și preocupare avea el când pregătea semănatul! Cu câteva zile înainte, toată familia era mobilizată la lucru ca și cum ar fi urmat oficierea unui ritual sărbătoresc unic în viață. Și chiar unic era, pentru că întotdeauna avea loc în alte împrejurări și, de fiecare dată, de acest eveniment se legau vise. Erau, poate, visele transmise de strămoși, atât de realist prezentate în *Plugușor*: „*Carele-au grăbit,/ La moară-au sosit./ Măcinând cu-ncetul,/ Albă ca omătul/ Fărina curgea,/ Sacul se umplea./ Și goliră sacii/ Să facă colacii*”. Chiar odată cu răsturnarea primei brazde, gândul plugarului zboară departe la colacii care se vor coace din rodul așteptat.

Ziua destinată semănatului era aleasă cu grijă. Prin tradiție, se semăna în zile cu soare mult, când natura era cuprinsă de jocul bucuriei. În ziua pusă, la răsăritul soarelui, câmpul era plin de oameni. Nimeni nu se grăbea. Totul era bine gândit și se făcea după o anumită rânduială. Semănătorii își limpezeau fețele în lumina soarelui, dezlegau sacii, băgau mâsurile adânc să simtă încă o dată vigoarea seminței. Gura fiecărui sac era pusă sub răsuflarea nevinovaților boi care aveau să-și verse puterea peste boabe. Apoi, cu sacul petrecut peste umăr, în pas rar și încărcat de solemnitate, omul, cu creștetul descoperit în fața soarelui, începea gestul din veac. Semințele îi răcoreau palma, le strângea puțin ca și cum le-ar fi dat îndemn și elan pentru încolțire, apoi le arunca împrăștiindu-le. Grăunțele străluciau o clipă în soare ca niște mărgeluțe de argint și cădeau vii, ascunzându-se printre bulgării bucuoși.

Acesta e un gest uman simplu, un gest străvechi și mereu nou. Perpetuarea lui peste milenii i-a conferit măreția simbolică a lucrurilor rare. De aici vine, probabil, grija sfântă pe care o are poporul față de pâne. Pânea e un bun de preț. O folosim cu atenție deosebită pentru a nu se pierde nicio fărâmbă. Pânea nu se trăneste, nu se aruncă, nu se împrăștie. Fiecare bucățică se strânge, se păstrează. Când mâncăm, ne ținem palmele căuș să nu cadă pe jos pentru că pânea e vis, e materializarea visului minții și palmelor noastre.

Când aruncăm semințele în pământ visăm. La început visăm o perie verde cu fire subțiri care se îngheșuie să iasă la lumină. Visăm apoi păduri imense ce se învolutează în vânt legănându-și roadele grele cu mândria împlinirii, mai visăm mări galbene și mulțime de saci plini, și mori prea slabe pentru cât li se cere să macine și, în fine, aroma îmbătătoare a pâinii o visăm. Visul ne ține dârză dorința de a face, ne dă putere să trecem peste piedici nebănuite și să ne apropiem treptat de realitatea lui.

Și toamna se seamănă, dar cam altfel. Primăvara e anume pentru semănat, pentru vise; ea are un farmec aparte. O dată vine tumultuoasă și cu explozii de lumină și vegetație, altă dată ni se arată pe rând, bucățică cu bucățică, dorind parcă să ne dea posibilitatea să-i percepem întreaga vrajă și în alt an e capricioasă și descumpănită, periculoasă chiar: încă prin februarie năvălește o căldură vicleană și ies florile pentru ca mai târziu să ne ude cu ploi reci și ninsori și să ne lovească cu vânturi vijelioase. Oricum ar fi, primăvara se seamănă și se fac vise. Pe frig, pe vânt, printre ploi reci se seamănă și se fac vise. Rare sunt spectacolele activității umane care să întrunească participarea colectivă din timpul primăverii.

Fragi cu lapte

Rujana noastră sosește din ciurdă cu ugerul pușcând de lapte. Se duce oblu la priponul ei cu lanț, unde o așteaptă un braț mare de iarbă verde. Când se apleacă să mănânce din grămadă, repede fug la ea, ridic lanțul de jos, i-l dau pe după ceafă și-l închei frumos sub barbă.

Frații mei mai mici, Măriuța și Todor s-au retras pe polmon, unde stau cumiști să nu-i lovească vaca de dă cu capul sau cu coada după muște și țânțari...

Pe drum, din sus de tetea Ionaș Hățăganu, apare tata venind de la coasă. E încărcat cu uneltele de lucru: coasa pe care o ține întoarsă cu vârful în sus, straița pentru merinde, alta mai mică anume pentru bătelele coasei și o mare sarcină de iarbă verde pentru vacă și vițel, legată bine cu o funie răsucită din fășcă uscată. Cosașul se duce drept către poarta șurii unde se descață de toate. Se uită să vadă ce face vaca apoi vine la noi. I-am văzut de mult motroașca de fragi din clop, dar noi n-am zis nimic ca să nu-l supărăm. Acuma sărim toți trei ca niște lăcuste să-i luăm pălăria cu fragile. Când ajunge lângă noi, se lasă jos pe troscotel, își ia clopul din cap și ne împarte bunătățile aduse, niște fragi proaspete culese din iarba unde a cosit. Sunt mari, coapte, frumoase și răspândesc un miros cum nicio poamă cunoscută nouă nu are. Tata le scoate cu grijă de după peteaua clopului, le prețaluiește, legănându-le în palmă, și ni le împarte. Mie îmi dă pe deasupra trei fire mari și frumoase, făcându-mi semn să i le duc mamii care pregătește cina în tindă. Când mă întorc de la mama, aduc șuștarul și trei ulcele mici pentru noi. Tata se spală pe mânnuri și pe obraz cu apă dintr-un ciubăr, pufăie și stropește până departe. Vaca a terminat iarba de lângă pociump. Tata îi dă apă apoi se duce în dreapta ei, se așază pe un scăunel și începe s-o mulgă. Noi, toți trei ne mișcăm să fim cât mai aproape de locul acestui ritual păstoresc al bucuriei și belșugului. Micii se așază în dreapta tatii cu ulcelele goale în mânnuri. Tata, mulgând, le mai trimite, râzând, câte-

o împroșcătură de lapte pe obrazuri și pe frunte. Eu mă apropiu cu gândul să mă așez în stânga tatii, dar el îmi face semn să trec dinapoia vacii și s-o țin de coadă, că ea, apărându-se de țânțari și de muște, îl poate plesni peste ochi, să n-o uite niciodată, de aceea câteodată îi leagă coada de un picior. Când ajunge cu mulsul la a treia țâță, laptele e mai sus de jumătatea șuștarului și spuma albă ca omătul tremură și crește de parcă fierbe. Tata se oprește o clipă din muls, ne ia pe rând ulcelele, le umple cu lapte și ni le dă înapoi. Bem lapte toți deodată și, când vrem să răsuflăm și ne luăm cănila de la gură, râdem să ne prăpădim că toți avem mustețe albe ca Moș Crăciun. Todor se frământă și râde mai fără astâmpăr, arătând spre Măriuța, care, îngaimă el cumva, de ce are mustețe că-i fată? Bem și râdem, râdem și bem.

După ce gată de muls, tata face semnul crucii pe ugerul vacii, se ridică și duce șuștarul în tindă să strecore laptele. Mama iese oleacă în ușa tinzii, se uită p-afară după noi și ne cheamă la cină, că-i gata mămăliga.

Viorel Mureșan

Poet, eseist și critic literar.

Născut la 1 aprilie 1953 în localitatea Vicea, comuna Ulmeni, județul Maramureș.

A urmat clasele primare în satul natal (1960-1964), gimnaziul în Someș-Uileac (1964-1968), Liceul Teoretic Cehu Silvaniei (1968-1972), Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, secția Limba și literatura română – Limba

și literatura rusă (1974-1979).

Profesor de limba și literatura română, întâi la Școala Gimnazială Lemniș, comuna Letca, jud. Sălaj (1979-1982), apoi profesor suplinitor la Liceul Industrial din Jibou (1982-1986), între 1987-2008, profesor la Școala „Lucian Blaga” Jibou, iar din 2008 revine la Liceul (acum teoretic) „Ion Agârbiceanu” din Jibou.

Debut absolut în revista „Amfiteatru”, nr. 1, ianuarie 1972, cu poezie, în paginile pentru elevi.

Cenacluri frecventate: *Echinox*, Cluj-Napoca, în perioada studenției, *Saeculum*, Dej-Beclean, *Silvania* Zalău (până în 1990).

Reviste la care a colaborat (selectiv): *Echinox*, *Amfiteatru*, *Tribuna*, *Vatra*, *Familia*, *Steaua Transilvania*, *Luceafărul*, *Contrapunct*, *Apostrof*, *Poesis*, *Calende*, *Euphorion*, *Discobolul*, *Excelsior*, *Cuvântul*, *Unu*, *Nord Literar*, *Fabrica de cărți*, *Verso*, *Mișcarea literară*, *Arca*, *Argeș*, *Aurora*, *Cadran*, *Calende*, *Convorbiri literare*, *Cronica*, *Dacia literară*, *România literară*, *Viața Românească*, *Poesis Internațional* etc., precum și la revistele locale *Silvania*, *Limes*, *Origini – Caiete Silvane*, *Caiete Silvane*. Acestea li se adaugă reviste în limbile engleză, germană, franceză, maghiară, apărute în străinătate sau în țară, care au publicat versuri din operele autorului.

Este redactor-șef adjunct al revistei *Caiete Silvane*.

Volume publicate:

• Poezie: *Scrisori din muzeul pendulelor*, Ed. Albatros, București, 1982, *Biblioteca de os*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991; *Pietrele nimicului*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995; *Ramele Nordului*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1998; *Poeme / Poèmes*, Ed. Cogito, Oradea, 1999; *Lumina absentă*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000; *Ceremonia ruinelor*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2003; *Sâmbăta lucrurilor – antologie de autor cu prefață de Gheorghe Perian*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2006; *Buchetul de platină*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2010; *Locul unde se va deschide cartea*, Ed. Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011; *Soare tăiat cu o foarfecă*, Ed. Tipo Moldova, Iași,

2011; *Salonul de toamnă*, Ed. Tracus Arte, București, 2013, *Rafturi cu liniște / Shelves with silence*, Ed. Caiete Silvane / Eikon, Zalău, Cluj-Napoca, 2014; *Poștașul rural* (antologie), Ed. Școala Ardeleană / Caiete Silvane, Cluj-Napoca, Zalău, 2015.

- Critică literară, eseu: *Leonid Dimov* (monografie) în colaborare cu Traian Ștef, Ed. Aula, Brașov, 2000, *Colecția de călimări* (1), Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2011, *Colecția de călimări* (2), Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2013, *Colecția de călimări* (3), Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2015, *Loc liber*, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2018; *De gardă la Echinox*, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2019; *Camera cu insomnii*, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2021.

- Prezent în mai multe antologii naționale și locale, printre care: *Antologia poeziei române de la origini până azi*, Ed. Paralela 45, Pitești, 1998; *Antologia poeziei generației '80*, ediția I, Ed. Vlasie, Pitești, 1993, ediția a II-a, Ed. Aula, Brașov, 2002; *Romanian Poets of the '80, '90*; Ed. Paralela 45, Pitești, 1999; *Poezia Pădurii*, Ed. Orion, București, 1999; *Poezii revistei Echinox*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2004; *Dicționarul general al literaturii române (L/O)*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2005; *Poeți sălăjeni*, Ed. Sylvania, Zalău, 2007; antologii de poezie haiku. Prezent în antologiile de poezie româno-maghiară editate la Zalău. Antologia de poezie universală contemporană *Murmurul vocilor / Murmure des voix / Murmur of voices*, Ed. Cogito, Oradea, 2007, *Maratonul European de Poezie*, Sibiu, 2007. Poezii traduse în mai multe limbi (engleză, franceză, germană, maghiară). În anul 2012, prezent cu un grupaj de poeme în revista germană *Halbjahresschrift für südost-europäische Geschichte, Literatur und Politik, Herbst 2012, 24. Jahrgang Heft Nr. 1 u.2*, pp. 133-135, traducere de Rolf-Frieder Marmont.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România din 1993.

Confesiuni

1. *Dragă domnule Viorel Mureșan, aș începe discuția întrebându-vă ce anume v-a determinat să vă îndreptați spre poezie? Cum vă explicați impulsul de a scrie?*

Întrebarea dumneavoastră, dle Călin Crăciun, mă tem că bate prea departe în timp, ca să mai pot reface atmosfera din jurul primelor mele încercări literare. Poate colțul de țară în care am văzut lumina zilei, atmosfera patriarhală a unui sat locuit de oameni prea puțin umblați prin lume, locul casei natale, pe o colină cu pomi, după care nu mai urma nimic, decât șiruri de dealuri domoale și pâlcuri de pădure. Poate cărțile din casă, puține și prevalent religioase, cu aspectul și mirosul lor vechi, apoi urmele roșietice de foc de pe un ochi de geam prin care priveam amurgul zilelor, amintind că mama și cel mai mic frate al tatălui meu au ars odată cu casa, într-o iarnă când fuioare de câ-

nepă se uscau deasupra unei sobe de pământ. Toate acestea n-au avut decât să se suprapună peste o natură de copil singuratic, crescut doar între oameni bătrâni și foarte bătrâni, peste vocile lor auzite pe-ntuneric, căci la noi nu era curent electric, să se alieze cu un suflet frământat, poate și cu un mic amestec de nebunie, în sensul unei imaginații prodigioase.

2. Când ați scris primul poem cu care ați ieșit, cum se zice, în lume?

Până să ies cu un poem în lume, au existat mulți ani de încercări palide și timide, știute doar de mine, căci școlile de la țară nu aveau încă reviste. Debutul absolut a fost cât de cât onorabil, cred, în defuncta revistă studențească „Amfiteatru”, care avea și câteva pagini pentru elevi. Se întâmpla asta pe la începutul anului 1972, când mă aflam în ultima clasă de liceu.

3. Ați avut modele, ați simțit că trebuie să stați aproape de urmele cuiva ori a mers totul de la sine?

Citeam de-a valma, Eminescu, Goga, Coșbuc... Versurile lor mi se lipeau de memorie, aproape miraculos; le știu și azi, exact ca atunci. Alecsandri, n-aș putea să spun de ce, nu-mi plăcea. A venit, în schimb, Labiș la rând, cu o sensibilitate nouă, care a luat încet, în preocupările mele, locul clasicilor. Nici Bacovia nu mi-a plăcut de la început. Blaga m-a cucerit cu totul, printr-o ediție în două volume din BPT, odată cu intrarea în liceu. De Arghezi și Ion Barbu m-am apropiat ceva mai târziu, tot în anii liceului. De poezia neomodernistă, avându-l ca vârf de lance pe Nichita Stănescu, am încercat zadarnic să mă agăț, în toată adolescența mea. Oricâte eforturi făceam, eu tot la Blaga rămâneam. În hățișurile poeziei de pe alte meridiane am pășit prima oară printr-o carte cu copertă verde, dacă bine îmi amintesc, *Flori de poezie străină răsădite în românește* de Alexandru Philippide, unde erau mult Baudelaire și Hölderlin. Apoi, *Sunete fundamentale* în traducerea lui Doinaș, unde se aflau Rilke și Mallarmé, dar și T.S. Eliot și Montale. Și Trakl... După acestea în scrisul meu, a început să meargă, așa cum spuneți, totul de la sine. Glumesc, desigur, pentru că greul de-abia începea.

4. Au fost – în afara Echinoxului, desigur, mediu a cărui influență e arhicunoscută – întâlniri sau evenimente determinante, providențiale, unele despre care să puteți spune că, dacă n-ar fi existat, destinul dumneavoastră poetic ar fi fost altul?

De bună seamă, astfel de „evenimente determinante”, nu știu dacă și providențiale, din fericire, nu m-au ocolit nici pe mine. Unele nici nu se văd în poezia mea, pentru că, fie au fost prea bine asimilate, ori prea rău, fie li s-au suprapus altele, mai puternice. Ordinea lor, acum, nu prea mai contează. Întâlnirile cu *Panorama*... lui Baconsky a fost hotărâtoare pentru toată generația

noastră, indiferent că cineva mai recunoaște sau nu. Și nu numai prin traducerea celor o sută de poeți moderni, ci și prin criteriile de selecție și prin eseurile care îi însoțesc în fabulosul tom. Și azi o deschid cu aceeași încântare ca într-o zi din decembrie 1976, notată pe un colț de pagină, când am reușit să mi-o procur de la anticariat. Chiar dacă mediul echinoxist, prea larg pentru acest cadru, va fi oarecum ocultat, față de Gheorghe Perian am datoria să spun două cuvinte. Era unul din cronicarii „Echinox”-ului și locuia la Căminul „Avram Iancu”. Îi duceam, timid, grupaje de versuri în camera 84, din care două-trei poezii se mai întâmpla să-i placă, nu în totalitate, desigur. Când mi-a înmănat spre lectură prima carte, *Cvartetele* lui T.S. Eliot, am simțit că începe să mă aprecieze. Am vrut să-i returnez volumul după numai o zi sau două, iar el m-a certat, spunându-mi că poezia de acest fel se citește mult mai pe-ndelete. A fost și prima lecție de lectură a poeziei, pe care am primit-o și de la care nu m-am mai abătut. Prin februarie 1978, când împlinea 70 de ani, i-am trimis lui Geo Bogza o felicitare, în semn de prețuire pentru tabletele sale din *Paznic de far*. Omul mi-a răspuns și printr-o vizită la Cluj, în primăvara aceluiași an. Iar în pelerinajul prin Apuseni, făcut împreună cu Profesorul Ion Pop, m-au luat și pe mine. Personajul mi s-a părut grandios, în toate sensurile, fără să știu atunci, căci lipsea din cauza cenzurii *Poemul invectivă*, iar volumul *Orion* abia urma să apară, că am în față pe cel mai mare poet avangardist al nostru. Pe Emil Botta, despre care mi-am scris lucrarea de licență și pe Leonid Dimov, despre care am scris câteva eseuri, i-am simțit atât de „periculoși” pentru discursul meu liric, încât i-am îndepărtat din bibliotecă.

5. Când credeți că vi s-a cristalizat deplin o cale proprie în lumea poeziei, una conștientizată și asumată incontestabil?

Cred că după apariția primelor pagini de poezie în „Echinox”, care veneau în urma unor analize critice neiertătoare. Abia atunci am dedus că atelierul propriu are stâlpii solizi și începe să i se zărească și acoperișul.

6. Povestea primului volum ne-o dezoăluți? A ieșit greu?

Destul de greu, dar la timp, în 1982, căci peste încă un an sau doi au dispărut concursurile de debut. Volumul a trecut prin mai multe metamorfoze, iar în una dintre ele purta titlul *Casă pe sunete*, care azi mi se pare desuet, fără relief. Dacă ar fi apărut când își dorea autorul, să zicem încă tânăr și neexperimentat, cartea putea fi un fiasco. Plecasem profesor la țară, întâlnirile literare se răreau binișor, orizontul social devenise tot mai cenușiu și mai strâmt. Intrasem într-un fel de panică, care îmi inhiba scrisul. Numai Dumnezeu mi l-a scos în cale pe Aurel Pantea, care tocmai debutase la Editura *Albatros*, oarecum și cu sprijinul lui Doinaș. Mi-a dat și mie adresa maestrului, în vacanța de

iarnă i-am trimis manuscrisul, iar prin martie mă anunța printr-o scrisoare că mă făcuse unul dintre câștigătorii concursului de debut. Precizez aici că ceilalți doi se numeau Mariana Marin și Dumitru Chioaru. În mare, cam asta e povestea.

7. *Ce-ați simțit când v-ați ținut în mână pentru prima dată propria carte?*

Ehei, pe vremea aceea poșta funcționa și sâmbăta. Mi-aduc aminte că mi-a venit coletul cu 30 de exemplare într-o primăvărată zi de sâmbătă. În librării apăruse ceva mai devreme, aveam vești de la Ion Mureșan și Radu Săplăcan că ei o văzuseră într-o vitrină la Cluj, dar fiind 1 Mai, care ținea mai multe zile, librăria era închisă. Eu aveam deja volumele Marianeii Marin și pe al lui Dumitru Chioaru, al meu a apărut ultimul. Acum le puteam compara: trei coperte neutre, trei fotografii de tineri oarecare, niciun zâmbet. Dacă aș fi dus cartea la școală, toți m-ar fi întrebat cât câștig din asta. Atât, altceva nimic. Debutul editorial mi-a întărit totuși aripile să pot rezista și merge mai departe, pentru că în următorii nouă-zece ani n-am mai reușit să public o a doua carte. Fără acest volum, ivit atunci când am avut cea mai mare nevoie de el, ar fi fost un dezastru viața mea.

8. *Recenziile cum vi s-au părut, referindu-mă acum în general, la ansamblul operei dumneavoastră? Au fost pe lungimea de undă potrivită, a poetului Viorel Mureșan?*

Critica de întâmpinare era serioasă, nu devenise încă un negoț de iarmaroc. Nici poezia nu era o marfă și nici poetul un marfar. Doi membri ai juriului și-au publicat referatele pe post de cronică, amândoi având rubrici pentru debutanți, în reviste diferite. Laurențiu Ulici s-a arătat mai mefient, văzându-mă doar ca pe o speranță cu posibilități de a evolua. Constanța Buzea, în schimb, credea în mine aproape ca într-o certitudine. Recenzii, cronici, au fost mai multe și au curs mulți ani după apariția volumului. Așa ceva se poate întâmpla numai dacă circulă cartea normal. N. Steinhardt, de pildă, a scris despre ea abia prin 1986, în „Familia”. Radu G. Țeposu și mai târziu, în „Amfiteatru” și încă într-o revistă pentru străinătate. Perian la fel, avea o rubrică la „Vatra”, *Cei care vin* mi se pare că se chema. Iar Ion Pop, în *Dicționarul* său analitic, în 2003 a glosat pe marginile debutului meu din 1982. Toți patru însă au spus lucruri în care mă recunosc, și cel de-atunci, și cel de acum, de aceea mă pot întoarce la textele lor ca la niște referințe.

9. *A avut critica literară vreun rol în evoluția dumneavoastră poetică? Ați simțit că trebuie s-o aveți în vreun fel în vedere măcar în selecția poemelor ce alcătuiau volumele, i-ați simțit prin apropiere respirația în procesul creației?*

Despre poeți se poate spune că sunt cam haotici, unii nu citesc suficient... destui n-au încredere în actul critic, suspectându-l, ba de subiectivism, ba de rea-credință. Critica literară însă, care îmbină instrumentele științei cu altele apropiate întrucâtva ezoterismelor și teologiei, pentru a asista spiritul creator în desfășurările sale, e singura care poate pune ordine și în ierarhiile poetice. Câtă vreme n-am descoperit pornire răuvoitoare, ori încrâncenare partizanală și preconcepută, am ținut seamă de opinia critică, de oriunde ar fi venit ea. Poemele cele mai des menționate ori comentate în discursul critic, fie el scris sau oral, au intrat în vederile mele la orice selecție. Trebuie să fii de tot ignorant în materie de istorie literară ca să nu-ți dai seama de rolul criticilor în sporirea neîntâmplătoare a unei literaturi, a fiecărui scriitor în parte. Cititorul de rând are și el puțină instrucție critică și își alege lecturile, când o face, și în funcție de asta. O operă are viață atâta vreme cât critica se mai întoarce spre ea, măcar din când în când.

10. Aveți și câteva volume de critică literară. Trăind și ipostaza criticului, cum priviți ideea, destul de des exprimată, a unui conflict permanent și ireconciliabil, fie mocrnit, fie eruptiv, între creație și critică, între scriitori și critici, mai ales când criticii nu sunt ei înșiși poeți sau creatori ai altui gen?

Am spus și ceva mai sus, unii scriitori privesc prea adesea cu neîncredere critica, uneori îi așteaptă chiar cu temă verdictul. Dar asta li se întâmplă numai scriitorilor fără un minim spirit critic. În geneza sa interioară, un creator trebuie să știe când a sosit momentul să dea drumul unui capitol sau operei întregi. La generațiile mai noi am constatat parcă mai multă luciditate, mai multă conștiință autocritică. E adevărat că majoritatea lucrează prin redacții, unde trebuie să facă de toate, inclusiv officii critice. Alții, sunt profesori, unde actul critic iarăși e necesar. Pe de altă parte, excesul teoretic poate sufoca spontaneitatea creatoare.

11. Sunt neapărat poezii cei mai buni cititori de poezie?

Într-un fel, da, dacă ar fi să ne luăm după ceea ce au scris unii poeți despre poezie. M-aș referi doar la două-trei nume, care mi se par de neocolit: Gottfried Benn, cu *Probleme ale liricii*, din 1951, câteva conferințe ale lui Borges, apoi Ezra Pound și T.S. Eliot. La noi se cuvin amintite cazurile lui Doinaș și Ion Caraion. Un filosof sugera undeva că un cititor foarte bun e acela care devine la rândul său „autor” al textului citit. Ai nevoie de puțin histrionism, ca să poți intra în acest rol. Care histrionism face parte din personalitatea poetului.

12. Care ar fi criticul ori criticii despre care să puteți spune că au fost cel mai aproape de esența operei dumneavoastră?

Aici, răspunsul va trebui să atingă și sfera întrebării anterioare. Am o antologie intitulată *Soare tăiat cu o foarfecă*, apărută la Tipo Moldova. La sfârșitul ei, am selectat referințe critice scrise numai de poeți: Ștefan Manasia, Octavian Soviany, Traian Ștef, Vasile Dan Aurel Pantea, Radu Vancu, Ion Mureșan. Desigur, a fost o joacă, iar întâmplarea a făcut să am de unde alege. Am convins gerea că poezia mi-a fost cel mai adecvat înțelesă de criticii „Echinox”-ului.

13. *Cum ați resimțit momentul '89? A avut el vreun rol în meditația asupra poeziei proprii, ori aceasta și-a urmat calea refractară la evenimentele exterioare?*

Din moment ce cariera mea literară intrase, după debut, într-o fundătură fără ieșire, evenimentele la care vă referiți au fost cele care m-au făcut să-mi adun gândurile pentru a putea merge mai departe. Ce a urmat după ele, mi-a deschis, ca și atâtor altora, calea spre edituri, spre mass-media. Fibra adâncă a poeziei nu cred că mi-a fost atinsă în vreun fel de factori externi.

14. *Aveți – să zicem – tabieturi necesare pentru a scrie, pentru a facilita sau a declanșa transa creației, ori e ceva spontan, care vine pur și simplu, fără să necesite arti-ficii?*

Aici ar fi mai multe de spus. Cândva aveam nevoie de un întreg ritual ba-hic, pentru a-mi face curaj să intru în dialog cu muzele. Mai cuprindea această rânduială și lungi, nesfârșite plimbări prin păduri, căci ținutul unde trăiesc e unul silvestru. Cu timpul, am părăsit aceste canoane și m-am supus altora, cu înfățișare ceva mai domestică: lecturi, cafea, țigară... Dar poezia vine numai când vrea ea, mă prinde uneori pe stradă fără hârtie și creion, fără un loc care să-mi protejeze intimitatea scrisului. Se întâmplă să vină și noaptea, în vis. Poemul pe care îl pierd atunci, căci odată cu trezirea, el se destramă, e întotdeauna cel mai bun poem al meu.

15. *Sunteți, cu siguranță, mereu atent la ce scriu alții și, bineînțeles, la sensibilitatea, limbajul și temele noilor generații. Cum reacționează poetul Viorel Mureșan când sesizează schimbări majore în jurul său?*

Sunt cât se poate de atent la mișcările poeziei de azi. Pe unele, care-mi par mai bruște, mai rupte de tot ce însemna până mai ieri poezia, nu le prea înțeleg. De pildă, o abundență de cuvinte străine și încă netraduse, încalcite în versuri printre vocabule aborigene. Sau motive și teme culese direct din experiențe mult prea personale. Mi se pare un soi de exhibiționism, pentru care, în cadru social, există legi punitive. În liniile ei generale, poezia română e ceea ce se cuvine să fie: e plină de minunății, de incuri și de neprevăzut, e inteligentă și inventivă. Cultivă toate speciile lirice de sub soare și încă vreo câteva, pe deasupra.

16. Este creația dumneavoastră ancorată asumat de vreo ideologie extraliterară, de vreuna din ideologiile politice?

Oricât aş nega acest lucru, poezia mea este socială, pe tot circuitul de la emițător la receptor. Cărțile și revistele ajung în bibliotecă, o instituție publică, de aici, în mâna unor cititori. Uneori mă adresez prin viu grai unor grupuri sociale, care, neapărat, au și opțiuni politice. De le place sau nu ceea ce aud de la mine, e și în funcție de aceste opțiuni. Dacă am frământări religioase, voi scrie poezie creștină. Fără voia noastră, scrisul literar are circuite subterane cu societatea în care trăim.

17. Calitatea de poet are intruziune în viața de zi cu zi, în interacțiunea socială obișnuită, în rutina familială ș.a.m.d., ori sunt moduri de ființare paralele? Poetul Viorel Mureșan e unul, iar omul, vecinul, prietenul, soțul cu totul alta?

Oricâte rânduri de măști am purta, după un timp, ele toate împrumută liniile, trăsăturile figurii purtătoare. Așa e și cu poetul în viața de zi cu zi, în familie, în anturaje diverse, un cuvânt, un gest, o tăcere, o privire pe geam într-un fel anume, ceva întotdeauna îl trădează. Nu prea îi sunt lui pe plac aceste trădări, de-aceea se și străduiește, „ca soldatul”, să nu aibă viață personală.

18. Există vreo activitate extraliterară care să vă captiveze comparabil cu poezia, căreia să-i dedicați suficientă atenție cât s-o puteți numi hobby?

Da, răsfoiesc albume de artă.

19. Cu siguranță lista de poeți pe care-i admirați e foarte lungă, cei mai mulți cu poetici foarte diferite. În operele cărora vă simțiți însă cel mai confortabil, mai intim și, dacă nu vă cer acum, în contextul interviului, prea mult, de ce?

Dintre autorii români, cel mai mult mă regăsesc în poezia lui Bacovia și în cea a lui Virgil Mazilescu. Pentru că amândoi seamănă izbitor cu Franz Kafka. Îmi mai caut refugiu în elegiile lui Rilke, de unde am învățat că cerul e pentru totdeauna albastru. Și în poezia lui Kavafis, pentru senzația stranie că-mi port pașii printre rândurile unui epitafor.

20. Ne puteți dezvălui măcar un picuț din proiectele literare din sertar?

Dacă aş fi harnic să le pun în ordine, aş avea un volum de poeme inedite, cu titlul *Monede în aer*. După ce i-aş fixa cuprinsul, mi-ar mai rămâne poeme pentru un volum pe care l-aş putea intitula *Avuții plutitoare*. Însă mă gândesc serios la o carte de eseuri cu un titlu din câmpul semantic al scrisului: *Cercul de cerneală*.

Vă mulțumesc din tot sufletul pentru răspunsuri!

(Interviu realizat de Călin Crăciun, în revista „Vatra”, nr. 12/2019)

Poștașul rural

Ducându-mi supliciu didactic aproape retras, aici, undeva într-un sat din nordul Ardealului, toată această viață am simțit că-mi pierd mințile în așteptare. Așteptând, ba o scrisoare, ba o revistă literară, ba o carte de la un prieten, poate și el la fel de singur ca mine, ba un ordin de chemare sau de plată, ba... câteodată, și câte un mic onorariu. De prea multe ori, în lungul șir de ani, zilele mi-au fost colaje de ziare. Dar cel mai viu aștept încă să-mi bată la ușă, așa, măcar din când în când, de pe fâșia îngustă a unei telegrame ori de pe cartonul dreptunghiular al unei cărți poștale sau al unei ilustrate, câte un mic poem. Întotdeauna, expediat de la o altă adresă. Și numai cu poștașul rural, în uniformă și cu chipiu. El, poștașul de țară, mi-a adus în una din zile și povățuirea celor doi tineri prieteni editori, Vasile George Dâncu și Daniel Săuca, de a-mi alcătui o selecție din cărțile de poezie de până acum, în număr de zece. Criteriul de alegere a poemelor mi-a venit instantaneu: intră numai acelea care, puse laolaltă, să poată lăsa impresia că au fost scrise într-o singură noapte, cât viața mea de lungă. Reluând lectura întregii poezii pe care am scris-o, am început să-mi dau seama cât de tiranic am putut fi cu poștașul acesta rural. În tinerețea mea și-a lui l-am pus de mi-a cărat lungi scrisori dintr-un muzeu uitat de lume și de timp. Când ne-am mai copt amândoi la trup și la minte, nu de puține ori l-am oropsit să străbată lungi drumuri între mine și o spectrală Doamnă de ceară, uneori cu numai două sau trei cuvinte aruncate pe o carte poștală. Și, ca și cum n-ar fi fost prea de-ajuns, mi-am extins genul epistolar și către personaje culese din cărți ori către poznașii lor autori. Iar, pentru că el niciodată nu s-a plâns de purtarea mea abuzivă, acum, când se apropie vremea să se despartă de uniforma și chipiul ponosite și roase de șoareci și molii electronice, mă grăbesc să vi-l mai arăt o dată, până nu dispare, în rama unei stampe, doar cât un timbru poștal. El este, cu siguranță, un mijlocitor între noi și zeitățile care ne guvernează destinul; ne poate aduce binele sau răul din cele patru vânturi. O revelație care să ne preschimbe viața are uneori și forma unei cărți poștale, al cărei colț tocmai iese din geanta lui jerpelită. Chipul lui de Socrate hâtru și iscoditor, care pe toate le-ar ști, l-a reținut cândva și pe Van Gogh, căruia îi căra aproape cu sfințenie scrisorile către generosul, fidelul frate Theo. Pentru mine, poștașii de țară întind fire trase din misterul universal. Figurile alungite și descărnate ale lui Alberto Giacometti arată astfel din cauza așteptării. Poezia este, precum ridicarea unei sprâncene un fenomen psihic. Iar poștașul rural, porumbelul care aduce ramura de măslin pe Arca lui Noe.

(Prefață la antologia „Poștașul rural”,
Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015)

Viorica Mureșan

Născută în 17 iulie 1968, în localitatea Someș-Odorhei, județul Sălaj.

Învățătoare la Școala Gimnazială „Vasile Lucăcel”, Someș-Odorhei, absolventă a Liceului Industrial nr. 1 Zalău (1986), a Școlii Postliceale Pedagogice „Mihai Eminescu” Baia Mare (1999), a Facultății de Litere din cadrul Universității „Spiru Haret” (2008).

Debut literar în „Limes”, nr. 2-3/1998, Zalău.

Volume publicate: *Urma piciorului stâng*, Ed. Augusta, Timișoara, 2000 (Premiul concursului de poezie „Gheorghe Pituș”, Beiuș, ediția a V-a) și *Uimitoarea măsură*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2011.

Prezentă în antologiile *18 poeți* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2020), *Șase dramaturgi* (Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2021) și *Primăvara Poeziei* (XI, XII, XIX, XX, XXII, Editura Caiete Silvane, Zalău).

Să nu uităm

Cât de puțin zăpezile de altădată
Se-aștern tăcute peste sat!
În urma lor rămâne subțiată
Căutătura sfinților din vechi altar.

Pe Someș, de mult nu trece nicio barcă.
Se zice doar că în noaptea de Florii
O plută străvezie se arată,
Cu trupuri zvelte și zblobii.
Or fi copii uitați, feciori și fete
Râzând la mrene, la răchiți
Când de pe cer îi cheamă în stele semne
Să se topească în in cu frați și cu părinți.
Pe uliță mai sunt doar trei bătrâne
Și ascund în poală resturi dintr-un tort
Ce nu va trece niciodată-n iță
Și nu va înveli pe față niciun mort.
Că noi, oricare va urma să fie,
Dintr-a lui Lucăcel ori de-a lui Pop,

Ne-om înveli într-o mătase argintie
Și vom șede cuminiți, aici, într-a lui Non.

Cât de puțin zăpezile de altădată
Se-aștern tăcute peste sat!
Doar ele țin povestea vie, toată,
Că Dumnezeu nu ne-a uitat.
Atât cât noi ne amintim străbunii
În pace adormiți, uciși în lut străin
Ori umiliți și ferecați în temniți,
Prea tineri, hărnicind în cimitir.
Că i-am avut mai mult sau mai puțin alături,
Că ne-au trecut măcar de subțiori prin vad,
Că ne-au lăsat în grijă vămi și flăcări,
E semn că Dumnezeu nu ne-a uitat!

Atât cât noi nu le uităm ofranda
De viețuire în lumină și adevăr,
Atât cât mai răsare verde iarba
Nimic din ce suntem, să nu uităm!

Someș-Odorhei, cu prilejul omagierii lui Vasile Lucăcel, primul director al Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău, fiu al satului. Școala din sat îi poartă numele din 2013.

Întâlnirea Poetului cu Moartea

În fiecare zi, pe la cinci, în loc de știri, citiți un poem.
Poemul salvează de fiecare dată viața celui ce l-a scris.
Deși nu se vede, e o imagine care vă poate agresa emoțional
cu... mult sânge se întrupează ideea,
și-odată întrupată e ancoră purtată pe umeri.
„O, ce ancoră, ce ancoră uriașă poartă pe umeri bietul om!”
zic trecătorii privindu-l mirați.
„Ce spinare gheboasă, ce ham cârpit cu diamante,
ce ochi, ce lamă de cuțit!”
Numai el știe că poartă costumul de mire,
aceiași mereu, din ziua în care s-a întâlnit cu EA.

Postfață:

Pe țărnu pustiu

o turistă s-a dezbrăcat de coasă;

orizontul a tremurat holografic,

briza a sosit imediat la subraț cu două strigăte de pescăruș,

nisipul i-a învelit tandru coastele.

Trezită de glasul care-i blestema numele și amenința marea,

s-a ridicat maiestoașă privindu-l în ochi pe purtătorul de ancoră.

Timide, cuvintele lui cădeau pe nisip,

fluturi bezmetici, arși de perfecțiunea nudului.

„Nisipul acesta sunt eu”,

a zis într-un târziu purtătorul de ancoră privind-o în ochi,

apoi s-a îndepărtat cu pași nesiguri.

De atunci Moartea își petrece concediul la mare

nisipul îi învelește tandru coastele

din când în când își ascute coasa pentru cei fără ancoră

în rest se dedă cu pasiune contemplării nisipului.

Scrisori netrimise

1

Sânzianei

Sfârcuri mijesc corzile viei.

Pustnică, în apartamentul de brad,

mâna ta, cu rășină proaspătă și chihlimbar scrie

discursul dezinvolt al viței-de-vie.

Te anunț despre păpădiile lăsate în grijă,

îmi răspunzi „orice-ar fi nu mă sinucid”.

Îți repet că primăvara e înșelătoare,

deja 90% din profesori au înnebunit.

Te rog să-mi spui părerea ta despre ultima poezie.

Mi-ai trimis formula respirației corecte.

Mai ești tot atât de convinsă

că unii respiră, respiră și-n respirație mor?

Închei mica mea scrisoare,

mugurii viei și-au pus pijamale.

2

Sânzianeii

Pe scurt, dragă prietenă, te anunț
voluntarul înrolat în războiul de apărare
s-a întors bucăți bucățele și fără călcâiul stâng
(abandonat într-un pantof... a recunoscut că
la bătlie se purta doar 38).

Bu-cu-ri-aaa....ri-aaa...aaa...
...am nevoie de tine în seara de înviere, neapărat!
Adu 1 ml din sângele mieilor de lumină din biblioteca ta
și pe apostolul Toma... te las... cred...
bisturiul și pensele dau în fiert.

PS
Nu pierde timpul cu presupuneri
Apostolul e singurul care poate să pipăie
și să confirme.

3

Sânzianeii

Aseară mi-am ars unghiile și genele.
Cu cenușa lor amestecată cu ace de brad i-am uns pieptul.
Mi-am stors ochii o dată, de două ori, de trei ori...
de șapte ori, peste fruntea ei, cum mi-ai zis.

Pe la miezul nopții s-a ridicat în capul oaselor...
„Negarea evidenței” a rostit clar,
apoi i-au pocnit toate oasele și
trupul subțire i s-a lungit până la geam.

Dimineața flutura după ea prin toată casa
rochia de molton verde a mamei.
Pești curcubeu înotau în geamuri.
Zice „hai să bem cafeaua în cireș
Tudor Gheorghe numără florile”.

4

Sânzianei

Primarul a hotărât să se facă pace,
să fie dezlegate mâinile morților și să-i îngroape.
Poetul, cum îl știi, i-a răspuns smulgându-și timpanul și
abandonându-l pe asfalt a plecat val-vârtej.
Bitumul a curs umplând șanțurile toată noaptea.
Dimineață, canci stradă!

De-atunci, bietul poet a umblat din poartă în poartă
căutându-și timpanul în oglinzile întregului sat.

Aseară l-am lăsat în oglinda mea.
Normal, ioc timpan! A găsit un con vechi de brad.
M-am mirat... s-a mirat... ne-am mirat...
Eu am tăiat conul și jumătate i l-am pus în ureche...
El zăbăuc a plecat și mândru, cu urechea împădurită,
cu gura până la urechi, zicându-mi, cum îți zic,
Noapte bună, prietenă!

5

Sânzianei

Poetul a fost pe la mine, anul trecut, prin aprilie.
Desculț și foarte trist a venit.
Peștele de sticlă a sărit de pe dulap și
i-a mângâiat degetele picioarelor cu solzii.

„Soția nu mă mai iubește” mi-a zis
„Ia-ți o amantă” i-am zis.
Peștele s-a spart sub tălpile lui.

Pe covorul roșu și-a cărat trupul masiv...
în piață, măcelarul a vândut tot anul
carne de miel cântărită cu gramul.

Ieri, în parcul din centru, în locul brazilor,
purpurii evantaie dansau blues

cum pășea el, duios,
la brațul unei oacheșe foarte frumoase cu pantofi cu toc cui.

6

Felicieii

Elevii se ocupă cu cititul profesorilor,
profesorii sunt statui oarbe înfășurate în hârtii,
hârtiile se mototolesc și se aruncă la coșul de hârtii
cu statuie cu tot.

Pădurea prea puțin mai are ce foșni,
câmpurile prea puțin mai au ce răsări.
Păsările ciripesc vesele, împrejurul e surd.
Traistele din colinda păstorilor s-au descusut.
Acele s-au lepădat de urechi,
cămile clonate trec în șiruri, perechi.

Ministrul de-alaltăieri a fost la țară, la arat.
Cel de ieri, transpus, a semănat.
Ministrul de azi susține că semințele au fost clar selectate
pe criterii-obiective-competențe neclar fundamentate...
așa că... s-a pus pe arat, din nou,
din... birou.

În acest nesfârșit agricol ritual
părinții nu găsesc slănină pe Facebook și Instagram,
elevii nu mai au cu ce unge școala...oricum
câinii actuali înghit totul, trași la costum
umblă ziua-n amiază,
cu bucăți de cărămizi între fălci și...
plagiază.

7

Sânzianei și Felicieii

Dragă prietenă, ai avut dreptate.
Turnul de fildes a dispărut cu prințesă cu tot.

Am cercetat locul trei zile și trei nopți încheiate.
Nicio fâșie din rochia ei ori din colții elefanților vreun ciot.

Mi-ai spus că ultima oară când ai văzut-o
tocmai lua liniștită tabloul din cui
și-a rămas ore în șir împietrită în ochii încăpățânați și căprui.
Ți-am spus că ultima oară când am văzut-o
tocmai ardea fotografia până la os,
în timp ce cuiul a ieșit singur din piatră
urmând-o în cenușă domol.

Apoi totul s-a precipitat:
piatra a ieșit din zid, zidul din cetate,
cetatea din poveste, povestea din mine
și eu tocmai ies pe poarta casei cu mâinile goale

PS
Sper să mă recunoști... port aceeași pistrui
și, în palma stângă, urma cuiului.

(Din volumul „Uimitoarea măsură”, Ed. Cartea Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2011)

Aceeași iubire

E o perpetuă mirare
să te întreb în absență
dacă mai sunt
așa cum timpul veghează
în fiecare an
în aceeași zi și oră
de teamă că secundele i-ar deveni
muson
strigătul pietrei ori
aceeași iubire care leagă și dezleagă

Înainte să vii

Înainte să vii
ți-ai aruncat în văzduh tăcerea

să te vestească
fără să-ți pese de păsări și îngerii
care au căzut în grădină înroșind
frunzele
iarba
lumina

Cel mai optimist cuvânt

Cel mai optimist cuvânt
am să-l repet până la neînțelegere
vară vară vară
tu respirând odată cu mine
orbit de lumina ochiului nostru
amirosind
am să repet
cuvinte largi și înalte
câmpie
munte
gheară și pană
secundă
uimitoare măsură
a ceea ce nu poate fi repetat

În palmă

În palmă cântăresc sânul nopții
însemnez loc de pândă
pentru ochiul profetului
crescându-l cu verbe cumiști
după cum se rotește planeta
cu sângele degetului mic îl înrămez
să nu-l îngrozească lumina

(Din volumul „Urma piciorului stâng”, Ed. Augusta, Timișoara, 2000)

*

Câtă grabă
între zile
frânte brațele ierbii
Viori își rup corzile
Tu – rana tabloului

*

Ca degetele lui Marsias
clipa
care din mine s-a rupt

Voi fi legea
unui tangou răsfirat
printre degete

*

Mă obișnuiesc să exist în decembrie
în ger fastuos
amplific obiecte cu respirația
scriu
o pasăre cu destinație imprecisă
un copac
vene sale transfigurate
în absența frunzelor

*

Abia m-am dezrobit de noapte și
am găsit darul tău de iarnă
gheață rotundă înșirată pe-un fir de întuneric

Abia m-am dezrobit
cu dinții și unghiile
(ca orice femeie)
ploaia
mi-a gravat pe față
cuvânt istovitor
cuvânt
Era ziua ce se dezbrăca de sine

*

Trupul tău a coborât în ape
odată cu tine
un fluture și-a dezbrăcat aripile pe țarm
și-a început să înoate
Oceanul polenizat te întâmpină
și răsfoind înțelege
miraculoasa nebunie a găzei
care niciodată nu întrebă
cine ești

*

Cu un sunet am oprit
liniștea
să număr
un răsărit în eclipsă
Din observațiile unui învățător

Mihai și ecuatorul

A fost odată o clasă cu 13 copii.

În prima zi de școală, după ce au primit manualele cele noi, școlarii au scos din ghiozdane învelitori și le-au îmbrăcat. Așa au învățat ei în clasa pregătitoare, și, chiar dacă acum erau mai mari, nu voiau să renunțe la acest cuvânt.

Mihai a admirat copertele colegilor. Din explozia de culori apăreau mașini de curse, fotbaliști, luptători ninja, ștrumfi, Jack și pirații (din Țara de nicăieri), Hook (cel năuc), Hanna Montana, Violetta, Ariel. Ba chiar și Șurubel și Piuliță pe care îi cunoștea el din povestea citită de doamna învățătoare prin clasa I. Nu prea se dădea în vânt după povești, dar aceea i-a plăcut. Și nu datorită lui Știetot cum li s-a întâmplat celorlalți, ci grație celor doi sus-numiți... Să repari mașini i se părea și acum cea mai tare meserie.

Învelitorile lui erau simple, din plastic transparent. Nici măcar model nu aveau. Ce păcat! Mama i-a cumpărat doar lui David coperte cu desene... că e mai mic... asta era explicația, însă, acestea transparente, pentru copii mari, e clar, nu pot îmbrăca onorabil niciun manual.

În pauza mare s-au adunat toți lângă stativul de flori prezentându-și cu mândrie radierile. În spatele colegilor, Mihai învățea în buzunar o radieră clasică, albă, cu-o linie subțire, albastră, împărțind-o în două emisfere. Se gân-

di doar la linie... că linia e ecuatorul radierii... apoi că extremitățile teșite o fac să pară strâmbă... măcar linia o salvează... și asta pentru că așa vrea el... el poate salva și o linie dacă vrea. Clipi fără voie și dispărură și ecuatorul și salvatorul vrăjiți de radierile multicolore ale celorlalți: crocodili, mingi, telefoane, elefanți, pistoale, rujuri, inimioare, BMW-uri... Mihai rămase ascuns în spatele lui Ionuț și apăsă radiera în buzunar.

În pauza următoare veni rândul liniarelor să participe la concurs. A câștigat Ana cu liniarul ei roșu, pe care, dacă îl înclina puțin, apărea un curcubeu. Pe locul secund, liniarul cu monștri al lui Ionuț, iar pe locul trei, cel al Ioanei, cu stele, planete și margini dantelate. Au mai stârnit laude liniare cu Henry Pericol, Luna și Lincoln (din familia Gălăgie), Elena din Avalor, Spiderman, Messi și Ronaldo. Numai al lui n-a fost băgat de nimeni în seamă. Se simțea dintr-odată obosit, așa că s-a așezat în bancă, fără să mai audă răsetele colegilor și strigătele lor vesele. La sfârșitul orelor a ajuns acasă fără chef și și-a petrecut aproape toată ziua în camera lui.

Au trecut câteva zile și apoi s-au întâmplat niște lucruri incredibile. Domnul profesor de religie le-a verificat manualele. Ana și-a pus în ghiozdan manualul de muzică în loc de cel de religie, iar Valentin pe cel de limba engleză. Au râs toți, iar după îndelungi căutări, profesorul a descoperit singura copertă adevărată, a lui Mihai. Băiatului i se păru că îngerul cocoțat pe turla bisericuței de lemn, de pe copertă și-a mișcat aripile... îl urmări atent. Până în clipa aceea nici nu remarcase ce desene minunate încadrau titlul manualului.

În acea zi, Mihai a ajuns acasă vesel, și, fără să i se solicite ajutorul, s-a apucat de făcut ordine în bucătărie, unde, de obicei refuza, motivând că David e mai priceput... că nu degeaba îi schimbă lui canalul când începe prostia aia de Master Chef.

În ziua următoare, la ora de limba română au transcris un fragment de text. Apoi doamna învățătoare le-a cerut să-și verifice singuri și să-și corecteze greșelile. Și cum nici unora nu le plăcea să aibă semne roșii în caiet au scos radierile. Pete verzi, negre, cenușii, violete... parcă cineva s-a șters cu papucii de filele caietelor. Asta a remarcat doamna. Numai transcrierea lui Mihai era curată. Interesant... Radiera lui vintage l-a salvat. A probat și partea teșită și cea cu linia ecuatorului ... Ce radieră extraordinară! Brusc îi apăru în minte privirea nedumerită a mamei sale când el i-a reproșat că niciodată nu i se cere părerea când i se cumpără rechizitele, iar David, bineînțeles, poate să și le aleagă... A fost nedrept din partea lui să susțină, sus și tare, că i se încalcă dreptul elementar, anume, de a-și spune părerea... A mângâiat radiera rotind-o în căușul palmei, parcă cerându-și iertare și de la ea și de la mama. N-ar fi crezut că obiectul acela, atât de neînsemnat mai acum câteva zile, va deveni mândria lui. Acasă fu foarte harnic. Îl ajută pe bunicul să repare gardul, își

făcu timp să-i citească lui David poezia lui preferată cu pisoii Arpagic și seara se oferi să ajute la pregătirea mesei, muncind cu sârg și plăcere alături de mama. Se prefăcu că nu observă bucuria ei și se grăbi să-i ureze noapte bună, scăpând astfel de întrebările care păreau gata să sară asupra lui din sprâncelele ei ridicate.

În altă zi, la matematică, au avut de trasat linii și de construit cu liniarul figuri geometrice. A fost ușor. Așa au spus toți, numai că pătratul Ioanei a ieșit dantelat. În toate caietele, doamna învățătoare a găsit figuri defecte. Le-au defectat Spiderman, monștrii, Mickey și Messi (de-ar ști ei ce-au făcut?)... care-au primit interdicție să mai stea ca niște fotomodele pe liniare. Toți colegii l-au rugat pe Mihai să le împrumute liniarul transparent, care vede bine: sus, jos, dreapta, stânga și trasează corect toate figurile.

„E necesară transparența liniarului? Să o umplem cu privirea, astfel îi ajutam pe ochi să vadă distanțele, simetria. Degeaba avem ochi dacă nu vedem. Degeaba avem liniare trendy dacă nu sunt folositoare”, a zis doamna învățătoare. Apoi, băiatul n-a mai auzit nimic din lecție, din forfota clasei. Era doar el și cu gândurile lui despre care, pentru prima oară, știa sigur că sunt ale unei persoane de încredere:

„...Și nu tot ce e strălucitor e valoros”, și-a amintit Mihai vorbele mamei sale când el i s-a plâns de copertele cumpărate.

„...Simplitatea lucrurilor ne dezvăluie adevărul”... a auzit el asta la biserică... a spus-o domnul părinte... și domnul părinte știe toată Biblia și alte multe cărți... că are o cameră cu pereți de cărți.

Dacă ar gândi și el o propoziție? Ar putea fi chiar asta. Orice linie poate fi transformată în... ecuator. Da! Bună propoziție! De la radieră i se trage... ha-ha-ha... Râsul lui Mihai se împleti cu glasul clopoțelului. O să le propună chiar acum colegilor jocul acesta. Să inventeze propoziții ciudate... virtual adevărate...ok!...da! Asta e, a găsit! Cugetările elevilor de clasa a III-a!

Mihai ieși hotărât din bancă și se făcu una cu grupul gălăgios.

Ioan Maria Oros

Născut la 7 septembrie 1947, în Șeredeu, județul Sălaj.

Absolvent al Facultății de Istorie-Filosofie, secția Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca; doctorat în istorie la Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, distincția *Cum laudae*, cu teza „Dimensiuni ale culturii moderne în Țara Silvaniei (sec. XVII-XIX). Cărți și proprietari”; expert în carte veche românească și străină, bibliofilie, manuscrise.

1976-1990, bibliotecar (atestat profesional) la Casa Corpului Didactic Zalău; din 1991 la Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, la Oficiul Județean pentru Patrimoniul Cultural Național Sălaj – specialist carte veche; după 2002 – până la pensionare (2011), la Secția de Istorie „Vasile Lucăcel” – muzeograf / cercetător șt. III (2004) – istoria culturii. În perioada 1997-2016, consilier editorial și fondator/asociat al Editurii Lekton, Zalău; din 1996, membru fondator al Asociației Române pentru Ex libris (AREL) și colaborator pe linie de specialitate cu membri ai Societății Olandeze de Bibliofilie; 2000-2010, secretar de redacție în cadrul colectivului redacțional al anuarului muzeului, *Acta Musei Porolissensis* (pentru nr. XXIII-XXXII) și responsabil din partea colectivului de redacție al secțiunii Carte veche. Istoria culturii. Personalități; 2012 – membru al Amicalei Bibliotecarilor & Bibliofililor „Amor Librorum Unit Nos” din România.

Debut literar: „Tânguiri în dicteu”, în volumul colectiv „Silvania 90”; „Meditațiile de la Miercurea de sub Meseș”, în „Poesis”, Satu Mare, nr. 10/1997, p. 11. A mai publicat: „Șapte omagii sentimentale în formă fixă”, în: „Dialog și libertate. Eseuri în onoarea lui Mihai Șora”, Ed. Nemira, București, 1997, p. 202; „Dor de Kierkegaard” în „Poesis”, nr. 10-11-12, Satu Mare, 2000, p. 24. Figurează în antologia *Poeți sălăjeni ai Cenaclului „Silvania”*, de Iuliu Suci, Zalău, Ed. Silvania, 2008, pp. 297-305. Cenacluri frecventate: membru al Cenaclului literar „Silvania” Zalău, din 1968.

Volume de autor: *Dimensiuni ale culturii moderne în Țara Silvaniei (secolele XVII-XIX). Cărți și proprietari*, Cluj-Napoca, Ed. Mega & Ed. Porolissum, 2010; *Istoriografia cărții românești vechi din Transilvania. De la începuturi până la 1948*, Cluj-Napoca, Ed. Argonaut, 2011; *Medalioane istoriografice și destine literare*, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2017; coautor la: *Bibliografia de Referință a Cărții Vechi*, CIMEC, București, 1999; *Memorii, jurnale și însemnări transilvane 1938-1989*, Zalău, Ed. Limes, 2001 [împreună cu dr. etnograf Corina Bejinariu și dr. ist. Cornel Grad].

Cartea ca *ars vivendi*

Un răspuns tardiv la ancheta *Caiete Silvane*: „Ce (mai) citim? De ce/cum citim?”

Motto: „Înțeleg regretul D-tale că nu poți să Te dedici cum ai vrea, lecturii. O singură pasiune permanentă, neistovită, care mă va petrece pînă în pragul final al vieții, am avut – cărțile. Am adunat în jurul meu munți de cărți, am citit și am scris multe cărți, am fetișizat cartea. Nu regret deloc. Dacă ar fi să încep de la capăt, aș repeta aceeași figură. În vremea din urmă am citit și eu pînă la uitare de sine, cu multă sete. Regret că nu pot dovedi cu atîtea cărți minunate, cîte ne înconjoară”. (Petre Hossu, *Correspondență către Ioan Maria Oros*, 1971)

Citesc, pe cât posibil, cam tot ce ține de domeniul istoriei scrisului și civilizației cărții, despre metamorfozele și destinul acestora, precum și despre soarta bibliotecilor și a lecturii, în plină eră digitală. Deci, studiez mai mult cărțile despre cărți și uzajele lor (R. Chartier, R. Darnton, P. Bourdieu etc.), însă, din păcate, tot mai puțină literatură de ficțiune. În aceeași măsură, citesc și aprofundez literatura metodologică, legată de scrisul academic, de redactarea cărților și articolelor științifice. Nu în ultimul rând, îmi citesc și recitesc/corectez propriile scrieri aflate în manuscris, în vederea finalizării lor.

După cum știm, lectura este o importantă deprindere culturală; aceasta cu atît mai mult în cazul meu, caz în care cartea și cunoașterea ei au devenit nu numai o pasiune, ci și o profesiune. De aceea, apartenența mea la Amicala Bibliotecarilor și Bibliofililor „Amor Librorum Unit Nos” din România poate aduce o explicație în plus, la întrebarea de ce citesc și iubesc atît de mult cartea; dragoste care mi-a fost insuflată și cultivată încă din școala generală prin harul eminentului profesor Cornel Calvocorescu și mai apoi, prin cunoașterea apropiată a unor mari personalități ale culturii române sau prin sfaturile de lectură reieșite din corespondența purtată cu acestea. În această ordine de idei, îmi amintesc răspunsul filosofului Petre Hossu, la o provocare deșucheată, pusă de cineva: „singura și necondiționata mea amantă a fost cartea”, iar, într-o scrisoare către noi, același mare cărturar sălăjean, traducătorul primei versiuni integrale în limba română a celor *O mie și una de nopți*, îmi mărturisea că: „La fel apreciez și patima D-tale pentru cărți și studiu. Sînt cel mai în măsură să le înțeleg: toată viața mea este legată de carte, de idei, de gîndire, de literatură. Este singura mea pasiune mare, consecventă, neistovită. A fost poate pavăza mea în zile grele, în ani grei, în decenii grele... Dacă n-o aveam poate că mă prăbușeam, prefăcîndu-mă în cenușă...”.

Se înțelege clar că, preponderent, citesc din varii motivații profesionale, științifice, nu doar estetice; lectura/cartea fiind rațiunea de a fi a unui intelectual; cu atât mai mult, în cazul nostru, ca fost bibliotecar vreme de peste trei decenii, expert de carte veche și cercetător al istoriei cărții, inclusiv cu un doctorat în materie.

Deseori, prin natura ocupației, citesc ca să pot scrie; ba chiar îmbin ambele acțiuni, atunci când, de exemplu, lectura/consultarea unor documente istorice sau însemnări inedite, redactate cu slove chirilice pe cartea veche liturgică, este dublată de descifrarea și transcrierea interpretativă a acestora.

Conceperea unei comunicări științifice, să zicem, încadrabilă ca subiect într-o tematică anume a unui simpozion, presupune, pe lângă sursele tale inedite, identificarea literaturii consacrate subiectului ales, adică, bibliografia aferentă pe care trebuie să o studiez, iar „răsfoirea” unui singur text științific, îmi dă ocazia să cunosc lecturile autorului respectiv, să refac traseul lui documentar prin „trimiterile” conținute și să aleg pe cele care servesc argumentării proprii noastre întreprinderi intelectuale. Ca atare, aici, se practică o „plurilectură” a unei „pluritextualități”, o citire în „trimiteri”, în note, în bibliografie, în hipertext – uneori mai importante decât textul propriu-zis; deci, o lectură cu multe discontinuități în raport cu lectura unei opere de ficțiune, care este una eminamente privată.

În aceste condiții, referitor la modul cum citesc, menționez faptul că există o etică a lecturii, ale cărei principii le respect conform metodelor însușite, iar arta de a scrie academic implică și o artă de a citi și, mai ales, una de a cita, în egală măsură: există o responsabilitate față de ceea ce și cum citești, ca să nu răstălmăcești, în loc să interpretezi spusele autorului. Practic, deci, cititul fragmentar și selectiv, extrăgând pasaje semnificative sau vânzând cuvinte-cheie, cercetând indexuri și glosare etc. Aceasta cu atât mai mult, acum, în plină adâncire a discrepanței dintre „ordinea cărților” și „haosul textual” (R. Chartier) în era digitală, cea a cititului pe ecran. Așadar, metaforic vorbind, citesc „non-stop” și „pe rupte”, „în răspăr” și „pe sărite”.

În concluzie, alături de lucrul la alte proiecte, ca să pot încheia panorama istoriografică, intitulată „Lumea cărții ca voință istorică și reprezentare grafică”, trebuie să am cunoștința și să citesc cam tot ce s-a scris și se scrie despre carte, și îmi este accesibil. Evident, fără a neglija lectura sau relectura operelor mari ale culturii universale, căci, vorba lui C. Noica referitoare la menirea acestora; una care nu se rezumă doar la a fi contemplate, ci funcția lor: „Este de a naște alte opere mari, sau măcar de a modela omenescul din tine. Iar de nu, funcția operelor mari este de a te face să-ți ceri scuze că exiști”.

(„Caiete Silvane”, nr. 172/mai 2019, p. 48)

*Poziții și dispoziții de lectură... ecologică
– deceniul '60 al secolului trecut: cartea ca „nedespărțire”*

Ileana Petrean-Păușan

S-a născut la 4 iulie 1952, în satul Treznea – localitate martir a neamului românesc, județul Sălaj. Școala gimnazială a absolvit-o în satul natal, în care s-a întors și ca învățătoare, după absolvirea Liceului Pedagogic „Gheorghe Lazăr” din Cluj-Napoca. În perioada 1967-1972, cât a studiat la Cluj ca să devină dascăl, a participat la ședințele cenaclurilor literare „Lucian Blaga” și „Armonia”. A reprezentat liceul la concursuri de creație literară, afirmându-se la concursul „Tinare condeie”, premiile câștigate constând în participarea la tabere de creație literară pentru liceeni. Prima poezie i-a fost publicată în revista „Luminița” în anul 1967.

Slujește școala din satul natal vreme de nouă ani, 1972-1981, timp în care devine o constantă colaboratoare a ziarului județean „Năzuința” și participă la activitatea Cenaclului Județean „Silvania” – formula veche, la Casa Municipală de Cultură, și formula consacrată de decenii, la Casa de Cultură a Sindicatelor. De altfel, frecventează cenaclul județean și în calitate de ziaristă, până după anul 2010, când trece într-o altă etapă a vieții, cea de pensionară, în care, precum în romanele ciclice ale lui Rebreanu, se întoarce de unde a pornit, în Treznea natală.

În cei nouă ani cât a fost învățătoare la Treznea și-a constituit, prin „luna cărții la sate” – acțiune de amploare în luna februarie – o frumoasă și selectă bibliotecă personală, ratele făcute pentru cărți întingându-se pe tot parcursul anului. Pe lângă viața plină de iubire în familie, satisfacțiile profesionale și sentimentul de dascăl iubit, lectura a constituit în acești ani marea bucurie și de folos zăbavă a tinerei învățătoare. Voia mai mult. Voia să scrie. Drept care, a dat admitere la Facultatea de Ziaristică din București – singura existentă în țară la acea vreme – unde a fost admisă în anul 1981. S-a bucurat și a „profitat”, la modul pozitiv, benefic, de tot ce i-au oferit cei patru ani de viață și educație în București: biblioteca bogată a facultății, profesori deosebiți, instituții culturale – Cinemateca, Opera Română, Ateneul Român etc.

După absolvirea facultății, în 1985, a fost repartizată la ziarul județean sălăjean „Năzuința”, unde a susținut pagina de „învățământ-cultură” până la Revoluția din decembrie 1989. A fost apoi redactor la ziarele „Graiul Sălajului” și „Sălajul-Orizont” până în anul 2001, când s-a transferat, prin concurs, la Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj. În calitate de consilier cultural, s-a ocupat, printre altele, de cultura scri-

să. A realizat 12 numere din seria nouă a revistei „Silvania. Cultură. Culte. Patrimoniu” și a consiliat, la Editura Silvania a DJCCPCN Sălaj, înființată la inițiativa ei, apariția a peste 100 de cărți. Timp de 10 ani (2005-2015) a fost membră în colectivul de redacție al revistei județene de cultură „Caiete Silvane”, ediție nouă, susținând inclusiv o rubrică de autor – „Cercuri pe apă”.

Este membră a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România; membră a Asociației Scriitorilor Sălăjeni.

Distincții: Cetățean de Onoare al satului Treznea-localitate martir a neamului românesc; Brevetul Uniunii Ziariștilor din România prin care i se conferă Ordinul Ziariștilor clasa I pentru merite deosebite în întreaga activitate (1997); Trofeul de Excelență în cultură, acordat de Ministerul Culturii și Direcția pentru Cultură (...) Sălaj (2015); Diploma de Onoare „Oameni de seamă ai Sălajului”, acordată de Biblioteca Județeană Sălaj (2002).

A colaborat la revistele „Tribuna”, „Luceafărul”, „România literară”, „Adevărul literar și artistic” ș.a.

Volume publicate: *Maci pe rotativă* – poezii, Editura Silvania, Zalău, 2005; *Bisericile de lemn din Sălaj* (în colaborare cu Gh. Chende și Ioan Ghiurco), Editura Silvania, Zalău, 2008; ; *Gânduri pe rotativă*, Editura Silvania, Zalău, 2011; *Treznea, localitate martir a neamului românesc*, monografie, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2014; *Doctorul Ioan Pușcaș, pentru viață fără bisturiu*, monografie, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2022. Volume colective: *Excelsior '71; Tinere condeie, Constelații, Pătrar de aur, Pământ străbun românesc* (Zalău, 1979); *Silvania*, antologie (Zalău, 1979), Iuliu Suci, *Poeți sălăjeni ai Cenacului Silvania* (Ed. Silvania, Zalău, 2008); *Ștefan Goanță văzut de...*, Editura Brumar, 2011; *Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj, 18 poeți, antologie*, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2020.

Bisericile de lemn din Sălaj

(Editura Silvania, Zalău, 2008)

„Fiecare carte are povestea ei. Și aceasta. Dumnezeu, iubite cititorule, ai aflat cea mai importantă și mai plăcută parte din povestea acestei cărți, din moment ce-o ții în mână, o răsfoiești, zăbovești asupra ei... Sfârșitul poveștii. (...) Ideea realizării unei lucrări (...) care să prezinte și să promoveze bisericile de lemn din Sălaj ne stăpânește de multă vreme. La varianta tipăririi unui număr tematic cu acest subiect al revistei *Silvania – Cultură. Culte. Patrimoniu* a DJCCPCN Sălaj, am renunțat din mai multe considerente. Lucrarea merita să fie o carte de ținută, cu schițe monografice ale bisericilor, cu fotografii de ansamblu și detalii, obligatoriu color, o lucrare-document la care să aibă acces oricine dorește și care să promoveze aceste valori tradiționale. (...) Proiectul a

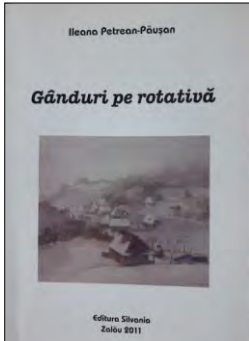
obținut finanțarea Administrației Fondului Cultural Național în Sesiunea de finanțare nr. 1/2008, Proiecte culturale – Carte. (...)

Din moment ce ne-am numit lucrarea *Bisericile de lemn din Sălaj*, se cerea să se regăsească aici toate cele 68 de biserici de lemn din Sălaj aflate în Lista Monumentelor Istorice publicată în 2004. (...)

Sperăm ca această lucrare să folosească și să genereze idei pentru alte tipărituri similare, care să aibă în același timp valoare documentară și să promoveze patrimoniul cultural național care ne dă identitate și care contribuie la îmbogățirea patrimoniului cultural universal”.

(Ileana Petrean-Păușan, coordonatoarea proiectului, din „Nota redactorului”, p. 218)

Gânduri pe rotativă (Editura Sylvania, Zalău, 2011)

Cartea cuprinde interviuri cu oameni de cultură sălăjeni – cel puțin prin naștere – publicate de-a lungul anilor. Interviurile sunt însoțite de documentare, spre o mai bună și mai la îndemână cunoaștere a acestor personalități.

Iată numele regăsite în această lucrare: Ioan Sima (pictor), Vasile Breban (lingvist), Octavian Lazăr Cosma (muzicolog), Marius Cuteanu (compozitor, dirijor), Victor Gaga (sculptor), Ștefan Goanță (scriitor), Gheorghe Ilea (pictor), Marcel Lucaciu (scriitor), Augustin Mocanu (folclorist, cu un număr impresionant de cărți în domeniul culturii populare), Viorel Mureșan (poet, critic literar), Pavel Păușan (artist liric), Gheorghe Rădeanu (pictor), prof. Iuliu Suci, „omul cu carte, omul pentru carte”, Șepși Iosif (sculptor), Szabó Vilmos (pictor).

O simplitate cuceritoare Ileana Petrean-Păușan, *Maci pe rotativă*

După ani și ani de susținută activitate publicistică, pe la diferite cotidiane locale („Năzuința”, „Graiul Sălajului”, „Sălajul-Orizont”), Ileana Petrean-Păușan a dorit „să nu se rătăcească filele îngălbenite cu poeziile tinereții”, adăugându-le

poeme noi, prinse – cu sfială – între copertele unei plachete ce poartă titlul grațios: *Maci pe rotativă* (Editura Silvania, Zalău, 2005).

Frumoși (dar plăpânzi), prin fulminantul lor „roșu vertical”, macii reprezentau – în Antichitate – „puterea somnului și a uitării ce îi cuprinde pe oameni, după moarte și – mai ales – înainte de reînviere”. Prin urmare, cele câteva zeci de poeme echivalează cu o dublă resurrecție: una e a „vârstei de aur” (prădalnica tinerețe), alta e a cvasiuitatei vârste poetice (tradiționalismul). Niciuna dintre aceste vârste n-ar trebui lă-

sată să moară, căci fiecare ține de ordinea firească a lucrurilor, de rostul Omului pe pământ, chit că – vorba lui Marin Preda – rostul ăsta, cine știe ce s-o alege de el!...

Caracterizându-se prin atașamentul față de obiceiuri, datini și credințe străvechi, respectate și păstrate – cu sfințenie – în lumea satului românesc, tradiționalismul presupune – așa cum preciza Nichifor Crainic – un cult al strămoșilor, un devotament față de trecut și față de istorie, o venerație a limbajului arhaic, popular și regional. Tradiționalismul se confundă – în opinia aceluiași Nichifor Crainic – cu sintagma „tinerețe fără bătrânețe”, o sintagmă reprezentativă pentru vitalitatea poporului nostru, pentru „apa vie” a ortodoxismului.

Toate aceste convingeri sunt filtrate – atent – de Ileana Petrean, în versuri delicate, scrise – cu puține excepții – „în dulcele stil clasic”. Placheta cuprinde patru grupaje semnificative (*Florilegii, Șapte pietre, Nouă pietre, Sat natal*) ce se constituie în tot atâtea trepte/ „pietre pentru templu” ființei poetice.

Primul grupaj datorează mult neasemuitului spațiu natal, considerat drept centrul unei lumi alcătuită doar din imaginea blajină a mamei și chipul luminos al tatălui. Drumul spre o astfel de lume pare – acum – greu de întrezărit, căci paradisul copilăriei a fost devastat de trecerea nemiloasă a vremii. *Cum să mă-ntorc...?* e un poem ce reiterează motivul casei părintești, păstrând unele ecouri din lirica lui Ion Pilat și situându-se, oarecum, în preajma „casei amintirii”. Intensitatea trăirilor este autentică, lăsându-se exprimată în versuri de o tristețe sfâșietoare, pline de dramatism: „Cum să mă-ntorc acasă, mamă,/ Când curtea noastră e pustie/ Când nimenea nu mă mai cheamă/ Și nimenea nu mă îmbie/ Să mușc din măr, să intru-n vie?!.../ / Cum să mă-ntorc acasă, tată,/ Când brusturii mi-ajung la sâni/ Când mă lovesc de-nchisa poartă/ Și-n curte nu mai latră câini/ Și anii mei îmi par străini?!...// Cum să mă-ntorc acasă, Doamne,/ În pustiitul cuib de cuc?!.../ Împovărată sunt de toamne/ Și m-aș întoarce să le duc/ La rădăcina unui nuc...”

Laitmotivul care străbate de la un capăt la altul țesătura poemelor e acela al înstrăinării, al rupei de matca satului tradițional, în acorduri ce amintesc – prin jalea lor înfiorată – de O. Goga: „A ruginit și coasa, tată,/ Și carul stă uitat, neuns,/ Și vorbele nespuse, iată,/ În gânduri-pietre s-au ascuns// Iar iarba crește lângă cruce/ Eu nu-s fecior să o cosesc/ Și-ntind o mână s-o apuce/ Și-mi vine-amarnic să-ți vorbesc...” (*Vorbe nespuse*). O singurătate amară copeșește nopțile poetei, *la ceas uitat de iele*, când razele lunii pietrifică – pe gene – roua iscată de-un dor fără leac: „Doar eu cu noaptea am rămas/ la ceas uitat de iele/ să ascultăm bătăile pământului./ O rază de lună/ a adormit scăldată/ în roua pietrificată/ pe genele mele...” (*Dor*). Rând pe rând, poeta e *Fata copacilor fără inele* (o Ceres care veghează somnul macilor din grânele coapte), *Fata cu ochii de mare* (o amazoană călare, în nopți răvășite de același dor), *Fata cu plete de ploi* (o Cosânzeană eterică, în „straie de vânt”). Definitiv pentru acest grupaj rămâne, însă, poemul *Roata*. E, aici, o altă nedreaptă „roată a vieții”; o imensă „roată de moară” ce macină ani; o „rotativă” ce strivește – mecanic – superbii ani, tineri și înflăcărați precum macii din „râuri de aur”. Orice întoarcere devine imposibilă, deoarece: „Bătute/ sunt/ cărările toate/ înapoi roata timpului/ nu se poate...” Nepotolita nostalgie învăluie suavele poeme, atinse – în treacăt – de zborul păsărilor, într-o liniște de biserică.

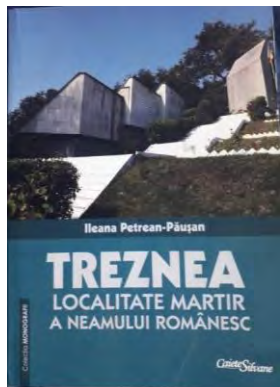
Cele *Șapte pietre* și *Nouă pietre* reunesc creații scrise pe spații mici, remarcabile prin concizie, prin tehnica detaliului semnificativ. Poeta înalță „un imens soclu/ geometriei iubirii” și resimte – dureros – scurgerea timpului: „ca o haită flămânzită/ mușcă timpul/ din visele mele”. Stăpânite de o melancolie discretă, micropoemele sunt ca niște fulgere răzlețe, pe cerul senin al amintirii.

Ultimul grupaj (*Sat natal*) e un elogiu al „cuibului de vise” – Treznea, spațiu deopotrivă al fericitei copilării și al istoriei tragice: „Treznea,/ dragostea mea/ lacrimă de sânge/ pe chipul fardat/ al istoriei”. *Acasă* este cuvântul „cel mai greu de dor”, dar prispa e pustie și cumpăna fântânii pare o „săgeată frântă/ între cer/ și pământ”. De neuitat este mirosul de pâine coaptă, de neîmblânzit va fi – de-a pururi – dorul de tată: „cum coasa ta prin iarbă/ așa mă fulgeră/ dorul de tine,/ tată”. Semn al norocului de a fi trăit acolo unde „s-a născut veșnicia”, placheta se încheie cu o imagine stingheră, parcă, a unui „fir/ de busuioc/ noroc/ așezat de mama/ la grinda casei”.

De o simplitate cuceritoare, *Maci pe rotativă* e o carte sensibilă și duioasă ca un cântec de leagăn, șoptit, printre „raze de gând”, departe de tranziția vitregă, la marginea marginii, în satul arhetipal.

(Marcel Lucaciu, „Scriitori din Țara Silvaniei”,
Editura Caiete Silvane, Zalău, 2013, pp. 83-86)

Treznea, localitate martir a neamului românesc, monografie
(Editura Caiete Silvane, Zalău, 2014)

„N-am crezut că este atât de greu să scrii o monografie... Mult mai greu decât o carte de ficțiune, decât o carte de interviuri sau de eseuri... Câtă documentare, câtă rigoare și mai ales câtă responsabilitate implică un asemenea demers!...

Lucrez la monografia satului meu natal Treznea de câțiva ani și chiar și acum, când trebuie să o duc la tipografie, mă îndoiesc că ar fi gata... Poate pentru că e prima monografie a satului și mă întreb cum să încapă viața de secole a unui sat între două coperte?! Iertare cer, așadar, pentru scăpările mele. Sper să nu

fie cazul să-mi cer iertare pentru erori, pentru greșeli..., deși, în ultimă instanță, și acestea-s omenеști...

Mărturisesc că alături de responsabilitate m-a însoțit în munca mea sentimentul de dragoste față de satul meu natal, de oamenii de ieri și de azi, față de familia și neamul meu, față de consătenii în mijlocul cărora trăiesc în prezent, dar și o stare de tristețe și dureroasă neuitare pentru istoria sângeroasă din acel septembrie 1940. Cu tot subiectivismul unui om care nu se poate numi „de știință”, am încercat să fiu riguroasă, obiectivă și să cuprind cât mai multe informații certe în această monografie.

Am folosit multe date și documente – de la Arhivele Naționale, Direcția Județeană Sălaj; de la Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău; de la Institutul Național de Statistică, Direcția Județeană de Statistică Sălaj; Biblioteca Județeană *Ioniță Scipione Bădescu* Sălaj; Biblioteca Centrală Universitară *Lucian Blaga* Cluj-Napoca (biblioteca digitală *Transsylvania*); de la Protopopiatul Zalău, Parohia Ortodoxă și Biserica Penticostală din Treznea; de la Școala Gimnazială *Învățători Martiri Aurelia și Lazăr Cosma* din Treznea; de la Primăria Comunei Martir Treznea ș.a. – și le mulțumesc acestor instituții și celor care le conduc pentru solitudinea lor. Am căutat documente, am citit cărți, am stat de vorbă cu oameni... Un sprijin deosebit l-am avut din partea domnului profesor de istorie Pamfil Pop, din Agrij și a domnului profesor de geografie Iuliu Negrean, originar din Treznea, care mi-au pus la dispoziție lucrările lor, în manuscris, de obținere a gradului didactic I. De asemenea, Academicianul Octavian Lazăr Cosma m-a ajutat să intru în posesia unor importante documente din arhivele unor instituții din București referitoare la trista zi de 9 septembrie 1940 care a îndoliat satul nostru pentru veșnicie... Tuturor le mulțumesc.

Și nu în ultimul rând, îi mulțumesc din inimă mamei mele, Maria Petrean, de 88 de ani, alături de care pot spune că am scris această carte, dovadă și numeroasele invocări din texte. (...)”

(Din „Cuvântul autoarei”, pp. 5-6)

Doctorul Ioan Pușcaș, pentru viață fără bisturiu – monografie,
(Editura Caiete Silvane, Zalău, 2022)

„(...) Eu cred că totul este important despre viața și munca celui care a descoperit unul din medicamentele importante, vitale, ale secolului trecut – *ulcosilvanilul*. Pentru că, insist în a afirma, orice s-ar spune, din *Mantaua lui Pușcaș*, din *ulcosilvanil*, au... răsărit toate medicamentele moderne de tratare a ulcerului. (...) Sper, dragi cititori, că prezenta „radiografie” a vieții doctorului Ioan Pușcaș, această uriașă, complexă și chiar controversată personalitate a Sălajului – și nu numai! –, de peste cinci decenii, să-l facă mai cunoscut generațiilor de azi și celor viitoare și să-l țină în binemeritată neuitare...”.

(Din „Cuvântul autoarei”, pp. 5-6)

Maci pe rotativă

Fata copacilor fără inele

Stăpână-s în pădurile mele
de-o veșnicie mă petrec în ele
și seva lor se varsă-n seva mea
și, totuși,
mi-e frică de vremea
când o să-mi număr anii în inele
precum copacii...

Veghează-alături macii
în somn de grâne coapte
și de-mi fac cupă setea
izvorul e aproape
și căprioare-aleargă

mereu spre început
necunoscând durerea
vreunui ied pierdut
și păsările mele
nu știu străinul zbor
în aripile-mi grele
am dus și iarna lor
să-i las pădurii cântul nerisipit, curat
și iarnă după iarnă, de ierni m-am încărcat
și îmi simțeam fierbinte zăpada între pleoape
chemând cu mâna-ntinsă o ciută
mai aproape...

Fata cu ochii de mare

Dhii, dhii, dhii pe noți călare
Fata cu ochii de mare
Și-o nechează caii lor
Către margine de dor
 Fire-ai, dor, de ce răsai
 În copitele de cai
 În copitele de vânt
 Și mi-ești greu ca de pământ?
 Cine te-a semănat oare
 Să-ncolțești, dorule, zare
 Când prea bine-ai fi-ncăput
 Într-o pivniță de lut?
 Fire-ai, dor, ploaie de vară
 Rod în urmă să-ți răsară
 Roua-mi ochilor de mare
 Cuib la capăt de cărare
 Vise în culcuș de pleoape
 Fire-ai, dorule, aproape
 Fire-ai, dor, un zbor întors
 Liniste de albatros
Dhii, dhii, dhii pe noți călare
Fata cu ochii de mare
Și-o nechează caii lor
Către margine de dor...

S-a pierdut un pui de cuc

Înspre volbură de noapte
Într-un ceas de zbor năuc
S-a pierdut un pui de cuc.
Spre ce cuiburi să apuc
Și spre ce pădure, poate?...

Stoluri mari de cântec vin
Nu știa nici cum îl cheamă
Nici pe el și nici pe mamă
L-aș striga, dar mi-este teamă
Că-mi răspunde vreun străin.

L-am simțit printre suspine
Se-neca oprindu-și cântul
Și ciopleam în zbor cuvântul
Ca să-l mângâi izgonindu-l

(Își găsisse cuib în mine...)

Fata cu plete de ploi

Straiul meu de lut
nu m-a încăput
și l-am destrămat
într-un strai de vânt
curcubeu legat
veșnic de pământ
norii-n mine pier
și cu ochi de cer
cu pletele ploi
mă preling în voi
într-un strai de zbor
penele mă dor
dar cerul nu are
pietre de hotare
și cântecul meu
stol de curcubeu
ursește să fie
gând alb pe vecie

peste ani purtat
straiul meu de lut
lumea a-ncăput
cu pletele ploi
mă preling în voi...

Elegie de toamnă

Petrec căderea frunzei în tihnă, fără vânt
curgând din verde-n galben și-n roșu și-n pământ
și dau a mă întoarce când sora mea pădurea
și-a rătăcit cărarea și mă petrece-aiurea

Și frunzele strivite scâncesc sub pașii mei
ca un prelins de bocet, tot mai străini, mai grei
o, cum brațele-mi mugur să rodesc îmi vine
dar curg sălcii că toamna se despletește-n mine

Mi s-a prădat verdeța întru prinos de miei
m-ademeneste toamna spre marginile ei
în liniștea zăpezii, nu știe-n mine iară
se va lega o nouă pădure-n primăvară.

Elegie de toamnă (II)

Ca pleoapele-mi cad frunzele-n cărare
Neastâmpărate aripi de-ntrebare

Cum gândurile-mi curcubeu se-mbină
Neastâmpărate aripi de lumină

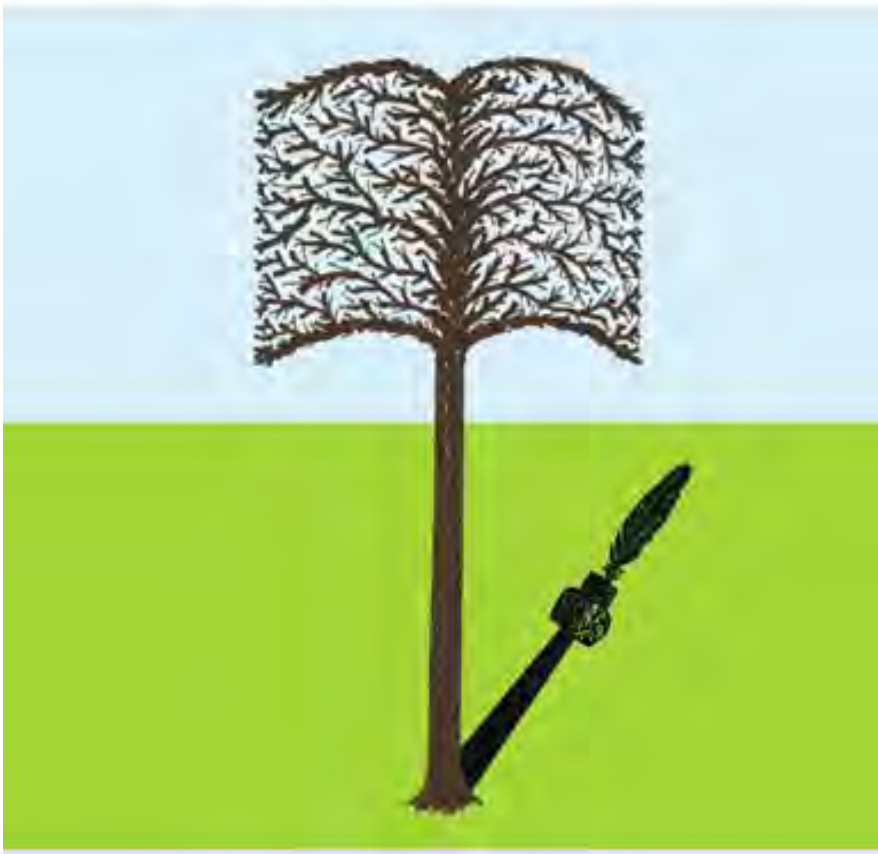
Vărgata horă-mi face semn, mă cheamă
Dansul bolnav al frunzelor de toamnă

Precum pădurea-n vămuire zac
Doar păru-mi toamnă. Sufletul... copac...

Ion Pițoiu-Dragomir

O viață întru Cuvânt

Și așa, când mă dureau
mai mult lacrimile negre
din piept, un înger mi-a
bătut alb în geam: „Fă
o corabie din flori
de salcâm și atunci
Dumnezeu o să dea
mâna cu tine!”

Scriitorul Ion Pițoiu-Dragomir, poet, nuvelist, romancier, s-a remarcat și în alte domenii ale culturii: eseist pe teme psiho-pedagogice, religioase, culegător de folclor literar și coeditor al unor culegeri de poezii populare, îndrumător cultural și artistic, profesor.

S-a născut în București, în 18 aprilie 1940.

Pseudonimul literar „Dragomir” l-a adăugat numelui său ca respect crucial pentru Ecaterina și Dumitru Dragomir, care l-au făcut fiu al lor, înseninându-i copilăria fără familia inițială.

A fost elev al Școlii Gimnaziale (azi) „Marin Georgescu” din comuna Celaru (viitorul tărâm „Celaria” din creațiile sale), județul Dolj.

A absolvit Școala Pedagogică „Ștefan Velovan” din Craiova.

Este licențiat al Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

Activitatea socioprofesională:

- profesor în unități școlare sălăjene (Sângeorgiu de Meseș, Domnin, Zalău – Liceul Electrotehnic, Colegiul Tehnic „Alesandru Papiu-Ilarian”, profesor-asociat la Colegiul Național „Silvania”, Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai”, Grupul Școlar „Voievodul Gelu”, Liceul de Artă „Ioan Sima”, Liceul Reformat „Wesselényi”);

- reușitele profesionale (a obținut toate gradele didactice) au fost, mai ales, izbânzi ale elevilor săi în competițiile de profil județene și naționale;

- unii dintre discipolii săi au îmbrățișat cariere didactice, de cercetare, de producție materială, administrative etc., în țară și în străinătate: Franța, Italia, Spania, Marea Britanie, SUA ș.a.;

- literatura română contemporană cuprinde și autori care au fost elevi ai profesorului Pițoiu;

- cercetarea științifică a finalizat-o în studii și cărți de referință;

- este inventatorul Laboratorului portativ de instruire programată „L.P.-I.P.1” și al unor suporturi speciale (azi – platforme electronice) pentru aplicarea structuralismului didactic, cu unele ajungând la faza națională a competiției în cercetarea didactică;

- lider sindical cu determinante contribuții în acțiuni la nivel național și european;

- a descoperit în rândul subiecților săi numeroase talente literare, cenaclurile la care activau aceștia devenind rodnice ateliere de creație, vizitate și elogiade adesea de scriitori importanți ai țării;

- elevi formați de profesorul Pițoiu s-au remarcat și în cercetarea științifică școlară, unii fiind premiați la sesiunile de comunicări;

- în unitățile unde a activat, a editat reviste școlare de valoare, multe situându-se pe locuri prestigioase în competițiile de profil;

- au fost bine primite și antologiile didactice pe care le-a editat cu elevii săi remarcabili;

- a regizat importante spectacole artistice, la care au contribuit recunoscuți interpreți, formații și ansambluri de anvergură;

- pentru performanțele profesionale a fost decorat de președintele României cu Ordinul „Meritul pentru Învățământ în grad de Ofițer”.

Coordonate ale activității de scriitor

- este membru al importantului Cenaclu „Silvania”, care, continuând o altă structură de creație, acoperă în Sălaj șapte decenii de activitate;

- primele sale creații au apărut în „Tribuna”, „Flacăra”, „Orizont”, „Năzuința” etc.;

- a fost onorat cu premii și mențiuni la concursuri și festivaluri literare: Botoșani, București, Oradea, Râmnicu Vâlcea, Satu Mare, Târgu Mureș, Târgu Jiu, Zalău etc.;

- i-au apărut creații literare în culegeri zonale și naționale, unele fiind traduse în limba maghiară – „Hepehupa” (Zalău), „Versmondó” (Budapesta) – în maghiară și germană („Poeme-Verseke-Gedichte”, volum lansat și la Viena) – dar și în limbile engleză, franceză, japoneză;

- a avut întâlniri remarcabile, la acțiuni de profil, cu scriitori din multe județe ale țării: Alba, Arad, Argeș, Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Cluj, Maramureș, Satu Mare, dar și din București etc.;

- contribuții notabile la evenimente culturale în Austria, Franța, Italia, Ungaria;

- la Ambasada Japoniei din București au ajuns cărți ale scriitorului Ion Pițoiu-Dragomir, remarcate și pentru cultivarea unor structuri nipone în creațiile sale: haiku, renga, dodoitsu, katauta, senryu, sedoka;

- în câteva din cărțile sale apare specia sincretică haiga (text și creație plastică edificatoare), picturile însoțitoare fiind realizate de Ion I. Pițoiu.

Dintre cărțile publicate:

- culegător de folclor literar și coeditor al antologiilor „De dor și de omenie” și „Du-te, dor, și vino, dor”;

- cărți cu poeme în „metru” contemporan;

„În răs-crucii”, „Ana-TEME ÎN CÂNTEC”, „În-crinări”, „La-crima lui Moromete”, „Prin-soare cu șoimii”, „Ful-ger de iriși”, „Tur-nul de viespi”, „Scorpioni de cleștar”, „Panoplia lui Nero”, „Sânger albastru”, „Fire de Mare Șal” / „Esprit de Grand Châte”, „Pergole pe fulger”, „Dresorul de spini”, „Zori la Bălgrad”,

- volume de poeme cu structuri japoneze:

„Săbii nipone de rouă”, „Samurai de crini”, „Gheișe de rubin” / „Geishas of ruby”, „Miracole” / „Miracles”, „Ikebanas de jad” / „Des ikebanas de jade” (și în lb. engleză, franceză și japoneză), „Arpegii pe sakura” / „Des arpeges sur sakura”;

- cărți cu proză scurtă:

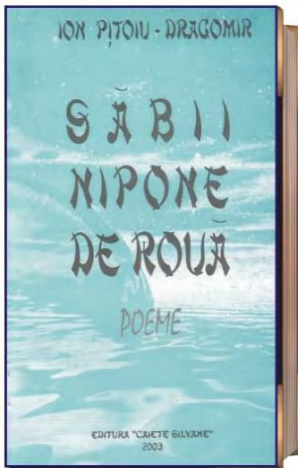
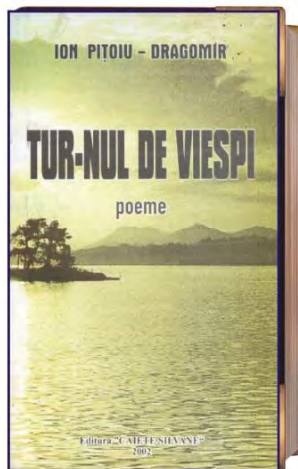
„Fântâna cu flăcări”, „Inter-viu inter-zis” / „The forbidden interview”, „Răni pe lumini” / „Sebek a fényeken”, „Tableta lui Făt-Frumos, carte-puzzle cu premiere” (trecută în „Registrul Național de Opere”);

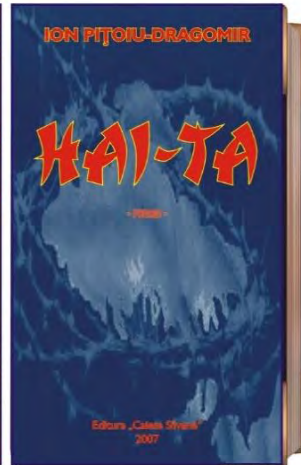
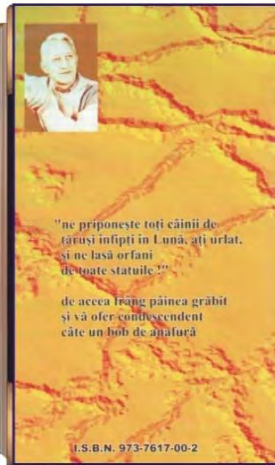
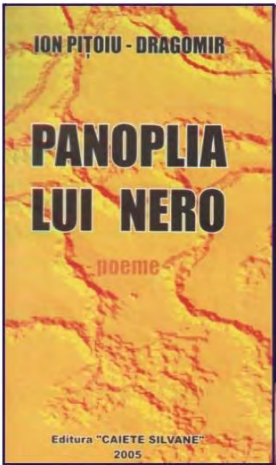
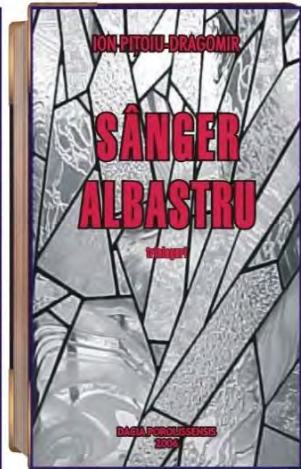
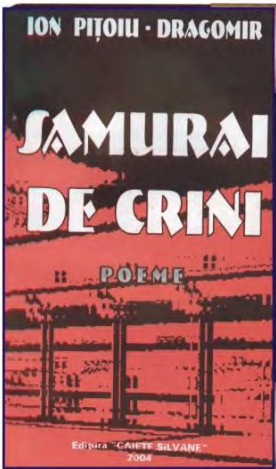
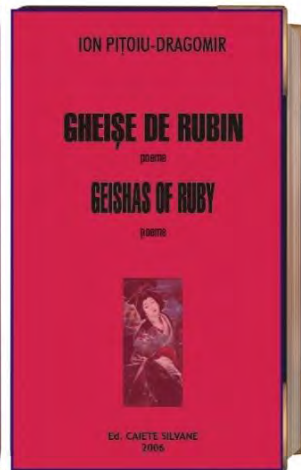
- volumul-eseu „Lumini în «Apocalipsa» Sf. Ioan” (și în limba engleză), pentru care a primit de la Vatican „mulțumiri și salutări binecuvântate”;

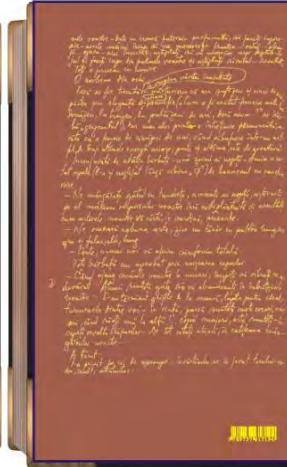
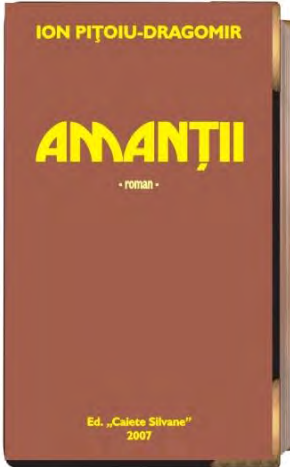
- romane:

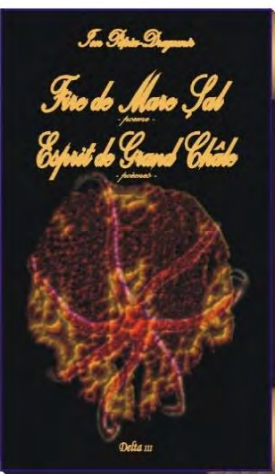
„Hai-Ta”, „Cupa lui Socrate”, „Amanții”, „Doar 7611!”, „Fracul de lut”, „Coroana de spini”, „Pescar de oameni”, „Un roman excepțional”, „Cerul unui ocnaș”.

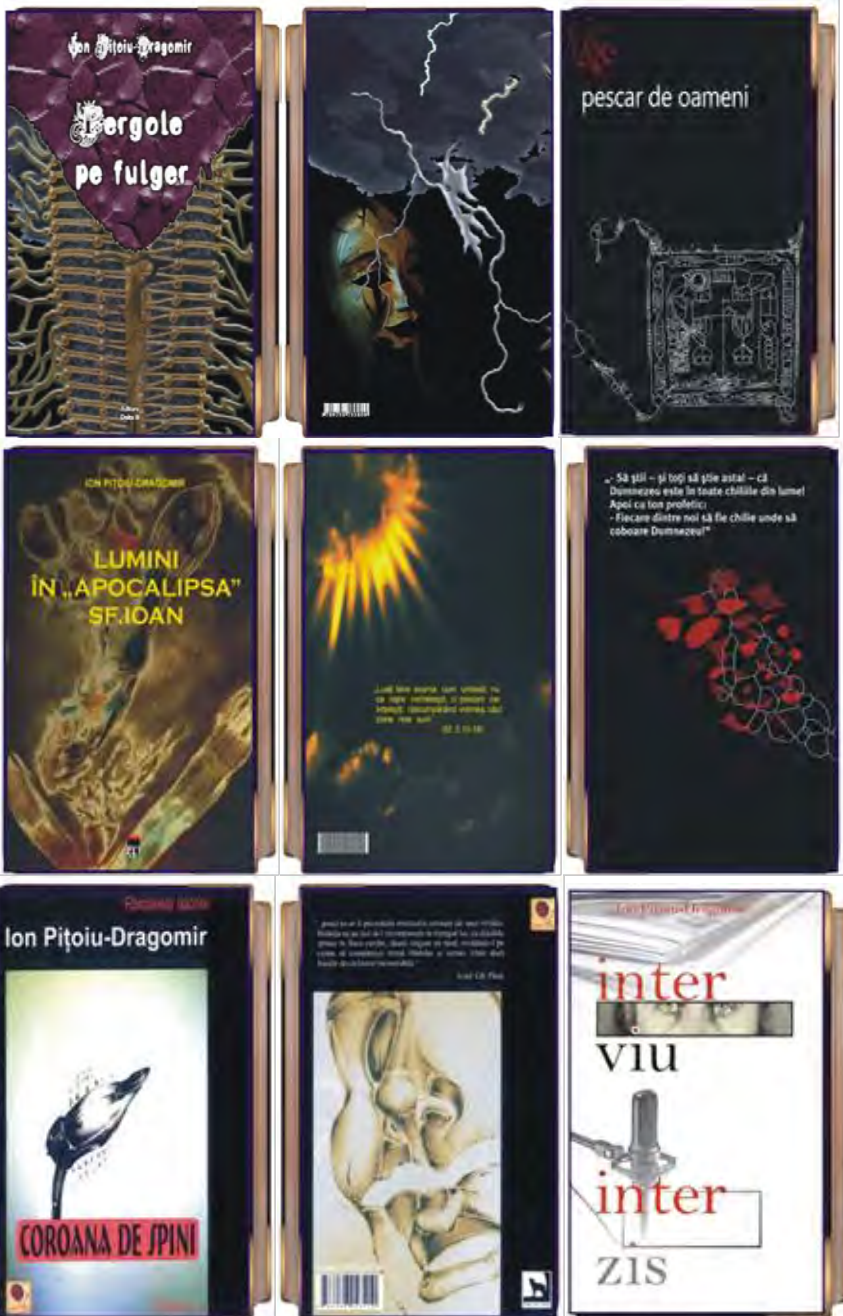
Este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

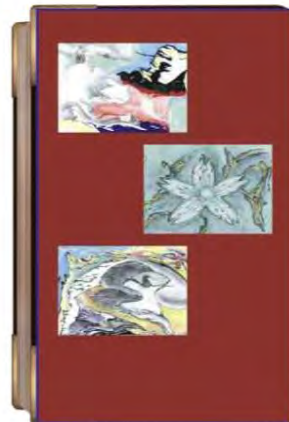
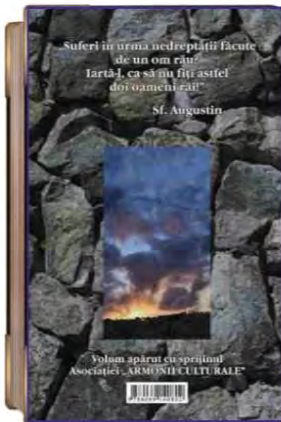
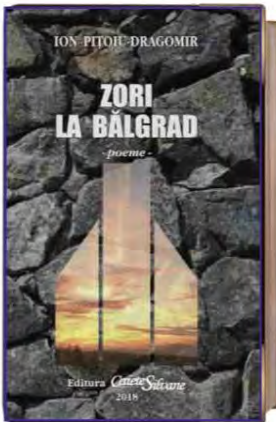

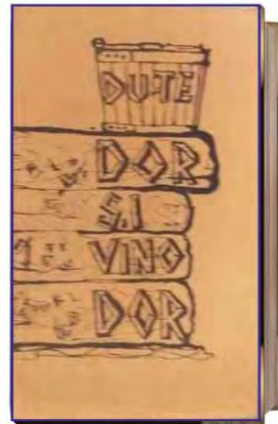

Referințe critice (în ordine alfabetică a titlurilor)

A șasea carte a poetului Ion Pițoiu-Dragomir: „Prin-soare cu șoimii”

La Casa de Cultură a Sindicatelor (CCS) din Zalău a avut loc săptămâna trecută lansarea celui de-al șaselea volum de versuri al poetului Ion Pițoiu-Dragomir: „Prin-soare cu șoimii”, volum apărut în acest an la Editura „Caiete Silvane”. Tot în acest an, și tot la Editura „Caiete Silvane”, poetul zălăuan a publicat volumul „Tur-nul de viespi”. Și tot la Editura „Caiete Silvane”, Ion Pițoiu a publicat alte patru cărți de poezie: „În răs-cruce” (1999), „Ana-teme în cântec” (2000), „În-crinări” (2001) și „La-crima lui Moromete” (2001).

Lansarea de carte de la biblioteca CCS a strâns o bună parte a Cenaclului „Silvania”, alți oameni de cultură, oficialități, lideri sindicali sau mai puțin sindicali, presa, popor. Despre carte au vorbit prof. Iuliu Suciu, președintele Cenaclului, Ștefan Goanță, Marcel Lucaciu, Vicu Topan, Dina Horvath și bineînțeles, autorul. Pluton încheiat de maestrul militar – epigramist Adrian Bumb, cu unele epigrame reușite, iar cu altele care numai nu „pușeau cu momentul, adică o lansare de carte. Ion Pițoiu, așa cum îi șade bine unui poet, a lăsat „antevorbitorii” și „antivorbitorii” săi pe seama recitării unui poem „Crucea lui Moromete”, recitare care a strânit aplauze. Ștefan Goanță, normal, a vorbit mult. Despre „alandalism aparent”, despre „descriptivism interior”. Și, cu toate că marelui prozator nu-i place în general poezia, cartea lui Pițoiu i-a plăcut.

Marcel Lucaciu a salutat „venirea pe lume al celui de-al șaselea copil spiritual” al poetului Ion Pițoiu, remarcând, prin altele, că acest ultim volum are „o mai mare rigurozitate” față de precedentele, având „o poezie originală prin meșteșugul ei”.

Firesc, după cuvântări, au urmat autografele și discuțiile „libere” în jurul unui pahar de vin. Să mai notăm că în data de 28 noiembrie, la CCS va avea loc ședința festivă a Cenaclului „Silvania”, cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la înființarea cenaclului. Cu acest prilej, membrii mai vechi sau mai noi vor citi din creațiile proprii, iar conducerea cenaclului va acorda diplome.

„N-am orgoliul obârșiiilor”

Poetul s-a născut în 18 aprilie 1940 la București. Prima copilărie în Oltenia. Dragomir, din semnătura Ion Pițoiu-Dragomir, vine ca un omagiu părinților săi adoptivi „Ecaterina și Dumitru Dragomir (a nu se confunda cu Dumitru Mitică Dragomir – n.r.), fără de care viața mea ar fi fost probabilă”. Liceul pedagogic la Craiova, urmat de absolvirea la Cluj, la „Babeș – Bolyai”, a facultății de filologie. De la absolvirea facultății, dascăl în județul Sălaj. Și, mai recent, lider sindical.

Rep.: Cum a fost impactul cu Transilvania?

Ion Pițoiu: După absolvirea școlii normale, mai mulți colegi ne-am ales regiunea Cluj – cum era pe vremea aceea. Eu am primit raionul Zalău.

Rep.: Ați dat de o altă lume?

I.P.: Transilvania este un loc în care și eu pot trăi, gândi. N-am orgoliul obârșiiilor. Sigur, respectul rămâne pentru locurile respective. Dar adaptarea la un loc este un lucru capital pentru orice om cu respectul propriei persoane. Nu neapărat cu trimitere la „Ubi bene, Ubi patria”. Prin toate trebuie să spunem că suntem acasă. Prin integrare spirituală, profesională și sentimentală. Oricum, mama mea este ardeleană. Eu sunt ardelean prin naștere, tata este oltean.

Rep.: Sigur sunteți zălăuan mai vechi. Ce v-a marcat în perioada de dinainte de '89 și după?

I.P.: Sunt martorul încercărilor, primelor realizări privind identitatea culturală dincolo de provincialism. Apoi am asistat la reînființarea județului, în 1968, la cât s-a luptat cu argumente culturale, istorice și de altă natură pentru ca Zalăul să fie capitala județului. Am remarcat nașterea presei sălăjene, chiar dacă era reprezentată doar de „Năzuința”, cu același păcat al presei de dinainte de '89, obediența față de putere.

Un alt fenomen a fost dezvoltarea industrială a Zalăului, dar și culturală, încadrată, firește, în circuitul de atunci. Chiar Opera de la Cluj a venit la Sala Sporturilor. Se dirija, asta e adevărat, dar era altceva. Nu întotdeauna de cea mai bună calitate.

După '89 am remarcat cu adevărat dezvoltarea presei, mai mult sau mai puțin independente. Un paradox al presei este că multe titluri au sub ele „ziar independent” și că unele nu confirmă aproape deloc etichetarea. Fără să fie o apreciere de complezență, apreciez că Transilvania Jurnal își respectă statutul de ziar independent, pentru că numai așa poți sluji și pe cititor, comunitatea și dacă nu e prea mult țara.

„Nostalgia este o boală”

Rep.: Multor români le pare rău după vremurile de dinainte de „revoluție” și chiar de Ceaușescu. Dvs. Vă pare rău?

I.P.: Eu am un crez: nostalgia este o boală și vindecarea este numai în muncă, în realizarea în plan individual, comunitar etc. Unii au nostalgia așa-zisei stabilități de atunci. În fapt era stabilitatea omului în cușcă, cu sens figurativ, de metaforă. Numai libertatea dă măsura stabilității și a progresului.

Rep.: O întrebare „clasică”: Cum ați ajuns la poezie?

I.P.: Ca toți creatorii, contactul cu arta este sărbătoarea ființei. Primele compuneri au fost remarcate, mai ales că am avut o viață tumultuoasă, lipsuri... Mi-am găsit refugiul în lectură. Citeam enorm.

Primele reușite – ca să le spun așa – au fost din vremea liceului, când profesorii mei de literatură română și psihologie au remarcat un „ce” și un „cum” interesant în acele creații. Încurajat, am scris în continuare încercând să exprim și propriile mele coordonate spirituale, dar mai ales să pun întrebări și să dau răspunsuri personale la provocările vieții în general.

Rep.: Debutând relativ târziu în volum, cred că a fost o lungă perioadă de acumulare, nu?

I.P.: Am publicat relativ puțin (în culegeri colective, în presa literară) pentru că nici nu exista acel cadru de manifestare a cuvântului literar, după cum știm cu toții. Unele din textele de atunci trebuia să nu fie respinse pe criteriul ideologic, cum s-a întâmplat cu unele scrieri în proză ale mele, chiar dacă am ajuns la premii, la titlul de laureat la diferite concursuri. Trebuia să existe un timp ca pentru toți oamenii verticali când cele două întrebări fundamentale ale artei – Ce și Cum – să nu fie obstrucționate în nici un fel.

Poetul, ca un „glas de aramă”

Rep.: Poezia Dvs. A fost apreciată în diverse feluri. Cum vă apreciați Dvs. Poezia?

I.P.: Cultiv o poezie conceptuală, în care, asemeni artei timpului, lirismul nu poate fi decât „obiectiv”. Temele cultivate sunt cele eterne ale artei, dar și cele ale clipei, creatorului și lumii înconjurătoare. Cum spuneam nu demult, dacă poetul nu poate spinteca răul cu paloșul ca Făt Frumos, de exemplu, el are obligația funciară de-a fi un „glas de aramă”, de a încerca dacă nu să schimbe lumea să arate unde sunt chinurile ei. Trăim într-o lume bulversată și bulversantă, și una dintre soluțiile de schimbare rămâne arta, poezia în special. Cred în misiunea poetului de a pune pe talgerul timpului câte un strop de lumină.

Rep.: Și, în final, o altă întrebare „clasică”: Ce proiecte aveți?

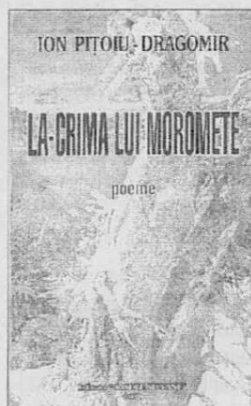
I.P.: Prin cele șase cărți publicate, dar și cele de dinainte pe care nu le reneg că îmi aparțin, am dovedit că în cuvântul de foc al limbii se rămâne cu un dram de inspirație, cu un dram de har, dar cu o trudă infinită. Cred că la începutul anului viitor voi publica un volum poate intitulat „Săbii japoneze de rouă”, numai cu haiku-uri, tanko, runga – toate cu forme care își au obârșiile în poezia niponă. Mă rog lui Dumnezeu să pot termina o carte de proză scurtă, pe care în mare am realizat-o, urmând să definitivez ceea ce țin de elaborarea unei cărți. Ca la orice creator, proiectele sunt multe și nu mai contează ce și cât faci, contează opera pusă în fața cititorului, cel care este interlocutorul nostru perpetuu și căruia nu reușim niciodată să-i mulțumim pentru atenție și să-i satisfacem orizonturile sale de așteptare.

Daniel Săuca

Ion Pițoiu - „La-crima lui Moromote”

Al patrulea volum de poezii al poetului zălăuan Ion Pițoiu-Dragomir a fost lansat joi la Casa de Cultură a Sindicatelor din Zalău. Cartea este denumită, în stilul propriu al poetului, „La-crima lui Moromote” și a apărut la editura „Gaiete Silvane”. Lansarea s-a desfășurat într-un cadru festiv, cu prezența membrilor Cenaclului „Silvania”, a numeroși invitați și multe oficialități. În deschidere a vorbit directorul Casei de Cultură, Dinu Iancu Sălăjanu care s-a arătat încântat de frecvența evenimentelor cultu-

rale care se întâmplă la Zalău. Președintele cenaclului, prof. Iuliu Suciu, a făcut o scurtă prezentare a creației poetului, el fiind și cel care a scris prefața cărții. Iuliu Suciu este de părere că poezia lui Pițoiu se încadrează în generația optzecistă, din care fac parte și Nichita Stănescu, Marin Sorescu și alții, „generație iconoclastă, care a dorit să răstoarne vechile valori”. Prof. Suciu a afirmat, despre poezia din acest volum, că este caracterizată prin fragmentarea cuvintelor, demitizarea unor teme ale

poeziei tradiționale și o pătrundere în toate domeniile vieții. „Un loc aparte îl ocupă haiku-urile, ce dezvoltă o altă melodie, gravă, meditativă, la polul opus față de registrul ironic din primul grupaj”, a mai spus prof. Suciu.

Corina Știrb

Poezie de notație

I-am cunoscut activitatea de ani de zile din cadrul cenaclului „Silvania” – Zalău dar și performanțele didactice. Ion Pițoiu este de ani de zile un ferment al vieții scriitorilor sălăjeni participând la realizarea unor antologii bilingve care dau măsura talentelor locului („Poeme – Versek – Gedichte” și „Zece poezii – Tíz Költő/ Poeme versek”) dar și la schimburile culturale cu alte zone ale țării (Bistrița, Cluj, Bihor, Maramureș, Satu Mare), sau prin prezența sa cu studii de etnografie la volumele „De Dor și de Omenie”, „Du-te, Dor, și vino, Dor” – adevărate tezaure ale memoriei culturale sălăjene.

Cu versuri proprii, Ion Pițoiu este prezent de multă vreme în paginile unor reviste prestigioase precum: Tribuna, Familia, Transilvania, Orizont, sau cele din județ – Năzuința, Hepéhupa, Silvania etc.

Autor al unor numeroase volume, pe care le-a editat în regie proprie (remarcă dintre ele „În răs-cruce” – 1999; „În-erinări” – 2001; „La-crima lui Moromote” – 2001; „Tur-nul de viespi” – 2002; „Ful-ger de iriși” – 2003), Ion Pițoiu scrie o poezie de notație, atent la energiile ascunse în cuvinte, la efectele de juxtapuneri ale unor rădăcini proteice. Această predilecție pentru „de-construcție” l-a condus spre abordarea genului haiku, a filigranelor și esențializării precum în volumele: „Săbii nipone de rouă” – 2003; „Samurai de crini” – 2004; „Scor-pioni de clestar”, 2004.

Ion Pițoiu a publicat și un volum de proză scurtă (Fântâna cu flăcări) și un roman (Cupa lui Socrate) dovedind real talent pentru conturarea unor personaje emblematice, pentru surprinderea unor mentalități și tare ale socialului alienat.

George Vulturucan

Purgatoriile unei metavoci, purgatoriile unui metapersonaj

Carmen ARDELEAN

*Cerul unui ocnaș (metaroman),
Ion Pițoiu-Dragomir*

Considerate elemente paratextuale, titlul și subtitlul unei opere sunt privite, adesea, ca firești, necesare convenții literare. Titlul subiectiv, deci tematic, în viziunea lui G. Genette, propus de scriitorul Ion Pițoiu-Dragomir pentru recentul roman *Cerul unui ocnaș* e secondat de un explicit subtitlu, *metaroman*, care, alături de particularitățile scriiturii deja consacrate, a stârnit vii și interesante reacții în cadrul Cenaclului Silvania. Considerațiile celor care au participat la ședința de cenacu au fost consistente și aplicate, conturând o imagine polifonică a modalităților de receptare a textului.

Pornind de la impresia generală pe care o lasă lectura romanului, sintetizată într-o afirmație elocventă („Moromete a primit o tableță”), Florin Horvath a subliniat deopotrivă aspecte formale relevante și simbolistica romanului. Scrisă în stilul noii generații, cartea „spulberă titlurile anterioare și face un aluat nou, care se așază sub semnul a trei elemente: morală, onoare și credință”, afirma prozatorul. Eliptic și „feliat”, oferind o repetitivă imagine a ocnașului, populat cu eroi anonimi, scoși la lumină din comunism, aparținând unei generații de revoltați, romanul mizează pe simbolica imagine a cerului lăuntric, zidit în erou.

Considerat de Daniel Săuca special ca scriitură, dar atipic pentru un metaroman, așa cum se dorește a fi, volumul *Cerul unui ocnaș* e greu încadrabil. Lipsa unor personaje clasice, stilul labirintic, greu de urmărit, greu de receptat, de multe ori, multiplicarea autorului în numeroase ipostaze constituie deja suficiente elemente pentru a vorbi de o „scriitură marcă înregistrată”, după cum aprecia președintele Asociației Scriitorilor din Sălaj.

Dacă Ioan Maria Oros a accentuat ideea de antiroman, postmodern, în care se remarcă evoluția unui „Roman excepțional”, Daniel Hoblea a remarcat monologul polifonic, prețiozitatea și ironia, caracterul ludic, secvențialitatea galopantă și liricizantă. Text-pildă, cu subtext sapiențial, cu personaje-metaporă, romanul evidențiază, după cum sublinia secretarul cenaclului, captivitatea omului conștient de sine.

Amplă și pertinentă a fost intervenția președintelui cenaclului, Marcel Lucaciu, care observa dimensiunea socială, politică și religioasă a

romanului ce vine în continuarea prozelor anterioare ale autorului. Construcția ingenioasă, cu fire epice care se întrepătrund, glisarea planurilor, aspectul de mozaic, dimensiunea epico-lirico-dramatică și simbolistica personajelor sunt câteva dintre caracteristicile romanului considerat deopotrivă parabolă și alegorie.

Am putea, incitați de cordiala polemică pe marginea încadrării romanului în mode și modele, tipuri și tipare să ne focalizăm intervenția pe a demonstra dacă și cât e antiroman sau metaroman *Cerul unui ocnaș*. Și am putea lesne ilustra natura polemică și radicală a romanului care, asemenea oricărui antiroman care se respectă, e departe de a respecta clasicile convenții ale speciei: absența unui subiect evident, independența episoadelor înglobate, deplasarea accentului de pe abia schițatele personaje pe medii și obiecte, ignorarea voită, poate chiar sabotarea verosimilității prin alternarea planurilor și a registrelor.

Relativ facilă e și identificarea trăsăturilor metaromanului, în recenta operă a lui Ion Pițoiu-Dragomir: de la răsturnarea cronologiei, la dezvăluirea mecanismelor care au ca finalitate creația, a laboratorului de creație, cu tot instrumentarul ideatic diriguitor, a imaginii creatorului, cu obsesiile, spaimele, credințele și idealurile sale, a sensului creației, a întregului proces de scriere, receptare a textului, a destinului operei, în fond.

A rămâne la aceste aspecte formale ar însemna însă a ne opri, în termenii autorului, la „catetele” romanului și a omite *unghiul drept* pe care acestea îl formează, a sesiza doar orizontalitatea romanului, *abscisa* acestuia, și a pierde din vedere *ordonata*, dimensiunea verticală.

Se dezvăluie, pe parcursul celor patruzeci de capitole, o construcție romanescă dominată de dihotomii, simetrii și analogii (cerul ocnașului-viețăș/cerul celorlalți, umbra sângerândă/imaginea elefantului mort, copii alergând/albine gonite, apocalipse exterioare/apocalipse interioare, războiul cibernetic/războiul interior), a cărei miză nu e nici fidelizarea cititorului printr-o narațiune fluidă, antrenantă, cu suspans și intrigă ușor vizibile, nici evocarea sau relatarea reportericească a unor evenimente, nici oferirea unor modele sau antimodele prin personaje cu biografii consistente. *Cerul unui ocnaș* e, mai degrabă, dincolo de micile trame care se întretes și sunt, fluctuant, reluate, un pariu al

autorului cu sine însuși și cu cititorul. Ce este și ce nu este omul-scriitorul-cititorul-creația, cât/când e ocnăș și cât/când e om liber omul-scriitorul-cititorul, cum/de ce sunt, creator și creație, „gazde” pentru Dumnezeu și/sau „surcele pentru Marele foc” sunt, de fapt, liniile directoare ale romanului în care nu conflictele exterioare dau și susțin tensiunea romanului, în ciuda tragismului acestora, ci conflictele interioare arborescente, care, în mod paradoxal, cu cât sunt mai mult luminate, cu atât au o mai evidentă funcție carhartică.

În mod evident, Ion Pițoiu-Dragomir scrie un metaroman atunci când decriptează, la începutul capitolelor, semnificațiile scenelor sau termenilor/simbolurilor din episoadele anterioare, motivând alegerea smereniei ca simbol central, justificând utilizarea unui mod sau timp verbal sau urmărind, digresiv, relativitatea, polisemantismul sau forța conotativă a unor termeni precum libertate, autenticitate, prietenie. Cu punct de pornire în „Cartea Luminii”, pledoariile personajului – care e confesor în sensul arhaic și actual al cuvântului, de creștin care se confesează/iși mărturisește credința, fără a fi osândit la moarte, și de „față bisericească” ce spovedește, duhovnic – îmbracă, uneori, mai ales în prima parte a romanului, ba forma unor predici, ba a unor dialoguri socratice. Nu e vorba însă de sensul comun al cuvântului, căci nu suntem în fața unei opere religioase. Predica-pledoarie e, de fapt, o altă dovadă a faptului că suntem în fața unui metaroman. Odată cu naratorul, cititorul (își) explică și înțelege experiențele anterioare, retrăind, cinematografic, scene simbolice, puternic metaforizate, într-un duel trecut-prezent între ceea ce autorul numește „săbiile ideilor”.

Tot metaroman scrie autorul și când identifică amprentele specifice creatorului și creației – „autentic, firesc, simplu, deschis” – când oscilează între a fi interogativ, aprobator sau dezaprobator cu privire la problematica actului de creație: **cum și ce trebuie „cioplit”, care e menirea cuvântului** („- Ai realizat, cumva, m-ai întrebat atunci, că atâția eu din discursul tău și atâtea verbe la persoana întâi singular – tot ipostaze ale lui... eu – îți obturează mo-des-ti-a și sim-pli-ta-tea?”, „Și nu ne gândim deloc la măsura cuvintelor: nu care (cuvinte), nu câte (cuvinte), nu felul rostirii (cuvintelor), nu, nu, nu, nimic, din toate astea! Ele contează numai când sunt... trăite printr-o ardere interioară, dacă se fac «aur curățit în foc»; „Adesea cuvintele sunt adevărate sicrie”), **cum trăiești/scrii/citești** („Oricum, odată cu «melodiile vieții» – sunete, dar și... zgomote – sunt vii și «portativele» ce le găzduiesc.(...) Reținem, în primul rând, sensurile proprii ale cuvintelor”; „- Dacă vei gândi – vreodată – că scrisul unei cărți este, oarecum, un cântec, noi, personajele tale, te o-bli-găm să reții că în urma acestuia... rămâne... cenușă!”;

„Părinte, în cartea mea sunt două limbaže: cel observat în timp real de cititor și... metavocea din cifre și numere, toposuri și evenimente-cruciale! – «ascunse» primei priviri!”), **care este destinul unei opere** („Scena sicriilor fusese tratată în scenariu cu maximă atenție și pentru faptul că producătorul a remarcat-o primul în metaromanul *Cerul unui ocnăș*, el a recomandat-o scenaristului cu fervoare și acum ținea să iasă totul perfect”), **cum ajungi să fii autentic într-o „lume de arlechini”** („În forul nostru interior vom găsi zbateri care smulg din rădăcini «arborii» ce ne fixaseră atâtea idei considerate fără cusur, aflăm frământarea «valorilor» unde ne învioraserăm așteptările pline de speranțe, suntem uimiți cum se prăbușesc «edificiile» salvându-ne totdeauna de fulgere.”)

Departate de a constitui o simplă recuzită, obiectele-simbol, devin metapersonaje. Sacoul bej, dalta, plicul, sicriul, oglinda au o încărcătură semantică și o greutate, în contextul opereii, aproape egală cu a personajelor fulgurante, anonime, colective. Li se adaugă simbolurile aflate sub semnul cifrei șapte, simbolul perfecțiunii divine: șapte cruci de ceară (obiect ritualic, utilizat la înmormântări, în timpul slujbei), șapte răni, șapte note muzicale, șapte culori în curcubeul „surăș” al divinității.

Simbolice sunt și puținele personaje care se remarcă în roman: Revis – un Revis – e, cel mai probabil, o anagramă de la cuvântul „univers”, iar personajul care domină romanul prin ampla confesiune e particularizat printr-un număr de identificare specific celor încarcerăți. 40.18.04 ne trimite, în mod evident, la biografia autorului, născut în 18.04.1940. Însă nu acesta e aspectul relevant, în ceea ce privește „viețașul” care alternează rememorarea cu autoanaliza, reflecția, meditația, căci religia lui e, de fapt, simulară celei în care trăiesc fauritorii de săbii japoneze. Nu produsul, ci procesul e esențial; nu „eu-celălalt”, ci eu, după cum afirmă într-un pasaj emoționant prin dimensiunea pe care o dă, printr-un autentic autoportret, dramei omului-creator: „- Așa mi-a cerut viața, a re luat cu aplomb: să nu fiu eu, ci să fiu... eu-celălalt! – Și n-ai fost... suprataxat pentru asta? Cum te-au «citat» ceilalți? Nu făceau, cumva aluzii, la porțile vreunii... ospiciu? - Desigur... Cei din jur au văzut în mine jovialul, mai întâi – e adevărat că, uneori, purtam o... mască specială – apoi l-au «tatuat» pe durul, exigentul, mai bine zis... Niciodată însă n-au surprins pe tragicul profund!”

Pentru Ion Pițoiu-Dragomir, a crea înseamnă a se crea, iar reciproca este perfect valabilă. În umbra unor semne apocaliptice (furturi, arestări, încarcerări, inundații), se întrevăd cheile-trepte ale „judecății drepte”, pe care numai purgatorul creației autentice le poate oferi: „Curățenia”, „Ordinea interioară”, „Pacea roditoare”, „Armonia”, „Iubirea înălțătoare”.

Sălajul, cu cultura la Viena

În data de 1 iulie 2004, Institutul Cultural Român din Viena a găzduit o seară culturală de un înalt nivel artistic susținută de oameni de cultură sălăjeni.

Institutul Cultural Român se află într-un apartament select vienez, situat pe strada *Argentinerstrasse* 39, aproape de Ambasada României din Viena și la doi pași de palatul *Belvedere*, o construcție impresionantă, superbă, pe care am avut prilejul să o vizităm a doua zi. Am vizitat palatele *Schonbrun* și *Hofburg*, domul Sf. Ștefan, centrul Vienei. Colegul nostru *Fejér László*, redactorul șef al revistei de cultură *Hepehupa*, spunea că fiecare român și maghiar din Transilvania ar trebui să fie găzduiți gratuit măcar o dată în Viena pentru câte bogății au intrat de la noi în acest oraș de-a lungul veacurilor. Viena este într-adevăr un oraș de aur, un oraș încărcat de istorie, cu o arhitectură superbă.

Dar să revenim la seara culturală. În cocheta sală de conferințe, la invitația Institutului Cultural Român, s-au adunat români rezidenți în Viena, austrieci, maghiari. Cuvântul de deschidere i-a aparținut dnei *Ildiko Schaffhauser*, directorul Institutului Cultural Român și atașatul cultural al Ambasadei României în Austria. Domnia sa a apreciat că Sălajul este pentru a treia oară la Viena prin Institutul Cultural Român: anul trecut a fost lansat volumul „Caust”, autor *Cristian Contraș* și, la un interval destul de scurt, a fost prezentată revista „Origini, Caiete Silvane”. Președintele Consiliului Județean Sălaj, dl *Tiberiu Marc*, a vorbit despre rolul culturii în deschiderea de drumuri europene și realizarea de legături în multiple domenii. Revistele de cultură „Origini, Caiete Silvane” și „Hepehupa” au fost prezentate de redactorii șefi ai acestor publicații, respectiv *Liviu Bordaș* și *Fejér László*.

A urmat prezentarea volumului trilingv de poezie în limbile română, maghiară și germană – POEME – VERSEK – GEDICHTE – apărut la editura „Caiete Silvane” a Centrului Culturii Tradiționale Sălaj. Acest volum este continuarea ideii lansate în volumul bilingv de poezie ALB – NEGRU – FEHER PEKETE, apărut la aceeași editură în urmă cu șase ani.

Au recitat poezii autorii incluși în volumul colectiv: *Ioan Ardelean*, *Ioan Ciocian*, *Cristian Contraș*, *Devecseri Zoltán* și *Hatházi Áron* – ultimii doi, poezii din Ungaria foarte apropiate sufletește de județul nostru – *Daniel Hoblea*, *Kiss Lehel*, *Marcel Lucaciu*, *Simonfi István*, *Ion Pitoiu-Dragomir*, *Viorel Tăutan*. Din păcate nu au fost alături de noi, din motive obiective, *B. Simon György*, *Simone Györfi* și *Daniel Săuca*, incluși și ei în acest volum. Poeziile au fost recitate în limba germană de *Roland Muller* (în același timp, traducătorul în limba germană a poeziilor din volum) și *Tatiana Contraș*.

A urmat prezentarea unei expoziții de sculptură, autor *Erwin Schventner*, de către vicepreședintele Asociației Culturale Austriaco-Române. Expoziția de pictură a autorilor sălăjeni, *Gheorghe Ilea*, *Szabó Vilmos* și *Szabó Attila*, a fost prezentată de către acesta din urmă, cel mai tânăr reprezentant al picturii sălăjene la Viena.

Seara culturală sălăjeană la Viena a stârnit aplauzele celor prezenți și a primit aprecieri din partea unor importanți oameni de cultură, fiind considerată o întâlnire culturală de elită. Era normal să fie așa: eticheta Vienei o cerea în mod imperios. A doua zi a avut loc o întâlnire la Ambasada României din Viena, la care au participat: dna *Adriana Stănescu* – secretar al ambasadei; dna *Ildiko Schaffhauser* – directorul Institutului Cultural Român și atașatul cultural al Ambasadei României în Austria; dl *Tiberiu Marc* – președintele Consiliului Județean Sălaj; dl *Ioan Ardelean*, directorul Universității „Vasile Goldiș” Filiala Sălaj, *Cristian Contraș*, directorul Centrului Culturii Tradiționale Sălaj și pictorii *Gheorghe Ilea* și *Szabó Attila*. Cu acest prilej, s-a discutat despre rolul culturii în schimbarea imaginii României în Europa, promovarea economiei sălăjene și a turismului zonal în Austria.

A urmat vizitarea orașului de către delegația din Sălaj și punerea la punct a multor proiecte culturale de viitor.

(Red.)

Stampe japoneze

Marcel Lucaciu

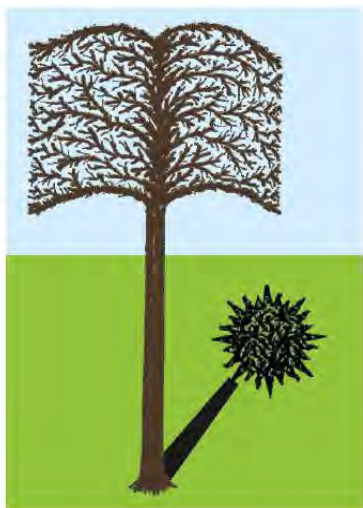
Se împlinesc, în curând, două decenii de la prima apariție editorială semnată de Ion Pițoiu-Dragomir (*În răs-cruci*, Editura „Caiete Silvane”, Zalău, 1999), iar scriitorul și-a păstrat nu doar spiritul de metronom – publicând, în medie, două cărți pe an –, ci și prospețimea versurilor sale, oscilând între tradiționalism, modernism și neoclasicism. Fie că evocă figura hâtrului Moromete, fie că satirizează vehement demagogii cu joben, fie că visează la „samurai de crini”, autorul e poate, fără s-o știe, un paseist incurabil, rătăcit în plină tranziție. Cum altfel s-ar putea explica reînvierea unor structuri prozodice nipone, precum haiku, tanka, renga, katauta, sedoka, dodoitsu, senryu, haiga?!

Apărută în condiții grafice de excepție și însoțită de inspirata versiune în limba franceză a profesoarei Alina Cișmaș, placheta *Miracole* (Editura „Caiete Silvane”, Zalău, 2008) poartă impresionantul număr 20, ea alăturându-se, de altfel, altor trei plachete învolburate, subtil, de mirajul fascinantei Japonia: *Să-bii nipone de rouă* (2003), *Samurai de crini* (2004), *Gheișe de rubin* (2006).

Sub semnul maestrului Matsuo Basho, ale cărui cuvinte țin loc de prolog („Raza vizuală devine nimic altceva decât o floare; tot ce e în raza gândirii devine nimic altceva decât luna”), Ion Pițoiu-Dragomir reconstituie, cu multă delicatețe! – Decorul nipon, prin intermediul pagodelor, al mărețului munte Fuji, al „dragonilor verzi”, al florilor de sakura și, nu în ultimul rând, al podoabelor gheișei: „Perlele gheișei/ sunt suspinele mării/ scoase din mare” (*Podoabe*). Micropoemele sunt adevărate „ninsori policrome”, condensând, printr-o maximă concizie, imagini suave și grațioase: „Trei fluturi în alb/ înconjoară o floare;/ zbor într-un amurg” (Culori); sau: „Sub cer, arțarii/ își pierd frunzele roșii;/ hotare de timp” (Toamna). Poetul se dovedește un fin peisagist, zugrăvind în culori calde muguri și flori de cireș, frunze de nuc și frunze de ferigi, peste care aruncă, tandru – valuri de miresme. Uneori, străbate din aceste stampe – mai mult sau mai puțin japoneze, căci unele dintre ele amintesc, indirect, de Celaria, satul copilăriei – o seninătate tragică, bântuită de acute neliniști existențiale: „Vântul printre crengi,/ își sfășie hainele;/ Amare dureri” (*Zbateri*); ori: „Creanga singură/ își privește în apă/ neagră secundă (*Secunde*). Străjuită de cerul înnorat și de grelele amintiri, fragilitatea condiției umane este dată, oarecum, de prezența fluturilor și a păsărilor ce „lasă litere pe mal” (*Semne*), căci printre „Flori de răsură/ peste suflet de pământ;/ prin toate, Omul” (*Ikebana*)! Chiar dacă răsăritul soarelui, unduirea de mătase a macilor, strălucirea stelelor și tristețea calmă a lunii reprezintă deopotrivă frumusețile pe lângă care trecem zilnic și adevăratele miracole ale vieții, umbrele amurgului răscolesc, totuși, aceste versuri diafane și tulburătoare

prin profunzimea lor. Alteori, speranțele renasc și în sevele primăverii pulsează însăși viața: „Muguri pe creangă,/ perle verzi primăvara,/ primesc noi raze” (*Speranțe*); sau: „Spicul de orez/ își pornește cântecul;/ vis de recoltă” (*Noi bucurii*). Cert este că autorul pendulează între frenezii primăvăratice și melancolii autumnale, între exuberanță și angoasă, laitmotivele imaginarului său poetic fiind, rând pe rând, lumina și umbra, răsăritul și amurgul, lacul și râul. În ansamblu, dominante sunt irizările florale și obsesia acvaticului ce se constituie în reflexii ale sinelui; în dramatica și perpetua scurgere ireversibilă a timpului: „Tăcerile curg/ pe apele râului;/ fluid în nopțe” (*Vibrări*). Până la urmă, orice emoție lirică e răvășită de o nostalgie edenică, de vreme ce inclusiv ritualul tainic al servirii ceaiului e transpus prin intermediul acelorași sugestii naturiste: „Pe ceașca de ceai/ cântă zâmbetul florii;/ arome în jur” (*Falduri*). De o solemnitate discretă și elevată, placheta se încheie, revigorant – cu surâsul hieratic al florilor-gheișe, ce reiterează originarele armonii: „Ca niște gheișe,/ florile au zâmbete/ pline de taine” (*Evantaie VII*)...

Simfonii de culori sau șoapte înfiorate de umbrele înserării, minipoemele lui Ion Pițoiu-Dragomir sunt filigrane sensibile ce denotă o măiestrie artistică rarisimă, însoțită de o anumită știință a versului, survenită după lungi decantări. Neîndoielnic, e un semn că poetul mai are încă multe de spus...

ELEGIE

Frunza pe apă
trece sicriu de raze;
prag lin de toamnă.

■

LINIȘTE

Fulgul pictează
cu ochii-nchiși abisul;
pe râu - lacrimă.

Un roman-parabolă

...Dar să nu mă întrebați care e parabola, vă voi trimite să citiți *Fracul de lut* (Editura Rao, București, 2010), romanul lui Ion Pițoiu-Dragomir, o carte extrem de modernă ca scriitură, cu un decupaj cinematografic, în scene iuți, alternând uneori ca într-un clip MTV, fără a zăbovi mai mult de trei secunde pe o imagine, legând episoadele între ele doar printr-un cuvânt care încheie o scenă și o deschide brusc pe următoarea, parcă ne-ar fi prezentate pietrele colorate ale unui mozaic, lăsându-ne pe noi să recompunem mozaicul în întregul lui, cu detaliile prinse în fraze-cuvânt, lăsate singure pe rând, invitându-l pe cititor să completeze restul rândului și scenei cu pricina, chiar dacă uneori frazele devin literar-memorabile (reiau doar două, vorbind despre noapte, în două ipostaze diferite: „Noaptea cădea peste întinderi ca o haină de văduvă” și „Noaptea pășea peste întinderi pe vârful picioarelor”), iar, dincolo de scriitură, un fir epic destrămat în fibre care se împletesc uneori, rămân doar să-și pună atmosfera alături alteori (cum par a fi scenele din închisoare, răscoala, discuția de haz gros dintre comandant și adjunctul său), începutul amintește de Orwell, Fratele cel Mare pare a fi înrăpat în maestrul din tabăra-colonie, unde sunt crescuți copiii antrenați pentru a ucide, care viețuiesc cu centura de explozibil la brâu și cu butoanele de declanșare, parțială sau pentru a-i trimite la Prea-Înaltul, la îndemâna maestrului-educator, mai apar și alte ingrediente SF, de la capacitățile PSI, telepatică și nu numai, ale unor personaje, Rinna, de exemplu, la gadgeturi (care sunt doar amintite, nu intervin în desfășurarea evenimentelor, de genul „generatorului de unde antigravitaționale”), numai că, pe total, sentimentul este de parabolă, de dublu basm, de basm-în-basm, oamenii au comportări de insecte, insectele se poartă ca oamenii, nici nu mai știi cine e cine, dacă furnicile sunt chiar furnici, pentru că terminologia scenelor care le corespund este pur „furnicologică”, sau sunt oameni, la fel cu scorpionii, cei descriși ca insecte sau oamenii numiți astfel, unii se joacă de-a ceilalți sau autorul se joacă cu toți și cu cititorul mai ales, pentru a coda un mesaj, pentru că așa pare romanul, a avea o cheie prea apar tot felul de șarade în carte, la nivel epic, unde e vorba despre criza pe care tocmai o traversăm, de bănci, de „guvernul mondial” (aici, cei opt care vor să manipuleze lumea, provocând și manipulând criza), la nivelul toponimelor – dar numai unul este devoalat, „Gramaido” = Grădina Maicii Domnului, altele, precum orașul Tchelara, rămân enigme rebusistice, la nivelul numelor de personaje (la Yonn Rose-Venom numai prenumele e clar, mai ales că el vine din Gramaido, ce o fi cu Rose-Venom autorul să ne spună; mai apar Lumin, generalul Fooock, Albin și Albeen ș.a.m.d.), Yonn devine în final... Constantin Brâncuși, la care se fac aluzii mai devreme, ba chiar cioplește un „zbor” care va iniția ieșirea din criză a Gramaido (salvarea prin artă? mântuirea prin frumos?), pentru că e sculptat într-un lemn vechi de optsprezece veacuri, adus „dintr-o grădină celebră, unde El se rezema de unii măslini”, și, deloc întâmplător, bucata de lemn este oferită lui Yonn-Brâncuși de niște călugări cu cruci roșii pe piept, cruci cu brațe duble, ca ale templierilor, iar istoria lemnului cu pricina trebuie căutată în romanul *Amanții*, al lui Yonn Pițoiu-Dragomir, detaliu deja postmodernist, conchid deci că e o carte postmodernistă, cu cheie, dar habar nu am care e mesajul, la suprafața textului se citește cu ușurință, vă las să o faceți, poate aflați singuri ce și cum, ba chiar cred că fiecare cititor va afla altceva din parabola fracului de lut, că doar așa ne învață cunoscătorii în ale literaturii...

Acad. Gheorghe Păun

1. Activități socioculturale în țară

2. „Pași” prin Europa

Gyula

Bruxelles

Sulyok

Viena

Ravenna

Paris

Paris

Milano

TUR-NUL DE VIESPI

... și amintesc crez – staturile cereau insistențe câte o umbrelă de ploaie (în copilărie în nopțile de vară puneam stelele în coșuri de soac până dimineața când le luam pe ulțișele și le ascundeam de soacă) pictorii purtau pălării uriașe de floarea-soarelui și asaltau atelierul de împachetat lacrimă mi-o-a și spus amânc că un comerciant distins era ficut lund în deșert la fixare litru de apă vândut („treizeci de arginți”)... și la Viena ploaia cădea peste noi ca o lavă de peșteri în tranziție așa că la întoarcere aveam o singură variantă: să ne dorim continuu exorcizarea de roșu...

Teodor Sărăcuț-Comănescu

Profesor, născut la 26 februarie 1954, în localitatea Bulz, județul Bihor.

Viața și activitatea: a urmat școala primară și gimnaziul în satul natal. Este absolvent al Liceului Pedagogic „Iosif Vulcan” din Oradea (1969-1974) și al Facultății de Filologie din Oradea (1976-1980).

A lucrat ca profesor titular de *Limba și literatura română* în județele Bihor, Galați și Sălaj, dar a funcționat și ca inspector școlar pentru învățământul primar și alternative educaționale la Inspectoratul Școlar Județean Sălaj (1991-1998, 2003-2018), concomitent și cu activități de predare (ca profesor titular) la Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai” Zalău.

În perioada 1991-2022 a desfășurat o activitate complexă atât ca profesor, cât și ca publicist.

În anul 2005 a finalizat un masterat în *Management educațional* la Universitatea din Oradea, iar din 2009 este doctor în filologie, domeniul *Poetică și stilistică*, al Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.

A frecventat cenaclul literar al studenților de pe lângă Universitatea din Oradea, iar din 1990 devine membru al Cenaclului literar „Sylvania” din Zalău, unde a debutat cu povestirea *Lupul Haitii*.

În anul 1994, împreună cu un colectiv restrâns de dascăli, a editat prima revistă a copiilor (de după 1989), „Clopoței”, unde a publicat și poezii pentru copii în primele șapte numere.

Este membru al Asociației Scriitorilor Olteni (2005) și al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj (2014). În anul 2010 devine fondatorul și președintele executiv al Asociației Învățătorilor Sălăjeni (AÎS), dar și fondator și redactor-șef al revistei „Gazeta învățătorilor” (serie nouă), organ de presă al Asociației, susținând permanent rubrica *Editorial*, timp de 11 ani. Revista a fost susținută financiar de către Asociație în formatul printat și în formatul on-line (color) putând fi lecturată pe site-ul: <http://educarte.ro>.

Colaborări: „Tribuna școlii” și „Revista de pedagogie” (între 1985-1989), „Graiul Sălajului”, „Sălajul Orizont”, „Sylvania”, „Caiete Silvane”, „Excelsior”, „Limba și literatură română”, „Școala Noastră”, „Învățământul primar”, „Tribuna învățământului”, „International Writers’ Journal”, „Literatura de azi”, „eCreator”, „Rotonda valahă”, colecțiile „Științele educației”, „Didactica” etc. După 1989 a publicat mai mult de 130 de studii, articole, cronici, recenzii, proză, poezie etc.

A publicat și scrieri cu caracter umoristic: *Apropo de șefi...?!*, (epigrame), în „Tribuna învățământului”, nr. 550-551, din 14-17 august 2000; *De la „țânțar” la „armăsar”* (epigrame), în „Tribuna învățământului”, nr. 524, din 7-13 februarie 2000; *Despre un adevăr care se vrea poveste și nu despre o poveste care se vrea adevărată* (schiță), în „Tribuna învățământului”, nr. 611, din 8-14 octombrie 2001, p. 15.

Opera: *Restituiri* (povestiri), Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, 88 pp.; *Augustin Buzura – Bio(biblio)grafii contemporane – perioada 1960-1980*, Editura Silvania, Zalău, 2001, 98 pp.; *ABC-uri pentru cei mici*, Ed. Silvania, Zalău, 2007, 56 pp.; *Poezia copiilor și pentru copii – studiu stilistico-poetic*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010, 244 pp.; *La porțile risipei. Aserțiuni incomode*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012, 104 pp.; *Restituiri*, povestiri, ediția a 2-a îmbunătățită și adăugită, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2019, 97 pp.; *Augustin Buzura. Bio(biblio)grafii contemporane* (Perioada 1960-1980), ediția a 2-a îmbunătățită și adăugită, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2020, 105 pp.; *Destin... cu sfichiuri (solilocvii fanteziste)*, Editura Colorama, Cluj-Napoca, 2021, 109 pp.

Volume colective sau antologii: Iuliu Suci, *Poeți sălăjeni*, Ed. Silvania, Zalău, 2007, pp. 351-356; Florica Pop (coord.), Lucia Bălaș, Bodis Otilia, *Oameni de seamă ai Sălajului*, Dicționar bibliografic, vol. II (L-Z), Zalău, 2006, pp. 190-191; Emilia Poenaru-Moldovan (Cercul literar de la Cluj – coord. ediție), *Fântâni* (Antologie de proză), vol. 3, Ed. Colorama, Cluj-Napoca, 2019, pp. 254-280; AA.VV., *Istoria literaturii române contemporane 2019. O viziune în actualitatea literară românească*, Ed. Verbiana, Craiova, pp. 165-173; AA.VV., *Enciclopedia scriitorilor români 2019*, Ed. Verbiana, Craiova, pp. 218-226; *18 poeți – antologie*, Editura Caiete Silvane, Colecția „Scriitori sălăjeni”, Zalău, 2020, pp. 100-105; *Poezie cu izoleta* (antologie realizată de Ioan-Romeo Roșianu și Adrian Suci), Colecția Antologica, Editura eCreator, Baia Mare, 2020, pp. 342-348; *Cercul poezilor* (antologie de poezie, vol. 4), Cercul Literar de la Cluj, Editura Colorama, Cluj-Napoca, 2020, pp. 333-345; *11 prozatori – antologie*, Editura Caiete Silvane, Colecția „Scriitori sălăjeni”, Zalău, 2020, pp. 107-121; *Poteci. Antologie de proză*, vol. 4, Cercul Literar de la Cluj, Editura Colorama, Cluj-Napoca, 2021, pp. 229-261; * * *, *Sonete* (4), în *Antologie de poezie*, Editura Mantaua lui Gogol, 2021, p. 136; *Însemnări de pe frontul cuvintelor*, antologie de cronici și comentarii critice, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2021, pp. 163-175; *Aspecte ale discursului poetic* (Poezia ludicului etern), în „Tradiții, arte și literatură”, compendiu de activități culturale, vol. 7, 2021, sub egida Fundației Ate-neul Cultural „Ștefan Goanță”, Editura David Press Print, Timișoara, 2021, pp. 140-144.

Este coautor al mai multor lucrări de specialitate: *Metodica predării limbii și literaturii române la ciclul primar*, *Metodica predării teoriei literare la ciclul primar*,

Metodica activităților didactice simultane la două și mai multe clase la ciclul primar, Tehnologia didactică în proiectarea activităților anuale, semestriale și a tipurilor de lecție în învățământul primar, Metodica predării matematicii în ciclul primar, Caietul dirigintelui, Să învățăm gramatică de la clasa I, Lecturi literare pentru clasele I, a II-a, a III-a și a IV-a (4 vol.), Editura Gh. Cârțu-Alexandru, Craiova, 2008 și 2009, Știință, creativitate și abilități practice, Editura Presa Universitară Clujeană, 2010 etc.

Referințe critice (selectiv):

În periodice: Pavel Perfil, *Săpături în arhetipuri*, în „Tribuna învățământului”, nr. 574/ 22-28 ianuarie 2001, p. 15; Corina Știrb, *Literatura sălăjeană s-a îmbogățit cu un nou volum: Restituiri*, în „Transilvania Jurnal”, nr. 850 din 3 februarie 2001, p. 2; Olimpia Man, *Profilul scriitorului Augustin Buzura în viziunea unui scriitor sălăjean*, în „Graiul Sălajului”, an 14, nr. 2480, 7 ianuarie 2002, p. 2; Dana Fizeșan, *Prima carte apărută la noua editură „Silvania”*, în „Magazin Sălăjean”, nr. 3 (1147), 8 ianuarie 2002, p. 4; Olimpia Man, *Lansare de carte la Cenaclul „Silvania”*, în „Graiul Sălajului”, an 14, nr. 2483, 10 ianuarie 2002, p. 2; Corina Știrb, *Bio(biblio)grafii contemporane cu Teodor Sărăcuț-Comănescu*, în „Transilvania Jurnal”, nr. 1129 din 12 ianuarie 2002, p. 11; Adrian Costache, *Lumea cărților*, în „Tribuna învățământului”, nr. 637 din 8-14 aprilie 2002, p. 13; Ioan N. Săbăduș, *Profilul scriitorului Augustin Buzura în viziunea unui scriitor sălăjean*, în „Graiul Sălajului”, nr. 2480 din 7 ianuarie 2002, p. 2; Daniel Hoblea, *Teodor Sărăcuț-Comănescu sau cochetarea cu poezia*, în „Graiul Sălajului”, an 14, nr. 2690, 30 octombrie 2002, p. 4; Daniel Săuca, *Malaxorul prieteniei*, în „Caiete Silvine”, nr. 71, decembrie 2010; Daniel Hoblea, *Malaxorul de octombrie*, în „Caiete Silvine”, nr. 93, octombrie 2012, p. 47; Györfi-Deák György, *Mâta, scripca și omul de pe lună*, în „Școala Noastră”, nr. 15-16/12/2014; Emilia Poenaru Moldovan, *Pe urmele „Restituirilor” lui Teodor Sărăcuț-Comănescu*, în „Caiete Silvine”, nr. 183/aprilie 2020, pp. 19-20; Imelda Chința, *Mărturisiri reconstituite epic*, în „Caiete Silvine”, nr. 185/iunie 2020, p. 15, p. 18; Marcel Lucaciu, *Tinereti ficționale*, în „Caiete Silvine”, nr. 211/august 2022, p. 8 și pe www.caietesilvine.ro.

În volume: Iuliu Suciu, *Poeți sălăjeni*, Editura Silvania, Zalău, 2007, pp. 351-356; Elena Dragoș, Vistian Goia, Mihaela Secieru, Aneta Micle, „Referințe critice”, în *Poezia copiilor și pentru copii, Studiu stilistico-poetic*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010, pp. 217-226; Emilia Poenaru Moldovan, „Seriozitate și umor în proza lui Teodor Sărăcuț-Comănescu” (Cercul literar de la Cluj – coord. ediție), în *Fântâni* (antologie de proză), vol. 3, Ed. Colorama, Cluj-Napoca, 2019, pp. 255-256; Vasilica Grigoraș, „Ce-ar fi românul fără simțul umorului?”, în vol. *Tâlcuiri la firul slovei*, Editura PIM, 2020, pp. 180-186; Emilia Poenaru Moldovan, *Acompaniament de peniță. Note de lectură*, Editura Colorama, Cluj-Napoca, 2021, „Seriozitate și umor în proza lui Teodor

Sărăcuț-Comănescu”, pp. 114-116 și „Pe urmele Restituirilor lui Teodor Sărăcuț-Comănescu”, pp. 123-126.

Distincții: *Meritul pentru învățământ* în grad de *Cavaler*, acordat de Președintele României prin decretul nr. 1097 din 10 decembrie 2004; *Diplomă de excelență* pentru activitatea depusă în slujba învățământului, acordată de Consiliul Județean Sălaj și ISJ Sălaj din octombrie 2019; *Diplomă de excelență* cu ocazia aniversării a 25 de ani de la înființarea Cenaclului literar „Silvania”, acordată de Casa de Cultură a Sindicatelor Zalău și Cenaclul literar „Silvania”, noiembrie 2002; *Diplomă de onoare pentru Oameni de seamă ai Sălajului*, acordată de Consiliul Județean Sălaj și Biblioteca Județeană „I.S. Bădescu”, octombrie 2014; Distincția „Gh. Lazăr” clasa a II-a, 2015.

Interviuri: Ioan Filip, *Învățământul primar între limite și perspective*, în „Graiul Sălajului”, an 5, nr. 676, 1 aprilie 1993, p. 3; Corina Știrb, *Teodor Sărăcuț-Comănescu, poetul și apărătorul copiilor*, în „Adevărul”, 4 martie 2011.

Opinii, păreri critice:

„Autorul alternează narațiunea subiectivă (relatarea la persoana I) cu narațiunea obiectivă (relatarea la persoana a III-a), probând, în schimb, particularități constante ale scriiturii, precum notația exactă, preferința pentru detalii, naturalețea dialogurilor și acuratețea limbajului. Uneori, el alege să fie personajul-narator al întâmplării evocate, reiterând tipologia intelectualului non-conformist și inadaptabil. Alteori, dimpotrivă, preferă ipostaza de narator obiectiv, care privește din afară spectacolul vieții, păstrând atitudinea nepărtinitoare și stilul impersonal. Majoritatea narațiunilor subiective sunt amintiri inteligent transfigurate, căci prozatorul se inspiră fie din propria-i copilărie ori adolescență, fie din vasta lui experiență didactică...” (Marcel Lucaciu)

„Scrise în buna tradiție a povestitorilor ardeleni, cu un ton cuminte, molcom (...), *Restituirile* lui Teodor Sărăcuț-Comănescu ne rup, cel puțin în momentele lecturii și reflectării asupra lor, de un cotidian fals și isteric, sub toate aspectele sale.” (Emilia Poenaru Moldovan)

„Narațiunea este încheiată prin niște nasturi stabili, cusuți cu ață trainică, astfel încât să asigure căldura și eleganța stilului scriiturii, să evidențieze talentul și arta de a povesti a autorului, dezinvoltura și nonconformismul atitudinal, finețea observațiilor, firescul și aplombul în istorisire și dialog. Autorul reglează ținuta și corectează impulsurile personajelor din povestire în funcție de reacțiile cititorului, anticipându-le. Întâlnim o interesantă și elegantă trecere de la tonul hâtru al povestirii la relatarea realistă a faptelor și invers, deoarece scriitorul pune preț pe naturalețea în comportament, în gândire, în relații și în acțiune a personajelor.” (Vasilica Grigoraș)

„Personajul-narator reconstituie, de asemenea, destrămarea satului tradițional și drama țăranului român, care respinge industrializarea: «Știau că oda-

tă cu venirea exploataților, cum le spuneau ei, nu vor mai avea acea liniște și viața lor nu va mai fi defel un secret individual.» Scrisul reactivează trăirile prin emoția pe care o degajă mărturisirile. Anii copilăriei sunt recompuși din fragmente, prin poveștile pe care le-a recreat în strădania de a reda unitatea. Vocea epică personală articulează micronarațiunile într-o structură coerentă, pe care le armonizează într-un volum compact.” (*Imelda Chintă*)

Din universul creației: Proză scurtă

Monu

Seara se lăsa o liniște adâncă peste tot satul, numai la Gligor al lui Milea era mai mereu gălăgie. Aici se adunau frecvent săteni, aproape întotdeauna numai bărbați. După ce terminau de cosit sau de adunat fânul, mai ales spre sfârșitul verii, unii nici nu mai dădeau pe acasă, ci se abăteau cu sculele în spinare pe la moș Gligor pentru o tărie. Alții își petreceau veacul acolo, iar când nu mai aveau bani să plătească, luau pe datorie. Uneori se aduna prea mult și atunci moș Gligor se supăra și le deschidea caietul, și-i muștrulua:

– Uite, mă, că e plin caietul de semnăturile voastre... ca de miniștri și-mi ocupați aici portofoliile degeaba...

Portofoliile reprezentau pentru moș Gligor niște șezuturi din lemn masiv de esență tare, aduse din pădurea seculară, căutate cu migală și chiar cu mult gust, pe care le dăltuise chiar el și arătau ca niște fotolii, de parcă crescuseră acolo și nu oricine avea privilegiul de a le ocupa.

Bătrânii satului treceau mai rar pe acolo și aproape doar în zilele de sărbători religioase.

Monu era unul dintre puținii bătrâni care trecuse de 90 de ani și se ținea încă bine la vârsta lui, iar când trecea pe la cârciuma lui moș Gligor era sărbătoare, nu numai pentru că o făcea destul de rar, ci și deoarece cei mai tineri îl iscodeau să le mai povestească despre vraci, muroi și horoieși, ori despre cum a trecut el cele două războaie mondiale.

Într-o duminică, după ce aproape tot satul fusese la munte, unde avusese loc maslul de primăvară pentru ocrotirea animalelor, o parte din bărbați au trecut pe la moș Gligor, ademenindu-l și pe Monu. L-au rugat ca, până se ocupă gazda de pregătirea celor necesare, să le povestească ceva așa cum știe el. Bătrânul a făcut un rotocol cu privirea de parcă l-ar fi măsurat pe fiecare, poate și pentru a-și da seama pentru cine are să povestească, după care, cu o voce destul de scăzută, le-a zis celor de față:

– Voi credeți că pot să vă povestesc pe uscat?!

Când se întâmpla și veneau mai mulți deodată la cârciumă, primii erau serviți cei vârstnici. Dacă printre ei se afla și Monu, de fiecare dată se găseau unu-doi săteni care să-i ofere o tărie mai mult pentru onoarea pe care le-o făcea, dar și pentru a-l determina să le povestească.

După ce moș Gligor i-a umplut paharul, a așteptat puțin până când le-a mai turnat și altora mai vârstnici, apoi l-a ridicat în semn de cinstire și l-a dat pe gât. Și-a dus mâna căuș la gură și a tușit, de parcă ar fi încercat să scoată răul afară odată cu focul tăriei. S-a lăsat puțin pe spate în „portofoliu”, cu mâinile împreunate la piept și a început o poveste:

„– Măi, copii, măi..., adresarea părea normală, dar acum parcă se motiva și rotocolul pe care-l făcuse la rugămintea de a povesti, ... *mi-a povestit bunicul o «istorie» pe care spunea că a auzit-o de la străbunicul lui, iar acesta de la alt străbunic, și tot așa, încât nu știe nimeni cât de veche e, dar e de pe vremea când se zice că pe locurile pe care stăm noi azi, trăiau niște horoieși sau horieși, cum le spuneau unii, niște făpturi foarte mari și puternice, iar atunci când treceau pe aici, se zguduia pământul. La început au fost mulți și se zice că trăiau și câteva sute de ani, dar cu timpul, nemai-având urmași s-au împușinat și bătrâni fiind, erau foarte supărați că nu va mai avea cine să stăpânească pământul. Odată cu timpul începuseră să-și piardă și vederea și erau ajutați de zeițe ca să se orienteze.*

Se spune că înainte de a dispărea cu toții, pe aceste locuri am apărut noi, oamenii, care am început să lucrăm pământul și să stăpânim natura. Aveam și o zeiță care ne iubea și ne ocrotea, zeița Apia, despre care se spune că era ocrotitoarea pământului, a roadelor și a celor care le produc.

S-a întâmplat odată, când zeița ajută un horoieș în drumul său și fiind tare bătrân și obosit s-a așezat pe culmea unui deal să se mai odihnească. Când treceau horoieșii și pământul începea să se cutremure, oamenii se ascundeau să nu fie văzuți, deoarece le era tare frică de aceștia, ba chiar zeița le spusese să nu iasă la vedere, pentru că horoieșii au o mare supărare, ca toți cei care nu au urmași. În timp ce se odihnea, horoieșul și-a lăsat capul în jos, uitându-se parcă în gol, dar de fapt urmărea cu privirea obosită și neclară frumusețea pământurilor care se întindeau în zare. A văzut ca prin ceață o vietate care trebăluia pe o costișă. Și-a ascuțit parcă privirea și a ochit acea vietate care ara cu boii pământul. Fiind tare mirat de această făptură pe care n-o cunoscuse până acum, a întreat-o pe Apia cu multă mirare:

– *Ce este gânghania aceea ce zgârie pământul...?!*

Zeița, mirată oarecum și ea pentru că știa că atunci când trec horoieșii, oamenii se ascund, nu voia să-l supere și mai tare, dar a trebuit să-i spună că această vietate, chiar dacă este atât de mică și aparent neînsemnată, este în stare să stăpânească pământul...

Ca să-l convingă de cele spuse, l-a îndemnat să se apropie și să dea mâna cu el, să vadă că deși e mic, e destul de puternic și demn de a fi urmaș al său pe pământ. Horoieșului parcă-i bătea inima mai tare și era chiar nerăbdător să vadă cât e de pu-

ternic posibilul său urmaș. Când s-au apropiat, zeița Apia i-a șoptit omului, astfel încât să n-o audă horoieșul, că atunci când acesta îi va întinde mâna, el să-i întindă coarnele plugului. Horoieșul a strâns la început mai ușor, apoi cu mai multă forță coarnele plugului și văzând că «gânganiei» nu i s-a întâmplat nimic, și-a îndreptat privirea în zare și a început să meargă cu pași domoli destul de îngândurat.

După ce au mai mers un timp, a observat în fața sa o pată albastră și a întrebat-o din nou pe zeiță ce este acolo. Apia i-a spus că omul a zăgăzuit apa pentru a o folosi pentru cultivarea pământului. S-a apropiat de zăgaz, apoi și-a făcut mâna căuș și a trecut-o prin apa rece, astâmpărându-și sufletul. S-a întors spre zeiță și i-a spus cu glas domol:

– Acum pot să mor liniștit, vietatea asta pe care mi-ai ascuns-o până acum, cred că e în stare și merită să stăpânească pământul... Din ziua aceea, oamenii nu s-au mai ascuns”.

După ce Monu a terminat povestea, și-a rezervat o pauză destul de mare, pauză în care nimeni n-a îndrăznit să spună nimic, iar într-un sfârșit, bătrânului i-au mai ieșit câteva vorbe pe care cei mai tineri nu prea le-au înțeles:

– Oare de ce ne-o fi lăsat horoieșul aici..., și fără testament...?!, și a rostit aceste cuvinte ca și cum s-ar fi eliberat de întreaga lui muncă și viață.

În următoarea zi, dis-de-dimineeață, la biserică trăgeau clopotele. Monu murise peste noapte, iar cei care aflau trista veste își încetineau pasul, se întorceau cu fața spre biserică și aruncau câteva cruci pe piept în semn de pioșenie pentru cel care fusese numit Monu.

(Din volumul „Restituirii”, ediția a doua, adăugită și îmbunătățită,
Editura Caiete Silvane, Zalău, 2020, pp. 92-96)

Cronică literară/Eseu

Aspecte ale discursului poetic (Poezii în limba spargă de Nina Cassian)

Producțiile literare contemporane (actuale) au stârnit și stârnesc discuții în rândul receptorilor, fie ei critici literari sau simpli beneficiari ai actului de lectură. S-a simțit în permanență nevoia de înnoire a actului creator, fuga de locurile comune, ce a atras după sine și revirimente, mutații în uzul aparatului critic.

Apariția unor științe „de graniță” precum sociolingvistica, psiholingvistica, neoretica, pragmatica, sociopoetica, textualismul etc. a dus la circumscrierea unor viziuni ample (diverse) în receptarea operei literare cu întoarceri la rădăcinile actului creator, la toposul creației originare.

Aceste aspecte s-au făcut simțite (analizate) și validate mai ales în paradigma discursului poetic (liric), cu atât mai mult, cu cât de-a lungul timpului, cele mai multe teorii s-au conturat cu privire la *esența, natura și conținutul creațiilor lirice*.

Mimesis-ul (imitația) a transgresat temporal până în secolul XVIII – poezia în sine fiind considerată un aspect mimetic. Dacă Platon pune la baza actului creator – și implicit, discursului poetic – reproducerea ambientalului (lumii înconjurătoare) doar sub forma unei copii imperfecte (a lumii ideilor pure), Aristotel considera *mimesis*-ul o formă validă de cunoaștere a lumii și o evoluție a actului de cunoaștere.

De asemenea, întorcându-ne la concepția că valoarea poeziei o dă numai forma de prezentare, conținutul fiind indiferent, concepție care a fost tolerată până la începutul secolului XX, lucru pe care-l puse în discuție și Titu Maiorescu, făcând distincție între „condițiunea materială” și cea „ideală” a poeziei, putem afirma că în discursul poetic contemporan s-au simțit asemenea revirimente, cu atât mai mult cu cât se știe că poezia modernă își trage seva din fructul simbolismului sub aspect sincron – concentrarea discursului poetic aproape exclusiv asupra *eului și muzicii* interioare.

Pentru a ilustra și argumenta cele afirmate – ca o realizare aparte – vom circumscrie ideii, volumul de versuri: *Poezii în limba spargă*, de Nina Cassian (ea însăși ucenică, traducătoare a unor creații de acest tip ale cunoscutului scriitor și matematician englez, Lewis Carroll, a cărui creație poetică a fost greșit încadrată la domeniul literaturii pentru copii). Ar fi riscant să încercăm o etichetare a acestui tip de creație la unul din conceptele care s-au vehiculat pentru creația poetică a secolului XX la noi – poezie *postmodernă, ermetică, pură* (văzută doar ca o formă mimetică a extazului) etc., sau poate *obiectivă*.

Cert este că acest tip de creație re-face un drum simbolic al *mimesis*-ului, demonstrând și impunând o percepere a unei realități sub cu totul alte raporturi decât cele cunoscute, ce țin mai degrabă de o logică a hibridizării gramaticalității cu poeticitatea. Logica „poemelor” Ninei Cassian este „nelogică în mod sublim”, cum ar fi spus Al. Macedonski.

Vom încerca să pătrundem în substratul de adâncime al actului creator – un fel de *mimesis* (stil) ludic – luând spre exemplificare un *Sonet* al creatoarei, și pentru că orice creație nu suportă ciuntirea, dar și pentru ineditul ei, vom reda sonetul integral:

„Au înmorit dramatice miloave
sub rocul catinat de niturași.
Atâția venizei de bori mărgași...
Atâtea alne strămătând, estrave...

Nicicând guluiul arfic, bunurași,
n-a tofărit atâtea nerucoave.
Era, pe când cu veli și alibave,
Cozimiream pe-o șaită de gopași.

Dar azi mai turnărie-mi pare stena
cu care goltul feric m-a clăuns
și zura-i nedă, mult elenteena...

Doar vit și astrichie-n telehuns.
Îmi zurnuie, sub noafe, melidena
și linful zurnuie, răuns, prăuns..."

Procedeul creativ este utilizat în întreaga poezie universală din secolul XX și se încadrează în ceea ce numim *mimologism*. N. Manolescu definea mimologismul ca o „speculare a laturii verbale a cuvintelor de a deplasa atenția de pe *sens pe formă*” (*Despre poezie*, 1987, p. 27).

Acceptarea și materializarea unui asemenea procedeu în discursul poetic nu face altceva decât să pună în valoare câteva aspecte ce țin de motivația *semnului lingvistic*, privit ca „material” incipient la/al actul(ui) comunicării, în general, și dorința de a comunica anumite idei (conținuturi) prin mijloace voit nubilate și acut originale – în special.

Receptorul (lectorul, cititorul; enunțiatorul) ar putea fi frustrat de un anume grad de încifrare (ermetizare) a discursului poetic, doar la nivelul limbajului (fondului), plasat într-un câmp lingvistic necunoscut, și nu al mijloacelor de expresie în mod special, fiind puse în valoare toate funcțiile limbii și cu prioritate cea *fatică și poetică*. Funcția *referențială* se estompează din cauza unei mai imprecise percepții la nivelul circumstanțelor obiectuale.

Evaluarea la nivelul formei poetice este orientată în a recunoaște creația ca fiind *un sonet* care respectă toate trăsăturile și cerințele canonice (inclusiv cele prozodice), fapt ce-l eliberează pe receptor de aspectul formal al conștientizării actului creator.

Greutatea analizei discursului și valorizării lui vine din necesitatea decodării mesajului, în primul rând, la nivelul gramaticalității. Codul se recunoaște parțial în limba naturală (română) prin puținele vocabule cunoscute: *au, de, dramatice, sub, atâția* etc., celelalte fiind doar percepute (intuite) la nivelul *semnului lingvistic*, a unei obligativități de asociere între un conținut (imaginea obiectului) și o expresie (ex. *miloaave*). Drumul decodării este tocmai invers, existând expresia care și ea se află doar la un nivel simbolic, intuit (*înmorit, miloaave, roc catinat, bori mărgași* etc.), înmagazinând substanță și semnificație numai în plan mental prin libertatea receptorului de a extrapola conținutul

(imaginile voit distorsionate ale discursului poetic), punându-se extrem de bine în evidență faptul că conținutul semnului lingvistic nu reprezintă obiectul însuși (unul anume) ca în lumea reală (sic!) – un revers la paradoxul creației –, ci imaginea mentală (generalizată) la care receptorul are acces („*au înmorit dramatice miloave*” vs. *au înviat dramatice ostroave*).

Așa cum observa M. Riffaterre, se găsește aici o *deviere* voită a eului creator și care constituie însuși principiul de elaborare a structurii discursului (vs. textului literar) cu scopul de a sensibiliza, emoționa receptorul (cititorul, lectorul).

Pentru a înțelege mai bine mesajul discursului (discurs care nu poate fi privit doar ca o simplă concatenare de semne lingvistice) e normal să se caute și să se pună în valoare *natura conținutului* din punct de vedere lingvistic (deci și a gramaticalității), luând în calcul, în primul rând, conținutul lexical (semnul numit *cuvânt*), dar și gramatical (semnul numit *morfem*), până la substituirea obiectului în cursul comunicării. E nevoie să apelăm la nivelurile limbii pentru a putea pune în evidență mesajul (fie și la nivel primar, incipient).

Aici, mai mult ca-n alte texte literare, funcția poetică e una reflexivă a mesajului, considerat în structura lui internă. Parafrazându-l pe Dumitru Irimia, am putea sublinia că structura verbală nu e determinată de factori care aparțin realității extraverbale (de locutor sau interlocutor vs. eul liric – cititor, lector), ci mai ales de factori care au un principiu al armonizării constituenților (eufonia, estetica etc.). Acest lucru ne duce cu gândul la *modelul* anticilor, pe care-l pune în evidență N. Cassian, al utilizării *preponului* – izvorât dintr-un principiu al potrivirii și măsurii –, a unei armonii între idei și cuvânt, pe care trebuie s-o caute mai degrabă receptorul (cititorul), supunându-se unei analize a textului sincron la toate nivelurile limbii.

La nivel sintactic, concatenarea semnelor lingvistice complexe, va fi validată prin recunoașterea predicăției: *au înmorit* (*n-a tofărit, a clăuns* etc.) și subiectului gramatical și celui logic (*miloave*), care impun, necesită mai multe situații de subordonare atributivă (*dramatice, catinat, de niturași*) sau circumstanțială (*sub rocul*).

Constituenții expresiei poetice – cum afirma Ion Coteanu – în general grupul nominal și cel verbal, prin care se construiește imaginea lumii din text, în special substantivele și verbele, sunt singurele care trimit prin ele însele la un referent (cel care va facilita decodarea mesajului în discurs). Așadar, la nivel morfologic se poate observa că verbul *au înmorit* – de exemplu – este la diateza activă, conjugarea a IV-a, modul indicativ, timpul perfect compus, nr. plural, persoana a III-a, iar *miloave* se comportă ca un substantiv comun, genul neutru, nr. plural. Toate celelalte părți de vorbire intuite pot fi validate prin apelul la mutațiile lor morfematice care îl sprijină pe receptor ca să pună în evidență coeziunea și armonizările potențiale ale semnelor lingvistice, având

dreptul să simbolizeze conținutul semnului în funcție de „caracteristicile” specifice și decodările expresiilor utilizate.

Un rol deosebit în înțelegerea și intuirea ideilor îl au deicticele: *atâția, atâtea, nicând, azi* etc., dar și elementele relaționale (catenele) care suplinesc lipsa de orientare, de circumscriere a grupurilor nominale și verbale, transferul făcându-se la nivelul acestor catene (*sub rocul, de niturași, de bori, pe când cu veli și alibave* etc.).

Eul creator uzând de cele afirmate, dar și de alte aspecte ce țin – să zicem – de nivelul fonetic și fonologic, lexical; de morfemele suprasegmentale (accentul și intonația), care joacă un rol extrem de important în direcționarea fluxului imaginativ (imagistic) al discursului (orientarea spre *pastel* în acest sonet), dorește să-l facă părtaș (coautor) pe receptor la actul creației, stimulând astfel comunicarea ce nu va ține neapărat de aspectul *vorbirii* (limbii), ci mai degrabă de cel al *rostirii* (simbolizării și complexității semnului lingvistic în subsidiaritatea lui) ca un apanaj al creatorului.

În final ne vom permite să rezumăm cele afirmate printr-un simplu exercițiu (de decodare) pe strofa I: „Au înviat dramatice ostroave/ sub zborul alb de fluturași./ Atâtea respirări de ghiocei gingași.../ Atâtea primăveri venind, suave...”, fără a avea pretenția unei adevărate lecții de poetică.

(Din volumul „La porțile risipei. Aserțiuni incomode”,
Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012, pp. 41-46)

Poezie: Sonete

Sonet 1

Chezaș avar e timpul cu trupul lui de ceară,
Lipindu-ne zidirea pe-altarele luminii,
Avid etern de setea parolei de ocară,
E fiu risipitor ca-n rodul lor ciulinii.
Cu sarcinile urii, zvârlite în spinare,
Ne încovoiaie-adezea, umbrindu-ne cărarea,
Orbindu-ne cu focul luminilor din zare,
Zădărnícind în noi, chiar de-i eres, ființarea.
Nimic din spuza vremii nu va-mpietri-n unghere,
Așa cum tainic marea, în veghea ei nebună,
Nu-și cerne viu nisipul ca voturile-n urnă,
Ci-și limpezește pleata, cu-adânca ei durere.
Te-ntrebi atunci eretic, ce suflet deșert cheamă,
A vremurilor taine să le-mpletim maramă?!

Sonet 2

Ce dacă timpul hoț s-a cuibărit în mine –
Lăcaș priveghi luat ca vagă izvodire –,
Nu-l cred onest și vreau să știu ce e mai bine,
Să mă conving plebeu că nu-i o amăgire.

Acum când viața prea strâmb mi se încovoiaie,
În semn că a trecut în mare vijelie,
Nu vreau nici ispită cu soare după ploaie,
Cum spumegă răsând pământul și-l învie.

Vreau ca măcar gândul smintit în chezășie,
Să-mi sară în ajutor ca un soldat călit,
În stropul de eternitate de-o să vie.

Cu plinu-i ochi pentru chirie, chiar de-i zgârcit...,
Să-mi toarne ultimul pahar din veșnicie
Și să-mi șoptească, încet sau grav, că suntem chit!

Sonet 3

Chiar dacă timpul tot urcă pe schele
Și lasă în urmă nevoi și dureri,
Nu dispera, ci înoată prin ele...
Se știe că-n viață nu-s numai plăceri.

Cu cât îți e datul neînțeleș și mai tare,
Iar timpul te-apasă mereu fără glas,
Cu-atât îți va fi drumul mai drept, cu sudoare
Vei bate destinul în lungul pripas.

Mereu te-ncrede în forța de sine
Ce izvorăște din tot sufletul tău
Nu-ți pleca fruntea la ce nu-ți convine

Și sigur trăirea, chiar de-ți va fi greu,
Se va supune dorinței de bine
Și vei fi sigur că ai spirit de zeu.

Sonet 4

Oameni se nasc și intră-n lume ca soli,
Apoi prin viață deprind învoieli,
Și-și vântură timpul prin sute de școli,
Dar toate se sfarmă în crude spoieli.

Ce face omul, destul de complicat,
Nici el ades nu prea se înțelege,
Și jinduieste tainic la primul dat,
Și la pruncia lui de tânăr rege.

Apoi cu zel în știință va pune,
Pe-aceeași cale, cu sânge, încă un pas,
Deși-i va fi greu, noi stavili supune,

Dar pentru cei semeni, cu viața-n pripas,
Omul școlit, pentru ei va rămâne,
Un fost neînțeles... pierind pe-al său glas.

Sonet 5

De ce toți robii, urcând, se-închină la tine,
Și-ți caută poarta, și-ți curăță drumul...?
Ce nobil gest, făcut-ai, tu, pentru mine,
S-adulmec mirosul, să-ți caut parfumul...?

Mai iute-am venit eu, pribeagul tăcut,
Prin focul gândirii și alte veșminte,
Să îmi croiesc calea, prin vag neștiut,
Spre sufletul tău de muză fierbinte...

E un secret poate, ce eu încă nu-l știu,
De-aceea, cred că sunt extrem de departe,
Și poate mai bine încercam ca să-ți scriu,

Ca să îmi spui dacă ceva ne desparte,
Că nu voi eu însumi să-ți fiu doar ageamiu,
Ci-arată-mi lumina în drum spre nemoarte!

(Din volumul aflat în pregătire „Eoni arcași”)

Daniel Săuca

Născut la 31 august 1973, Supur, jud. Satu Mare. Poet, editor, publicist, manager cultural. Redactor-șef al revistei „Caiete Silvane” (din februarie 2005) și director al Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj (din octombrie 2010).

Cărți publicate: *Poezie: Încet, foarte încet* (Școala Ardeleană, 2022); *La centru, prin nord-vest* (Școala Ardeleană, 2015); *Clopotele raiului* (Eikon, 2012); *Cartierul vestic al iadului* (Eikon, 2009); *Gândacul cu cinci pene roz* (Zalău, 1999); *Publicistică/Jurnal: Aș vrea să vă rog* (2020); *Leprozar. Gânduri de zi și de moarte* (Școala Ardeleană, 2020); *Un bou în anul maimuței* (2016); *Cumetrii molcome* (Eikon, 2013); *Tranșee & șantiere* (Caiete Silvane, 2012); *România mea nu mai există* (Eikon, 2011); *Secera și pixul. Propagandă în presa scrisă din județul Sălaj înainte și după decembrie 1989* (Eikon, 2010); *Voi chiar vorbiți și în numele meu?* (Caiete Silvane, 2010); *Rotisorul politic* (Caiete Silvane, 2010); *Homo Silagenssis* (Caiete Silvane, 2006, 2007, 2008).

Editor al Anuarului Presei Sălăjene (2009-2022) și a numeroase cărți apărute la Editura *Caiete Silvane*.

A colaborat la periodicele: „România literară”, „Steaua”, „Poesis”, „Familia”, „Caiete Silvane”, „Mișcarea literară”, „Citadela”, „Discobolul”, „Apostrof”.

Despre creația lui au scris și Ioan Holban și Irina Petraș („România literară”), Al. Cistelecan („Argeș”), Adela Naghiu („Nord literar”), Viorel Mureșan („Mișcarea literară”, „Caiete Silvane”), Carmen Ardelean („Caiete Silvane”, „Tribuna”), Marcel Lucaciu, Imelda Chința, Viorel Tăutan („Caiete Silvane”), Marian Drăghici („Viața românească”), Constantin Butunoi („Arca”), Menuș Maximilian („Tribuna”, „Caiete Silvane”), Grațiela Popescu („Ziarul de duminică”).

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj și al Cenaclului literar „Sylvania”. Președinte al Asociației Jurnaliștilor din Sălaj și al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj.

Viață literară în Sălaj. Două repere

Daniel Săuca

Județul Sălaj nu a fost „binecuvântat” (nici) cu o viață literară bogată. Anii comunismului au fost cei mai săraci în această privință. Nu deținem date despre fapte literare demne de consemnat (aici) până la apariția, în anii '70, la

Zalău, a Cenaclului „Silvania”, condus de regretatul profesor Iuliu Suci. Actualul președinte al cenaclului, scriitorul și profesorul Marcel Lucaci a consemnat, în recenta monografie a județului („Sălajul la Centenar”, Caiete Silvanice, Eikon, 2018): „Sub conducerea domnului Iuliu Suci, Cenaclul «Silvania» s-a bucurat deopotrivă de recunoaștere și de prestigiu, fapt confirmat, printre multe altele, de întâlniri cu redactori de la diferite reviste din țară («Astra», «Vatra», «România literară» etc.); de prezența la ședințele literare a unor scriitori precum Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Horea Bădescu, Alexandru Ivasiuc, Mircea Ivănescu, Aurel Rău, Mircea Tomuș; de publicarea unor «suplimente» în revistele «Tribuna» (Cluj-Napoca), «Familia» (Oradea), «Transilvania» (Sibiu), «Lucefărul» (București), «Steaua» (Cluj-Napoca); de schimburi de experiență cu membrii cenaclurilor din Baia Mare, Bistrița, Satu Mare, Sibiu, Turda. Interesante și fructuoase s-au dovedit, apoi, întâlnirile cu numeroși cititori din localitățile județului nostru: Buciumi, Cehu Silvaniei, Gârbou, Hida, Ileanda, Jibou, Românași, Șimleu Silvaniei, Zalău”. Cităm în continuare din același articol publicat de M. Lucaci în monografia amintită: „Întorcând «roata vremii», am fi nedrepti dacă nu am aminti, fie și în treacăt, un amănunt important: o activitate de cenaclu a existat, la Zalău, începând cu anul 1963. Mai exact, în perioada 1963-1968, pe lângă Casa Orășenească de Cultură, a funcționat un Cenaclu literar, condus de universitarul Petre Hossu. Ulterior, acest Cenaclu și-a continuat activitatea, în cadrul redacției ziarului «Năzuința» (1968-1977). Prin urmare, mulți cenacliști erau gazetarii fostului cotidian sălăjean: Nicolae Vereș, Valer Hossu, Adrian Velichi, Ioan Buda, Ioan Lupa Crișan, Aurel Păușan, Eugen Teglaș ș.a. Rodul acestei experiențe cenacliste l-a reprezentat volumul «Arpegii. Culegere a cenaclurilor literare» (Zalău, 1970), prefațată de profesorul Ștefan Goanță (pe atunci, directorul Casei județene a creației populare). Spre finalul anului 1977, activitatea cenaclistă a fost reorganizată, sub patronajul revistei «Tribuna». Astfel, în ziua de 27 noiembrie 1977, la Casa de Cultură a Sindicatelor din Zalău, lua ființă Cenaclul literar «Silvania», prima ședință propriu-zisă desfășurându-se în ziua de 18 ianuarie 1978. Cenaclul a beneficiat de girul competent al scriitorilor Domițian Cesereanu și Ioan Lungu, care au participat, mai bine de doi ani, la serile literare, iar ulterior, au selectat, prezentat și prefațat creațiile autorilor sălăjeni, editând prima antologie propriu-zisă a Cenaclului literar «Silvania» (Silvania. Antologie de versuri și proză, Zalău, 1979): «Din decembrie 1977, acest cenaclu a întrunit lunar numeroși participanți, din cele mai diverse categorii sociale și de vârstă, care au citit versuri, proză, eseuri și au discutat cu ardoare probleme ale creațiilor prezentate, ca și despre educarea, formarea și afirmarea esteticoliterară a cenacliștilor. Ca și altor cenacluri din diferite centre ale Transilvaniei, revista «Tribuna» a acordat prin redactorii ei un sprijin susținut cenaclului «Silvania»

în orientarea teoretică și critic estetică. Chiar se poate spune că, de astă dată, s-a realizat o formulă mai complexă de colaborare, deoarece redactorii «Tribunei» au fost prezenți lună de lună, în activitatea cenaclului, asumându-și așa numitul patronaj spiritual care, nădăjdum, s-a resimțit în creațiile cenacliștilor». Așadar, începuturile Cenaclului «Silvania» stau sub semnul profesionalismului, al polemilor literare și – mai ales – al unei audiențe surprinzător de numeroase, în vremea aceea. De-a lungul timpului, conducerea Cenaclului «Silvania» a fost asigurată de următorii președinți: Iuliu Suciu (noiembrie 1977 – mai 1990); Marcel Lucaciu (mai 1990 – decembrie 1995); Valentin Meseșan, Daniel Hoblea, Daniel Săuca, Cristian Contraș (ianuarie 1996 – septembrie 1997); Iuliu Suciu (octombrie 1997 – iunie 2012), Marcel Lucaciu (septembrie 2012 – până în prezent). Printre secretarii Cenaclului s-au numărat: Adrian Velichi (1977-1978); Doru E. Goron (1978-1989); Daniel Hoblea (1990 – până în prezent)”.

Al doilea reper: revista „Caiete Silvane”. Primul număr al publicației sălăjene (în noua ei serie) a apărut în februarie 2005. De atunci au apărut 173 de numere (iunie 2019). Din februarie 2012, „Caiete Silvane” apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România. Editor: Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, cu sprijinul instituțiilor administrației publice și de cultură din Zalău. Colectivul de redacție a rămas cam același, de mulți ani: subsemnatul, redactor-șef; Viorel Mureșan, redactor-șef adjunct; Daniel Hoblea, secretar de redacție; Carmen Ardelean și Marin Pop, redactori; Marcel Lucaciu, Viorel Tăutan, Imelda Chința, redactori asociați; Györfi-Deák György, Alice Valeria Micu, Gheorghe Moșă, Simona Ardelean, colaboratori; Oana-Maria Barariu-Săvuș, corectură; Marius Soare, tehnoredactare. Revista și editura „Caiete Silvane” a(u) organizat până acum 12 ediții ale Zilelor revistei, prilej de desanturi scriitoricești în unități de învățământ sălăjene, lecturi publice, lansări și prezentări de cărți & reviste, momente artistice. Mai mult, în acești 14 ani de existență, revista „Caiete Silvane” a organizat (sub umbrela instituției-mamă), în Sălaj, multe lecturi publice, conferințe & diverse întâlniri literare. Din lungă listă a invitaților noștri amintim aici pe Irina Petraș, Gabriel Chifu, Radu Țuculescu, Ana Blandiana, Ion Pop, Mihai Măniuțiu, Mircea Dinescu, Radu Vancu, Claudiu Komartin, Cosmin Perța, Ruxandra Cesereanu, Marta Petreu, Nicolae Prelipceanu, Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, Olimpiu Nușfelean, George Vulturescu, Ioan Moldovan, Traian Ștef, Aurel Pantea, Alexandru Vlad, Ion Mureșan, Aurel Sasu, Mircea Petean, Vasile George Dâncu, Vasile Dâncu, Teodor Baconski, Ioan Es. Pop, Ioan F. Pop, Alex Ștefănescu, Sorin Lavric, Mircea Popa, Ioan Pinteș, Al. Cistelean, Vasile Pușcaș, Adrian Popescu, Ioan-Pavel Azap, Ștefan Manasia, Markó Béla, Nicolae Coandă, Ioan Matiuț, Vasile Dan. Pe de altă parte, am fost prezenți, în țară, la numeroase întâlniri literare organizate de reviste ale URSS sau care apar sub egida URSS.

Revista noastră, împreună cu publicația „Hepehupa”, sprijină Festivalul „Primăvara Poeziei”, un eveniment în cadrul căruia se editează și antologia bilingvă, româno-maghiară, cu același nume.

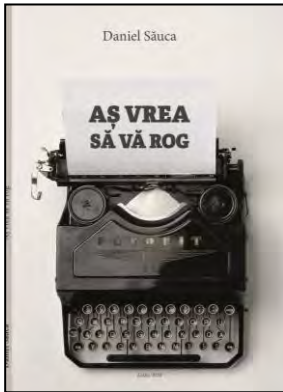
Astăzi, la Zalău, Cenaclul literar „Silvania”, revista și editura „Caiete Silvane” și Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj sunt împreună, cu tot ce înseamnă colaborarea, prietenia și implicarea în viața comunității.

Dincolo de posibile „rapoarte de activitate”, gândim că suntem pe drumul cel bun. Chiar dacă, nu de puține ori, din păcate, piedicile de tot felul ne fac să rătăcim prin „meandrele” realităților tipic românești...

(Text apărut în volumul „70. Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor din România. Almanahul literar/ Steaua. 1949-2019”, volum alcătuit de Irina Petraș, Ed. Școala Ardeleană, 2019 și în revista „Caiete Silvane”, nr. 174/iulie 2019, pp. 51-52.)

Un vocativ disperat

Viorel Mureșan

Anul de neliniștite semne și reflecții, 2020, i-a adus lui Daniel Săuca două noi apariții editoriale, *Aș vrea să vă rog*, o selecție de editoriale publicate de autor în perioada 2017-2020, tipărită sub egida ziarului „Magazin Sălăjean” și *Leprozar*, „gânduri de zi și de moarte”, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca. Prefațatoarea primei culegeri, Carmen Ardelean, stabilește câteva constante, prevalent stilistice, ale ziaristului. Într-un mod justificat și argumentat cu exemple, ea identifică în corpusul de editoriale, ca matriță a expresivității, stilul interogativ și interogativ-dubitativ, însoțite adesea de felurite paradoxuri. Cu destulă îndrăzneală, în câteva locuri, autoarea prefeței împinge enunțul spre aforism. Vom încerca, la rândul-ne, să lămurim de ce este Daniel Săuca un spirit polemic. Scrisul său gazetăresc tensionat, intens interogativ, este o exteriorizare verbală a unei naturi febril-încordate. Formula publicistică abordată se apropie de tabletă, tocmai prin exprimarea unei atitudini morale, privind fapte publice, ori de cultură. Prima treime dintre articole au ca țintă anul centenar, 2018, iar ultimul sfert din carte e despre pandemie. Pe arcul de gheață dintre acești doi poli, gazetarul pășește surescitat, ori cu mefiență. Încă de la primul editorial, *Locația inadecvării*, el se zbârleşte pentru utilizarea deplasată a unui lexem („locație”). De altfel, stăpânirea limbii literare înseamnă cam jumătate din deontologia profesiei de jurnalist, în concepția lui Daniel Săuca, cealaltă jumătate rămânând s-o

acopere verticalitatea morală. Poate că de-aceia e iritat și de *Ziua Limbii Române*, recurgând la un pamflet „sui-generis”, când, într-un ziar, dă peste un articol rău scris, în care sensul se izbește ca de un zid, dacă vrea să se ridice dintre enunțurile debile. Numai că revolta sa nu e întemeiată pe ură și pe dispreț, el nici nu condamnă, ci doar observă cu amărăciune.

Unda polemică se păstrează și în siajul altor subiecte, în general, legate de „țara vesel-mohorâtă”, cum își denuțește el oximoronic toposul tabletelor. Acestea pot merge de la ticăloșia mediatică și efectele ei, până la starea deplorabilă în care au ajuns lectura și comerțul de carte în acești ultimi ani. Aidoma este și în ipostaza de „gazetar sportiv”, ca să-i spunem așa, vorbind despre „mai multe Simone”, ori despre fotbal. Sunt însă și teme care atrag un alt fel de ton gazetăresc. Una ar putea fi, după cum ne și așteptam, rezistența în timp a poeziei de calitate. Adică, teritoriul culturii și cel al istoriei naționale impun primenire de strai verbal. Dar, să rămânem înțeleși: din mefiența sa structurală, autorul nu sare direct în ditiramb, chiar dacă va adumbri și boare lirică. Atunci, de pildă, când vorbește despre proiectul unui teatru la Zalău, stilul său nu devine îndată înaripat, ci doar enunțativ, puțin melancolic. Și nostalgic, ca după o fericire pierdută, cu o ardoare elegiacă, când relatează de la Bădăcin. Aici am simți nevoia unei precizări: prin implicare biografică și gestică asertivă, editorialele lui Daniel Săuca au și caracter de jurnal intim. Privindu-le într-o oglindă imaginară (care ar putea fi și conștiința noastră), ecoul acestor articole e un țipăt, un urlet, un vocativ disperat, adică o formă vie de exprimare a unui ziarist cu elocvență și temperament.

Acolo unde începe universul tematic al pandemiei se produce și legătura, ca într-un sistem de vase comunicante, între cele două cărți. *Leprozar*-ul apare ca o lucrare gândită unitar, din moment ce autorul îi stabilise și titlul, încă în stadiul de șantier: „Am teoretizat și eu pe tema sfârșitului lumii. Într-o pagină din *Leprozar* scriam să judecăm (cu înțelepciune) situațiile, nu oamenii” (*Din vremea coronavirusului*, p. 110). În același loc, ca o consecință a pandemiei, se insistă mai apăsător asupra *singurătății*, temă cultivată cu predilecție în *Leprozar*: „«Sunt cercetări care indică faptul că mai mult de 20 la sută dintre persoanele de peste 60 de ani se însingurează.» Temă de meditație: singurătatea...” (id., p. 111). Termenul „Leprozar” nu figurează în dicționare. E o creație lexicală, prin derivare, de la *lepră*, cuvânt căruia îi sunt avute în vedere mai mult sensurile secundare și figurate, de element nociv cu mare putere de răspândire, și de om fără caracter și fără scrupule. Sensul medical a dat, prin același procedeu, „leprozerie”, iar cel de-acum e evident că vizează medii sociale viciate. Dar are și un vag iz de lucru vechi, scos din uz. Deci, alegerea lui este simbolică. Autorul obișnuiește să caute ceea ce este înspăimântător în cuvinte. În loc de motto, pune o propoziție referitoare la creația divinității: „Dumnezeu cre-

ează lumea încet, foarte încet”. Paginile cărții vor descrie destrămarea lentă a aceleiași creații.

Leprozar-ul e organizat pe calupuri de texte așezate sub câte un titlu generic, de obicei contras dintr-un enunț mai expresiv. În interiorul acestor blocuri textuale se disting flashback-uri, oscilând între notița diaristică și verset, iar tematic, de la fișa de lectură, la însemnarea de călătorie. Prin comparație cu florilegiul de editoriale, putem distinge acea dublă intenție a limbajului, tranzitivă și reflexivă. Acolo vorbește omul exterior, descriind sau narând o realitate obiectivă, pe când aici, omul lăuntric se caută pe sine într-o vorbire subiectivă: „Sunt atât de departe de mine: nu-mi aud vocea, nu-mi văd ochii, nu-mi simt sufletul. Aproape mi-e doar dorința stingerii și a renașterii. Glasurile unui viitor esențial adie ca vântul cuminte de primăvară. Blesteme, dureri, neputință, lene, isterii, patologii, morți, nașteri, înmormântări, cimitire, spitale, școli, sânge. Să fie *omul* un experiment continuu al creatorului său?” (p. 7). Tot prin comparație, prima carte fora în socialul colectiv, cealaltă pescuiește într-un subconștient individual învolburat. Interiorizând spațiile vizitate cu diverse prilejuri, ca și paginile citite, apoi comentate în surdina, în scrisul lui Daniel Săuca e întreținut un foc romantic imanent. Asta se poate vedea cel mai bine într-un poem în proză pe tema deșertăciunii, intitulat *Pești în apa Iordanului*: „Pești mari. Mulți pești mari. La apa Iordanului. Martori nevorbitori ai Botezului. Poate vorbesc și peștii. Poate limba lor nu e înțeleasă decât de alți pești. Probabil unii oameni înțeleg și ei limba peștilor. Și limba păsărilor. Și limba jivinelor. Pești mari. Mulți pești mari am văzut la apa Iordanului. Și, curios, primul gând mi-a zburat la șobolanul de Veneția. Singura dată când am ajuns în serenissima republică acvatică m-a izbit imaginea unui șobolan imens care se plimba țanțoș printre ruinele istoriei. Printre miile de turiști grăbiți, absenți, incredibilul șobolănoc de Veneția mi-a apărut ca Sfârșitul, ca supraviețuirea morții. La Yardenit peștii din Iordan parcă asistau ca niște gardieni ai nemuririi la ritualica, simbolica ori ipocrita îmbăiere a milioanele de creștini ce-și caută vindecarea. Poate vorbesc și peștii. Poate limba lor nu e înțeleasă decât de alți pești. Probabil unii oameni înțeleg și ei limba peștilor. Și limba păsărilor. Și limba jivinelor. La Yardenit aproape de luminoasa liniște interioară am auzit parcă sâsâitul Șarpelui. Poate erau alți pești. Ori șobolanul de Veneția. Probabil” (pp. 29-30). Cum putem vedea, poemul colcăie de simboluri biblice.

Dar raportarea la divinitate se poate exprima și direct, nemijlocită de simboluri. Un gând religios pur și simplu, sub diverse forme, de la enunțul defetist, la rugăciune, de la interogație, la obsesie, oricum, mai prezent ca până acum și mai dens, în textele autorului: „Și dacă scrii de la stânga la dreapta, și dacă scrii de la dreapta la stânga, și dacă scrii de sus în jos, și dacă scrii de jos

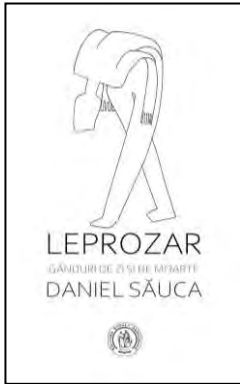
în sus și dacă citești de la stânga la dreapta, și dacă citești de la dreapta la stânga, și dacă citești de sus în jos, și dacă citești de jos în sus, există un singur Dumnezeu, multidimensional” (p. 18). În mod nesofisticat, relația sa cea mai fecundă cu transcendentul are în vedere morala creștină: „Și mântuirea pare o rețetă de pilaf. Trebuie să respecti ingredientele din rețetar, toate regulile de preparare” (p. 19). Reflecția se poate adânci, dar cam în aceeași direcție: „Mi-e greu să mă gândesc și la un Dumnezeu atât de rău încât să-i ofere omului suferință și în timpul vieții și după. Suntem un *experiment continuu* al unei divinități sadice?” (p. 27). De altfel, pentru Daniel Săuca, religia e o revelație perpetuă, înrudită din acest punct de vedere, cu poezia. El știe că în legătură cu anumite lucruri nu se pun întrebări. Sau, cel mult, retorice: „În biserica ortodoxă, unde am asistat azi la «paosul» după Irina, am observat (cum de nu am văzut până acum?) un amănunt pe covorul ce face legătura între altar și pronaos: șarpele! Poezie și mântuire: să calci în picioare șarpele în drum spre altar... Și înapoi?” (p. 98). Trăirea de tip religios nu cade niciodată în tabuism. Percepția de acest fel, o clipă, nu e bigotă. Am spune că dimpotrivă, poate avea aerul proaspăt al parodiei inteligente, care nu profanează: „Poate «Tatăl nostru» pentru diabetici ar trebui modificat: «Leguma noastră cea de toate zilele...» Și totuși, astăzi «pâinea» a rămas esențială în alimentația locuitorilor spațiilor producătoare de grâu, orz, secară, ovăz, porumb, sorg, mei și orez. *Pâinea îngerilor* nu este din lumea aceasta” (p. 28).

În însemnările din *Leprozar*, peripețiile conștiinței mai sunt jalonate din loc în loc de popasuri printre cărți și filme, dar și de interogări în jurul scrisului. Fiorul satiric, prezent la tot pasul, le imprimă o seducție enigmatică. Mai cu seamă atunci când lunecă spre introspecție: „Ce gânduri: n-am crezut niciodată cu adevărat, n-am trăit niciodată cu adevărat... *Așteptarea* activă, împlinirea prin cuvinte, prin puterea minții. Singurătatea în lume. Nu mai putem construi nimic înăuntrul unei lumi aflate în putrefacție. Nu te poți lupta cu *divinitatea*” (pp. 52-53). În alt loc, rândurile sună parcă și mai vehement: „Nu mi-a plăcut, cred, niciodată să mă joc cu adevărat. Sunt atât de serios... Probabil nu am fost copil niciodată.// Mi-am dorit toată viața casa și singurătatea” (p. 68). Dar tocmai cuvintele vehemente fac din Daniel Săuca un poet. În câteva locuri din carte, pare urmărit de fantezia sinistră din *Corbul* lui E.A. Poe. O formă intermediară între proză și vers, cu numeroase discontinuități, un stil eliptic, sacadat, iscă, după caz, dramatism sau lirism. Lipsa de cronologie și de consemnarea locului conferă notațiilor o nuanță de ficțiune literară. Chiar și atunci când, de după gândul religios, face cu ochiul moartea. În centrul reflecției stă condiția ființei, realitatea umană. Subiectiv și confesiv, cu măsură, *Leprozar*-ul lui Daniel Săuca e și o carte cu fulgurații de autentică poezie.

(În „*Caiete Silvane*” nr. 196/mai 2021, pp. 5-6)

Cultura, în perfuzii

Meniuț Maximilian

Doar cine-l cunoaște pe Daniel Săuca în toate ipostazele lui, de la scriitor la director de instituție culturală, de la editorialist și publicist la redactor-șef al revistei „Caiete Silvan” și președinte al Asociației Jurnaliștilor din Sălaj, dar și al Asociației Scriitorilor din același județ, poate descifra înțelesurile noii lui cărți „Leprozar – gânduri de zi și de moarte”, Editura Școala Ardeleană. Căci, pornind de la motto-ul „Dumnezeu creează lumea încet, foarte încet”, Daniel Săuca așază într-un puzzle formele continue de transformare prin care trece omenirea.

„Sunt atât de departe de mine: nu-mi aud vocea, nu-mi văd ochii, nu-mi simt sufletul”, spune omul care nu poate da sens lumii decât prin cuvânt. Într-o societate a izolarilor, în care scriitorul parcă și-a tras obloanele geamurilor atelierului de creație, resemnându-se cu faptul că vocea lui nu mai este ascultată, Daniel Săuca trage un semnal de alarmă: „Nu mai scriem aproape nimic de prea multă vreme. Nu mai scriem, nu mai facem nimic. Nu avem un comportament adecvat scriitorilor. Înseamnă clar că nu suntem scriitori. Și apoi: de ce am fi, dacă nu mai simțim bucuria? Scrisul se poate naște din suferință, dar nu poate exista fără bucurie. Lângă noi se întinde oceanul bucuriei. Nu e, firește, niciun ocean fizic, nicio depărtare acvatică. Cuvintele sunt vii fără să existe fizic. Fără să aibă masă. Călătoresc. De-a lungul și de-a latul. Înăuntru și în afară”.

Trăim într-o continuă luptă în care viața devine un șablon, ca și cum de fiecare dată am fi obligați s-o luăm de la capăt, învățând despre cum a fost, dar mai ales cum va fi. Suntem înconjurați de „sânge, apă, soare, pământ, iubire, moarte, viață... paradis, rai, iad, cântec”, liberul arbitru fiind cel care trebuie să se impună, la fel ca într-un meci de fotbal cu prea multe faulturi.

Dreptul la cuvânt este câștigat în urma unor sacrificii pe care Daniel Săuca ni le reamintește, observându-se aici și spiritul jurnalistului care de fiecare dată spune lucrurilor pe nume întru apărarea adevărului: „Nici scrisul nu mai are sens în absența libertății. Nu ești liber în suferință. Nici în fericire. Poate în contemplare. Și nici aceasta nu are sens în absența credinței. Și da, Daniel Săuca vorbește despre faptul că suntem „parte a sufletului dumnezeiesc” și că mântuirea, deși „pare o rețetă de pilaf” în care trebuie să respecti ingredientele, nu se face după anumite ingrediente ci după slujirea adevărului.

Trăim vremuri în care, se pare că, scriitorii ajung încet să depășească numărul cititorilor interesați de literatura contemporană, astfel încât ne trezim uneori

ca autori de cărți suntem și singurii interesați de noile volume intrate în patrimoniul unei biblioteci: „Se naște în mine un soi de plăcere perversă? Când văd că sunt printre pușinii cititori, dacă nu cumva singurul, al unei cărți împrumutate de la Biblioteca Publică din Zalău”, spune Daniel, căruia trebuie să-i dăm dreptate că nici măcar în Anul Cărții nu au fost proiecte viabile pentru apropierea românilor de lectură, rămânând pe ultimul loc în Europa în privința achiziției de carte. La fel se întâmplă și în presă, când cititorii aleargă după senzaționalul imediat, informațiile false apărând precum ciupercile după ploaie.

Aici, Daniel Săuca încearcă să lămurească un subiect ce se află pe buzele tuturor, acela de știri false: „Fake news – un fals concept. Logica e implacabilă: o știre nu poate fi falsă. O știre nu poate fi decât adevărată. Zvonurile nu sunt știri pentru că nu respectă regulile de construcție ale unei știri”. Trăim însă vremuri în care pentru noțiunea de „trafic” ce a intrat și în viața așa-zișilor jurnaliști nu ne mai interesează documentarea, informarea din trei surse pentru un subiect fiind deja de domeniul trecutului. Apoi, fiecare își poate construi un „ziar” pe internet, nefiind nevoie de nicio confirmare din partea nimănui, nici măcar de un aviz de specialitate din partea unei instituții avizate, la fel cum televiziunile au CNA-ul.

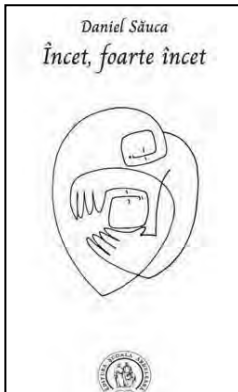
Resetarea presei și salubritatea breslei jurnaliștilor sunt subiecte ce ne preocupă de mult timp, la fel ca susținerea presei print de către stat pentru tipar, la fel cum se întâmplă în alte țări europene. De altfel, cultura, mai ales în ultimii ani, a fost izolată cu totul, conducătorii noștri negândind că civilizația vine din educație, iar școala este parte a culturii. Nu ai cum să fii un popor educat dacă nu subvenționezi cultura, pe lângă drumuri asfaltate avem nevoie și de oameni care să știe pași pe ele, nu de roboți care au mîntea goală.

Despre neputința actului cultural care uneori are nevoie de perfuzii, despre credință și vicii, despre acel măr din grădina cunoașterii care ne poate face rău, despre urcușuri și coborări prin anotimpuri ce ard fără lumină, despre limba română și schingiuirea acesteia de la tribunele celor mai înalte instituții este vorba în cartea lui Daniel Săuca, care concluzionează: „Doar cultura ne poate salva... Cultura înseamnă înțelegere, educație, descoperiri, idei, creație. Tot ceea ce poate sluji intelectual demersurile concrete de salvare a ființei umane. Poate și salvarea de la moarte”.

Ca să facem o analogie, cartea lui Daniel Săuca este ca un aprozar în care găsim de toate, și lucruri care întrețin sănătatea mintală, dar și produse frumos ambalate, asupra cărora autorul ne atrage atenția că sunt toxice. Depinde de noi cum dorim să trecem prin această lume, puntea culturală fiind o salvare pentru sufletul aflat în ape învolburate.

Incongruențe *Încet, foarte încet*, Daniel Săuca

Carmen Ardelean

„Încet, foarte încet” e o carte despre incongruențe copleșitoare, despre relativități obsedante, despre inconsecvențe (aproape) firești. E un volum ce păstrează amprentele specifice liricii lui Daniel Săuca: o poezie monocromă și monocordă, ce fixează, mai mult sau mai puțin aforistic, axiome existențiale și care e traversată, frecvent, de un fior metafizic ce devine osatura, mediana cărții.

Miniatural sub aspect formal, aproape de formatul unei plachete, cartea include 21 de texte al căror numitor comun e lirismul autentic, chiar și acolo unde grafica sau impresia de narativitate ar determina cititorul să ezite în privința genului literar, mai cu seamă în cazul poemelor în proză al căror punct de pornire sunt experiențele personale. De altfel, Viorel Mureșan remarcă, pe coperta a patra a volumului, aceste dominante postmoderne ale cărții: „Scrisul poetic mai nou al lui Daniel Săuca, cel din *Încet, foarte încet* e apăsător de toate fantasmile realității, care vin să locuiască nepașnic în mintea unui om perpetuu încordat și, pe deasupra, ziarist. (...) Autorul descântă, la modul poetic, obiectele fizice, doar enumerându-le, precum un personaj al lui Gide. Ajunge astfel la un soi de jurnal, din care cronologia e absentă, înlocuită fiind cu o formă specială de timp: așteptarea”. Despre o întreață viață „La coadă” (titlul poemului la care trimite considerația anterioară), despre sublima inutilitate a vieții e, așadar, prezentul lui Daniel Săuca și, evident, prezentul volum: „Toată viața așteptăm/ Așteptăm fericirea/ Așteptăm iubirea/ Așteptăm mântuirea/ Așteptăm să fim sănătoși/ Toată viața așteptăm *ceva*/ Așteptăm la coadă să plătim nebuniile altora/ Așteptăm o țară care nu mai vine/ Așteptăm orașe care nu mai există/ Așteptăm să plătim factura de singurătate/ Toată viața așteptăm/ Să mâncăm, să bem, să ne evaporăm/ Toată viața așteptăm/ Să murim repede și împăcați/ Cu gândul că am așteptat degeaba”.

De altfel, relația autorului cu cronotopul e una extrem de interesantă. La prima vedere, suntem în fața unui nou „sfârșit continuu”, ca să-l parafrăzăm pe Ion Caraion, căci senzația permanentă e de dilatare angoasantă a timpurilor nefaste, a obsedantului timp, văzut nu ca un vehicul prin viață, ci mai cu seamă ca un vehicul spre moarte, ce nu face decât să-l îndepărteze de un sine, cu fiecare zi, tot mai străin. Fără vreo altă perspectivă decât cea a morții, între-zărită, sugerată în majoritatea poemelor, cu un trecut ce nu e decât magma

unor reverberații dureroase, târzii ale experiențelor marcante, fundamentale (ca în *Variațiuni pe o temă impusă*), prezentul rămâne singurul timp căruia poetul mai poate să-i dea substanțialitate. Cu toate acestea, asemenea celui care își revarsă furia, în mod nedrept, nemeritat, asupra celui care-i este aproape, nu asupra celui vinovat, poetul alege să damneze, să blameze prezentul, să-l considere unic timp al destrămării, al decadentei: „Ne sugrumăm gândurile/ Ne ațipim iluziile/ Ne torturăm ideile/ Ucigași profesioniști/ Vechi magicieni/ Călăi sentimentali/ Îngrășați prea devreme/ cu putreziciunea lumii” (*Suspendări*); „Grimasele mele se îngrășă/ Și urletele mele se îngrășă/ Și cadavrul meu se îngrășă/ Ca un porc îngrășat cu minuni” (*Cerșetor la „periferia veșniciei”*).

Recurente sunt, ca în volumele anterioare, spațiile de tranzit, cele a căror dinamică dă iluzia vieții (gara, trenul, anticariatul, străzile, canalele Veneției) sau cele ale căror conotații religioase sunt evidente, căci, dimensiunea religioasă a existenței e una dintre axele volumului (apa Iordanului, Cana Galileii, via, măslinii, Valea Cerului). Un microbestiar simbolic se conturează mai cu seamă în poemele de factură religioasă; șarpele, pasărea, șobolanul și peștii acoperă, interesant, triada pământ-aer-apă. Acvaticul e mult mai încărcat de semnificații decât în volumele anterioare, devenind un simbol al trecerii, un simbolic reper al cunoscutului dicton „Sic transit gloria mundi”. Râul satului sau Dunărea devin repere ale geografiei interne, spații ce potențează, orchestrează miraculosul.

Nici nota de artă poetică a unor poeme nu poate trece neobservată. Eterna frământare a gândului e dublată de eterna frământare a cuvântului; obsesia scrisului are o particularitate interesantă: dincolo de proteismul lui, scrisul, cuvântul nu schimbă ordinea fundamentală a lumii: „Și dacă scrii de la stânga la dreapta, și dacă scrii de la dreapta la stânga, și dacă scrii de sus în jos, și dacă scrii de jos în sus (...) există un singur Dumnezeu, multidimensional” sau nevoia organică de cuvânt a poetului: „Mi-e frică de liniște, mi-e sete de singurătate, sunt flămând de cuvinte. Cuvintele-roditoare/ Cuvintele-bălegar/ Cuvintele-gloanțe/ Cuvintele-semințe/ Cuvintele-turn (...).” De aici tendința deja cunoscută de a concedia verbul, de a concentra, esențializa discursul liric, de a prefera enumerații sau simple aglomerări de termeni-cheie sau metafore puternice.

Astfel, vocea poetului, singulară, dresată de solitudini nesfârșite devine, cu fiecare poem, un ecou al litaniiilor întreșute în poeme, conturând eliptic figura ascetică a unui scrib decorporalizat de prea mult suflet, însuflețit doar de tușa livrescă a vieții, traumatizat, iritat de universul ostil, inadapdat la viață din cauza/ datorită exersatei adaptării la moarte.

Radiografii existențiale

Marcel Lucaci

Uneori, ca să vezi lumea, așa cum este ea, trebuie să privești în adâncul inimii tale, până ajungi la spulberarea speranțelor, la vindecarea de iluzii. Dar lucrul acesta se întâmplă, încet, foarte încet, pe măsură ce vremea vântură frumoșii ani tineri...

Sub semnul iluziilor pierdute, stau (parcă încordate) și creațiile pe care Daniel Săuca le selectează, atent, în microantologia *Încet, foarte încet* (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022). Amintind, prin dimensiunile sale, de arghezienele *Bilete de papagal*, recenta „carte de buzunar” e una elegantă, sobră și, nu în ultimul rând, compozită, așa cum sunt, de altfel, majoritatea cărților redactorului-șef, de la revista *Caiete Silvane*. E compozită, pentru că ea cuprinde însemnări de călătorie, pagini de jurnal, editoriale, poeme noi și vechi (rescrise și mereu transfigurate, spre exasperarea unor critici literari, precum Al. Cistelean). Iată și o mostră, în acest sens: „Scriam așa:/ sărutul aruncă în aer/ gura raiului -/ nemărginirea-i/ legată cu sfoară/ Astăzi nu mai scriu așa:/ sărutu-i putrezit în eter/ în gura raiului/ șobolanii plesnesc de fericire” (*Variațiuni pe o temă impusă, I*).

Există, însă, o unitate în marea diversitate a plachetei lui Daniel Săuca. Mai întâi, e o răvășitoare melancolie autumnală în paginile sale, fie lirice, fie epice: „Toamna mi-a ascuns și ultimele zâmbete. E prea multă toamnă în sufletul meu” (*Leproversuri*). Apoi, așa cum aprecia Viorel Mureșan, sunt, aici, două simboluri „recurente și alarmante:” șobolanul și șarpele. Indiferent că se plimbă aiurea ori prin fosta republică Veneția, șobolanul rămâne același simbol al lumii degradante și degradate; o lume aflată în zodia „sfârșitului continuu” (Ion Caraion): „Mulți pești mari am văzut la apa Iordanului. Și, curios, primul gând mi-a zburat la șobolanul de Veneția. Singura dată când am ajuns în serenissima republică acvatică m-a izbit imaginea unui șobolan imens care se plimba țanțoș printre ruinele istoriei. Printre miile de turiști grăbiți, absenți, incredibilul șobolanoc de Veneția mi-a apărut ca Sfârșitul, ca supraviețuirea morții” (*Pești în apa Iordanului*). Viclean și ispititor, șarpele ar putea simboliza nu doar păcatul biblic, păcatul original, ci, mai degrabă, subtila ipocrizie a societății în care suntem obligați să trăim, așteptând mereu, pe *alt-cineva* (poate, un alt Godot) sau *alt-ceva* (poate, speranța de mai bine): „Toată viața așteptăm/ Așteptăm fericirea/ Așteptăm iubirea/ Așteptăm mântuirea/ Așteptăm să fim sănătoși/ Toată viața așteptăm *ceva*/ Așteptăm la coadă să plătim nebuniile/ altora/ Așteptăm o țară care nu mai vine/ Așteptăm orașe care nu mai există/ Așteptăm să plătim factura de singurătate/ Toată viața așteptăm/

Să mâncăm, să bem, să ne evaporăm/ Toată viața așteptăm/ Să murim repede și împăcați/ Cu gândul că am așteptat degeaba” (*La coadă*).

Dincolo de întâmplătoarea și sporadica tentă suprarealistă, datorată unor versuri ori sintagme surprinzătoare cum ar fi „ochii tăi sărați ca o lună în tigiă” sau „cadavrele memoriei” (ce reiterează corăbiile-fantomă ale lui Ion Vișnea), poemele sunt îndelung cizelate și construite, cu multă inteligență artistică, grație paralelismului sintactic, tehnicii contrapunctului și repetiției bine studiate. Organizarea textului e, aproape de fiecare dată, armonioasă, iar versurile au alura unei litanii. De altfel, prezența unor motive literare (apa Iordanului, Haifa, raiul, îngerii, *Cartea Cerului*) conferă o notă religioasă discursului liric, de tip confesiv.

Viața și moartea sunt temele predilecte ale acestor poeme (tensionate, sceptice și elegiace) dintre care am remarcat, în special, *Călugărițe pe schi*: „(...) Nu știi cine m-a pus/ să ajung la Dunăre/ și să dau peste călugărițe cositoare/ coseau iarba cu motocoasa/ iarba din curtea unei mănăstiri/ pe cap aveau o mască neagră/ poate împotriva albinelor/ în negru cu totul le lipsea doar coasa veche/ din fotografiile cu draci și coase/ era moartea în curtea unei mănăstiri/ făcea curat printre umbre/ erau călugărițe/ coseau pe Dunăre/ cuvintele/ și mai toate speranțele”.

Prin intermediul unei scriituri constant atipice, Daniel Săuca ridică barierele dintre speciile literare și totodată realizează o recapitulare substanțială a propriilor leitmotive sau obsesii din volumele precedente, probabil, din dorința de a încheia o etapă a creației sale (cea a transfigurării poetice).

Concepută ca o sinteză lirico-epică, placheta *Încet, foarte încet* reunește, într-un mozaic sclipitor al esențelor, emblematice radiografii existențiale și reconfirmă vocația de poet, pe lângă aceea de publicist, editor și neobosit manager cultural.

(În „*Caiete Silvane*”, nr. 212/ septembrie 2022, p. 7)

Doina Ira-Tăutan

Născută în data de 16 mai 1957, în Făcăeni, Ialomița, este licențiată a Facultății de Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori a Academiei de Studii Economice București și a Facultății de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu” din București. Este master în Relații Financiar-Bancare Internaționale.

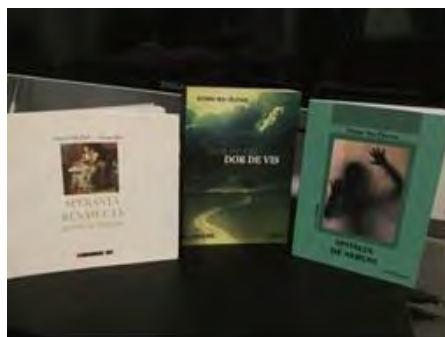
Pasionată de muzică, literatură, artă autentică în general, compune muzică și scrie din dorința de exprimare a vibrațiilor proprii în contact cu aspectele vieții cotidiene și, în consecință, de expunere a percepției personale asupra stărilor și atitudinilor unora dintre cei în mijlocul cărora trăiește și relaționează.

Publică tablete tematice, eseuri și pagini de jurnal în revista „Agora” din Urziceni-Ialomița, din redacția căreia a făcut parte până la stabilirea în Ardeal. Debutază în revista „Caiete Silvane” cu poeme de dragoste scrise în colaborare cu soțul său, scriitorul Viorel Tăutan. Urmarea acestei colaborări este placheta de poeme *Speranță renăscută*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011.

Poezie și proză publică online, pe „Rețeaua Literară”, „Literatura de azi” și Facebook. Revista „Cafeneaua Literară” din Pitești îi publică, în nr. 2/februarie 2011, două pagini cu poeme realizate în aceeași manieră.

În anul 2012 obține premiul III, secțiunea Eseu, în cadrul Concursului Internațional „Dor de Eminescu”, ediția I, organizat de Liga Scriitorilor Români, filiala Alba, sub egida Uniunii Scriitorilor.

Devenind colaboratoare fidelă revistei „Caiete Silvane”, trimite și i se publică fragmente din romanul *Dor de vis*, apărut la jumătatea lunii martie 2013, precum și din romanul *Spitalul de nebuni*, apărut la începutul lunii august 2016, ambele la Editura Caiete Silvane, scrieri agreeate de cititori ai revistei, și nu numai, datorită „stilului limpede, cursiv, supus unei logici evenimentțiale firești,

cu accente confesive. Este de remarcat, în plus, intenția topirii diferențelor dintre cele două specii ale epicului, jurnalul și memoriile, ceea ce amplifică în mare măsură spectacularul analitic și suspansul captivant” (*Imelda Chintă*).

Este inclusă cu poeme și fragmente de proză în diverse antologii, cum ar fi: *Primăvara Poeziei* (edițiile a XI-a, a XII-a, a XV-a și XVI-a); *11 Prozatori*; *18 Poeți* (toate aceste antologii – sub girul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj și al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj, a cărei membră fondatoare este, și apărute la Editura Caiete Silvane); *Polifonii pe luciul de oglindă* (redactată de Remus Octavian Câmpean, Editura Școala Ardeleană, 2019); *Diaspora '20* (Editura Itaca Publishing House, Dublin 2020).

Calitatea de rezident permanent în USA îi dă posibilitatea să participe la cea de-a doua ediție a Concursului de creație literară pentru scriitorii din diaspora, organizat de Centrul de Promovare Itaca și Revista Itaca – Dublin în parteneriat cu Grupul Media Singur. Juriul internațional îi acordă distincția „Cartea anului 2016 – Proză” pentru romanul *Spitalul de nebuni*.

Aripi de înger

L-am rugat pe îngerul păzitor să-mi împrumute
 aripile pentru o-ncercare de zbor,
 și m-a refuzat. Tu poți să zbori doar în vis,
 mi-a spus, și numai în propriul tău univers,
 „dar asta înseamnă că voi rămâne singur!”.
 Nu te speria, vei fi mereu cu mine,
 în preajmă ți-am stat
 la naștere și în copilărie,
 acum, vezi, m-am întrupat în femeie – doar
 să-ți protejez speranța pentru următorul sfert
 de veac.
 totul se leagă,
 nimic nu este întâmplător, totul se bazează pe conexiuni,
 perorează filosofi și preoți măcinați de îndoieli, cum
 floarea cireșului din fața ferestrei cochetează cu astrele,
 sărutul soarelui o strivește până își pierde petalele
 în praf. Așa se întâmplă și cu aripile,
 dacă ți le împrumut, șoptește insinuant,
 lasă-te în grija mea,

te port în zbor doar unde întâlnești iubirea
și vei fi fericit, chiar și atunci
când vârtejuri ascunse îți vor tulbura singurătatea.

(Din volumul „Speranță renăscută”, Ed. Eikon, 2011)

*Lansarea cărții „Speranță renăscută”
cu aportul prof. dr. Carmen Georgeta Ardelean – critic literar (2011)*

Infinitul

Delirând, îmi târam picioarele împovărate,
adunasem ani și dezamăgiri
printre tentacule atroce de spini
speram să-mi găsesc ieșirea spre infinit,
infinitul meu.

Provizoratul și compromisul mă devorau,
obosisem, greu îmi era drumul,
Chronos imprima în urma lui ridurile suferinței,
nicicum să ating un liman.

Aș fi vrut să pot alerga, dar îmi spunea
că este inutil să încerc,
nu eu stabileam, ci viața însăși, lungimea
și numărul pașilor.

Spinii îmi sfâșiau gleznele și sufletul.
Nu voi ajunge niciodată, nicăieri,
imposibilul mă luase în brațe,
speranța pierise, cum dispăruseră până și visurile
ascunse în ranița de fildeș pe care o târam stăruind

să merg mai departe.

După nu știu câți ani, un crucifix apărut din neant
se profilă pe altarul orizontului.

Trebuie să ajung până acolo,
trebuie să văd ce este, mi-am zis,
după o jumătate de veac și mai bine,
orizontul zămislea o bisericuță din lemn.
Bisericuță din lemn alb.

Am intrat neîncrezătoare.

Ce vreau eu, de fapt, ce puteam găsi?

Oare aici să fie sfârșitul căutărilor?

Simțeam nevoia odihnei,
mă obosise cumplit trecerea prin viață.

De jur-împrejur, de peste tot mă priveau
compasiv și înțelegător icoane proaspăt pictate.

Atât de multă lumină!

Voce baritonală curmă brusc Liniștea,

„Pater noster, qui es in caelis...”

M-am apropiat sfielnic de bărbatul glăsuind
pre limba lui Publius Ovidius Naso,

am îngenunchiat lângă el,

mi-am cuibărit mâna în căușul palmei sale mari,

m-a primit fără să întrerupă ruga,

fără să mă privească,

„...sed libera nos a malo! Amen!”

În acea clipă am știut: în fața noastră,
deasupra catapetesmei – Infinitul!

Apus și răsărit

Cine să-mi spună cât am dormit și cât am fost
trează în anotimpuri de ceață pe care mi le-am prins

în colierul cu amintiri despre fericire și speranță?

Cine să-mi spună cât am suferit și cât am fost
femeie și mamă în anotimpuri de ceață insinuându-se

printre certitudini și confuzii în jumătatea de veac trecut?

Cine să-mi spună dacă visez sau dacă este aievea

iubirea în anotimpurile de lumină înfiripată din neant,

să mă învețe cum se-implinește menirea în timpul rămas?
 Doar tu îmi poți spune în taină dacă am fost trează
 în anotimpuri de ceață când speranța și visurile
 se disipaseră, și deznădejdea stăpâna peste lunci,
 Doar tu îmi spui că sunt femeia și mama din vis,
 că timpul rămas este al nostru și doar al nostru,
 că nimeni și nimic nu ne mai poate pustii echilibrul!
 Repetă-mi, iubite, povestea câmpiei unde s-a născut
 Iubirea dintre apus și răsărit!

Ediția I „caldă”, ieșită de sub tipar (2013)

Lansarea romanului „Dor de vis” în cadrul Zilelor revistei „Caiete Silvoane” (2013), cu prof. dr. Imelda Chința, cronicar/critic literar

Dor de vis (fragmente)

- Abia așteptam să văd dacă, și ce, va scrie Victor. Părerea lui mă interesa mai mult decât a oricărui altcuiva. Dacă m-ai fi pus atunci să-ți explic de ce, n-aș fi știut să-ți spun. Sau, poate, ți-aș fi spus că îl apreciez foarte mult datorită talentului său în hermeneutică, a modului în care analizează textele celorlalți și obiectivitatea din comentariile pe care le face. Nu scrie nimic din complezență și, desigur, oricare dintre novici într-ale scrisului, cum eram și eu, ar fi dorit să-i afle părerea. Cred totuși că, spunându-ți toate astea, n-aș fi fost complet sinceră cu tine. Pentru că mai era ceva. Ceva încă nedefinit pentru mine la acel moment.

Nu a întârziat să apară și numele său printre ale celor care își exprimau punctul de vedere asupra textului meu. Intervenția lui, însă, nu a fost un comentariu, așa cum se obișnuia și cum mă așteptam. Îmi scrisese, în spațiul destinat comentariului, un poem, „Joc trist de cuvinte”, și atât. Niciun fel de referire la textul meu. M-a frapat titlul poemului și m-a dus imediat cu gândul la titlul textului postat de mine, „Dor și durere”. „Joc trist de cuvinte”. Da. Aso-

cierea celor două cuvinte, dor și durere, era un joc trist de cuvinte. Scrisese un poem inspirat de textul meu? Nu! La sfârșitul poemului era consemnat anul și volumul în care fusese publicat. Fusese scris cu un deceniu în urmă. Impresionant! Ușor contrariată am început să citesc.

„Despărțirile nu știu să doară,/ ci doar atâta dor în despărțiri / încât slăvim ca și odinioară / nunta durușilor întru nuntiri.// Pe jgheabul vieții întortochiat/ dăm despărțirilor cât e de dat/ și, cum atâta dor în despărțiri,/ nunta dorișilor întru nuntiri.// Răspântii, noduri sau despletituri/ dinastice-s, frânturile de guri/ necum slăvind prea sacre despărțiri / nunta durușilor întru nuntiri.// Cum nu știți despărțirile cât dor,/ dar e atâta dor în despărțiri,/ încât iubiți amantii care vor/ moartea dorișilor întru nuntiri”.

Și am înțeles! Simțeam amândoi la fel. În timp ce lecturam poemul, un fior care nu-mi era cunoscut a pus stăpânire pe mine. Îmi tot repetam: „nu se poate..., nu se poate...!” Și mi-a fost frică. O frică nefirească de propria-mi persoană și de reacția de moment. Nu știu dacă mai tare m-a impresionat faptul că regăseam în versurile sale același laitmotiv existențial sau faptul că îmi înțelesese exact trăirile. Mi-am stăpânit pe cât am putut emoțiile și i-am scris doar atât: *„Extraordinar de frumos poemul tău! Eram convinsă că numai eu pot simți și scrie astfel despre dor și durere. Foarte plăcut surprinsă de «comentariul» tău în versuri și foarte surprinsă de similitudini. Mulțumesc, Victor!”*

Din acea zi, fiecare dintre noi și-a dorit să-l cunoască mai bine pe celălalt. Am început prin a ne scrie mesaje în particular. Aveam această posibilitate pe site-ul literar. Eu am făcut primul pas. Apoi ne-am scris zilnic. Ne descoperim puțin câte puțin. Fiecare relatează, în scris, încercând să fie cât se poate de obiectiv, povestea sa de viață. Ne împărtășisem dorința de a deveni prieteni foarte buni și, astfel, promisesem că vom fi sinceri unul cu celălalt. Petreceam mult timp împreună, fiecare în fața computerului său. Eram atât de aproape și totuși atât de departe...! Victor locuia într-un „colț de rai” din Ardeal, iar eu locuiam în mijlocul Bărașului. Ne despărțeau aproape șapte sute de kilometri.

Iată primele noastre discuții:

„Bună dimineața, Victor! Voiam doar să te salut și să-ți spun că am memorat poemul tău, «Joc trist de cuvinte». Aș vrea să ți-l pot recita într-o zi. Mi-ar plăcea să aflu părerea ta privind receptarea mesajului poetic și a felului în care îl exprim. Recit de mulți ani, este o veche pasiune de-a mea și, cred eu, ți-ar plăcea să mă auzi recitând”.

„Bună dimineața, Dina! Exact când îmi scriai acest salut, mă trezeam. Mă bucur că ai intrat instinctiv în conversație cu mine. Stau noaptea până pe la ora două și lucrez. Mă dezoașasem să lucrez până la această oră, din cauză că trebuia să mă trezesc dimineața, să merg la școală. Dar se vede treaba că, odată cu pensionarea, îmi voi îngădui să-mi reiau regimul de muncă din studentie și din timpul vacanțelor. Despre

mine poți afla tastând pe www.google.com numele meu. Dacă n-ai făcut-o până acum, te rog să mă cauți și astfel. Cu drag!”

„Sigur că te-am căutat, Victor. Îmi place să mă informez și nu scap prilejul s-o fac ori de câte ori consider că este necesar. N-a fost greu să te găsec. Sunt mai multe site-uri pe Google, unde se poate citi despre tine și despre ce scrii tu. Despre mine, ce să se scrie? Pe cine interesează ce face un funcționar din finanțe? Poate, având în vedere că este vorba despre o funcție de conducere, să se scrie articole de scandal, cum este la modă, dar nu mai mult. Nici măcar atât nu s-a întâmplat. Sunt un anonim printre mulți alții. Se scrie mult și frumos despre copiii mei, și cred că asta mă recomandă. Eu nu am un site pe care să mă găsești. Am numai o adresă de e-mail și messenger. Dacă o vei accesa, nu vei da decât de mine, nu și de informații legate de persoana mea. Pe acestea le vei putea afla de la mine personal, dacă vei dori. Gânduri bune! Dina”.

„M-aș simți flatat, dacă nu ai interpreta invitația-mi de a fi căutat pe Google ca o reacție a infatuării. Adică, ia vezi cu cine ai de-a face! Dar nici excesiv de modest nu sunt. Mă cunosc foarte bine și îmi afirm calitățile (cum și defectele, de altfel) atunci când este strict necesar. În ceea ce te privește, iartă-mă, te rog, dar te alinți, și vă stă bine vouă, doamnelor, această atitudine; nu ești deloc o anonimă, de vreme ce te-am cunoscut prin intermediul unei rețele! N'est-ce pas? O, ho! Ai o funcție de conducere, dar ce funcție și unde îți desfășori activitatea, nu-mi spui? Mă faci curios. A! Nu mi-ai divulgat nici numele localității în care trăiești. E secret, care-va-să-zică? Zâmbesc! Poate aș da o fuguță să te aud recitând «Jocul»... Tot îmi place mie să călătoresc! Vezi ce incisiv știu să devin? Apropo: poezia respectivă e inclusă în a doua mea carte. N-am fost, vai! chiar spontan, ci am dorit să impresionez. Iarăși zâmbesc! Îngăduie-mi să-ți mai trimit un poem intitulat «Anonim», apărut în a treia mea plachetă: «Înrobit al provinciei, păzești floarea de mac de-o viață...» Cu drag! Victor”.

„Dacă vrei, te poți simți flatat, dar eu chiar nu am considerat invitația ta o dovadă de infatuare. Oricum, citisem tot ce am găsit despre tine încă înainte de a-mi lansa tu invitația. Sunt femeie, ce vrei! Niciunul dintre noi nu este infatuat, cu atât mai puțin tu, care ai realizat atât de mult pe plan literar. Antonimul infatuării, modestia exagerată, este pentru mediocri, Victor. Așa că, să-i lăsăm pe ei, pe mediocri, să fie modești și pe cei fără simțul măsurii, să fie infatuați, iar noi să fim... așa cum suntem, realiști. Este rândul meu să zâmbesc, așa că... zâmbesc! Faptul că m-ai cunoscut prin intermediul unui site cultural nu constituie dovadă că sunt o personalitate, nu în înțelesul propriu al cuvântului. Din punct de vedere literar, nu știu dacă am valoare. De-abia am avut curaj să arăt și altora ce scriu. Până acum am scris mai degrabă pentru mine. Am avut nevoie de acest mod de exteriorizare a trăirilor proprii. Ce va mai fi, dacă am sau nu talent, vom vedea în timp. Ce pot afirma cu certitudine este faptul că sunt o mamă foarte bună, un profesionist apreciat, precum și o femeie respectată și respectabilă. Este mult? Este puțin? Nu știu. Este normal, zic eu. Locuiesc în sud, destul de aproape de București, dar mult prea departe de orașul în care locuiești

tu. Nu cred că merită să faci atâta drum pentru a mă auzi recitând. De dat «fuguța» nici nu poate fi vorba. Nu trebuie să-mi ceri «îngăduința» pentru a-mi mai trimite un poem. Este o onoare pentru mine să-ți citesc poemele, nu o concesie pe care ți-o fac. Ador să citesc, ador poezia, iar faptul că o primesc chiar de la autor înseamnă enorm pentru mine. Îți mulțumesc, Victor!”

„O, Doamne! Ți-am spus că-mi place să călătoresc, mai ales cu trenul. Aș fi un turist înrăit, de mi-ar permite viața, adică pensia. Crezi că o zi de călătorie spre orașul tău m-ar doborî? Mai cu seamă că în stațiunea balneo-climaterică, situată la doar câțiva kilometri de locul unde te afli, locuiește un fost coleg de clasă din liceu, Radu M., cunoscut, după câte-mi spunea, în întreaga zonă, pe care mi-ar plăcea să-l revăd. Poate că se va întâmpla oarecând să iau o decizie în acest sens. Cum s-ar zice, să-i fac o vizită fostului meu coleg. Și atunci... Cât despre talent, el există în proporții diferite, știi bine, la mulți dintre noi. Cine este foarte talentat într-un domeniu, face față cu brio și-n celelalte. Însumi, de-a lungul timpului, am fost dansator, tenor, actor și regizor, destul de bine cunoscut în zonă. Cât de bun am fost, doar diplomele îngălbenite de vreme și, uneori, foștii colegi sau elevi care-și amintesc de acele timpuri, o mai pot spune. Am făcut și sport; atletism, tir, fotbal și gimnastică. Dar, după câte vezi, toate sunt evocate la timpul trecut. Am rămas cu literatura, jurnalismul și un avizat consumator de muzică, teatru, film, arte plastice, în această ordine. Pe scurt, cam așa mai sunt. Iubindu-L pe Dumnezeu, iubesc tot ceea ce mă înconjoară, chiar dacă, din când în când, mă mai revoltă unele evidențe. Îți sărut mâinile, Dina!”

...

În timp ce îmi citește, Dina se îmbujorează ca o adolescentă, iar mâinile îi tremură ușor, semn că este copleșită de emoție. Radiază! Toată ființa ei emană fericire, liniște, dragoste. N-am văzut-o niciodată astfel. Ridică privirea de pe jurnal și îmi spune că re trăiește cu mare plăcere și intensitate fiecare moment, ori de câte ori citește din jurnal, sau povestește cuiva despre ea și Victor. Zâmbește și își continuă povestea.

...

- Dorința de a-i auzi vocea a devenit atât de puternică încât, într-o zi, n-am mai rezistat ispitei și am format numărul de telefon pe care îl aflasem pe blogul său. Am fost tentată de nenumărate ori să formez acel număr, dar mi se părea că deja este prea mult din partea mea. Mă speriau toate aceste manifestări. Nu-mi erau proprii. Eram nemulțumită de mine. Mi se părea că dau dovadă de slăbiciune și nu-mi plăcea. Îmi spuneam că este prea devreme, și posibilitatea de a deveni penibilă sau de a da impresia că sunt prea insistentă este foarte mare. Trecuse deja ceva timp de când ne scriam. Am sunat. Inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. A răspuns imediat, mai repede decât mă așteptam. M-am blocat! După o mică pauză în care nu am putut spune nimic, înainte de a mă prezenta, așa cum ar fi fost firesc, l-am întrebat dacă este Victor T. Vocea de bariton, autoritară, dar caldă și plăcută, mi-a confirmat că

la celălalt capăt al firului era persoana căutată. M-am prezentat. Un hohot de râs a răsunat în receptor. Mi-a plăcut mult felul în care râdea, dar nu știam cum ar trebui să interpretez atitudinea respectivă. Eram complet derutată. Nu mai știu exact ce am vorbit, știu numai că am vorbit foarte repede, am încercat să spun multe lucruri, dar la un moment dat am realizat că nu i-am dat și lui posibilitatea să vorbească și m-am simțit îngrozitor de jenată. Mi-am cerut scuze pentru eventualitatea că am fost inoportună și pentru criza logoreică provocată de emoție. Am continuat spunându-i că, în fapt, nu am vrut decât să-i aud vocea. Nu mai știu ce mi-a spus, ori dacă mi-a spus ceva, îmi amintesc doar că ne-am luat rămas bun, am promis că vom continua dialogul în scris și am închis. Ne-am scris. Nu în acea zi. Eram prea supărată pe mine, așa că abia în ziua următoare i-am trimis mesajul. *„Victor, sper să nu fi luat altcumva gestul meu. Te asigur că totul este în regulă și că am vrut numai să-ți fac și să-mi fac o surpriză. Pentru mine a fost plăcut să te aud. Eram convinsă că ai o voce pe măsura felului în care scrii. Dacă gestul meu ți s-a părut deplasat, te rog să mă ierți! Deși, având în vedere că ești tot taur, aș fi surprinsă să-mi spui că nu ți-a plăcut atitudinea mea. Taurilor le place să facă surprize, dar și să fie surprinși”*.

„Dina dragă, cu două-trei minute înainte de a mă apela, ieri, mă gândisem cum anume să-ți cer numărul de telefon. Tocmai asta a fost cauza hohotului meu spontan atunci când am perceput numele tău. În prima instanță, am crezut că vocea aparține vreunei angajate de la societatea de telefonie într-un spot promoțional, cum mai au ei obiceiul. Apoi, m-am trezit brusc într-o realitate optimă, aproximativ virtuală, constatând că-mi place vocea și că aparține unei prietene ideale, pe care o așteptasem, parcă, de multă vreme. Pe care o caut de multșor, și pe care m-am înșelat de vreo trei ori crezând că am găsit-o. Ei, nu te speria, sunt un visător lucid! Să mă explic: gândindu-mă la tine, la conversația noastră, se instalează undeva, în interiorul meu, un fel de căldură însoțită de un tremur plăcut, dar (dificil) controlate de circumspecție, semn al unei stări de veghe, urmare a șocurilor anterioare. Dimineață, la trezire, mi-am zis mergând spre bucătărie să-mi beau paharul de apă matinal: Ce bine-ar fi să fie cum a fost, cum am dori să fie, cum n-a mai fost, cum va fi, dacă ar fi, ce bine-ar fi! Mi-ai promis adresa. Sper că nu te-ai răzgândit. Te sărut!”

„Nu te-am lăsat să vorbești deloc. Nu mi-am putut controla emoțiile. Le-am simțit și la celălalt capăt al firului, iar asta nu m-a ajutat deloc. Vom vorbi mai mult, ne vom obișnui unul cu celălalt, emoțiile vor dispărea sau măcar se vor diminua și, cu siguranță, discuțiile noastre vor fi altfel. Normale, sper. Te sărut și eu!”

„Bine-ai făcut! Mie îmi place să scriu mai degrabă, de-o vreme încoace, decât să vorbesc. La școală, dictam rar câte-un expozeu, ca să nu încurajez exagerat educarea memoriei elevilor prin reținerea unor comentarii gata făcute. Însă ți obligam să memoreze unele citate și versuri. Orele cu mine erau un permanent dialog”.

„Cât de mult îmi place finalul acesta: Te sărut, Dina!”

- Vorbeam la telefon și ne scriam zilnic. Astfel ne-am depănat fiecare povestea de viață. Poate părea desuet ce spun, dar aveam senzația că ne cunoșteam de când lumea și că tot de atunci ne căutam unul pe celălalt... Constatasem astfel analogia dintre parcursurile vieții noastre, dar și faptul că aveam în comun principii de viață, dorințe și gusturi. Preferam aceleași genuri de muzică, de literatură, de artă în general. Ne adorăm copiii, îi consideram sensul existenței noastre și reușisem să-i creștem frumos. Făcusem oameni de nădejde din ei. Amândurora ne murise primul partener de viață. Lui Victor îi murise soția în urmă cu aproape douăzeci și opt de ani și nu se mai căsătorise. Își crescuse singur copiii. Mi se părea extraordinar faptul că un bărbat și-a putut crește singur copiii. Educația, îngrijirea lor nu era deloc o treabă simplă sau ușoară. Este greu și pentru o femeie să-și crească singură copiii, aveam propria experiență, dar pentru un bărbat, gândeam, trebuie să fi fost cu mult mai dificil. Reușise astfel să țină și locul mamei, de a cărei dragoste și atenție au atât de mare nevoie copiii, așa precum și eu ținusem locul tatălui pentru fetele mele. Amândoi ne iubeam copiii cu asupra de măsură, cât pentru doi. Și, la fel, am considerat întotdeauna că niciuna dintre persoanele de care ne-am apropiat de-a lungul timpului nu fusese destul de bună pentru a înlocui părintele pierdut. Astfel, cele câteva legături pe care le avuseserăm fiecare au fost sortite eșecului. Îl admiram foarte mult pe Victor pentru tot ce era. Știam din comentariile făcute de către confrăți de-ai săi în ale scrisului, și de către foști elevi, și ei membri ai site-ului literar în care ne cunoscuserăm, că este un profesor foarte apreciat, un talentat și implicat om de cultură. I se publicaseră câteva cărți, făcuse parte, ani de zile, din trupe de teatru cu amatori; pusese în scenă mai multe piese de teatru și fusese cap de afiș al multor reprezentații. Făcuse și teatru de păpuși. Ani în șir, lucrase cu elevi în afara școlii, în cluburile destinate acestora, instruindu-i în arta teatrală în general și/sau a păpușăriei. Fusese întotdeauna foarte activ. Ca și mine, de altfel. Avusese timp să facă multe lucruri și le făcuse bine. Nimic nu părea a fi imposibil pentru el și nu s-a plâns vreodată că este prea greu sau că nu mai poate face față. Tot ce aflasem până acum despre Victor îmi crease convingerea că întâlnisem un om cu totul special. Educat, bun, harnic, de o frumusețe interioară rar întâlnită.

Simțeam nevoia să-l văd, să-i aud vocea, să-l țin strâns de mână, să-l cunosc mai bine. Pentru mine, apropierea mâinilor însemna mai mult decât orice alt fel de atingere. Reușesc astfel să-l percep foarte bine pe celălalt, să-i simt energia și să aflui despre el mai mult decât mi-ar putea spune o mie de cuvinte. Victor a fost primul bărbat care îmi stârnea în mod real interesul după foarte mulți ani. Nu mai întâlnisem un altul la care să descopăr calități atât de speciale, rareori întâlnite la bărbați, pentru care să-l pot respecta. Tot ce era legat de el avea un impact extraordinar asupra mea.

Întrupa idealul de bărbat pentru mine, iar constatarea mă speria teribil. Îmi era teamă ca nu cumva dorind prea mult timp să întâlnesc persoana care mi se potrivea, să nu mă amăgesc, ignorându-i deliberat defectele și atribuindu-i calități pe care, poate, nu le avea. Nu reușeam să-i găesc vreun defect. Eram convinsă de subiectivitatea impresiei mele, având în vedere faptul că nu ne-am văzut niciodată și nu aveam cum să-mi dau seama care-i sunt defectele. Asta nu se putea întâmpla decât după ce ne-am fi cunoscut mai bine. Pentru că, sigur, toți avem și defecte, nu doar calități. Important este, îmi spuneam, ca unele defecte să nu fie atât de mari, încât să creeze disconfort celor din jur, și al căror efect negativ să nu facă ne semnificative calitățile. Abia așteptam să-l întâlnesc.

I-am întrerupt șuvoiul narativ:

- Dina, nu mi-ai spus dacă prietenii voștri virtuali, din spațiul în care v-ați intersectat destinele, tu și Victor, intuiau că între voi doi tocmai se lega o poveste de dragoste.

- Nu cred să fi observat, la început. Ți-am spus că toate convorbirile noastre erau în particular. Pe site eram ceea ce fuseserăm de la început. Două persoane care făceau parte din același grup, și atât. Nu ne comportam altfel decât până atunci. Situația asta însă nu a durat prea mult. Dorința împărtășirii cu prietenii noștri virtuali a bucuriei de a ne fi descoperit era foarte mare, doar că încă nu știam ce am putea să le spunem. Nici nouă nu ne erau clare lucrurile. Existau multe întrebări la care nu aveam răspuns. Eram în perioada în care nu prea știam ce ni se întâmplă sau, mai degrabă, nu prea credeam că este real tot ce ni se întâmplă. Așa că am așteptat momentul potrivit pentru a face public începutul poveștii noastre. Iar acesta a fost atunci când am postat pe site primul nostru poem în colaborare.

O privesc nedumerită pe Dina. Nu apuc să o întreb nimic pentru că își continuă povestea înțelegând care era, de fapt, nedumerirea mea.

- Victor îmi atrăsese atenția, foarte încântat de constatare, asupra faptului că în corespondența pe care o purtam își făcuseră loc multe metafore și imagini lirice și mi-a împărtășit convingerea că, dacă am stiliza puțin o parte din conversațiile noastre și am adăuga acestora câte puțin din imaginația poetică a fiecăruia dintre noi, acestea ar putea deveni frumoase poeme de dragoste. Suna bine, nu?

- Mi se pare interesantă, curajoasă și inedită propunerea lui Victor.

- Și mie mi s-a părut la fel. Mai mult chiar, am fost foarte surprinsă de propunerea lui, dar și de faptul că, recitind tot ce ne scrisesem, am ajuns la concluzia că avea dreptate. Victor îmi spusese în mai multe rânduri că îi place limbajul meu, felul în care utilizez, în conversația telefonică și în scris, figurile de stil și neologismele, dar de aici și până la a scrie poezie împreună mi se pă-

rea a fi un drum foarte lung. Era tentant, numai că eu citisem foarte multă poezie, dar nu scrisesem niciodată poezie. I-am mărturisit că mi-ar plăcea să încercăm, dar că nu am încredere că va ieși ceva din asta. Era ca un joc pentru mine. Trebuie să recunosc, însă, că îmi plăcea foarte mult ideea.

- Până la urmă, ce-ați făcut? Ați reușit să scrieți ceva?

- Da. Și nu mi s-a părut deloc greu. Versurile veneau de la sine, fără niciun fel de efort. Atunci când ești îndrăgostit, parcă totul devine posibil. Chiar și disponibilitatea de a te folosi de metafore și imagini lirice. Cred că numai îndrăgostit fiind, poți scrie poezie de dragoste. Primul poem pe care l-am scris împreună a fost inspirat de o discuție avută pe messenger. Victor mi-a vorbit despre cele două balansoare vechi din sufrageria sa și despre cât de mult i-ar plăcea ca în balansoarul de lângă cel în care se leagănă ascultând muzică, ori de câte ori Euterpe îi dă târcoale, să stea cineva drag, să fie ocupat. Valoarea cert sentimentală a acestor balansoare, dată de faptul că au fost folosite și de către părinții și copiii săi, dar și faptul că prezența lor îi conferă acea stare de siguranță și echilibru de care are atât de mare nevoie, face ca ele să-i fie foarte dragi. „De mulți ani, de prea mulți ani, unul dintre cele două balansoare își așteaptă stăpâna”, mi-a mai spus Victor. I-am mărturisit că mi-au plăcut întotdeauna balansoarele și am visat să am unul numai al meu. Apoi am început să pun pe hârtie rezultatul exercițiului de imaginație legat de acest subiect. Victor a venit cu propriile idei poetice și astfel s-a născut primul nostru poem, „balansoarul roz, balansoarul albastru”. Sunt sigură că vrei să-l auzi. Iată: „Sunt cel mai nesuferit și posesiv Taur din lume/ care,/ astă-noapte,/ gândea/ că atunci când un balansoar roz își va găsi locul/ în camera ta, îl vreau numai pentru mine,/ îmi scrie Femeia dorului dor/ de la celălalt capăt al singurului sentiment/ care mai poate uni două emisfere.// Stau cu aceste cuvinte în brațe să protejez blazoane/ țesute din fuior de rogoaiv celest și, iată,/ un balansoar bleu pe care se leagănă,/ mă privește și îmi recită/ stăpânul dezordinii din încăpere,/ care a trăit prea mult timp fără un balansoar roz./ Acum și-a găsit loc printre hârtii, cărți,/ albume de artă în cameră,/ lângă balansoarul albastru pregătit/ pentru șuete cu filosofi și scriitori mondeni.// Îmi mângâie craniul cu palme incendiate, zâmbeste/ și eu nu-i văd zâmbetul, clipește des și trage cu ochiul,/ și nu reușesc să-i înțeleg alternanța sentimentelor./ Recitând,/ cântând,/ stârnește mărunte furtuni,/ și-mi potrivește aripile,/ pe care le abandonasem în șifonier înaintea jocului/ de-a singurătatea.// Acum zboară, ridică-te din cenușă, fii pasăre de foc./ iubește,/ numai astfel poți să scapi,/ numai așa poți ocupa loc pe balansoarul albastru!”

- Nu mă prea pricep eu la poezie, dar mi se pare foarte frumos poemul, îi spun Dinei. L-ați pus pe site, și?

- Da, și am fost uimiți de efectul avut și de comentarii. Iată-le, și alături de ele răspunsurile noastre!

Îmi întinde jurnalul deschis la respectiva pagină. Sunt multe comentarii, care de care mai frumoase și mai interesante. Selectez câteva. Citesc: „Nebunaticilor, ați scris un poem superb, vă spune subtilul critic, care și semnează: Petre A., stilist al limbii române...”; „Yin și Yang, complementaritate, interdependență. Fără tine nu exist, fără mine nu ești. Căci nu-i atâta roz în bleu-l tău cât bleu în rozul meu, câtă vreme nu-ncerci a-mi deșira firul de curcubeu, presărând cu jerbe de foc trăirea senină. Zbori, tu, phoenix al trăirii și întrupează-te în iubire! Noi vom scrie, vom scrie, ascunși în tomuri de coli gălbejite, istoria gândurilor noastre... Mă bucur mult pentru că ați reușit să realizați un lucru atât de frumos și, mai ales, la o astfel de distanță. Spiritele nu au granițe. Adevăratele granițe sunt doar în mintea noastră. Felicitări amândurora!” Sorina I.; „Îmi place acest poem scris în colaborare, care unește două emisfere și două balansoare... Cel roz, aparținând unui Taur posesiv, îl vreau numai pentru mine, iar cel albastru «pregătit pentru șuete cu filosofi și scriitori mondeni»; aparținând «stăpânul(ui) dezordinii din încăpere»; care, ce mai... Iar când reapar aripile («pe care le abandonasem în șifonier înaintea jocului de-a singurătatea»)... Finalul îmi place în chip deosebit. Poemul acesta e un sfios zâmbet tandru...”, ne spunea Sânziana B., cunoscută scriitoare din Ardeal, care, nu de mult, mă încuraja să-mi fac publice scrierile.

Dina: „Sunt copleșită! Meritul pentru frumusețea acestui poem este, în principal, al lui Victor. Dar faptul că am și eu partea mea de contribuție, mă face să fiu foarte mândră și fericită, citindu-vă comentariile. Este un poem de debut pentru mine și unul de redeschtere la viață pentru Victor. Așa spune el, iar eu nu cred că vreau să-l contrazic. Sunt foarte emoționată! Doamne Petre A., doamnă Sânziana B., vă mulțumesc pentru generozitate! Aceste comentarii, venite din partea unor literați autentici, precum dumneavoastră, sunt absolut onorante. Sorina, trebuie să-ți spun că sunt impresionată de comentariul tău. Îmi plac foarte mult versurile ad-hoc, cred că ai înțeles foarte bine mesajul poemului nostru. Și, da! Adevăratele granițe nu sunt decât în mintea noastră. Și cât suntem uneori de proști sau, poate, doar inconștienți de răul pe care ni-l facem ținând cont de ele. Nimic nu trebuie îngrădit, limitat. Cu atât mai puțin gândurile, dorințele noastre. Mulțumesc, Sorina!”

Victor: „Mulțumim, Petrică A.! Mulțumim, Sorina și Sânziana. Povestea prieteniei cu Dina e una quasi-hamletiană. Sper să reușim continuarea acestei colaborări la distanță (650 de km topiți în eter prin intermediul acestui instrument spectaculos: computerul). Prin urmare, iubiți prieteni, se cuvine să mulțumesc, în mod special, Dinei, pentru că mi-a acceptat cererea de colaborare, scoțându-mă din capcana singurătății emoționale, «pe mine mie redându-mă», ca să parafralez binecunoscutul vers al patronului poeziei române!”

Dina: „Și eu îți mulțumesc, Victor. Îți mulțumesc pentru că ai avut curajul să-mi ceri să colaborăm. Visul meu prinde astfel pe zi ce trece tot mai pregnant contur. Fiecare dintre noi a obținut ceva din această colaborare care este de bun augur, dacă avem în vedere numai comentariile pozitive ale prietenilor noștri. Vă mulțumesc tuturor!”

- Acesta a fost primul poem în colaborare. Apoi au urmat multe altele. Dintre toate însă, unul ocupă un loc aparte în sufletul meu, pentru că este primul poem scris de noi doi după ce am conștientizat, oarecum, ce ni se întâmplă. Și este cu totul special prin faptul că el a fost și mărturia publică a poveștii noastre de dragoste. Poemul este, de fapt, un dialog între noi. Chiar așa se și numește, „Dialog”: „Amândoi am primit câte-un dar, să vedem/ ce vom ști face cu el”/ „Ne-am primit unul pe celălalt/ aveam nevoie de întâlnirea asta”, „Să apari,/ aveam nevoie”. Dialogul virtual/ se oprește la punctul din care zboară/ pasărea cu aripi de foc în căutarea/ locului unde s-a născut statuia doinei dor/ o purtau muzele cu brațe arse/ Vino să ne-amintim de copilărie,/ de primul fior ce ți l-a dat apropierea/ prietenului de joacă, atunci altoind/ sărut pe mugurul corolei tale./ Sunt acolo, ne jucăm de-a prinsa doar noi,/ fugim – mai știu eu de ce? – unul după altul/ nepăsători că alții aleargă făr’ de rost./ Când te prind c-un sărut, te smulgi aprinsă/ pentru-ntâia oară „ce faci, nebunule!?”/ obraji împurpurați, plăcere și revoltă, stârnesc/ veselie prietenilor de joacă./ Acum/ ne pomenim unul în fața celui alt, în dar/ primim pretextul întâlnirii, ne înfruntăm/ bucurându-ne de-un dialog ipotetic/ „Ce-ai făcut în adolescență?”, „M-am îndrăgostit!/ Dar tu?”, „Învățam mereu să iubesc!”/ „Dar la maturitate ce-ai făcut?”/ „Am iubit. Și tu?”/ „Și eu iubeam pe unde vedeam cu ochii/ iar acum, iată, primesc în dar/ femeie-cântec ieșită din cântecul-femeie!/ la rându-i, m-a primit cadou/ doar pentru că avea nevoie de sărutul meu/ virtual”. După ce l-am publicat, nu au întârziat să apară comentariile cititorilor. Iată câteva dintre ele: „Un dialog, fie și virtual, ne poartă pe cărări nebănuite, eliberându-ne de eventuale rețineri, inhibiții... în dialog comunicăm, cunoaștem și ne recunoaștem prin avalanșa de gânduri, de frământări, prin curgeri line sau năvalnice, definindu-ne sau redefinindu-ne, trecând prin nevăzute bariere spre centrul din noi, descoperindu-ne. Special poem dăruit cititorilor. Felicitări! Se pare că începutul colaborării a fost de bun augur! Cu mare drag, cititoarea voastră fidelă, Irina”. „Scris în doi? Poemul trimis m-a captivat... Ce frumoasă idee, să se primească două persoane, având nevoie de o întâlnire! Ceva parcă predestinat! Însă darul se oferă, și doar cadoul se cumpără... Deci, ce se poate face cu un dar primit? Să apară cineva, atât este nevoie? Ca și cum, după ce s-a ivit, nu ar mai trebui să urmeze nimic. A apărut și gata. Clipă frântă, care cere, poate, continuitate... Dialogul virtual se oprește într-un punct anume... Despărțirea apelor, și din dualitate se desprinde clar autoarea, ea spune ce trebuie să spună. Ea impune granițe, ea le deschide. Ea conduce jocul. Scrisul. Deci, nostalgie... Își reamintește copilăria... Și ea se înalță singură, chiar dacă există îndemnul: «Vino să ne amintim...» De fapt, ea își vorbește sieși, apoi ne vorbește nouă... O fugă... Cu rost... Să surprindem rostul... A învăța să iubim nu are vârstă, nici bariere... Am iubit în trecut, putem iubi și-n prezent... Și este posibil să primim un dar, poate chiar ne este dat și nu știm asta... Aștept cu nerăbdare continuarea”, Daniel Adrian O. „Nu pot decât să mă plec în fața acestei povești de dragoste intrate în sfera eternității... două

suflete între care aerul inexista... un curcubeu din două culori întrepătrunse... vă iubesc, dragii mei dragi! Luminița”.

Victor a scris: „Doar capricioasele Parce, Muzele uneori versatile, ar putea să împiedice proiectul acesta, declanșat de o regăsire în spațiul virtual doar pentru că așa a vrut Pronia. Mulțumim pentru apreciere și comentarii. Cuvintele domniilor voastre au darul să ne stimuleze statornicia în acest proiect a cărui derulare ar fi nimerit să se producă nu doar în spațiul virtual”.

- După câteva luni, de ziua mea, am avut parte de cea mai frumoasă surpriză. Victor mi-a oferit în dar volumul care cuprinde toate poemele scrise împreună, dar și poeme scrise de Victor pentru mine. Îmi vedeam numele scris pe coperta unei cărți, pentru întâia oară, alături de numele lui Victor. Cartea noastră!

- Ce frumos a început povestea voastră!

- Adevărat! Eu aș spune chiar mai mult de atât. Este cel mai frumos început de poveste din câte au existat vreodată!

- Cum a fost prima voastră întâlnire? Sunt nerăbdătoare să aflu care a fost impactul întâlnirii asupra ta, având în vedere faptul că, deduc din tot ce mi-ai povestit până acum, erați deja îndrăgostiți unul de celălalt fără ca măcar să vă fi văzut vreodată.

- Citind jurnalul meu scris „la cald”, cred că vei reuși să-ți faci o imagine cât mai reală asupra a ceea ce a urmat. În el este notat totul, cu lux de amănunte.

Zâmbește și îmi dă iar jurnalul deschis la o anumită pagină. Citesc: „11 noiembrie, Câmpina. La această dată, cu prilejul unei importante Gale anuale, ce urma să se desfășoare la Câmpina și la care participa și Victor, stabilisem să ne întâlnim pentru prima oară. El venea cu un tren de noapte care ajungea la Câmpina în jurul orei 9 dimineața, iar eu – cu mașina mea. Am vorbit la telefon, mi-a spus unde era locul de întâlnire și cazarea celorlalți participanți la evenimentul pe care l-am amintit. Aveam de parcurs aproximativ o sută de kilometri, așa că în jurul orei opt dimineața, am plecat către Câmpina. Nu voiam să ajung înaintea lui. Nu-mi place să aștept. Nici în gară, nici în altă parte. Nici despărțirile nu-mi plac. Cu atât mai puțin cele din gară. Mi se face întotdeauna un gol în stomac atunci când trenul greoi, precum un bătrân obosit de povara vieții, pleacă ducând cu el pe cineva drag mie. Nu mă pot dezlipi de peron până ce trenul nu dispare complet din raza mea vizuală. Niciunul dintre noi nu știa cum arată celălalt. Ne spuseseam că, dacă tot ce simțeam este real și dacă intersectarea drumurilor noastre nu a fost absolut întâmplătoare, ne vom recunoaște. Noaptea de dinaintea acestei zile a fost una dintre cele mai albe din viața mea. Treceam prin stări pe care nu le cunoșteam, prin care nu mai trecusem vreodată. Am plâns gândindu-mă că, poate, ar fi mai bine să nu merg la această întâlnire. Pe de altă parte, îmi spuneam că trebuie să merg.

Îmi voiam jumătatea! Cum altfel aş fi putut s-o găesc, dacă fugeam de posibilitatea de-a o întâlni? Mi-am imaginat tot felul de lucruri, am inițiat dialoguri și am făcut scenarii care mai de care mai fanteziste. Avalanșa de întrebări nerostite așteptau să primească răspuns. Simțeam că această întâlnire îmi era destinată și că de ea depindea tot ce va fi mai departe viața mea. Îmi plăcea foarte mult omul de la celălalt capăt al firului de telefon și internet. Dar oare cum era el în realitate? Cum mi l-am imaginat? Știam că așa cum îl voi percepe în momentul în care ne vom întâlni și ne vom strânge mâinile, așa va rămâne pentru totdeauna. Dacă nu-mi va plăcea, ce voi face? Îmi spuneam că voi fi corectă față de amândoi și îi voi mărturisi că nu-mi place, după care voi pleca pentru totdeauna din viața lui. N-am pus geană peste geană. Deși îmi era îngrozitor de frică, abia așteptam să vină dimineața. Întâlnirea asta urma să îmi schimbe radical viața, dar nu știam direcția înspre care mi-o va schimba”.

*

- Mai aveam aproximativ treizeci de kilometri și intram în Câmpina, când a sunat telefonul. Victor mă anunța că trenul care îl adusese din inima Ardealului tocmai s-a oprit în gara frumoasei urbe de pe Valea Prahovei. Vocea îi tremura. Era evident că și pentru el întâlnirea noastră însemna mai mult decât o întâlnire obișnuită. Mi-a plăcut să constat asta. I-am comunicat că în cel mult o jumătate de oră voi ajunge și eu. În douăzeci de minute eram la intrarea în Câmpina. Nu cunoșteam deloc orașul, așa că am oprit într-o parcare și am întrebat un polițist care se afla acolo, cum pot ajunge la Casa de Cultură a Tineretului. Acolo trebuia să ne întâlnim. Polițistul, foarte amabil, mi-a indicat direcția către care trebuia să merg, la dreapta după prima intersecție semaforizată, menționând că nu sunt mai mult de cinci sute de metri până acolo. Am urcat în mașină. Inima îmi bătea cu putere...

L-am văzut! Și l-am recunoscut! Nu putea fi altcineva. În momentul imediat următor a trebuit să trag pe dreapta. Am lovit cu roata din dreapta față bordura, iar impactul m-a zguduit nițel, ca și cum ar fi vrut să mă trezească la realitate. Nu-mi mai ajungea aerul, eram copleșită de emoție. Din obraji îmi ieșeau flăcări. Victor venea către mine. Am fost foarte surprinsă văzându-l că se apropie. Nu-i spusese niciodată ce mașină am și nici cum arătam nu știa. Totuși, venea foarte hotărât către mine. S-a oprit lângă mașină, m-a privit prin geam și a zâmbit. Avea un zâmbet extraordinar de frumos. Și obrajii lui erau îmbujorați. Înalt, chipeș, distins, emana bunătate, căldură, frumusețe interioară. Am deschis portiera, am coborât din mașină privindu-l și, fără să ne adresăm vreun cuvânt, ne-am îmbrățișat. Ca și cum ne reîntâlneam după o lungă despărțire în care dorul de celălalt a fost chinuitor, insuportabil. Plângeam și ne strângeam în brațe. Am stat așa mult timp. Amândoi aveam nevoie de

această îmbrățișare, de această confirmare a apartenenței pe care, până atunci, doar o intuiam. Pentru prima oară, după mulți ani, mă simțeam în siguranță și protejată în brațele unui bărbat. Ne-am luat de mână și am plecat. Către niciieri sau către oriunde, nu mai conta. Am știut că ne aparținem din clipa în care prin mâinile noastre, strâns unite, simțeam cum se transmit energii ances-trale. Eram fericiți! Toată lumea era a noastră. În timp ce ne exprimam bucuria de a constata că fiecare eram pentru celălalt ceea ce își dorise și se aștepta să întâlnească, pașii ne-au dus către o bisericuță din lemn cu hramul „Cuvioasa Paraschiva”, situată în vecinătatea somptuoasei clădiri a Casei de Cultură a Tineretului. Nu știu cum am ajuns acolo, dar ne-am trezit urcând cele câteva trepte. Am intrat în pronaos, am stat câteva momente, parcă pentru a ne limpezi gândurile, după care am intrat în naos. Am înaintat încet către altar. Bise-rica nu părea a fi prea veche. Culoarea picturilor din icoane era proaspătă, nu avea acea patină a timpului, întâlnită de obicei în vechi lăcașuri de cult. Mi-au atras atenția în mod deosebit două icoane mari, foarte mari, cum nu mai vă-zusem, așezate în fața altarului. În dreapta era icoana Domnului, iar în stânga – cea a Fecioarei cu pruncul. Ne-am oprit în fața lor ținându-ne strâns de mân-ă. Vocea lui Victor a spart tăcerea, trezindu-mă parcă dintr-un vis. I-am vă-zut privirea fixată pe cele două icoane. De parcă am fi fost singuri în biserică, cu lacrimile șiroindu-i pe obraji, a început să rostească „Tatăl nostru” în latină. A fost de-a dreptul divin. După ce a terminat rugăciunea, am stat minute în șir în fața icoanelor. Și am plâns amândoi. Am mulțumit Domnului că ne-a dăruit pe unul celuilalt și ne-am jurat că vom rămâne pentru totdeauna îm-preună, că vom avea grijă ca nimeni și nimic să nu ne poată despărți vreodată. Am plecat din biserică, sub privirile îngăduitoare și zâmbetele celor care par-ticipaseră, spre surprinderea lor, dar și a noastră, la mărturisirea recunoștinței și a jurămintelor în fața Divinității. Nu-i văzuserăm când am intrat. Poate că erau acolo sau or fi intrat după noi. Nu-mi dau seama. Știu doar că pluteam. Eram fericită!

Ne-am plimbat pe străzi ore în șir, fără o țintă anume și fără să vedem nimic. Eram doar noi doi. Am povestit, am cântat, am recitat și am răs mult. Victor cânta și recita extraordinar de frumos. Iar felul în care râdea, mă bucura până în adâncul sufletului. Un hohot de răs deschis, dezinhibat, sincer. Nu mai aveam nicio îndoială că el este cel așteptat atât de mult. Îmi spusese că știe și că îi place să danseze. Așteptam cu nerăbdare ziua în care vom dansa amândoi. Adoram dansul, dar nu dansasem de ani de zile. Nici nu mai știam cum este să te lași purtat de vraja muzicii, în brațele bărbatului drag.

*Întâlnire cu cititorii la Liceul Tehnologic „Al. Papiu Ilarian”,
împreună cu V. Gh. Tăutan, Grigorie M. Croitoru și Adriana Weimer*

Instantaneu amical cu Imelda Chința și Viorel Gh. Tăutan

*Lansarea cărții unei prietene, Imelda Chința,
aici cu Ion Pițoiu-Dragomir (2012)*

Spitalul de nebuni (fragmente)

După numai câteva zile, o veste sfâșietoare, căzută ca un trăsnet, zgudui întreaga urbe. Mircea murise. Îl găsisse un coleg de-al său căzut lângă birou. Făcuse infarct. La aflarea tragediei, primul gând al Olguței se îndreaptă către Sorina. „Va fi distrusă”, își spuse. Luă telefonul și formă numărul din biroul prietenei sale. Nu era la serviciu. Colegii îi spuseră că plecase acasă. Deci, aflu-se. Olguța își puse haina în grabă și plecă. Merse direct la ușa apartamentului Sorinei. Sună insistent. Nu-i deschise nimeni. Apăsă pe clanță și constată că ușa era descuiată. Intră în grabă, agitată, speriată. „Dacă a făcut o prostie?” O credea în stare. O găsi în ultimul dormitor, prăbușită pe pat, zguduită de plâns. Nu-i spuse nimic. Se așeză lângă ea, o îmbrățișă și plânseseră împreună. Stătură mult timp astfel. Olguța știa mai bine decât oricine prin ce trecea biata femeie. Doar era confidenta ei. Știa că era dependentă de Mircea, că relația cu el o ținea pe linia de plutire și că viața nu mai avea niciun sens fără el. Nu o singură dată, în discuțiile lor, îi mărturisise că nu poate trăi fără Mircea și că, dacă n-ar fi fost el, de mult și-ar fi luat zilele. Olguța nu încercă să-și imagineze ce va fi în continuare. Se gândea doar că îi va fi alături și că o va ajuta să treacă peste durerea pricinuită de tragica întâmplare. Uitase, pentru moment, de problemele ei. Sorina se ridică și îi spuse că pleacă la morgă. Încercă să o rețină, amintindu-i că, probabil, acolo se afla deja toată familia lui, dar nu reuși. Aceasta o asigură că știe ce face și plecă. În timpul nopții, nu s-a mai întors acasă. Olguța era disperată. Nu știa ce să facă, cum și de la cine să afle unde este. A mers de nenumărate ori la ușa ei, în speranța că o va găsi, dar ușa se încăpățâna să rămână încuiată. Nici la morga spitalului nu era. O căutase și acolo. Încercase ușa, dar era încuiată. Și nici nu era nimeni prin preajmă, să poată întreba. Îi văzu mașina parcată în apropierea spitalului, dar ea nu era nicăieri. „Doamne, unde putea fi?” Neputincioasă, reveni acasă și așteptă cu

sufletul la gură să primească un semn de la ea. Nu închise ochii toată noaptea. Spre dimineață, aproape de ora cinci, sună telefonul. Numai ea putea fi, își spuse Olgața, și se repezi să ridice receptorul. Cu vocea pierdută, Sorina îi spuse că este acasă. Olgața urcă într-un suflet. O găsi fumând în bucătărie. Era albă ca varul, mâinile îi tremurau, dar era surprinzător de liniștită. Nu plângea, nu se lamenta.

- Am fost cu el, Olgața.

După o pauză lungă, în care părea că este în cu totul altă parte, continuă:

- Am așteptat în mașină până au plecat ai lui, după care am vorbit cu paznicul, i-am dat ceva și l-am rugat să mă încuie în morgă și să mă lase acolo până dimineață. M-am așezat lângă Mircea al meu, l-am mângâiat, l-am pupat, i-am vorbit, i-am ținut de cald, am plâns mult și m-am gândit. Fără el, pentru mine nu mai există nimic. După ce îl voi conduce la cimitir, plec pentru totdeauna din oraș. Mă mut la părinții mei. Divorțez, îmi iau copiii și plec. Nu știi ce va fi mai departe, voi vedea. Nu mă mai întorc niciodată aici. N-aș putea să revăd locuri care să-mi amintească de el, să-mi amintească de noi. A fost totul pentru mine. Nimic altceva nu mă ținea aici. Urăsc nenorocitul ăsta de oraș!

Vorbea încet, calm, aprinzând țigară de la țigară, ca și cum hotărârea pe care o luase era cel mai bun lucru pe care putea să-l facă. Și poate că așa era.

*

Carul mortuar, tras de doi superbi cai albi, acoperiți cu mantii argintii, înainta greoi printre sutele de oameni care îl conduceau pe Mircea pe ultimul său drum. Înconjurat de flori multicolore, Mircea, îmbrăcat în uniforma albă de gală, arăta ca un prinț. În mulțime, Olgața și Sorina plângeau ținându-se de mână.

În următoarele zile, Sorina intentă acțiune de divorț. Nicu nu păru deloc surprins de hotărârea ei, și era de acord cu divorțul, fără să pună măcar o singură întrebare, ca și cum de-abia ar fi așteptat să se întâmple asta. Nu se împotrivi nici la solicitarea ei de a i se încredința copiii, urmând ca el să plătească lunar o pensie pentru aceștia. După încă vreo două săptămâni, timp care i-a fost necesar pentru rezolvarea problemelor legate de serviciu și transfer, Sorina își îmbrățișă prietena și plecă pentru totdeauna din oraș. Un avocat urma să se ocupe de procesul ei de divorț...

*

...Pleoapele îi erau ca de plumb. Ar fi vrut să vadă, dar nu-și putea deschide ochii. O copleșea senzația că de jur-împrejurul său obiecte imense, aflate într-un spațiu mult prea mic, erau atât de aproape de ea, încât aveau să o strivească. Întunericul greu și apăsător, mirosul insuportabil, indefinit – mucegai, transpirație, moarte – și negru, mult negru, o îngrozeau. Stranie senzație. Imensitate care te strivește cu micimea ei. Parcă s-ar fi aflat singură în mijlocul universului. Un univers mic, cât o cutie, care o apăsa din toate părțile. Și era atât de puțin aer! Simțea că se sufocă. Îi era frig și frică. De-abia dacă mai putea respira. Strânse și mai tare pleoapele în încercarea disperată de a se proteja de pericolul pe care îl simțea în jurul său. Nu mai voia să vadă nimic. Cine știe ce grozavii ar putea vedea, dacă ar deschide ochii! Mai bine, nu! Era extenuată. Își dorea să adoarmă sau să moară, orice, numai să scape de acea senzație îngrozitoare. Simți cum alunecă în întunericul hulpav care o înlănțuie cu o mulțime de brațe înghițind-o. Apoi, nu mai simți nimic. Cât timp trecuse oare?

La un moment dat, în liniștea mormântală care o înconjura, auzi o voce nefirească, un bolborosit. Onomatopee fără sens. Ar fi vrut să vadă, să înțeleagă de unde vine și ce era, dar nu reuși să deschidă ochii. Părea a fi voce de om, dar la fel de bine ar fi putut fi geamătul unui animal rănit. Nu-și dădea seama. Avu senzația că respirația i se aude prea tare și că asta ar putea să-i demaște prezența. Își controla respirația, sperând să treacă neobservată de ființa care bolborosea. Oare unde se afla? Și de ce nu-și putea deschide ochii? Intuia că este în pericol și voia să se apere cumva. Încercă să se miște, dar nu simțea nimic, de parcă trupul i-ar fi fost despărțit de cap. Poate măcar mâinile să și le poată mișca, dar nu le simțea. Nu mai avea trup, nu mai avea mâini, nu mai avea nimic. Doar un cap mare plin de o ceață densă, de incertitudini. Și dacă acel ceva sau cineva ar vrea să-i facă rău, cum s-ar putea apăra? Starea de agitație îi accentua senzația de sufocare. Îi trecu prin minte că, poate, frica o paralizase și de aceea nu-și putea mișca sau simți trupul, și se gândi că, dacă s-ar relaxa puțin, trupul ei ar reveni la normal. Respira încet și încerca să nu se mai gândească la acel moment, la senzația pe care o are, la ce se întâmpla cu ea acum. Ar fi vrut să se agațe de un alt gând, dar nu-i venea nimic concret în minte. Parcă în afară de acel moment, nimic n-ar mai fi existat vreodată. Oricât încerca, nu putea ignora acel bolborosit și nici faptul că îi era atât de frică.

Trebuia să știe unde se află! De ce nu se putea mișca și de unde se auzea zgomotul care o îngrozea? Măcar de-ar fi putut să-și miște puțin mâinile... Stătu așa mult timp, aproape fără să respire. Puzderie de întrebări începură să-i pună stăpânire pe minte. Prea multe și prea amestecate pentru a le putea ordona în vreun fel. Doar întrebări care se învălmășeau în cap, fără un singur

răspuns măcar. Unde era, cum ajunsese acolo și de ce? Cine era? De ce nimeni nu îi era în preajmă? De ce nimeni nu o ajuta? De ce?

Trecuse o veșnicie de când era în starea asta când, la un moment dat, bezna nu i se mai păru atât de intensă. Parcă începea să se zărească ceva. O lumină difuză îi pătrundea printre pleoape. Nu mai era în hăul fără de margini și, totuși, atât de sufocant și nici nu mai simțea acea apăsare. Negrul din jur devenea ușor-ușor gri și apoi tot mai lăptos. Parcă s-ar fi aflat într-un spațiu nemărginit pe care pusese stăpânire o ceață atât de densă, încât era imposibil să poți vedea ceva. Nu știa unde se află. Dacă era afară sau înăuntru. Senzația că nu are trup începu să dispară. Simțea! Era întreagă. Încercă să-și miște din nou mâinile, dar nu reuși. Le simțea, dar erau prea grele ca să le poată ridica și ceva parcă o strângea de încheieturi. Era legată de mâini? De ce să fie legată de mâini? Simți apoi atât de aproape prezența cuiva în dreapta sa, încât panica puse din nou stăpânire pe toată ființa ei. Deși ar fi vrut, nu putea întoarce capul. Își dădea seama că de acolo se auzeau bolboroselile. Nimic mai mult! Doar ea și acel ceva din dreapta, cu bolborositul său, mult prea aproape de ea. Ce-ar fi putut face? Să strige, îi trecu prin minte. Să ceară ajutor. Poate o aude cineva. Încercă să strige, dar nu putu scoate niciun sunet. Era pierdută, nu putea face nimic. Nu avea decât să stea așa, nemișcată, și să aștepte.

Nu-și amintea nimic. Degeaba încerca să se concentreze sperând că-și va aminti ceva. Era atât de amețită, încât avu senzația că în locul creierului avea doar fum. Un fum dens precum un nor de ploaie și atât. Minte ei nu putea face nicio conexiune. Apoi, nu mai simți nimic. Începu să alunece iarăși în hăul imens. Același hău din care revenise cu puțin timp în urmă.

Auzi chemarea venind de foarte departe. Se bucură la gândul că nu mai era singură. Cineva strigase Olguța? Da, își amintea, ea era Olguța. Pe ea o striga. Cineva o recunoscuse. Răsuflă ușurată și încercă să deschidă ochii, dar nu reuși. Pleoapele grele se încăpățâneau să nu se ridice. Nu-i mai era nici frig, nici frică. Nu-și mai simțea nici trupul atât de greu și de încorsetat. O stare de bine, de liniște îi cuprinse întreaga ființă. De data aceasta, chemarea nu mai venea de departe, ci chiar de lângă ea. Aceeași voce caldă, îi rosti iarăși numele. După alte câteva încercări de a deschide ochii, reuși să-i întredeschidă, dar o lumină puternică îi produse durere. Strânse din nou pleoapele. Stătu așa un timp, apoi îi deschise încet. Trebuia să se obișnuiască cu lumina. Totul în jur era alb și strălucitor. Ochii începură să perceapă forme. Parcă ar fi fost într-un laborator. Monitoare și multe furtunașe. Le simțea pe cele din nas, o deranjau. Își ridică mâinile parcă pentru a vedea dacă sunt legate. Nu erau legate, dar pe fiecare mână avea mai multe branule, de la capătul cărora se ramificau în sus furtunașele transparente. Le urmări cu privirea pentru a vedea unde duc.

Parcă erau brațele unei caracatițe care tocmai se pregăteau să o acapareze, să o asfixieze. La celălalt capăt, pe niște stative așezate de o parte și de alta a patului, atârnavă tot felul de punji și sticle. De acolo venea hățișul de tuburi din plastic. Încerca să înțeleagă, dar nu reușea. Unde era și de ce? Întoarse privirea către stânga, locul de unde se auzise vocea, aceeași care o strigase mai devreme. Văzu un bărbat și o femeie, ambii îmbrăcați în alb, care o priveau afixându-i zâmbete largi. Dar dacă nu era real ce vedea? Cum era posibil ca întunericul rece, murdar și urât să se transforme, dintr-odată, în lumină și alb imaculat? Nu, nu putea fi real, își spuse și închise ochii. O cuprinse din nou starea de neliniște. Respira sacadat.

- Stai liniștită, Olguța, nu te agita! Deschide ochii fără teamă. Nu trebuie să-ți fie frică. Ești la spital și ești în siguranță, se auzi aceeași voce plăcută și caldă de mai devreme.

Așteptă ca Olguța să deschidă ochii, după care continuă:

- Eu sunt asistenta Camelia Ionaș, iar lângă mine este domnul doctor Gabriel Constandin.

Îi privi cu atenție pe cei doi. Camelia, o tânără roșcată, rubensiană, era foarte frumoasă. Doctorul era înalt, în vârstă, distins, cu barbă și mustață argintii. Deci era real ce vedea.

- Te vei face bine, zise medicul, coborât parcă dintr-un tablou renașcentist cu sfinți. Te vei face bine, fată frumoasă.

Simți în dreapta prezența cuiva. Întoarse ușor capul. Nu, nu poate fi adevărat, își spuse. Crezu că încă visează. Închise iarăși ochii, stătu un moment, apoi îi redeschise pentru a se asigura că totul era aievea. Și da, era! Colonelul, cel pe care îl cunoscuse, nu de mult, în locuința Sorinei, stătea nemișcat în uniformă sa impecabilă și o privea cu ochii în lacrimi. Bărbatul acela puternic, pe care părea că nimic nu-l poate impresiona, avea ochii în lacrimi. O privea cu duioșie și zâmbea. Nu spuse nimic. Întinse mâna, îi eliberă fruntea de cărlionții castanii, ca într-o mângâiere, cu un gest mai degrabă patern, o sărută pe frunte, apoi se aplecă și îi sărută mâna învinețită de acele branulelor.

- Bine-ai revenit! Ne vedem și mâine, îi spuse cu voce scăzută Olguței. Salută respectuos pe medic și pe asistentă și plecă.

- Domnul colonel te-a vizitat zilnic. S-a ocupat de tot ce-a fost necesar pentru a te face bine. Îi ești foarte dragă. Te-au mai vizitat, destul de des, soțul și mama ta. Au venit împreună cu domnul colonel. Toată lumea te iubeste, Olguța! Inclusiv noi. Așa că, fă-te repede bine, ne-ai speriat destul, ai auzit? zise medicul zâmbind.

Întâlniri confraterne cu, și fără, zâmbete

*„Primăvara Poeziei”, Zalău, cu Viorel Gh. Tăutan, Józsa László și Daniel Săuca.
În plan îndepărtat – Kerekes Edith*

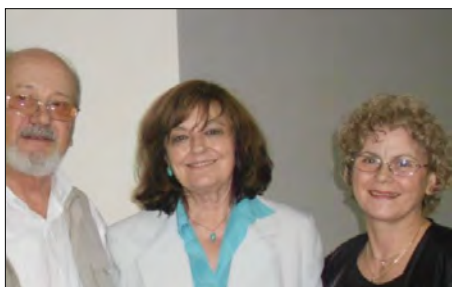
*Alături de Irina Petraș,
Flavius Lucăcel și Viorel Mureșan*

*Cu Radu Țuculescu, Marin Pop,
Ioan-Pavel Azap și Viorel Gh. Tăutan*

*Între doi din Mureșanii importanți,
mari și sobri (aici), ai literaturii
contemporane, Ion și Viorel*

*Împreună cu Ana Blandiana,
Măiastra Poeziei române contemporane*

*Marcel Lucaciu, Dina Horvath,
V. Gh. Tăutan, Silvia Bodea Sălăjan,
Doina Ira-Tăutan, Daniel Hoblea*

Soții Doina și Viorel Tăutan între amfitrionii Szőke Anna și Kiss László la „Primăvara Poeziei”, Zalău, 2015

Sub „părinteasca” protecție a zeului Radu Beligan

La Gala Culturii sălăjene, împreună cu Pavel Păușan, cântăreț/solist de muzică populară și române

La Treznea, alături de Acad. Octavian Lazăr Cosma și sculptorul Aurel Contraș

Viorel Gh. Tăutan

Fișa biobibliografică

Numele și prenumele: Tăutan Viorel-Gheorghe

Data și locul nașterii: 30 aprilie 1943, Bocșa-Română, județul Caraș (actualmente Bocșa, jud. Caraș-Severin);

Tatăl: Subofițer de jandarmi, mama: casnică;

1946-1961: Învățământul preșcolar (Grădinița; Școala primară; Școala generală (gimnaziu); Școala Medie Mixtă (Liceu teoretic) – Prima promoție – Jibou;

1961 (02.10) – 1963 (01.12): Stagiul militar la Ploiești și Buzău;

1963 (02.12) – 1964 (01.08): Bibliotecar la Clubul Sindicatului CFR Jibou;

1964-1969: Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj, Facultatea de Filologie, Secția Limba și literatura română;

1969-1973: Profesor de limba franceză, limba și literatura română – Liceul de Cultură Generală Jibou/Școala Profesională de Artizanat;

1973-1990: Inițiator al Cercului de teatru și teatru de păpuși, creație literară și jurnalism la Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei Jibou;

1990-2008: Profesor de limba și literatura română și limba latină – Liceul Teoretic „Ion Agârbiceanu” Jibou și (03.01 – 30.06.2008) Grupul Școlar „Liviu Rebreanu” Hida;

2008-2009: Profesor de limba și literatura română la Grupul Școlar „Gheorghe Pop de Băsești” Cehu Silvaniei;

2009-2010: Profesor de română și latină la Grupul Școlar „Cserey-Goga” Crasna;

2010-2011: Profesor de limba latină la Liceul Teoretic „Gheorghe Șincai” Zalău.

Debut absolut: în „Viața Studențească”, eseu epistolar, martie 1965.

Debut poetic: în revista „Tribuna” din Cluj, 16 decembrie 1982.

Membru, din 1978, al Cenaclului literar „Sylvania” din Zalău.

În toată această perioadă (1963-2005) înființează Cenaclul literar „Porți de cristal” al Casei Pionierilor (1974) și Cenaclul literar „Integralia” (1983), pe lângă Sindicatul întreprinderii „Integrata de In” din Jibou. A pus în scenă peste 25 de piese de teatru. A jucat în peste 30 de spectacole de teatru, majoritatea în rolul principal.

Întemeiază revista „Cuvinte regăsite” a Liceului Teoretic „Ion Agârbiceanu”. Membru al redacției revistelor „Limes” și „Caiete Silvane” din Zalău, precum și în colegiul redacțional al revistei „Familia română” din Baia Mare.

De-a lungul timpului i-au fost publicate versuri, proză, teatru, eseu, cronică literară în revistele literare și/sau de cultură: „Tribuna” (Cluj), „Transilvania” (Sibiu), „Echinoc” (Cluj), „Sylvania”, „Școala Noastră” (Zalău), „Steaua” (Cluj), „Familia”, „Aurora”, „Unu” (Oradea), „Zburătorul” (Onești), „Poesis” (Satu Mare), „Discobolul” (Alba Iulia), „Vatra”, „Vatra veche” (Târgu Mureș), „Poezia” (Iași), „Viața Românească” (București), „Arca” (Arad), „Limes” (Zalău), „Origini/ Caiete Silvane” (Zalău), „Bilet de voie” (Jibou), „Hepehupa” (Zalău), „Singur” (Târgoviște), „Cafeneaua literară” (Pitești), „Familia română” (Baia Mare), „Helis” (Slobozia).

Pseudonim jurnalistic: V.I. Talianu, V. Bocșa.

Cărți publicate: *Jurnal în răspântii*, poeme, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1997, 64 pag.; *Gesturi în oglindă*, poeme, Ed. Paralela 45, Pitești, 2002, 92 pag.; *50 – Monografie sentimentală a Liceului Teoretic „Ion Agârbiceanu”*, Jibou, Ed. Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, Baia Mare, 2007; *Elegia Civis Transilvaniae Vio-rel-Gheorghe*, poeme, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2010, 78 pag.; *Impresiile unui călător tomnatic*, proză memorialistică, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2011, 128 pag.; *Speranță renăscută* (în colaborare cu Doina Ira), poeme de dragoste, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011, 71 pag.; *Poezii / Versek* (traducere: Hari László), Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2012, 77 pag.; *Vânătorul de tristeți*, poezii și poeme-scenariu, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2015, 66 pag.; *Elogiu formei*, antologie de autor, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2018, 140 pag.

Poeme traduse: în limba maghiară, în antologiile *Fehér Fekete // Alb negru* (1998), *Poeme // Versek // Gedichte* (2004), *Zece poeți // Tíz költő: Poeme / Versek* (2006), *Primăvara Poeziei // A Költészet Tavaszja* (2009-2016; 2018-2022), *Poeme // Versek* (trad. Hari László), Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2012; „Uj Forrás” (revistă de cultură și artă din Ungaria), nr. 9/2018, p. 15; în limba germană: antologia *Poeme // Versek // Gedichte* (2004); în limba engleză: antologia *Voices of Contemporary Romanian Poets* (2007); idem, în limba coreeană (2009); în limba franceză, în revista „Pagini literare” (pagini literare.ro), nr. 2/2008, Balcic, Bulgaria.

Referințe (critice):

Nicolae, Victor: *Jurnal în răspântii*, în „Magazin transilvan”, anul 8, nr. 1771/7 mai 1997;

Mureșan, Viorel: *Viorel Tăutan, Jurnal în răspântii*, în „Gazeta de Dumini-că”, an 4, nr. 29 (154), 24 iulie 1997; idem, în „Unu”, nr. 7/1997, p. 13; idem, în „Limes”, nr. 1/1998;

Lucaciu, Marcel: *Un trubadur modern*, în „Școala Noastră”, nr. 2-3/1997, p. 80; idem, în „Graiul Sălajului”, 30 octombrie 1997, p. 2; idem, în „Viața Ro-mânească”, nr. 7-8/1998, p. 187; *Ibidem*, în *Scriitori din Țara Silvaniei*, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2013, pp. 147, 150; *În spatele oglinzii*, în „Silvania”, nr.1-2/2003, p. 55;

Györfi-Deák György: *Viorel Tăutan, Jurnal în răspântii*, în „Bilet de voie”, nr. 3/1997; *Cuvinte regăsite*, în SARCS, p. 60;

Pop, Doru: *Jurnal în răspântii*, în „Steaua”, nr.11-12/1997, p. 65;

Dehelean, Dina: *Viorel Tăutan, Jurnal în răspântii*, în „Steaua”, nr. 1/1998, p. 62;

Sabaduș, Ioan-Nichita: *Gesturi în oglindă*, în „Graiul Sălajului”, 8 aprilie 2002, p. 2;

Fizeșan, Dana: *Un volum al scriitorului Viorel Tăutan*, în „Magazin Sălă-jean”, nr. 97, 24 mai 2002, p. 2;

Irod, Maria: *Viorel Tăutan, Gesturi în oglindă*, în „Luceafărul”, nr. 11/2003, p. 6;

Józsa László: *Az örök vers*, în „Szilágyság”, an 14, nr. 19, 6 mai 2003, pp. 1, 3; ***: *Versmondó*, în „Hepehupa”, anul 2, nr. 4, octombrie-decembrie 2003, p. 103;

Costache, A.: *Două cărți de poezie*, în „Tribuna Învățământului”, nr. 704-705/2003, p. 9;

Ciocian, Ioan: *Gesturi în oglindă, de Viorel Tăutan*, în „Școala Noastră”, nr. 3-4/2003, p. 75;

Fejér László, *Hazug a Muzsa?*, în „Szilágyság”, an 15, nr. 29, 16 iulie 2004, p. 5;

Petrea-Păușan, Ileana: *Viorel Tăutan – trecând „adevărul prin înviere spre dragoste”*, în „Caiete Silvane”, nr. 3/aprilie 2006, p. 11;

Suciu, Iuliu: *Viorel Tăutan*, în *Poeți sălăjeni* (antologie), Ed. Silvania, Zalău, 2007, pp. 383-384;

Chința, Imelda: *Un altfel de spectacol al cuvântului*, în „Caiete Silvane”, nr. 64/mai 2010, pp. 6-7;

Țuculescu, Radu: *Un super-bond cochetând cu latina*, în „Tribuna”, nr. 188, 1-15 iulie 2010, p. 31; idem, în *Românul erectil*, Ed. Limes, 2010, pp. 236-238;

Stâncel, Mircea: *Un spirit poetic descriptiv*, în „Discobolul”, nr. 148-149-150/2010, p. 131;

Dăncuș, Ștefan Doru: *Cărțile României*, în „Caiete Silvane”, nr. 67-68/august-septembrie 2010, p. 12;

Săuca, Daniel: *Viorel Tăutan – Elegia Civis Transilvaniae Viorel-Gheorghe*, în „Caiete Silvane”, nr. 63/aprilie 2010, p. 63;

Mureșan, Vianu: *Ujina dragostei*, în „Ziarul de Cluj”, 31 mai 2011;

Chința, Imelda: *7 decenii de impresii ale unui călător tomnatic*, în „Suplimentul Aniversar al revistei Caiete Silvane” (SARCS), 30 aprilie 2013, p. 1; *Elegia unui călător tomnatic* (interviu), *ibidem*, p. 24; *Poezia – expresie a căutării propriului eu*, în „Caiete Silvane”, nr. 95/decembrie 2012, pp. 10-11; *idem*, în *Destine și cărți*, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2015, p. 51; *Limbaje metamorfozate și metaforizate*, în „Caiete Silvane”, nr. 132/ianuarie 2016, pp. 7-8;

Popovici, Dora: *Recenzia volumului „Gesturi în oglindă”*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2002; în SARCS, p. 19;

Diaconu, Virgil: *Strofe despre efectul durerii asupra dorului*, în SARCS, p. 22;

Ardelean, Teodor: *Să trăiți cât arborele vieții*, în SARCS, p. 52;

Iov, Uca-Maria: (fără titlu)..., în SARCS, p. 53;

Ardelean, Carmen: *Où sont les amours d’antan?*, în „Caiete Silvane”, nr. 87/aprilie 2012, p. 31; *idem*, în *Pactul cu ficțiunea*, Ed. Caiete Silvane, Zalău, 2014, p. 51;

Rus, Liliana: *Ultimul vânător de tristeți*, în „Cafeneaua Literară”, nr. 5/2015, p. 30.

Activitate jurnalistică

Prezent în periodicele: „Năzuința”, „Graiul Sălajului”, „Cuvinte regăsite”, „Jurnalul Sălajului”, „Sălăjeanul”, „Sburătorul”, „Caiete Silvane” (vezi „Caiete Silvane”, *Index bibliografic*).

Beletristică

Poezie & poeme, proză, teatru, eseuri și cronici literare, traduceri (din limba franceză)

Poveste de dragoste

(triptic)

1. Cred că sunt hipnotizat. În jurul meu
totul se transformă în peisaj feeric
stăpânit de cântul unei voci ademenitoare,

încât, nefiind legat de catarg,
mă voi arunca în valurile acestor versuri
tulburător-prevestitoare. E o neliniște
în cântul nostru, care mă îngrijorează!

2. Se întâmplă să-mi imaginez că vii tiptil
prin spatele meu, cum stau la masa de lucru,
mă cuprinzi și-mi zici: „Hai să te-ajut!”
Înfiorându-mă, îți prind mâinile,
mă ridic de pe scaun, sărut obrazul stâng
și-ți răspund: „Vino, iubita mea, ajută-mi!” ,
apoi sărut obrazul drept, te iau în brațe
și mă așez în fotoliul unde încăpem amândoi.

3. Iată, acum sunt liniștit. Iubesc o femeie
năucitoare cu nume de cânt! Și mi-e teamă
să nu fac vreo greșală, s-o rănesc. De aceea
îi strig de la prora corabiei ajunsă în port:
Iubesc acest sfârșit al epopiei, câtă vreme
pe insula noastră mă aștepți, în fiecare amurg
crepuscular, Doină a dorului meu etern!

Chemare

Am să te chem în vara eternei iubiri,
Cântec-Femeie,
într-un deșert golit de cuvinte
găsi-ne-vom oaza râvnită, scânteie
isca-va primul sărut, nu minte
privirea ce leagă punți între miri.
Palmierul se va înfiora bucuros
să ne ofere cort nupțial de umbră,
pe-ascuns, apele ne vor trage complice
cu ochiul în clipa fastă-n care sfios
îți voi dărui inel de logodnă,
iar tu primindu-l pe deget vei zice:
- Ne vom spune seară de seară „noapte bună!”
și n-o să ne culcăm,
ori poate nu vom dormi

decât unul în gura celuilalt, cunună
 va fi aura sărutului pe irisuri, pe frunți,
 iar brațele ne vor fi leagăne, din cochilii
 ne-ademeneste marea,
 în singura noastră noapte nebună.
 - Când somnul ne-o cuprinde, să înfrunți
 Scarabeii-coșmar împreună cu mine,
 așa cum sunt, îndrăgostit solitar.
 De-aceea, Femeie-Cântec n-o să te miri,
 dacă-ți cer mâna în vara eternei iubiri.

Din cronici și însemnări de întâmpinare:

„... *Jurnal în răspântii* este volumul unui temperament de artist cu sensibilitatea exacerbată, solitar, neafiliat decât întâmplător vreunei generații. Izului romantic i se alătură strania ipostază de trubadur îmbrăcat în «mantaua» poeziei moderne, abia descins în preajma definitivelor tranziții.” (Marcel Lucaciu, în „Viața Românească”, nr. 7-8, 1998)

„... Al doilea volum al autorului se înscrie pe linia căutărilor formale, mergând până la violarea topicii și a dispunerii grafice a versurilor, a verbului, a semnelor – experimente a căror incipiență poate fi detectată și în volumul de debut. Față de prima carte, textele de acum atestă un plus de particularizare a timbrului liric și un proces de substanțializare în planul expresiei.” (Dan Damaschin, în *Programul editorial*, Ed. Paralela 45, 2002)

„... Nevoia de transcendență, încrederea în Poezie, cu majusculă, sunt elemente definitorii ale majorității poemelor prezente în volum („*Gesturi în oglindă*”, n.n.). Viorel Tăutan practică un lirism al esențelor, în descendența lui Blaga și Nichita Stănescu” (Maria Irod, în „Luceafărul”, nr. 11/26 martie 2003)

„... Însă în spatele unor asemenea tehnici oarecum previzibile la postmoderniști, și adesea sub semnul neologismului mai mult sau mai puțin șocant – sau al imaginilor surpriză [...], Viorel Tăutan devine, evident, un poet original în care lirismul personal se difuzează subtil. În acest context, el își descifrează propriile ritmuri interioare fără prea multe complicații.” (Adrian Costache, în „Tribuna Învățămintului”, nr. 704-705/2003, p. 9)

„... Spirit meditativ, poetul construiește, în tonalități distincte, poemul, glisând frenetic pe axa timpului, percepând-o diferit, deopotrivă grav și contemplativ. [...] Crezul artistic ce se relevă în dezvăluirea eului este de natură a defini poetul care își asumă mai mult sau mai puțin condiția, privind cu detașare lumea în care trăiește...” (Imelda Chința, în „Caiete Silvane”, nr. 64/2010)

„... Acest lucru e nespus de sublim, la rigoare, cineva naturalmente muritor împărtășește totuși afecțiuni nemuritoare. Deși pare a-l confirma pe Sf. Augustin, «este în noi ceva mai adânc decât noi înșine», în realitate îl dezmințe. Noi înșine, care purtăm în inimi ceva nemuritor, suntem prin asta ceva mai mult decât nemuritorul purtat în noi. Suntem poezii nemuririi. Așa înțeleg eu mito-poetica erotică a lui Viorel Tăutan și a Doinei Ira.” (Vianu Mureșan, în „Ziarul de Cluj”, 31 mai 2011)

„... Ezitarea ființei, autoculpabilizarea, căutarea alcătuiesc universul liric al lui Viorel Tăutan care se catalizează ca o simfonie a trăirilor, a neliniștilor, iar comunicarea poetică se concentrează într-un discurs, coerent articulat, aflat sub semnul discontinuității, al fragmentarismului, al dicteului automat, al frazei cu amplitudine în structura căreia sunt recognoscibile trăsături ale unor direcții literare distincte, valorificate cu exigență și originalitate.” (Imelda Chința, în „Caiete Silvane”, nr. 95/2012)

Uca-Maria Iov (pagini de istorie literară... locală)

Scrisoare deschisă din Țările de Jos poetului Viorel Tăutan

Dragă Rel-Viorel,

în ce mă privește, iată că sunt ocupată din greu/ și de atâta vreme cu munca voluntară în spiritul legilor acestor locuri./ Din greu, da-da, însă cu împliniri și chiar cu fericire,/ fiți fericiți, voi, prietenii mei sălăjeni, dimpreună cu acei pe care îi iubiți/ și care vă iubesc!/ Îți dezavuez mărturisirea neliniștii de-a scrie inutil;/ cel mai jenant devine gândul neîmpărtășit de a da curs/ unor gânduri ale inutilității!/ Activitatea cerebrală a unui cărturar este/ soarele și luna macrosocialului în care trăiește și gândește;/ calitatea gândurilor de cărturar produce în atmosferă fertilizare,/ stimul pentru materia cenușie astrală/ prin mobilarea particulelor aeriene cu sisteme de algoritme/ bio-caleidoscopic elevate/ce se constituie drept repere de evoluție intelectual-afectivă,/ apă vie pentru toată făptura locului,/ deci: bucură-te că fiecare

gând al tău, fiind o muncă, produce binele,/ dacă în gândurile sale cărturarul se consideră inutil,/ aerul suferă dezoxigenare, iar în moleculele respirabile, în natură, în pereții caselor, în ape se înscriu formule de inteligență autodepreciativă.../ Dacă un scriitor consideră inutilă munca sa,/ apa băută de la izvoare va întrista pe însetat./ Este îndatorirea intelectualilor de a gândi și cu gând optimizator.../ scrii și-ți sunt editate cărțile,/ cât de minunat!/ Între scriitor și cititor este o formă de viață; criticul – cel ce are dreptul de a pune denumiri pe porți,/ dar și de a deschide porți – face unora cunoștință cu alții.../ un rol mai mult protocolar – cel de critic,/ atunci când nu e chiar etichetar.../ spun și zâmbesc.

Începuturile

(fragment din cartea *Însemnările unui călător tomonic*)

Știu eu dacă aş putea să precizez când mi s-a inoculat microbul călătoriei? Probabil încă din primii ani ai copilăriei. Atunci când „oficialii” români refugiați din nordul Ardealului în „teritorii românești” s-au întors acasă. Părinții mei fuseseră trimiși în Banat; tata, subofițer de jandarmi, primise din partea Comandamentului Deva pentru refugiați, unde era destinația primei etape, ordin de repartitie în Bănia, județul Caraș-Severin. Aici mama a născut o fetiță. Cum ținea foarte mult la prenumele ei, Viorica – Ica, i l-a dăruit și fiicei pe care a pierdut-o după aproximativ trei luni, lăsând-o sub o cruce fragilă din scândură de brad în cimitirul comunei.

De-aici au fost transferați în Bocșa Română, unde aş fi fost adus pe lume în dimineața zilei de 1 mai, dar m-au înscris în registrul stării civile cu data de vineri, 30 aprilie. Peste ani, într-unul din puținele momente de armonie familială, mamei i-a scăpat amănuntul. Mi-a spus cum, ironizat de colegi pentru că venisem pe lume într-o zi de sărbătoare socialistă, tata a declarat nașterea mea cu o zi mai devreme. Dar ce importanță are? Cert e că încurc astfel socotelile astrologilor, mă rog, așa-zișilor astrologi emițători de horoscoape.

1. În primăvara anului 1945 călătoream spre Jibou îmbarcați pe un vagon platformă, împreună cu familiile altor subofițeri de jandarmi. La fel călătoriseră, în sens opus, înainte cu aproximativ cinci ani. Au prins zile însorite, și la dus și la întors. Altfel le-ar fi fost dificil să protejeze de ploaie tot ce transportau (piese de mobilier, saltele, perne, îmbrăcăminte). Tata avea un aparat de fotografiat Agfa, o cutie paralelipipedică de culoare neagră, cu ajutorul căruia immortaliza figuri, peisaje, scene. A făcut câteva fotografii și atunci, pe tren. Mai păstrez două dintre ele, precum și aparatul, încă funcțional. Spunea mama cât de mult îmi plăcuse călătoria și, pentru că eram singurul „kinder” pe acea

platformă, fusesem protejatul tuturor celorlalți. Desprinsă parcă dintr-un suportabil coșmar – amintirea: nu voiam să stau pe oliță decât dacă eram „camuflat” în dosul unor paravane încropite din pături sau veșminte de-ale mamei.

Cu toate acestea, n-am căzut în smâcul pudibonderiei, nici n-am rămas cu obsesia „protecției de fuste”. Doar că, de câteva ori, în ultimii treizeci de ani, un vis ciudat își derulează scenariul provocându-mi revigorante satisfacții atunci când mă trezesc brusc.

2. Am stocat însă nealterată în memorie imaginea traseului, la fiecare sfârșit de săptămână, între Jibou și Năpradea, satul obârșiei mamei mele, pe malul drept al Someșului. Aici eram așteptați de bunici, de unchi și mătuși. Dar mai ales de prieteni, verișori și verișoare. Aceștia îmi lăsau cu generozitate, pe care abia după trecerea anilor am înțeles-o, inițiativa încropirii unor jocuri diferite, în funcție de anotimp sau vreme.

Călătoream în trăsura finilor noștri, Iani și Florica, trasă de un bidiviu bine îngrijit. Sau cu birja Sfatului Raional la care erau înhămați doi cai tot atât de frumoși (în perioada în care tata era angajat aici contabil). De cele mai multe ori însă – cu trenul până la halta Inău, de unde ajungeam în sat mergând pe jos vreo doi kilometri. Înspre toamnă, trebuia să străbatem „jungla” șirurilor de porumb. Atunci tata mă lua în cârcă protejându-mi astfel părțile descoperite ale trupului firav de agresiunea scailor, a buruienilor și a frunzelor ascuțite de porumb. Le duceam bunicilor alimente, cică de la oraș, îndesate într-o raniță care făcuse parte din dotarea cazonă a tatălui meu. Pâine, zahăr, orez, halva, bomboane, griș ș.a. Iar la întoarcere, bunicii ne răsplăteau cu lapte, brânză, smântână și făină de grâu sau de porumb.

De fiecare dată traversam apa Someșului cu podul plutitor („umblător”, îi ziceau localnicii) agățat de un cablu gros din oțel prin intermediul unor scripeți și pus în mișcare de forța apei și de vâsla podarului. Mi se părea atunci miraculos. Ingenios, constatai mai târziu. Podarul era angajat de comunitatea locală în schimbul unei remunerații simbolice. Se stabilise o „taxă de pod” pe care o încasa pentru fiecare persoană, animal sau vehicul trecut pe malul celălalt. Se mai întâmpla să găsim podul ancorat la malul opus, iar slujbașul – adăpostit în coliba din apropiere. Atunci trebuia să fie apelat prin țipete și fluierături. Iar dacă înțepenea spontan într-un somn generat de sedativul numit horincă, erai obligat să aștepti până vreun sătean ajungea acolo cu intenția să treacă înspre malul unde te aflai panicat și nervos. Când apa se umfla ieșindu-și binișor din albie, sau Someșul era pe jumătate înghețat, treceam cu „satelitul”, o scândură groasă, „poștă”, prinsă între frânghiile fixate de scripeți. Iar când era mai scăzută, treceam fie prin vad, fie cu o luntre destul de fragilă. Odată,

apa râului fiind înghețată bocnă, am traversat cu emoții peste podul de gheață. Localnicii navetiști o făceau frecvent, unii chiar zilnic, bucuroși să ajungă mai devreme acasă. Casa, șura și poiata bunicilor, construite din pământ bătut pe o structură din bârne și nuiele, aveau acoperișuri din paie. Podeaua casei era din lut. Curios mi se părea faptul că în poiată era din scânduri groase de stejar, cu spații de circa un centimetru între ele. Arhitectură tradițională: prisa, sau talpa „cășii”, de înălțimea fundației era delimitată prin bârne verticale, ce susțineau partea aceea de acoperiș, și orizontale pentru sprijinul celor care o foloseau. Înspre toamnă aici erau întinse la uscat fasolea, ceapa și usturoiul. Odaia din mijloc (tinda), camera de la stradă (soba < magh. szoba) și cea dinspre grădină. În tindă, pe lângă o laviță, o masă de bucătărie și două, trei taburete, se găsea cuptorul construit din chirpici (văioaje), tencuit cu o compoziție de argilă, nisip fin și bălegar; aceeași formulă – pentru casă și grajd. Avea forma unei locomotive. Partea din față, destinată gătitului zilnic, dotată cu o plită din fontă, era mai scurtă. Cealaltă, unde fusese amplasat cuptorul pentru pită, cozonaci și coptături (prăjiturile din făină de grâu și mai frecvent de porumb) avea înălțime dublă și era astfel amenajată în lungime și lățime încât să poată servi hodinei și somnului la cel puțin doi puștani.

Bunicii mei, Ioan și Floarea (refăcuseră, iată, perechea, de această dată împlinită, din romanul rebreirian, dar câte perechi similare n-or fi existând prin satele transilvane!), erau de statură mai degrabă scundă. Avuseseră șapte copii – patru fete și trei băieți. Doi dintre aceștia erau gemeni. Preotul și notarul le-au sugerat să-i boteze cu prenumele legendarilor fii ai Rheaei Silvia: Romulus și Remus. Ajunși la maturitate, cei doi nu semănau unul cu celălalt, nici fizic, nici temperamental. Pe Romulus îl înzestrăse Domnul cu robustețe și forță fizică; brațele-i scurte și disproporționat de groase ridicau sacul de optzeci de kilograme fără ca posesorul lor să icnească. Remus în schimb era mai firav, deși se spunea că e numai fibră și nu ți-ai fi dorit să se înfurie. Cel dintâi se căsătorise cu o femeie minusculă, Klára, din Lelei, un sat cu populație maghiară. Au primit să locuiască la început cu părinții, apoi li s-a repartizat căsuța de lângă fântâna din capătul satului dinspre Cheud (ulița principală). Aici fusese, până în 1940, sediul Postului de jandarmi. Au adus pe lume cinci copii – trei băieți și două fete, în ordinea următoare: Ioan, Maria, Mihai, Gheorghe și Rozalia.

Remus a plecat din sat la o școală de meserii. S-a căsătorit, la insistențele părinților, cu Letiția (ce combinație latinească: Remus și Laetitia!), care i-a născut un băiat și o fată, Mihai și Eugenia. Presupun că fusese pe placul „autorităților” vremii, odată ce ajunsese directorul Școlii Profesionale de Ucenici din Zalău. Apoi, pentru că n-a „servit” pe măsura așteptărilor, a fost retrogradat

la funcția de pedagog. Dezamăgit, s-a apucat strașnic de băut, și-a dat demisia și s-a angajat să recruteze muncitori pentru șantierele hidrocentralelor. A murit în urma unui accident de muncă, pe șantierul hidrocentralei Lotru. Se zvonise în același timp că fusese, de fapt, împins din cabina unei basculante uriașe la ordinul securității datorită refuzului de a colabora. Cei doi copii, la vârsta gimnazială, rămaseră în grija mamei și a bunicii dinspre mamă, dar și a bunicilor dinspre tată și a celorlalți membri ai familiei. Mai aveam trei verișoare. Viorica și Ana au rămas orfane de ambii părinți imediat după terminarea celui de-al doilea război mondial. Erau fiicele Mariei, prima născută a bunicilor mei. Aceasta se căsătorise cu Mihai Groza, un flăcău înalt și chipeș. Luat la oaste, a parcurs războiul de la început până la sfârșit. A sosit de pe front bolnav de tuberculoză. I-a transmis boala și nevastei sale. Au murit amândoi la interval de circa un an. Cealaltă Viorică era fiica lui Mihai, fratele mai în vârstă al mamei mele, om harnic și cerebral. A fost mobilizat bucătar în armata maghiară. Când s-a rupt frontul, după 23 august 1944, a pornit din Galiția spre casă pe jos, împreună cu alți vreo trei sau patru consăteni. L-au prins ostașii ruși la ieșirea din strâmtoarea Țicăului (mai aveau vreo patru, cinci kilometri până-n satul lor) și, pentru că purta uniforma armatei inamice, l-au arestat. Era în pragul toamnei. Atunci când au auzit apropiindu-se vorbă rusească, tovarășii săi de drum s-au ascuns în porumbiște. El n-a acceptat. „Ce-or să-mi facă? Noi, românii, am trecut de partea rușilor”, ar fi zis la îndemnul celorlalți să facă la fel. De-atunci nu s-a mai știut de el nimic. De-a lungul anilor imediat următori se răspândiseră tot soiul de zvonuri: unii spuneau că a fost împușcat alături de alți prizonieri, în curtea bisericii din Chelița, pentru că ar fi protestat, stăruind să fie eliberați; alții presupuneau că îl văzuseră executat undeva în Sighetul Marmației; a treia variantă, „mai convenabilă”, era că fusese trimis într-un lagăr din Siberia. Nevasta sa, Valeria, l-a așteptat toată viața (se mai întorceau unii din prizonierat); și-a crescut fiica, i-a făcut nunta și, la nevoie, îi sărea în ajutor. O respectau toți consătenii pentru fidelitatea față de soțul pe care spera să-l revadă într-o bună zi revenit dintr-un ipotetic prizonierat. Acordam girul autenticității, și în acest caz, legendei homerice a Penelopei, soția fidelă a lui Odiseu/Ulisse. Cea mai tânără dintre surorile mamei, și cea mai capricioasă, Rozalia, locuia cu noi în Jibou; de aici „a fugit” (modalitate de împotrivire la interdicțiile familiei) cu Lajos (Ludovic), un tânăr mecanic maghiar dintr-o familie respectabilă. I-a dăruit acestuia un fiu, Ludovic-Remus, ajuns și el în timp un foarte cunoscut mecanic (maistru) agricol.

Autobiografic, pe scurt

Doamne, ce frumoase vremuri!

2 decembrie 1963. Împlinisem 20 de ani la sfârșitul lui aprilie.

Terminasem stagiul militar obligatoriu. Penultima generație cu doi ani de stagiul. A noastră a mai făcut o lună și jumătate de munci agricole în fermele din jurul Brăilei (Urleasca, Maxim Gorki), plus două săptămâni în Aplicație pentru ofițerii studenți ai Academiei Militare. Altfel, ar fi trebuit să fim lăsați la vatră („liberați”) în 2 octombrie. Revenit acasă, mă angajasem cu toată energia vârstei, cu entuziasm dezlănțuit, în activitatea artistică și cea sportivă.

Atunci când mi-a fost aprobată cererea de angajare la Clubul Sindicatului CFR Jibou, imediat după venirea acasă, pe post de bibliotecar și responsabil de club, șeful Gării și cel de la Depoul de locomotive, mizaseră pe asta.

Eram cunoscut în oraș, ba chiar și prin împrejurimi, pentru aceste calități ale personalității mele. Solist vocal, dansator, membru în trupele de teatru, în grup satiric („*brigadă artistică de agitație*”) a școlii și a casei de cultură; alergător în cursele de 3.500 de metri...

Turnee, competiții, festivaluri...

Îi mobilizasem în jurul meu pe câțiva dintre prietenii din oraș, colegi de pasiune, de scenă adică, plus doi, trei angajați tineri de la depou. Încropisem o trupă destul de numeroasă pentru un prezumtiv spectacol de estradă. Îmi probasem anticipat talentul de „regizor” punând în scenă un montaj literar-muzical dedicat zilei ceferiștilor (16 februarie).

Agream lucrul în echipă. Am alcătuit scenariul împreună. Momente de satiră și umor, cântece de muzică ușoară, cântece de petrecere, canțonete, soliști instrumentiști. Repetițiile aveau loc în sala mare a clubului, unde era amplasat și unul din cele cinci sau șase televizoare câte erau în oraș. Verdictul final îmi aparținea. Îl avusesem Maestru pe ilustrul profesor Octavian Mocanu.

Împreună cu fiul său, Florin Mocanu (solist vocal, momente vesele), Lia Pop (solistă vocal), Tibor/*Tibi*/ Kállai (acordeon), Elisaveta/*Veta*/ Bobonete (solistă vocal), Tiberiu/*Tibi*/ Kompó (chitară), Ioan/*Nelu*/ Bălănean (tobe și solist vocal), Alexandru/*Sică*/ Lazăr (momente vesele), Alexandru/*Puiu*/ Gârbouan (contrabas), Marin-Cornel/*Șarli*/ Andreescu, Rodica /*Rodi*/Cîrțu, Elisabeta/*Veta, Beti*/ Ungur... și toți ceilalți, ce distracție! Cât angajament! Repetiții, tenis de masă, șubah, șah... glume, bancuri... Haz! Camaraderie/Prietenie!

Spectacole în oraș, cât și la căminele culturale din comunele învecinate!

Succes, aplauze, felicitări!

Bal!

Pentru că, după terminarea spectacolului, urma dansul. Mica noastră orchestră cânta până când unul dintre instrumentiști, care nu putea fi înlocuit, adormea pe scenă ostenit împreună cu instrumentul său. Și nu era de vină doar oboseala.

Poetul

pașii lui scriu zilnic lungi poeme
în asfaltul măcinat al străzilor

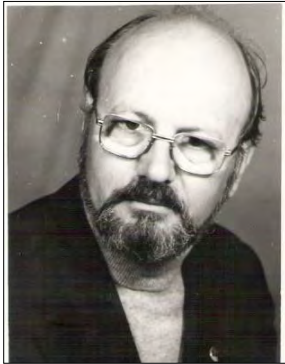
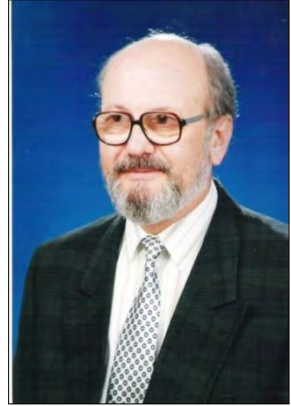
șterge lent cu borurile pălăriei semne
de punctuație intrate în conflict *net*
versus *word* în codurile domnului *web*

lângă toneta cu sucuri și înghețată
declamă în transă poemul de dimineață
destinat cofetarului și fiicei sale pentru
norocul de-a fi împlinit o mie de toamne

în cinstea acestui eveniment copacii
ornamentali de lângă trotuare își amănetează
coroanele cu mâneci suflecate încing dansul
până la incandescență cântând lieduri inspirate
din opera matinală a poetului necunoscut

cât de curând primăria va trebui să ridice
tălpilor monument incasabil în scuarul verde
din centru precum unui erou din ultimul
război galactic recomandat marilor puteri
nicicând cei doi urmași ai omenirii să nu uite
cui datorează celebritatea micuței urbe
rămasă doar pentru momente de nostalgie,

până atunci pașii lui scriu zilnic un lung
poem în asfaltul străzii care duce la gară

*Semnând în Cartea de Onoare a Bibliotecii Județene
„Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj*

Cu Doina Ira-Tăutan, Imelda Chința și Ion Pițoiu-Dragomir

Actor și director de scenă

1966 – Căpitanul de briganzi, aici alături de Alexandru Jucan și Mircea Goga, în „Doi tineri din Verona” de W. Shakespeare.
Regizor: Octavian Cosmuța, actor la Teatrul Național Cluj

Unul din cele trei capete în „Dragonul” de Evgheni Schwartz; în mijloc: Mihai Bușe Argant din „Viceniile lui Scapin” de Molière; aici cu Vasile Isăilă (Geronte)
Regia: Octavian Cosmuța, de la Teatrul Național Cluj

Didier, în „Mașina de scris”, de Jean Cocteau, aici cu Ileana Barbu (Margot) și Al. Tăgârlaș (Maxim/Pascal); Regia: O. Cosmuța

13 aprilie 1983: Pufulete Spătaru din „Expediția” de Vintilă Ornaru, regia: V. Tăutan

Socrate, în „Norii”, de Aristophan, aici cu Constantin Ștefănescu (Strepsiade); Regizor: Constantin Ștefănescu

Directorul (Turbatu) în „Opinia publică” de A. Baranga, aici cu Liviu Petriș, Mihai Crișan și Dorin Ciorba; Regia: Titus Croitoru, Teatrul Național Cluj Regizor secund: Viorel Tăutan

Magazinerul, în „CFR” (cu Liviu Petriș și Marcel Mureșan)

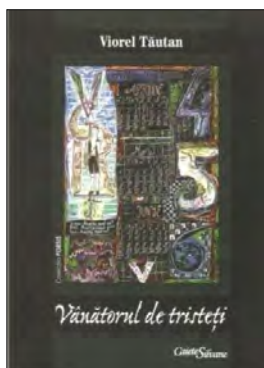
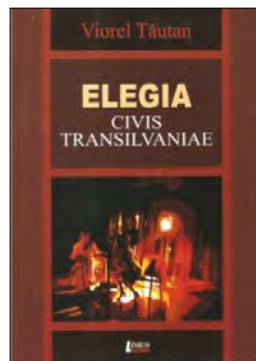
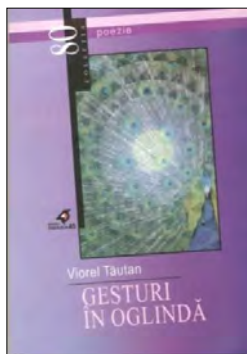
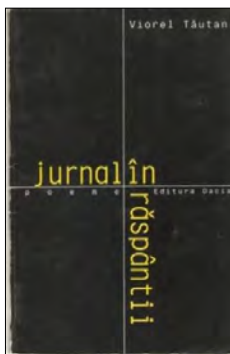

Judecătorul, în „Justiție”, de I.L. Caragiale, cu Liviu Petriș

Regia: Viorel Tăutan

Scriitorul

*„Caiete Silvane” la Jibou
De la stânga la dreapta: Györfi-Deák György,
Daniel Hoblea, Viorel Tăutan,
Viorel Mureșan, Daniel Săuca*

*Zilele „Caiete Silvane” (2008)
În fața Monumentului Cepei
din Pericei-Sălaj. De la stânga la dreapta:
Flavius Lucăcel, Viorel Tăutan, Marin Pop,
Ștefan Doru Dăncuș, Olimpiu Nusfelean,
Daniel Hoblea*

*„Caiete Silvane” la Cehu Silvaniei,
cu Daniel Hoblea, Daniel Săuca,
Maria Cordea (2009)*

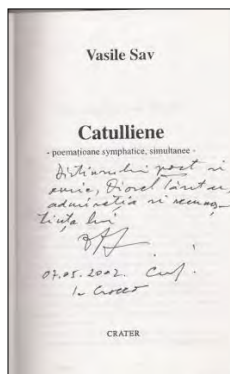

*Lansarea volumului
„Elegia Civis Transilvoaviae”,
la Școala Gimnazială „Lucian Blaga”, Jibou,
cu Daniel Săuca și Viorel Mureșan*

La „Muza Fest” Zalău, 2013

„Rondul Poeților” – acțiune organizată de USR, Filiala Cluj, la Muzeul de Artă

Aici cu Doina Ira-Tăutan și Devecseri Zoltán la „Primăvara Poeziei” (2015)

La Treznea, cu Acad. Prof. Dr.
Octavian Lazăr Cosma,
Doina Ira-Tăutan și
sculptorul Aurel Contraș

Lansare de carte: autor Imelda Chința,
cu scriitorii Doina Ira Tăutan
și Ion Pițoiu-Dragomir

„Caiete Silvane” la Primăria din Jibou

Zilele „Caiete Silvane”, Zalău (2010)

*La „Nord Literar” Baia Mare (2009):
Daniela Sitar-Tăuț, Gh. Jurcă, Viorel Tăuțan,
Radu Ghenceanu, Viorel Mureșan*

*Lecturi publice, Zalău (7 februarie 2011):
cu Daniel Săuca, Ion Mureșan,
Daniel Hoblea, Ioan S. Pop,
Flavius Lucăcel, Viorel Mureșan*

*Zilele revistei „Caiete Silvane”,
cu Doina Ira-Tăuțan, Zalău (2011)*

*Muza Fest, Zalău
(9 octombrie 2013)*

*Daniel Săuca, Daniel Hoblea, Marcel Lucaciu,
Viorel Tăutan, Carmen Georgeta Ardelean,
Alice-Valeria Micu, Ioana-Patricia Birtocean,
Ion Pițoiu-Dragomir, Viorel Mureșan,
Györfi-Deák György, Simone Györfi
(9 octombrie 2013)*

*Lecturi publice la Zalău:
cu Ana Blandiana și
Doina Ira-Tăutan*

*Edenul de la Jibou;
destindere ca între vechi prieteni*

*Întâlniri la Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” din Zalău;
cu Florica Pop, Horia Bădescu și Florin Horvath*

*Lansarea cărții de parodii
a poetului Lucian Perța*

*Lansarea cărții de poeme „Speranță renăscută”,
autori: Viorel Tăutan și Doina Ira,
prezintă criticul Carmen Georgeta Ardelean*

*Maestrul Radu Beligan, în vizită la Filiala ClujUSR.
Aici, în compania Amaliei Lumei, a lui Ovidiu Pecican și alții.*

Toate cele bune!

Artemiu Vanca

Numele și prenumele: Vanca Artemiu Iosif

Data și locul nașterii: 18 iunie 1936, satul Bănișor, județul Sălaj.

Părinți: Valer și Leontina, de profesie învățători.

Frați și surori: Tiberiu Vanca, avocat, decedat, Georgeta David, învățătoare pensionară.

Soția: Ana Vanca, profesoară pensionară.

Copii și nepoți: Mihai, inginer, căsătorit cu Camelia, nepoți Andrei și Maria. Vlad, inginer, divorțat, nepoți Mihnea și Ana Maria.

Studii: Facultatea de Mecanică a Institutului Politehnic București, promoția 1961.

Ocupație actuală: Inginer pensionar, din 1998.

Locuri de muncă și ocupații avute înainte de pensionare: 1961-1963: inginer stagiar la Întreprinderea de Construcții Siderurgice și Montaj Hunedoara; 1963-1971: șef de secție și șef de serviciu la Termocentrala Ișalnița; 1971-1991: șef de serviciu și director tehnic la termocentralele Rovinari și Turceni; 1991-1998: consilier și director în RENEL București.

Asociații profesionale: Comitetul Național Român al Consiliului Mondial al Energiei, Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj.

Debut publicistic în reviste: Revista „Columna” din Târgu Jiu, 1996, cu versuri, sub pseudonimul V.A. Iosif.

Debut literar în volum: „Comoara din Dealul Magiarului”, roman, Editura Contrast, București, 2009.

Cărți, în calitate de autor unic: „Comoara din Dealul Magiarului” – roman – Editura Contrast, București, 2009, „Secretul comorii” – roman – Editura Contrast, București, 2010, „Comorile de sub Meseș” – roman – Editura Contrast, București, 2011, „Iubirile băieților din Valea Banului” – roman – Editura Caiete Silvane, Zalău, 2012, „Nobilul proprietar” – povestiri – Editura Arefeana, București, 2012, „Zori întunecate” – roman – Editura Arefeana, București, 2013, „Poate îngerii” – roman – Editura Caiete Silvane, Zalău, 2015, „Caleidoscop nostalgic. Oameni și întâmplări” – povestiri – Editura Caiete Silvane, Zalău, 2017, „Legende de Bănișorului” – Editura Caiete Silvane, Zalău, 2017, „Nu te lăsa!” – roman – Editura Caiete Silvane – Zalău, 2019, „Uranus. Amintiri romanțate” – Editura Universitară București, 2021.

Cărți în calitate de coautor: „Bănișor, Monografie – Amintiri”, Editura Supergraph, Cluj, 2003.

Publicații colective: „Amprente Literare” vol. I, Editura RBA, București, 2010.

Publicații în reviste: Columna, Anuarul Asociației „Fiii Satului Bănișor”, Mecanicii '61, Caiete Silvane, Literar ing, Gândul Anonimului, Bogdania, Apollon, AntiM.

Referințe critice: în revistele: Mecanicii '61, Caiete Silvane, Destine, Gândul Anonimului, AntiM. În dicționarul bibliografic: „Sălaj – oameni și opere” Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2011. Dicționarul „Ingineri. Scriitori și publiciști” – Editura AGIR, București, 2017.

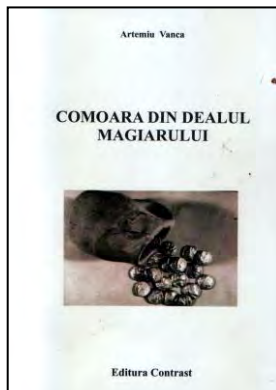
Premii literare: Cartea Anului 2015, pentru romanul „Poate îngerii”, din partea Cenaclului Literar AntiM.

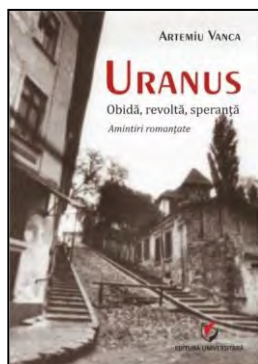
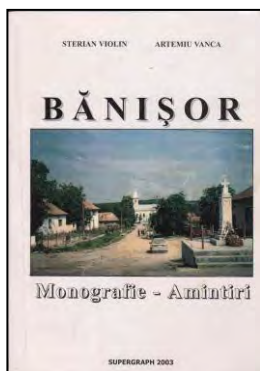
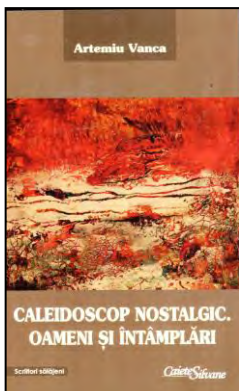
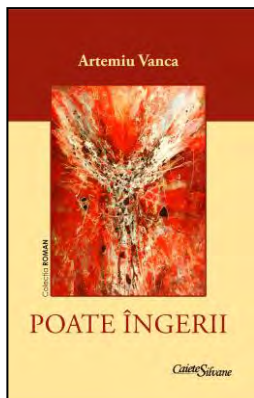
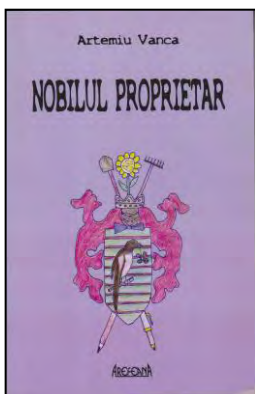
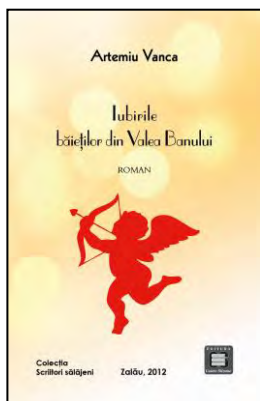
Activități literare: Membru al cenaclurilor literare: Destine, LiterarIng, AntiM, Amprente Literare (cenaclu online).

Redactor-șef al Anuarului Asociației „Fiii Satului Bănișor” (2003-2013), redactor-șef adjunct (2005-2009) și redactor-șef (2010-2011) al revistei lunare „Mecanicii '61, membru al senatului Cenaclului Literar AntiM, titular al blogului „Ucenicie literară”.

Distincții: Medalia Muncii, 1971, Cetățean de Onoare al satului Bănișor, 2005; Diploma de Onoare „Oameni de seamă ai Sălajului”, decernată de Biblioteca Județeană Sălaj, în 2011, la împlinirea vârstei de 75 de ani; Membru de Onoare al Comitetului Român al Consiliului Mondial al Energiei, 2023.

Adresă e-mail: a.i.vanca@gmail.com.

Autointerviu

Am citit sau ascultat multe interviuri cu scriitori. Unele dintre ele s-au desfășurat de la distanță, în care interviuatul răspundea în scris la niște întrebări primite prin poștă. La astfel de interviuri aș putea răspunde și eu, documentându-mă înaintea fiecărui răspuns, străduindu-mă să fac o impresie cât mai bună. Există însă și interviuri spontane, în direct, la care n-aș fi în stare să răspund corespunzător, la toate întrebările. Acesta-i motivul pentru care mi-am pus singur niște întrebări, pe care le-am auzit punându-se și altora, la care m-am străduit să răspund sincer, pe îndelete, și am încercat să țin minte răspunsurile, ca să nu fiu surprins nepregătit.

Întrebare: Domnule Artemiu Vanca, când ați început să scrieți?

Răspuns: La șase ani, pe tăbliță, cu condeiul. M-a învățat mama, care a fost învățătoarea mea din clasa I-a primară.

Î.: Reformulez: Când ați început să scrieți literatură?

R.: Nu știu. Nu-mi dau seama când, ceea ce am scris, fără să public (poezii, compuneri, scrisori, jurnal, teatru etc.) ar putea fi considerat literatură.

Î.: Când și ce ați publicat prima dată?

R.: Am publicat un triptic brâncușian, în versuri: „Masa Tăcerii”, „Poarta Sărutului”, „Coloana Infinitului”, în revista „Columna”, din Târgu Jiu, în anul 1996, sub pseudonimul V.A. Iosif (Vanca Artemiu Iosif).

Î.: Când ați început să scrieți poezii?

R.: În 1985, și am încetat s-o mai fac în 1988. În acea perioadă, mai ales în anii 1985-1986, am fost cuprins de o febră a versificației. Am scris, în total, 51 de poezii.

Î.: După debut, ați mai publicat poezie?

R.: Da, în câteva reviste de mică importanță (Anuarul „Bănișor”, Revista „Mecanicii '61”, și în revistele cenaclurilor literare „Destine”, „LiterarIng”, „AntiM” și „Bogdania”)

Î.: De ce n-ați mai scris poezii și după 1988?

R.: Din lipsă de apetit.

Î.: În proză, când și cu ce ați debutat?

R.: În 2003, în calitate de coautor al monografiei satului meu natal, Bănișor, județul Sălaj, al cărei titlu este: „Monografie-Amintiri”. Eu am fost autorul părții de amintiri.

Î.: Dar cu literatură beletristică?

R.: Cu romanul pentru copii și tineret, „Comoara din Dealul Magiarului”, în anul 2009, la Editura „Contrast”, din București.

Î.: În ce tiraj, și pe banii cui?

R.: 200 de exemplare, pe banii mei.

Î.: Ce-ați mai publicat, ulterior?

R.: Am mai publicat: șapte romane, o carte de amintiri romanțate, două volume de povestiri, un volum de legende culte.

Î.: Care este ultima carte pe care ați scris-o?

R.: „Uranus. Amintiri romanțate”. A apărut la Editura Universitară București, în anul 2021.

Î.: Intenționați să mai scrieți și altele?

R.: Mai am începută o carte, pe care o scriu anevoie și cu întreruperi mari. Nu sunt sigur că o voi putea aduce în starea care să mă convingă s-o public. Sunt bătrân, ideile îmi vin greu, condeiul îmi alunecă din ce în ce mai încet.

Î.: Câți ani aveți?

R.: În anul acesta voi împlini 87.

Î.: Mulți înainte!

R.: Mulțumesc.

Î.: Câte dintre cărțile pe care le-ați scris sunt pe banii dumneavoastră și câte pe banii editurilor?

R.: Șase pe banii mei, cinci pe banii editurilor.

Î.: Cum le-ați distribuit?

R.: Câteva am vândut, pe majoritatea le-am făcut cadou.

Î.: Unde le-ați lansat?

R.: În satul natal, Bănișor, la Zalău, la cenaclurile la care participam, în cercul foștilor colegi de facultate.

Î.: Care este cel mai important trofeu literar dobândit?

R.: O sticlă de vin, constituind premiul II la un concurs de epigrame.

Î.: Care vă sunt scriitorii români, clasici, preferați?

R.: Ion Luca Caragiale, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Ion Creangă, Mircea Eliade, Marin Preda, Radu Tudoran, Titus Popovici, dintre prozatori, și Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Topârceanu, Nicolae Labiș, dintre poeți.

Î.: Dar dintre cei în viață?

R.: Mircea Cărtărescu, Nora Iuga, Andrei Pleșu, Dan Lungu, dintre prozatori, Ana Blandiana, Mircea Dinescu și Nora Iuga, dintre poeți.

Î.: De ce așa de puțini scriitorii contemporani? Nu-i citiți?

R.: Nu prea.

Î.: De ce?

R.: Citesc sau recitesc, pentru delectarea de moment, cărți cunoscute sau recomandate de persoane de încredere, cărți care știu sigur că o să-mi placă. Nu vreau să experimentez, pentru că am prea puțin timp și pentru că sunt la vârsta la care memoria mi-a slăbit foarte mult, iar lecturile nu mă mai formează. Ce citesc azi și uit până a doua zi.

Î.: Cred că exagerați!

R.: Poate, dar nu prea mult.

Î.: Ce carte citiți acum?

R.: „Ciuma” de Albert Camus.

Î.: De ce tocmai această carte?

R.: Pentru că în ea e vorba de o epidemie, iar în cartea pe care o scriu eu, acum, e vorba tot de o epidemie, cea de COVID, prin care trecem acum. Sunt curios să aflu cum a tratat o astfel de temă un laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, pe ce a pus el accentul.

Î.: Ce scriitori străini v-au plăcut?

R.: Mulți. Dintre francezi: Molière, Jules Verne, Alexandre Dumas tatăl, Victor Hugo, Honoré de Balzac, Émile Zola; dintre englezi: Daniel Defoe, William Shakespeare, George Bernard Shaw, Charles Dickens, Emily Brontë, J.K. Rowling; dintre germani: J.W. Goethe, dintre ruși: Lev Tolstoi, Alexei Tolstoi, Feodor Dostoievski, Nikolai Gogol, Anton Cehov, Maxim Gorki, Vladimir Nabokov, Alexandr Soljenitiîn; dintre americani: Mark Twain, Ernest Hemingway, Jack London.

Î.: Care dintre scriitorii români și străini v-au influențat?

R.: Toți, probabil, dar n-aș putea spune în ce fel, fiecare.

Î.: V-ați propus să scrieți ca unul, anume?

R.: Nu mi-am propus să imit pe nimeni. Cred că mi-am construit, conștient și inconștient, un stil propriu. Mi-am propus să povestesc cât mai fluent, în limbajul nostru de toate zilele, să redau sau să născocesc subiecte și personaje interesante, să dau povestirilor, acolo unde este cazul, o tentă de umor, să intercalez în text, din loc în loc, câte o judecată prețioasă. Am dorit, în primul rând, ca scrierile mele să placă, dar am dorit și ca din ele să se poată învăța câte ceva, motiv pentru care mi-am propus să dau, fără să exagerez, detalii despre epocile în care se petrece acțiunea, despre personalități politice și culturale ale epocilor respective, despre locuri, localități și istoria lor. Unii critici, profesioniști sau improvizați, mă acuză, însă, c-am făcut-o.

Î.: Vă amintiți care a fost prima carte pe care ați citit-o?

R.: Da. Abecedarul.

Î.: În afară de el.

R.: O carte ilustrată pentru copii, intitulată „Aventurile lui Mirel”. Mi-a cumpărat-o tata, care s-a îngrijit ca toți copiii lui să citească, legat de faptul că cei din familie, iar ulterior și prietenii, m-au dezmiertat, hodoronc-tronc, cu numele de Mirel. A urmat „Vrăjitorul din Menlo Park”, de G. Longinescu, o biografie romanțată a lui Thomas Alva Edison, pe care noi, frații Vanca, am primit-o de la o doamnă iubitoare de animale, în schimbul unui câine de rasă, pe care l-am găsit. Ca urmare a lecturii acestei cărți, în toată copilăria și ado-

lescența mea, am visat să-i seamăn marelui inventator. Am un singur brevet de inventator, dar nu singur, ci împreună cu câțiva foști colegi. Foarte târziu, la vârsta de 70 de ani, m-am apucat de scris.

Î.: Sunteți satisfăcut de modul în care a fost recepționat scrisul dumneavoastră?

R.: Nici pe departe! Dar am înțeles că am primit ceea ce am meritat: de la cititorii, nu foarte mulți, aprecieri mai mult sau mai puțin entuziaste, de la critici tăcere aproape totală.

Î.: Și asta nu v-a decepționat?

R.: M-a decepționat, dar nu m-a descurajat. Am continuat să perseverez, gândindu-mă că poate n-am scris degeaba și că cineva, cândva, va aprecia barem o parte din tot ce am scris. Continui să gândesc la fel. Scrisul mă pasionează. Îmi place postura de Dumnezeu. Îmi place să creez oameni și destine.

Î.: Sperați să ajungeți membru al Uniunii Scriitorilor?

R.: Nu mi-am propus așa ceva.

Î.: De ce?

R.: Pentru că îmi văd lungul nasului. Sunt membru al Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj și asta îmi ajunge.

Î.: Ce altceva vă pasionează?

R.: Natura s-o admir, sportul să-l privesc, sculptura să-mi amintesc de ea.

Î.: Ați sculptat?

R.: Da, în lemn. A fost și aceasta o pasiune trecătoare, la fel ca versificația.

Î.: Ce-ați sculptat?

R.: Două sculpturi mari, un totem, o copie după Cumințenia Pământului a lui Brâncuși și șase sculpturi mici.

Î.: Unde sunt ele acum?

R.: Totemul a putrezit și l-am aruncat, Cumințenia e în satul Turcinești din județul lui Brâncuși (Gorj), în casa unuia dintre băieții mei, unde s-ar putea să mă retrag și eu. Sculpturile mici sunt în București, în biroul meu de acasă.

Î.: Muzica vă place?

R.: Îmi place, dar nu pot s-o gust pe deplin: sunt afon. Lipsa auzului muzical este un mare handicap al meu.

Î.: Totuși, ce fel de muzică ascultați?

R.: Nu-mi pun muzică. Ascult ce-mi trimit alții sau ce se transmite la radio sau televizor. Ascult tot felul de muzică: ușoară, simfonică, instrumentală, populară.

Î.: Aveți autori și interpreți preferați?

R.: Am, desigur. Îmi plac Mozart, Vivaldi, Porumbescu, Enescu (numai Rapsodia Română), Chopin, ca autori, Maria Tănase și Dumitru Fărcaș, ca interpreți de muzică populară, Doina Badea, Margareta Pâslaru, Angela

Similea, Aurelian Andreescu, Gică Petrescu, Edit Piaf, Elvis Presley, ca interpreți de muzică ușoară, Luciano Pavaroti, José Carreras, Plácido Domingo, Nicolae Herlea, Angela Gheorghiu ca interpreți de operă și nu numai ei.

Î.: Înseamnă că mergeți la operă?

R.: Mergeam, uneori, ca să-i fac pe plac soției mele, mare amatoare de operă și operetă.

Î.: La cenecluri mai mergeți?

R.: Nu mai merg.

Î.: De ce?

R.: Pe primul la care am fost l-am părăsit pentru că nu învățam nimic. Toți citeam din producțiile proprii, dar nu le comenta nimeni. Pe al doilea, pentru că comentariile care se făceau erau exclusiv laudative. Pe al treilea, unde eram serios luați în târbacă, ceea ce-mi convenea, din motive de pandemie.

Î.: Ce reviste literare citiți?

R.: Cumpăr cu regularitate „România literară”, sunt abonat la „Caiete Silvane”, revista de cultură a județului Sălaj, și primesc, prin e-mail, în format PDF, „Vatra veche”.

*(Publicat pe blogul „Ucenicie literară”
în 11 noiembrie 2022 și actualizat în 7 martie 2023)*

Lansare de carte la Bănișor

În ziua de 15 august 2009 a avut loc, la căminul cultural din sat, lansarea cărții „Comoara din Dealul Magiarului”, scrisă de Artemiu Vanca, evenimentul constituind, așa cum se va vedea, o premieră atât pentru Bănișor, cât și pentru județul Sălaj.

La lansarea cărții au participat bănișoreni de toate vârstele. Evenimentul a fost onorat și de prezența unor personalități sălăjene și a unor oameni de cultură din județ. Au participat domnul deputat de Sălaj, Lucian Bode, domnul consilier județean Alexandru Șerban, doamna Florica Pop, directoarea Bibliotecii Județene Sălaj, domnul Daniel Săuca, redactor-șef la revista de cultură „Caiete Silvane” și dna Imelda Chința, colaborator al revistei „Caiete Silvane”.

Așa cum se obișnuiește în astfel de împrejurări, despre carte s-a vorbit numai de bine. Doamna Florica Pop, directoarea bibliotecii județene, sub patronajul căreia a avut loc acest eveniment, a prezentat autorul și cartea în cuvinte călduroase. Cităm din cuvântul domniei sale:

Sunteți binecuvântați bănișoreni, că ați avut șansa ca din satul vostru să plece domni Tiberiu Vanca și Artemiu Vanca, fii de învățători, care au scris despre Dumnezeu voastră și au făcut ca numele satului să dăinuie. Puține sate se pot lăuda cu asta! În urmă cu doi ani, domnul Tiberiu Vanca și-a lansat, la Zalău, cartea „Bănișorul

mitic”, iar azi, domnul Artemiu Vanca își lansează cartea „Comoara din Dealul Magiarului”. Se pare că cei doi se află într-o concurență benefică.

Vreau să mă adresez copiilor prezenți în sală: Citiți această carte! O să găsiți în ea sufletul satului Bănișor, istoria și geografia acestui sat și, mai ales, lucruri foarte interesante despre comoara din Dealul Magiarului.

Felicităm autorul pentru bogățiile cuprinse în carte, pentru multele învoățăminte pe care le transmite copiilor din Bănișor.

Doamna profesoară Imelda Chința, care a și recenzat cartea în numărul 53 din 2009 al revistei „Caiete Silvane”, a spus despre carte:

„Comoara din Dealul Magiarului”, pe care ne-o oferă pentru lectură autorul, este o carte care se adresează, cum bine spune domnia sa la începutul volumului, atât copiilor cât și adulților, adică cititorilor între șapte și șaptezeci de ani. Este o carte fără vârstă, se adresează tuturor și merită lecturată pentru măcar a ne satisface orgoliul că există un text literar al cărei acțiune se desfășoară în Sălaj.

Comoara am identificat-o ca fiind, până la urmă, o comoară spirituală pe care ne-o oferă autorul, cartea cu toate frumusețile copilăriei pe care dânsul le-a trăit aici. Este o carte de ficțiune și biografică în care autobiografia se așază frumos pe ficțiune. Este o carte în care descrierea, dialogul și acțiunea, alcătuiesc un creuzet literar pe care îl descoperim odată ce parcurgem textul. Este o poveste frumoasă despre dumneavoastră, despre copilărie, despre curiozitățile juvenile, pe care merită să o lecturați pentru că sunt ale dumneavoastră.

Probabil că un text literar în proză, o ficțiune, a cărei acțiune se petrece în județul nostru nu s-a mai scris. Cel puțin eu n-am cunoștință de așa ceva.

Vă îndemn să lecturați, chiar dacă grijile zilnice nu vă permit, acest volum, căci chiar merită.

Domnul Daniel Săuca a zis, printre altele, referindu-se și la numărul 6 al anuarului „Bănișor” al Asociației „Fiii Satului Bănișor”, lansat în aceeași zi:

Încă o dată, felicitări domnului Vanca pentru inițiativă, pentru faptul că la o vârstă când, cu siguranță, alții nu se gândesc la cărți, dânsul ne lasă o zestre care ar trebui să existe în fiecare comună din județul Sălaj.

Domnul profesor Petru Maxim a apreciat lansarea ca fiind un eveniment deosebit pentru satul Bănișor, și s-a exprimat în termeni binevoitori la adresa autorului și a cărții.

Domnul primar al comunei, Ioan Gheorghe Pop, prezent la lansare, a tras concluzia evenimentului:

Am trăit-o și pe asta: este pentru prima dată când se lansează o carte la nivelul comunei Bănișor. Felicitări, domnule Vanca!

Domnul Artemiu Vanca a mulțumit invitaților și consătenilor săi pentru participarea la acest eveniment, foarte important pentru mine, a declarat domnia sa.

(Articolul a fost publicat în anuarul Asociației „Fiii Satului Bănișor”, nr. 7/2010)

*De la stânga la dreapta: Florica Pop,
Imelda Chintă, Daniel Săuca,
Artemiu Vanca, Ioan Gheorghe Pop*

Participanții la lansare

Sesiune de autografe

Comoara din Dealul Magiarului (fragment)

Sosi și ziua cea mare! Toată noaptea băieții s-au visat pe Magiar, ba văzând, ba nu văzând flăcările acelea misterioase. Sperau ca, în noaptea care urma, cel puțin unul dintre ei să le vadă. Încă de cum s-au sculat, au observat că cerul era întunecat, iar norii, din aceia negri, aducători de ploaie, acopereau deja jumătate din cer. Își petrecură cea mai mare parte a zilei urmărind evoluția lor. Din păcate, se înmulțeau mereu!

Cornel, tot mai emoționat și nerăbdător, negăsindu-și nicio ocupație, îi făcu o vizită lui Mihai. Îl găsi în prăvălie, după teighea. Era singur.

- Cu ce-l servesc pă domnul? îl întâmpină Mihai.
- Cu o zi frumoasă și o noapte senină.
- N-avem așa ceva!
- Hai să lăsăm gluma! Ce zici, o să plouă la noapte?
- Nu știu, dar norii ăștia să tot strâng pe cer și ne amenință cu ploaia.

- Spune-i bunicii tale să facă ceva ca să nu plouă azi.

- Nu pot. De-o săptămână ea face tot felul de farmece ca să plouă. Și Popa Baston cu credințioșii lui au ieșit pe câmp să-l roage pe Dumnezeu să dea ploaie. N-ai văzut că a început să se răsucescă frunza la porumb, din cauza secetei?

- N-am văzut, că nu m-am uitat după asta.

- Nu te-ai uitat, că nu ai porumb pe câmp. Noi ne uităm în fiecare zi.

- Să sperăm că nu va ploua, deși Sfântul Ilie este cel ce dă ploile! Măcar dacă va ploua, să fie după miezul nopții.

- Să dea Dumnezeu să fie așa!

- Cum ți-a trecut ziua de post?

- Greu, dar nu m-am lăsat. Sper că sunt curat ca o lacrimă.

- Am aflat câte ceva în legătură cu liliicii tăi. Slabă nădejde ca ei să vină din adăpostul comorii.

Și Cornel îi povesti ce a citit despre lilieci și ce a discutat ieri, cu Ștefan, pe tema aceasta.

- Văd că întâlnirea mea cu liliicii a dat naștere la multe discuții, ne-a pus pe toți pe gânduri. Poate, până la urmă, o să iasă ceva din discuțiile astea.

Între timp, în prăvălie intrară mai mulți clienți și Mihai se văzu silit să-i servească. Cornel își luă rămas bun de la el. La plecare, nu uită să-i amintească locul și ora întâlnirii din noaptea aceea.

A venit și seara. Cerul era complet acoperit de nori și, în lipsa lunii, era destul de întuneric. La ora zece, Cornel le spuse părinților lui că merge la culcare. La ora zece și jumătate, a sărit pe fereastră și a plecat să-și întâlnească prietenii. Era întuneric beznă. A trebuit să se folosească de lanternă ca să găsească drumul. A sosit primul la locul de întâlnire. Într-un interval de zece minute au sosit și ceilalți, fiecare cu felinarul aprins, îmbrăcați ca de mers la biserică. Au hotărât ca, până la ieșirea din sat, să se folosească doar de lanternă și asta numai atunci când va fi absolută nevoie, ca să nu atragă atenția. Au verificat dacă au asupra lor toate cele necesare: ierburile, lumânările, tămâia, apa sfințită, ceșcuțele, chibriturile, textul cu descântecul. Ajunși la Vale, își recuperară bătele din locul unde le ascunseseră și aprinseră un felinar, suficient, au considerat ei, până la intrarea în pădure, când le vor aprinde și pe celelalte.

După puțin timp însă, începu să bată vântul, să se vadă primele fulgere pe cer și să se audă primele tunete.

- Dă, Doamne, să nu plouă! se rugă Andrei.

- Ce-o să ne facem dacă plouă? întrebă Mihai.

- Ne vedem de treabă, atât cât putem, îi răspunse Cornel. Focul este sub pământ, acolo unde se află comoara și doar flăcările ies la suprafață. Ele pot fi văzute și pe ploaie.

La intrarea în pădure își aprinseră toți felinarele. Mergeau în șir indian: în frunte era Ștefan, iar încheietorul de pluton era Cornel. Acesta rămase la buștean, dar nu înainte de a primi buchetul cu ierburi, ceșcuța cu apă sfințită, o lumânare și tămâia. Se va proceda la fel și cu ceilalți. Următorul a fost Andrei. Când ultimii doi, Mihai și Andrei, au ajuns la stejarul de pe culme, vântul bătea deja foarte tare. Lui Mihai nu-i era prea bine în vârful copacului.

- Cum e Mihai, reziști acolo sus? îl întreabă Ștefan.

- Cred că da. Ar fi trebuit să mă îmbrac mai gros.

- Coboară până la creanga de jos și ia sumanul meu. Eu o să mă adăpostesc de vânt după o tufă.

Așa au făcut. Îmbrăcat cu sumanul lui Ștefan, Mihai se întoarse la post.

- Îți mai bine acum, declară Mihai.

- Ce vezi? îl mai întreabă Ștefan.

- În afară de fulgere, nimic, răspunse acesta cu o notă de descurajare în glas.

- Dacă vezi fulgerele, vei vedea și flăcările, îl încurajă Ștefan.

Abia ajunse Ștefan la locul lui de pândă, că începu să picure, iar vântul se întefi. Fulgerele brăzdau tot cerul, iar tunetele se auzeau aproape fără încetare. Era clar: se apropia furtuna! Ștefan se uită la ceasul CFR: era ora unsprezece și trei sferturi. Spera ca băieții să reziste încă un sfert de oră.

În vremea aceasta, Cornel se retrăsese la adăpostul unui copac de la marginea poienii și se străduia să-și ferească felinarul de stropii mari de ploaie, ca să nu-i crape sticla. Andrei stătea și el la adăpostul unui copac. I se stinsese felinarul și acum se străduia, fără succes, să-l reaprindă. În situația cea mai grea era Mihai: copacul lui se clătina mult din cauza vântului și părea luat la țintă de fulgere. Ștefan stătea zgribulit după o tufă, care-l proteja de vânt, dar nu și de ploaie. Se uită din nou la ceas: era douăsprezece fără cinci minute. Greu mai trece timpul, când te plouă și dărdăi de frig!

Ploaia se întefise serios. Începuse să cadă și grindină. Copacii erau aproape culcați la pământ de vânt. Fulgerele cădeau unul după altul. Lui Cornel i se stinsese felinarul, iar copacul nu-l mai proteja deloc de ploaie. Andrei era ud până la piele și începuse să tremure.

Mihai făcea eforturi uriașe ca să se mențină acolo sus și îi era teamă că, din cauza vântului, ploii și fulgerelor, s-ar putea să nu observe flăcările. La un moment dat, un fulger lovi un copac în imediata lui apropiere. Instinctiv, își duse o mână la ochi. O singură mână nu-i mai era de-ajuns ca să reziste vântului ce bătea cu furie. Mâna i se desprinsese de creangă și se prăvăli la pământ. Crengile copacului îi amortizară căderea, cu toate acestea, contactul cu pământul a fost foarte dur. O durere puternică îl fulgeră în piciorul stâng și în mâna stângă, partea pe care căzuse. Începu să respire cu dificultate.

Adunându-și toate puterile strigă de două ori: Ajutor! Ajutor! A treia oară nu mai reuși decât să scoată un șuierat anemic.

Ștefan era deja ud, ciuciulete, și tremura serios. Când auzi, destul de slab, strigătul de ajutor al lui Mihai, o luă la fugă spre el, luminându-și drumul cu lanterna.

Înaintă cu greu până la stejarul lui Mihai. Vântul puternic, ploaia deasă, întunericul, erau piedeci serioase. Ajuns sub stejar, nu-și văzu imediat prietenul.

- Mihai, unde ești?

- Sunt aici, scânci acesta, nu departe de el.

Ștefan îndreptă lanterna spre locul de unde se auzi glasul lui Mihai, și-l văzu pe acesta, pe iarbă, făcut covrig.

- Ce s-a întâmplat? îl întrebă speriat Ștefan.

- Am căzut din pom și mă dor foarte rău mâna și piciorul stâng. Pesemne mi le-am rupt.

- Nu se poate! Ai încercat să te ridici?

- Am încercat, dar nu pot.

- Hai să te ajut.

Ștefan îl prinse de subsuori și încercă să-l ridice. Mihai a început să țipe.

- Ce s-a întâmplat? îl întreabă Ștefan.

- Mă doare foarte tare umărul stâng.

Ștefan îl prinse de data aceasta de mijloc și îl ridică în picioare. Era un fel de-a zice, „în picioare”, căci Mihai nu mai putea pune decât piciorul drept pe pământ. Ștefan realizează într-o clipă că nu va ajunge prea departe cu Mihai atârnat de gâtul lui și într-un singur picior. Îl trase sub un copac și-l așeză în fund, pe iarbă, sprijinit de arbore.

- Așteaptă aici până îți aduc pe ceilalți. Singur nu te pot duce.

Îl găsi pe Andrei cu lămpașul stins, scâncind, la adăpostul unui copac. Tremura ca varga, dar era cu ochii în patru, atent să nu-i scape momentul când se va arăta flacăra.

- De ce nu-ți aprinzi felinarul?

- Nu reușesc. Mi s-au udat toate chibriturile.

- Mihai a căzut din copac. Hai cu mine să-l luăm și pe Cornel și să ne întoarcem la el. Va trebui să-l transportăm pe brațe.

- Și cu flăcările cum facem?

- Le lăsăm pe altă dată.

Cornel, ud learcă și tremurând și el, pândea apariția flăcărilor. Se ruga lui Dumnezeu ca minunea să se întâmple cât mai repede, de teamă că nu va putea rezista prea mult în iadul acela. I se udaseră și lui chibriturile și nu mai reușea să-și aprindă felinarul. Se gândea la ceilalți, convins că sunt și ei la ca-

pățul puterilor. Se gândea mai ales la Mihai, care, acolo sus, în vârful stejarului, era cel mai expus. Apoi zări lumina lanternei lui Ștefan și pe cei doi apropiindu-se.

- Ați văzut flăcările? îi întrebă el.

- Nu le-am văzut, îi răspunse Ștefan.

Abia după ce primi răspunsul, Cornel observă că lipsește Mihai și întrebă speriat:

- Unde-i Mihai?

- A căzut din copac, îi răspunse Ștefan. Nu poate pune un picior în pământ și-l doare rău o mână. Va trebui să-l transportăm pe brațe. Haide la el! Nici tu nu-ți poți aprinde felinarul?

- Nu mai am chibrituri. S-au udat și le-am stricat pe toate, încercând să-l aprind din nou, după ce mi l-a stins vântul.

Cei trei se îndreptară grăbiți spre Mihai. Comoara le ieșise complet din minte. Mihai îi aștepta tremurând și plângând încet, de durere.

- Tu ce-ai făcut cu chibriturile tale? îl întrebă Ștefan, știind că Mihai și-a stins voit felinarul în momentul în care se urcase în copac.

- Le-am pus în scorbura din cealaltă parte a copacului. N-ai văzut?

- N-am văzut, dar bine că-s la adăpost. Ale noastre s-au udat. Andrei, ia chibriturile de acolo și împreună cu Cornel încercați să aprindeți un felinar!

După ce Andrei recuperează chibriturile, cei doi se apropiază unul de altul, stând la adăpostul copacului și cu spatele în direcția din care bătea vântul. Cornel, cu palmele făcute căuș, se străduia să protejeze suplimentar flacăra. Din trei încercări, ceea ce înseamnă trei chibrituri stricate, Andrei reuși să aprindă felinarul. Cornel i-l dădu lui Ștefan.

- Ia-l într-o mână pe asta și, în cealaltă mână pe celelalte două. Du-te în față, că tu cunoști cel mai bine drumul. Ai grijă să nu se stingă. Pe Mihai îl iau eu cu Andrei. Lanterna o stingem și-o ținem de rezervă.

Chibriturile uscate au fost puse la adăpost sub sticla unuia din felinarele stinse. Cornel și Andrei au făcut din mâinile lor un scaun pentru Mihai, și-l ridicară de jos. Cornel era în dreapta, iar Andrei în stânga. Cu mâna sănătoasă, Mihai îl prinse pe Cornel pe după cap. Porniră spre casă. Andrei era cel mai scund dintre ei, iar Cornel cel mai înalt. Din cauza diferenței de înălțime dintre ei, Cornel trebuia să meargă puțin aplecat, ceea ce nu-i era deloc comod.

Înaintau anevoios. Ștefan abia dibuia drumul. Cornel și Andrei veneau la doi pași în urma lui și nu vedeau nimic altceva decât spatele acestuia. Era o beznă totală. Fulgerele le mai luminau, din când în când, calea. Vântul bătea cu putere și ploua cu găleata. Au hotărât s-o ia pe drumul cel mai scurt, pe la Podul Magiarului. Cu chiu cu vai, ajunseră la capătul pădurii dinspre satul

lor. În pauzele dintre două trăsnete, se auzeau clopotele din sat, trase de vreme rea, ceea ce accentua și mai mult tragismul atmosferei. Acolo, Cornel și Andrei, își schimbă mâinile și implicit, pozițiile: Andrei trecu în dreapta, iar Cornel în stânga. Erau amândoi oboșiți. Andrei părea la capătul puterilor, dar se încăpățână să reziste. Efortul făcut îi mai încălzi pe cei doi, în schimb, Mihai tremura groaznic. Cu tot vacarmul de care erau înconjurați, băieții auzeau sau simțeau cum îi clănțăneau dinții în gură. Drumul de coborâre devenise un pârâu care curgea la vale. Ploua atât de tare încât apa nu mai avea timp să intre în pământul însetat. Ștefan se străduia să meargă pe una din marginile drumului. Acesta era foarte alunecos. Primul care a căzut, pe spate, a fost el. Scăpă din mână toate trei felinarele, care se rostogoliră undeva, departe. Cel cu care-și lumina drumul se stinse. Nu încercară să le recupereze. Le-ar fi fost imposibil să mai aprindă vreunul. Ștefan trase o înjurătură, se sculă plin de noroi, aprinse lanterna și își continuă drumul. Nu după mult timp, veni rândul lui Cornel și Andrei să cadă: Cornel alunecă și-l antrenă în căzătură și pe Andrei. Mihai scoase un urlat sălbatic: pesemne, se lovise la mână sau piciorul rănite. Cornel, dar mai ales Andrei erau extenuați de efort. Ștefan îl înlocui pe Andrei care trecu în frunte.

A dat Dumnezeu și au ajuns la Podul Magiarului. Când zăriră lumina de la arie, puterile parcă le sporiră.

- Să fie clar, le comunică Cornel. De acum înainte cea mai bună minciună este adevărul. Acasă, o să povestim exact cum s-au întâmplat lucrurile. Nu mai are rost să ascundem că, de fapt, căutam comoara. Probabil că vom fi pedepsiți, dar pedeapsă mai mare decât asta pe care ne-a dat-o Dumnezeu, nu poate fi alta. De monedă să nu spuneți nimic. Ea este a lui Ștefan și poate o să-i ajungă pentru a veni cu noi la liceu.

Lui Ștefan îi dădură lacrimile, dar niciunul din băieți nu observară.

- Nu Dumnezeu, ci Duhul Comorii ne-a pedepsit, avu puterea să spună Mihai

La arie era o baracă în care noaptea stătea paznicul. Se îndreptară spre ea. Înainte de-a intra în baracă, se descotorosiră de lucrurile pe care le mai aveau asupra lor: plante, tămâie, apă sfințită. Bătură la ușa barăcii de câteva ori. Paznicul dormea cu lumina aprinsă.

- Cine-i? întreabă el, speriat.

- Niște copii, răspunse Ștefan.

Recunoscând, pesemne, vocea de copil, paznicului îi veni inima la loc și le deschise ușa. Când îi văzu, se cruci: uzi, murdari de noroi, storși de vlagă și purtând pe brațe un rănit, înfățișau un tablou jalnic.

- Da' de unde veniți, îi întreabă el, ce vi s-a întâmplat?!

- Venim de pe Magiar. Ne-a prins furtuna acolo, răspuse Cornel. El a căzut și a pățit ceva la o mână și un picior, mai spuse arătând spre Mihai.

După ce se uită mai bine la ei, paznicul continuă:

- D-apoi, io vă cunosc pe toți, spuse el. Da ce faceți voi acolo pe Magiar, în toiul nopții?

- Căutam ceva.

- Ce anume?

- Asta nu vă putem spune. Te rugăm frumos, dă-ne niște haine uscate să-l învelim pe Mihai, că tremură de frig.

- Da, da, mintenaș.

Dezbrăcându-l pe Mihai, copiii îi văd mâna stângă umflată în apropiere de umăr, piciorul stâng vânăt în zona gleznei, iar corpul plin de zgârieturi. Paznicul aduse o cană de apă, un prosop și o pătură.

- Spălați-l un pic mai întâi, apoi ștergeți-l și frecați-l pe corp cu ștergarul ista, să i se pună sângele în mișcare, înainte de a-l înveli cu țolul.

- Cum să-l frecăm, că-i plin de zgârieturi? îi replică Ștefan, înciudat.

- Îl frecați acolo unde nu-i zgâriat. O să vă dau și un pic de pălincă să-i puneți pe zgârieturi ca să nu coacă.

Făcură întocmai cum îi sfătui paznicul. Pălinca pusă pe rană ustură întocmai ca spirtul. Mihai scoase, din cauza asta, câteva țipete. Când terminară, îl întinseră pe patul paznicului.

- Te mai rugăm ceva, îi spuse tot Cornel, du-te până la școală, și spune-i tatii că suntem aici.

- Bine, domnișorule, m-oi duce, da' nu tare repede că am un picior beteag. Da' să aveți dumneavoastră grijă de arie cât 'oi lipsi io!

Cornel remarcă abia atunci că paznicul își târa unul din picioare.

- Bine, bade. N-avea nicio grijă, îi răspuse Cornel. În același timp, se gândea că nici dracul nu ar avea curajul să-și facă de lucru la arie pe o astfel de vreme.

Paznicul își aprinse felinarul, își puse un lipideu în cap, să-l apere de ploaie, și plecă.

Mihai adormi și scâncea în somn. Ceilalți trei se dezbrăcară și ei, se spălară cu apă din găleata paznicului, după care se frecară bine și se înveliră cu ce mai găsiră prin baracă. Astfel primeniți, nu arătau prea grozav, dar oricum, nici atât de jalnic ca la apariția lor la baracă. Ștefan se uită la ceas: era ora două noaptea.

Lansări de carte

Cuprins

27 de scriitori sălăjeni (<i>Daniel Săuca</i>).....	5
Carmen Georgeta Ardelean	7
Simona Ardelean-Samanta.....	12
Silvia Bodea Sălăjan.....	15
Ioan-Vasile Bulgărean.....	33
Imelda Chința.....	46
Maria V. Croitoru	50
Simone Györfi	56
Györfi-Deák György.....	69
Dina Horvath.....	85
Florin Horvath.....	97
Mioara Lazăr	111
Marcel Lucaciu.....	124
Flavius Lucăcel.....	133
Angela Maxim.....	153
Ancuța Mărieș.....	159
Alice Valeria Micu	167
Augustin Mocanu	193
Viorel Mureșan.....	204
Viorica Mureșan.....	213
Ioan Maria Oros	225
Ileana Petrean-Păușan.....	229
Ion Pițoiu-Dragomir	239
Teodor Sărăcuț-Comănescu	263
Daniel Săuca	276
Doina Ira-Tăutan.....	289
Viorel Gh. Tăutan	314
Artemiu Vanca	336

Din cărțile apărute la Editura Caiete Silvoane:

- Petru Galiș, *Cizer – 800 (1219-2019)*, 2019
László László, *Visul meu... Interferențe istorice și culturale româno-maghiare*, 2019
Silvia Bodea Sălăjan, *Colecționarul de oglinzi*, 2020
Aurel Medve, *Nume de locuri în comuna Năpradea*, 2020
Elena Musca, *Meșteșugurile sălăjene de la medieval la contemporan*, 2020
Istorie și civilizație în Sălajul istoric (în colaborare cu Editura Eikon din București),
coordonatori: Augustin-Leontin Gavra, Ciprian-Marian Porumb-Ghiurco, Ho-
rațiu-Traian Năprădean, 2020
Traian Vedinaș, *Onisifor Ghibu. Viață și idealuri sociale*, ediția a II-a, revăzută și
adăugită (în colaborare cu Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca), 2020
Volum colectiv, *Primăvara Poeziei – A Költészet Tavaszja*, 2020
Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj, *18 poeți – antologie*, 2020
Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj, *11 prozatori – antologie*, 2020
Sălajul la Centenar; ediția a II-a, coordonată și îngrijită de prof. univ. dr. Traian
Vedinaș, 2020
Camelia Burghel, *Șapte povești din Țara Silvaniei*, 2020
Silvia Bodea Sălăjan, *Singurătatea celor învinși*, 2021
Octavia Micu Ceaca, *Sergiu – memoria timpului său*, 2021
Ovidiu Costinaș, *Identități și tendințe de dezvoltare rurală în sate de sub Muntele
Șes*, 2021
Daniel Hoblea, *Po(h)eme de bucurie*, 2021
Daniel Hoblea, *Zigzaguri*, 2021
Lucian Perța, *Poeme paralele II*, 2021
Alexandru Lazăr, *Ofranda iubirii*, 2021
Marin Ștefan, *Amintiri din zodia Berbecului*, 2021
Virgil Mihalca, Doru E. Goron, *Aspecte ale integrării județului Sălaj în statul nați-
onal român*, 2021
Ioan-Vasile Bulgărean, *Veșnicia de o zi*, 2021
Nicolae Mocuța, *Liniștea amurgului. Să fii medic veterinar în Sălaj poate fi fasci-
nant*, 2021
Angela Maxim, *Versuri-de-zăpadă*, 2021
Gavril Câmpeanu, *Cartea mea. Amintiri și gânduri bune*, 2021
Petru Galiș, *Pria, plai pastoral – 540 de ani de la atestarea documentară (1481-2021)*,
2021
Iris Király, *Între liniște și tăcere*, 2021
Stela Ember, *albă de dor*, 2021
Petru Galiș, Ioan Sur, *Plesca, satul dintre văi – cinci secole și jumătate de la atesta-
rea documentară (1471-2021)*, 2021

Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj, *Șase dramaturgi – antologie*, 2021
Maria Popiț, *Preoteasa, mândru nume*, 2021
Gáspár Enikő, Gáspár Attila, *Amerre én járok*, 2021
Silvia Bodea Sălăjan, *Libertatea din colivie*, 2021
Victor Lobos Saavedra, *Ochiul și alte puncte de vedere*, 2021
Alice Valeria Micu, *Mașina de plâns*, 2021
Sălaj – Frumusețe, Tradiție, Poveste, album îngrijit de: Adela Lia Rusu și Ovi D. Pop, 2021
Simona Ardelean, *Spații, puncte, nod*, 2021
Carmen Georgeta Ardelean, *Idiograme în filigran*, 2021
Somogyi Vengli Judith, *Sorsok, belső tájak*, 2021
Istoria Sălajului în „Caiete Silvane” – articole apărute între anii 2005 și 2021, vol. I-II, 2022
Augustin-Leontin Gavra, *Realități demografice și social-economice în plasa Cehu Silvaniei (1848-1950)*, 2022
Menuț Maximilian, *Literatură/cultura, dincolo de pandemie*, 2022
Arca poeziei. 50 de poezi străini în selecția lui Viorel Mureșan, 2022
Daniel Hoblea, *Revanșa lucidității*, 2022
Ion Pop Căpâlneanul, *Urma mea pe pământ*, 2022
Ileana Petrean-Păușan, *Doctorul Ioan Pușcaș, pentru viață fără bisturiu*, 2022
Traian Vedinaș, *Comunicare și existență de la alfabetul slavon la CriticAtac*, 2022
Daróczi Mihai Iosif, Daróczi Iosif, *Jibou – Arc peste timp – monografie*, 2022
Gheorghe Ilea, *CET Zalău în demolare*, 2022
Volum colectiv, *Primăvara Poeziei – A Költészet Tavaszja*, 2022
Mirel Matyas, *Viața este Viață. Eseu fotografic*, 2022
Petru Galiș, Anamaria Camelia Sabou (Crișan), *Boianu Crasnei – 540 de ani de la atestarea documentară (1481-2021)*, 2022
Silvia Bodea Sălăjan, *Cui îi pasă?*, 2022
Ioan Ielciu, *Monografia Casei Voivodului*, vol. III, 2022
Gáspár Attila, *Felmegyek a hegyre. Birtalan József Berettyó-felvidéki népdalai*, 2022
Iuliu Suci, *Dorul nu are hotare. Folclor literar din Sălaj*, 2022
Camelia Burghela, *Șapte zile în Țara Silvaniei. Un exercițiu de antropologie culturală*, ediția a III-a, revizuită și adăugită, 2022
Alice Valeria Micu, *Delictul de iubire*, 2022
Ioan Vasile Bulgărean, *Toamnele mele – antologie*, 2022
Kabai Krisztina, *Pillangó*, 2022

Comenzi: caietesilvane@yahoo.com; 0260/612870

Comenzi online: www.edituracaietesilvane.ro

Carmen Georgeta Ardelean
Simona Ardelean-Samanta
Silvia Bodea Sălăjan
Ioan Vasile Bulgărean
Imelda Chința
Maria V. Croitoru
Simone Györfi
Györfi-Deák György
Dina Horvath
Florin Horvath
Mioara Lazăr
Marcel Lucaciu
Flavius Lucăcel
Angela Maxim
Ancuța Mărieș
Alice Valeria Micu
Augustin Mocanu
Viorel Mureșan
Viorica Mureșan
Ioan Maria Oros
Ileana Petrean-Păușan
Ion Pițoiu-Dragomir
Teodor Sărăcuț-Comănescu
Daniel Săuca
Doina Ira-Tăutan
Viorel Gh. Tăutan
Artemiu Vanca

**Volum apărut cu sprijinul
Consiliului Județean Sălaj /
Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj**

(Zalău, P-ța 1 Decembrie 1918, Nr. 12, Tel/Fax: 0260 612870
e-mail: caietesilvane@yahoo.com, www.culturasalaj.ro)

Consiliul Județean Sălaj

